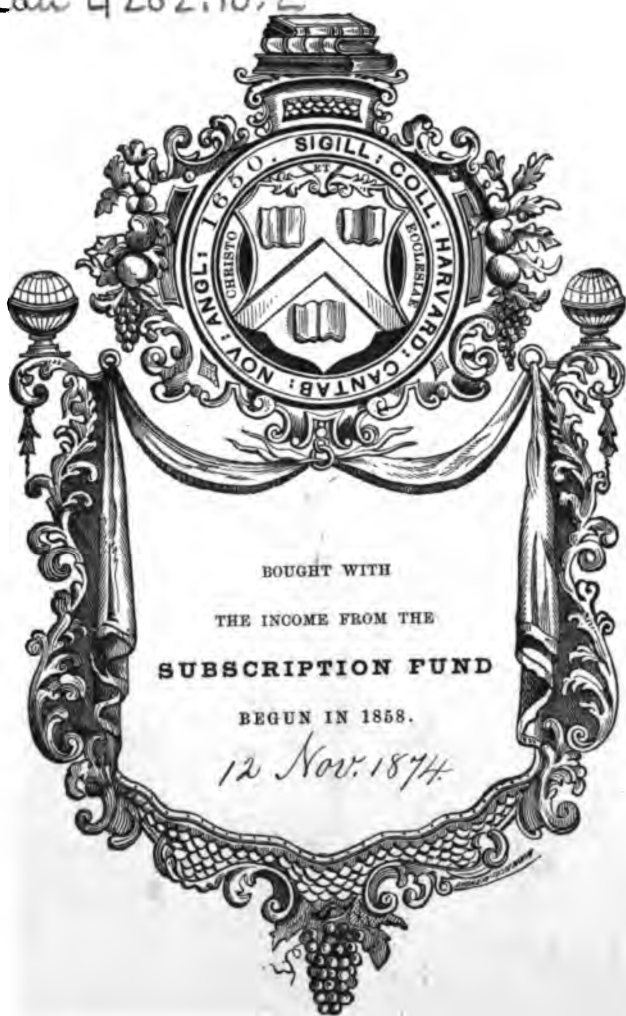

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE
BOUGHT WITH
THE INCOME FROM THE
SUBSCRIPTION FUND
BEGUN IN 1858.
12 Nov. 1874

SÆMUNDAR EDDA

HINS FRÓÐA.

Saemund Sigfusson.

SÆMUNDAR EDDA

HINS FRÓÐA.

DEN ÆLDRE EDDA.

KRITISK HÅNDUDGAVE

VED

(Hersleb)
SVEND GRUNDTVIG.

Anden på ny gennemarbejdede udgave.

KØBENHAVN.
GYLDENDALSKE BOGHANDEL (F. HEGEL).
TRYKT HOS J. H. SCHULTZ.
1874.

INDHOLD.

		Side
Forord		VII.
Völuspá	(R H)	1.
Vegtamskviða eða Baldrs draumar	(A)	10.
þrymskviða eða Hamarsheimt	(R)	12.
Hýmiskviða	(R A)	16.
Lokasenna eða Œgisdrekka	(R)	20.
Hárbarðsljóð	(R, A fra v. 19[7])	26.
Skírnisför eða Skírnismál	(R, A kun v. 1—27)	30.
Vafþrúðnismál	(R, A fra v. 20[3])	34.
Grímnismál	(R A)	39.
Alvíssmál	(R)	45.
Hávamál	(R)	48.
Rígsþula eða Rígsmál	(W)	62.
Hyndluljóð með Völuspá hinni skömmu	(F)	68.
Völundarkviða	(R, A kun beg. t. indledn.)	74.
Helgakviða Hjörvarðssonar	(R)	79.
Helgakviða Hundingsbana hin fyrri	(R)	85.
Helgakviða Hundingsbana önnur eða Völsungakviða hin forna	(R)	92.
Sinfjötlalok eða Frá dauða Sinfjötla	(R)	100.
Sigurðarkviða Fáfnisbana hin fyrsta eða Gripisspá	(R)	101.
Sigurðarkviða Fáfnisbana önnur eða Reginsmál	(R)	107.
Fáfnismál	(R)	111.
Sigrdrífumál	(R)	116.
Brot af Sigurðarkviðu [hinni löngu]	(R)	121.
Guðrúnarkviða hin fyrsta	(R)	124.
Sigurðarkviða Fáfnisbana hin þriðja eða Sigurðarkviða hin skamma	(R)	128.

		Side
Helreið Brynhildar	(R)	136.
Dráp Niflunga	(R)	138.
Guðrúnarkviða önnur eða Guðrúnarkviða hin forna	(R)	139.
Guðrúnarkviða hin þriðja	(R)	144.
Oddrúnargrátr	(R)	146.
Atlakviða	(R)	150.
Atlamál hin grœnlenzku	(R)	156.
Guðrúnarhvöt	(R)	168.
Hamdismál hin fornu	(R)	171.
Grottasöngr	(S)	175.
Grógaldr eða Svipdagsmála brot hit fyrra	(Papirshdskrr.)	179.
Fjölsvinnsmál eða Svipdagsmála brot hit síðara	(Papirshdskrr.)	181.
Anmærkninger		186.
Tillæg til Anmærkninger		255.
Oversigtstavle		256.
Rettelser		259.

FORORD.

Denne udgave er, som på tittelbladet angivet, en ny gennemarbejdelse af min år 1868 udkomne håndudgave. Senere fremkomne arbejder, blandt hvilke det for öjemedet vigtigste er Sofus Bugges i Årbøger for nordisk oldkyndighed 1869 indførte 'Efterslæt' til hans fortrinlige kritiske håndskriftudgave af Sæmunds Edda (Kristiania 1868), og ikke mindre egen fortsat granskning af oldkvadene, har fremkaldt en mængde nye ændringer i nærværende udgave, så vel i henseende til enkelte læsemåder som til verseinddeling og versefølge. Anmærkningerne have fået en betydelig udvidelse, både ved her optagen begrundelse af en del allerede i første udgave foretagne, og især ved redegörelse for de først her tilkomne nye ændringer. De anmærkninger, som enten ere helt nye, eller som væsentlig afvige fra eller udvide dem i første udgave, betegnes ved en foranstående *stjærne*.

Ligesom i første udgave er her i teksten på kendelig måde fremhævet enhver mere end blot ortografisk afvigelse fra det til grund liggende håndskrift, hvad enten sådan ændring skyldes formodning eller anden kilde. Ethvert fra kildeskriftet afvigende bogstav, ord eller linje er trykt med *løbeskrift* (kursiv), enhver udeladelse eller omflytning af ord eller linjer er betegnet ved en *stjærne*, og en dertil knyttet anmærkning angiver da altid, hvad der står i håndskriftet, og hvem ændringen skyldes. Et *kors* i teksten betegner, at det nærmest følgende formentlig skyldes en senere traditjonel udvidelse, og de pågældende verselinjer ere da rykkede lidt ind til höjre. *Løbeskrift og parentestegn* bruges til at betegne nogle fra papirshåndskrifter optagne linjer (i Vspá 67, 71; Alv. 9; Háv. 65, 87, 133). *Løbeskrift og skarpe klammer* fremhæve en del friere udfyldningsforsøg, der savne håndskriftlig hjemmel og ikke ere absolut nødvendige for teksten. Sådanne indskud findes alene i heltekvadene (Völ. 5; Hund. I, 20; Hund. II, 32; Sig. III, 9, 36, 46, 54, 55, 59, 66; Guðr. II, 21; Oddr. 8, 12; samt i större mængde i Akv., Am., Ghv., Hamd. og Grott.). *Skarpe klammer ved tekstskrift* betegne Vafþr. 31 som lån fra Snorres Edda, Sigrdr. 5—7 som lån fra Helreið, Sigrdr. 13 som lån fra Völsungasaga og endelig Sigrdr. 34^{3}—42 som digtets i membranen tabte, kun i papirshåndskrifter bevarede, men dog formentlig ægte slutning. Om alt dette det nærmere i anmærkningerne.

[illegible], en har i anmærkningerne tillige en anden end den [illegible] un-tatte betegning. I det den i de bogstavelige gengivelser af håndskrifternes læsemåder betegner opløste forkortelser, hvortil også henregnes stort bogstav som forbindelsestegn. [illegible] for gr., [illegible] for m., [illegible] for – ur. I disse bogstavelige gengivelser beholdes de ejendommelige tegn: [illegible] = [illegible], [illegible] = [illegible], og [illegible] = [illegible], hvorimod det i W anvendte sammenslyngede dobbelte a (= á), her er gengivet ved aa.

De i anmærkningerne og på indholdslisten, samt i randen ved Völuspá's tekst, anvendte *bogstavmærker* ere disse: A: codex arnamagnæanus 748. 4to. B: Sofus Bugge. E: Sveinbjörn Egilsson. F: Flateyjarbók, gl. kgl. saml. 1005 fol. G: Svend Grundtvig. H: Hauksbók, arnam. 544. 4to. K: den københavnske kommissions-kvartudgave af Sæmunds Edda. M: Peter Andreas Munch. N: skindbøger af Nornagests þáttr. R: codex regius af Sæmunds Edda, gl. kgl. saml. 2365. 4to. r: codex regius af Snorres Edda, gl. kgl. saml. 2367. 4to. R: Rasmus Kristjan Rask. S: skindbøger af Snorres Edda. V: skindbogen af Völsungasaga, ny kgl. saml. 1824 b. 4to. W: codex wormianus, arnam. 242. fol.

Den orden, hvori digtene i denne som i min tidligere udgave følge, afviger til dels fra alle andre udgaver. Hovedinddelingen i mytiske og heroiske kvad, som allerede 'codex regius' har, er selvfølgelig beholdt, og de sidstes indbyrdes følge, der for det meste er given ved de besungne æmner, er her den samme som i Bugges udgave. I de mytiske er derimod ordenen afvigende. Völuspá er her som alle vegne stillet i spidsen, som det eneste bevarede oldkvad, der tilstræber en afrundet oversigt over den hele hedenske verdensanskuelse. Derefter følge her de andre, ligesom dette rent episke og i *kviðuháttr* holdte besyngelser af enkelte myter: Vegtamskviða, þrymskviða og Hymiskviða. Så følge de dramatiske kvad i *ljóðaháttr*: Lokasenna, Hárbarðsljóð og Skírnisför; derefter de med disse nærmest beslægtede, ligeledes i *ljóðaháttr* holdte og (med undtagelse af det sidste) også dramatisk anlagte, men dog væsentlig didaktiske kvad: Vafþrúðnismál, Grímnismál, Alvíssmál og Hávamál. Endelig komme de to yngste didaktiske digte: Rígsþula og Hyndluljóð, begge i *kviðuháttr* og begge af en blandet karaktér: det første en historiserende allegori, det andet en i en mytisk ramme indfattet række af heltegenealogier med historiserende tendens, hvori desuden er inddraget et fraspræengt brudstykke af en slags dæmonologi: Völuspá hin skamma (v. 31—43). Jeg tror ved denne inddeling at have adskilt fire forskellige digtklasser, der tillige betegne lige så mange, i samme orden på hverandre følgende stadier i den oldnordiske folkelige mytebesyngelse. Endnu et femte stadium i denne, der måské kunde betegnes som det filosofiske, repræsenteres ved de to kun i papirshåndskrifter forefundne, og derfor her som i alle nyere Edda-udgaver til sidst medtagne, sammenhørende digte: Grógaldr og Fjölsvinnsmál.

Membranerne have ingen linjeinddeling og så godt som ingen interpunktjon. Bægge disse ere i alle udgaver tilsatte af udgiverne, og jeg har ikke trot i så henseende at burde göre nogen bemærkning ved mine afvig-

elser fra forgængerne, da dette måtte medføre en mængde udviklinger af min opfattelse så vel af versenes bygning som af tekstens mening, der her ikke vilde være på deres plads. Samme frihed har jeg taget mig med hensyn til inddelingen i vers, for så vidt som derved ikke gjordes noget brud på den i vedkommende kilde forefundne tekstfølge; ti hvor en forandring i så henseende er foretagen, er den som ovenfor nævnt betegnet ved en stjærne, der forklares i en anmærkning. Her må endnu bemærkes, at i Völuspá, hvor ikke alene versefølgen er meget forskellig i de to membraner, men hvor enhver af disse har hele vers, som den anden fattes, er i randen ved hvert vers dets plads i enhver af membranerne angiven ved tal, svarende til versetallene i Bugges aftryk af bægge tekster (hans Völuspá, II og III). For at lette jævnførelsen mellem Bugges og min udgave, navnlig da for at lette brugeren af min rådførselen med Bugges, er her bag i bogen (s. 256—58) indsat en oversigtstavle, der viser den plads, enhver linje har i Bugges udgave.

Et par af mig i denne udgave gennemførte ændringer af sproglig-formel natur må her nævnes, endskönt hvert enkelt tilfælde findes opført i anmærkningerne.

Den første af disse er den, at jeg overalt har fjærnet de misvisende skrivemåder af udsagnsord i første person entallet, endende på kort selvlyd, med påfølgende styrende personligt stedord, i det jeg i sådanne tilfælde har ladet den i virkeligheden indtrådte attraktjon fremtræde i skriften og altså sat hefi*k*, hugða*k* osv. for 'hefi ek', 'hugða ek' osv., i overensstemmelse med den omtrent lige så almindelige skrivebrug i **R**. Jeg tror herved kun at have gengivet den i disse digte ene gældende udtaleform og forhindret misklingende hiat-læsning*).

På samme måde har jeg behandlet de negative trestavelses-verbalformer af første person ental med påfølgende 'ek', nemlig þoriga*k* Völ. 26, myndiga*k* Hjörv. 44, kalliga*k* Guðr. III, 6 (og således burde også være sat gerðiga*k*, og ikke 'gerðiga*t* ek', Guðr. II, 10; jfr. de i **R** forefundne stöðvigak Háv. 149, bjargigak Háv. 151, vildigak Helr. 13, Guðr. II, 40, máttigak Oddr. 29, Ghv. 13). Det samme har jeg gjort ved én negativ tostavelsesform: knáka*k* Am. 56 (jfr. det i samme vers forefundne mákak, samt þikkak Skírn. 22). I alle andre tilfælde, hvor verbalformer af første person ental, endende på det negative -a, følges af ek, har jeg efter den overvejende analogi i **R** tilföjet t og beholdt ek: máka*t* ek Guðr. II, 29 (som i Am. 12, jfr. knákat ek Hým. 32), áka*t* ek Am. 13, sáka*t* ek þryms. 26, sèka*t* ek Völ. 18, Guðr. III, 6 (jfr. hnèkat ek Oddr. 10), vilka*t* ek Am. 13 (som i Lokas. 18, Sig. I, 26, Sig. III, 51, Hamd. 10), emka*t* ek Sigrdr. 26, Am. 90 (som i Hárb. 35, Skírn. 18), varka*t* ek Alv. 4, Hund. II, 12, munka*t* ek Lokas. 36, Hjörv. 23, Sigrdr. 26 (som i Guðr. II, 33), fannka*t* ek Háv. 39, Fáfn. 16, bíðka*t* ek Völ. 19, sitka*t* ek Hund. II, 36 (jfr. vetkat ek Am. 33). — Regelen for

*) Når 'dœmi ek' er beholdt i Hárb. 46, er det, fordi dette vers vel snarest er at betragte som prosa. (Jfr. første anm. t. Hárb.)

det negative verbalsuffiks er nemlig den, at i fuldstændigst form -at, eller med udeladelse af selvlyden: -t, bruges det både foran medlyd og selvlyd, men i formen -a alene foran umiddelbart påfølgende medlyd. Undtagelserne fra denne af de 222 i R forekommende tilfælde uddragne regel udgöre — når bortses fra de nys omtalte, kun tilsyneladende, i former af 1. pers. ent. med påfølgende ek — i alt kun fire i samme håndskrift, nemlig '*e*r þv gefa scyldira | eno*m* slęvorom sigr' Lokas 22, 'þ*at* *e*r við ęttima | a*nn*at slict', Akv. 6, 'helta in lengr rvmi', Am. 62, og 'vrþva iþ glik*ir*' Ghv. 3. I de to sidste af disse tilfælde har jeg foretaget ændring og sat hèlta*t*, urðua*t*, men de to første har jeg ladet stå uforandrede, da de på grund af versefaldet ikke støde øret, hvortil kommer, at på første sted 'eno*m*' jo egentlig har forlyden h, og at det på det andet sted kunde være tvivlsomt, om man burde læse ættima*t* eller *ne* ættim.

Den anden her gennemførte sproglige ændring er fjærnelsen af nægtelsesordet eigi, der vistnok er yngre end den i den overvejende del af kvadene rådende sprogform. Det forekommer ikke i Vspá, Vegt., Hým., Skírn., Vafþr., Grímn., Alv., Rígsm., Sig. II, Brot, Guðr. I, Guðr. III, Hamd., Gróg., Fjöls., men optræder sporadisk i den foreliggende optegnelse af de øvrige kvad, i alt 46 gange. Bugge ændrer i sin udgave til vil*kat* ek Hyndl. 5 (for vil ek ei), og han foreslår i tillægget þori*gak* Hyndl. 44 (f. þori ek eigi), samt hefðir*a* Hund. II, 33 (f. hefðir eigi). Jeg har her taget skridtet fuldt ud med grem*attu* Lokas. 12 (f. gremdu eigi), væri*a* Háv. 39 (f. ei væri), gáir*at* Háv. 114 (f. gáir eigi), var*a* Hyndl. 28 (f. eigi var), var*a* þar Völ. 14 (f. var þar eigi), þikk*at* ek Hjörv. 7 (f. þigg ek eigi) mák*ak* Hjörv. 27 (f. eigi mák), sakask*a* Hjörv. 34 (f. sakask eigi), kem*kat* ek Hjörv. 45 (f. kem ek eigi), sparði*t* Hund. I, 9 (f. sparði eigi), uggi*a* Hund. I, 21 (f. uggi eigi), hirð*attu* Hund. II, 17 (f. hirð eigi þú), *ne* lýgr*at* Sig. I, 37 (f. lýgr eigi), vild*igak* *æva* Sig. I, 40 (f. vilda ek eigi), mátt*igak* Sigrdr. 2 (f. mátta eigi), skal*at*tu ... eig*a* Helr. 1 (f. skaltu ... eigi), samir*at* Sig. III, 18 (f. samir eigi), bregð*attu* Helr. 3 (f. bregðu eigi), *ne* kom*at* Guðr. II, 4 (f. eigi kom), vilk*at* ek Guðr. II, 27 (f. vilk eigi ek), samir*a* Guðr. II, 27 (f. samir eigi), sitr*at* *nú* Ghv. 21 (f. sitr eigi), sofið*at* Grott. 7 (f. sofið eigi). Desuden er 'eigi' ombyttet med *æva* i Lokas. 9, Hund. II, 51, Sig. III, 58, 62, Oddr. 22 (hvilket Bugge alt havde gjort i Hyndl. 46; jfr. også oven anførte ændring i Sig. I, 40), med e*n*gi i þryms. 2, med ekki (som tillægsord) i Oddr. 24, med *þey*gi i Fáfn. 8, med eig*a* i Oddr. 20 (jfr. ændringen i Helr. 1), og 'eigi vel' med *ne* *of*vel Sig. I, 47. Desuden burde være ændret til vill*at* mik Hárb. 55 (f. vill mik eigi), *þey*gi Háv. 131 (f. eigi), *öngar* Hjörv. 3 (f. eigi). Ordet er forsætlig kun beholdt i en formentlig forvansket læsemåde i Sig. III, 15, og i det forholsvis yngre digt *Atlamál*, hvor det forekommer fem gange (v. 11, 14, 15, 80, 91), på en måde, som synes at tale for, at det hører hjemme dèr. Dette samme turde muligvis gælde om dets forekomst i *Gripisspá* (Sig. I), hvor det i så fald ikke burde været ændret på noget af de tre steder, det dèr findes (v. 37, 40, 47).

December 1873.

S. G.

VÖLUSPÁ.

1.

(R 23. H 27.)
Heiði * hètu,
hvars til húsa kom,
völu velspá,
vitti hon ganda;
seið hon kunni,
seið hugleikinn,
æ var hon angan
illrar brúðar.

2.

(R 29 a.)
Ein sat hon úti,
þá er inn aldni kom
Yggjungr ása
ok í augu leit.
„Hvers fregnið mik?
hví freistið mín?
allt veit ek, Óðinn!
hvar þú auga falt.“

3.

(R 30.)
Valdi henni Herföðr
hringa ok men
fyr spjöll spaklig
ok spá ganda;
* * *
sá hon vítt ok um vítt
of veröld hverja.

4.

(R 1. H 1.)
„Hljóðs bið ek allar
helgar kindir
meiri ok minni,
mögu Heimdallar;
villtu, at ek, Valföðr!
vel fyr telja
forn spjöll fíra,
þau er fremst um man.

5.

(R 2. H 2.)
Ek man jötna
ár um borna,
þá er forðum
mik fædda höfðu;
níu man ek heima,
níu íviði,
mjötvið mæran
fyr mold neðan.

6.

(R 3. H. 3.)
Ár var alda
þar er Ýmir bygði,
vara sandr nè sær
nè svalar unnir;
jörð fannsk æva
nè upphiminn,
gap var ginnunga,
en gras hvergi.

7.

(R 4. H 4.)
Áðr Burs synir
bjöðum of yptu,
þeir er miðgarð
mæran skópu;
sól skein sunnan
á salar steina,

þá var grund gróin
grœnum lauki.

8.

(R 5. Sól varp sunnan,
H 5.) sinni mána,
hendi inni hœgri
um himinjöður;
sól þat ne vissi
hvar hon sali átti,
máni þat ne vissi
hvat hann megins átti,
†stjörnur þat ne vissu
hvar þær staði áttu.

9.

(R 6. þá gengu regin öll
H 6.) á rökstóla,
ginnheilug goð,
ok um þat gættusk:
nótt ok niðjum
nöfn um gáfu,
†morgin hètu
ok miðjan dag,
undorn ok aptan,
árum at telja.

10.

(R 7. Hittusk æsir
H 7.) á Iðavelli,
þeir er hörg ok hof
hátimbruðu;
†afls kostuðu,
alls freistuðu,
afla lögðu,
auð smíðuðu,
tangir skópu
ok tól görðu.

11.

(R 8. Tefldu í túni,
H 8.) teitir váru,
var þeim vettergis
vant ór gulli;
unz þrjár kvámu
þursa meyjar
ámátkar mjök
ór jötunheimum.

12.

(R 9. þá gengu regin öll
H 9.) á rökstóla,
ginnheilug goð,
ok um þat gættusk:
hverr skyldi dverga
drótt *of* skepja
ór Brímis blóði
ok ór Bláins leggjum.

13.

(R 10. þar var Móðsognir
H 10.) mæztr um orðinn
dverga allra,
en Durinn annarr;
þeir mannlíkun
mörg um görðu
dvergar i jörðu,
sem Durinn sagði.

14.

(R 11. Nýi, Niði,
H 11.) Norðri, Suðri,
Austri, Vestri,
Alþjófr, Dvalinn,
Nár ok Náinn,
Nípingr, Dáinn,
Bifurr, Báfurr,
Bömburr, Nori,
Ánn ok Ánarr,
Óinn, Mjöðvitnir.

15.

(R 12. Veggr ok Gandálfr,
H 12.) Vindálfr, þorinn,
þrár ok þráinn.
þekkr, Litr ok Vitr,
Nýr ok Nýráðr,
nú hefi*k* dverga,

Reginn ok Ráðsviðr,
rètt um talda.

16.

(R 13. H 13.) Fili, Kili,
Fundinn, Náli,
Hepti, Vili,
Hannarr, Svíurr,
Billingr, Brúni,
Bildr ok Buri,
Frár, Hornbori,
Frægr ok Lóni,
Aurvangr, Jari,
Eikinskjaldi.

17.

(R 14. H 14.) Mál er dverga
í Dvalins liði
ljóna kindum
til Lofars telja;
þeir er sóttu
frá salar steini
aurvanga sjöt
til jöruvalla.

18.

(R 15 a. H 15.) þar var Draupnir
ok Dólgþrasir,
Hár, Haugspori,
Hlèvangr, Glóinn,
Dori, Ori,
Dúfr, Andvari,
Skirfir, Virfir,
Skafiðr, Ái.

19.

(R 15 b. H 16.) Álfr ok Yngvi,
Eikinskjaldi,
Fjalarr ok Frosti,
Finnr ok Ginnarr;
þat mun æ uppi,
meðan öld lifir,
langniðja tal
Lofars hafat.

20.

(R 16 a H 17 a.) Unz þrár kvámu
ór því liði
öflgir ok ástkir
æsir at húsi;
fundu á landi
lítt megandi
Ask ok Emblu
örlöglausa.

21.

(R 16 b. 17. H 17 b. 18.) Önd þau ne áttu,
óð þau ne höfðu,
lá nè læti
nè litu góða;
önd gaf Óðinn,
óð gaf Hœnir,
lá gaf Lóðurr
ok litu góða.

22.

(R 18. H 19.) Ask veit ek standa,
heitir Yggdrasill
hár baðmr, ausinn
hvíta auri;
þaðan koma döggvar
þærs í dala falla,
stendr æ yfir grœnn
Urðar brunni.

23.

(R 19.20. H 20.21.) þaðan koma meyjar
margs vitandi
þrjár, ór þeim sal
er und þolli stendr;
† Urð hètu eina,
aðra Verðandi,
skáru á skíði,
Skuld ina þriðju;
þær lög lögðu,
þær líf kuru

INDHOLD.

		Side
Forord		VII.
Völuspá	(**R H**)	1.
Vegtamskviða eða Baldrs draumar	(**A**)	10.
Þrymskviða eða Hamarsheimt	(**R**)	12.
Hýmiskviða	(**R A**)	16.
Lokasenna eða Œgisdrekka	(**R**)	20.
Hárbarðsljóð	(**R**, **A** fra v. 19^{7})	26.
Skírnisför eða Skírnismál	(**R**, **A** kun v. 1–27)	30.
Vafþrúðnismál	(**R**, **A** fra v. 20^{2})	34.
Grímnismál	(**R A**)	39.
Alvíssmál	(**R**)	45.
Hávamál	(**R**)	48.
Rígsþula eða Rígsmál	(**W**)	62.
Hyndluljóð með Völuspá hinni skömmu	(**F**)	68.
Völundarkviða	(**R**, **A** kun beg. t. indledn.)	74.
Helgakviða Hjörvarðssonar	(**R**)	79.
Helgakviða Hundingsbana hin fyrri	(**R**)	85.
Helgakviða Hundingsbana önnur eða Völsungakviða hin forna	(**R**)	92.
Sinfjötlalok eða Frá dauða Sinfjötla	(**R**)	100.
Sigurðarkviða Fáfnisbana hin fyrsta eða Gripisspá	(**R**)	101.
Sigurðarkviða Fáfnisbana önnur eða Reginsmál	(**R**)	107.
Fáfnismál	(**R**)	111.
Sigrdrífumál	(**R**)	116.
Brot af Sigurðarkviðu [hinni löngu]	(**R**)	121.
Guðrúnarkviða hin fyrsta	(**R**)	124.
Sigurðarkviða Fáfnisbana hin þriðja eða Sigurðarkviða hin skamma	(**R**)	128.

		Side
Helreið Brynhildar	(R)	136.
Dráp Niflunga	(R)	138.
Guðrúnarkviða önnur eða Guðrúnarkviða hin forna	(R)	139.
Guðrúnarkviða hin þriðja	(R)	144.
Oddrúnargrátr	(R)	146.
Atlakviða	(R)	150.
Atlamál hin grœnlenzku	(R)	156.
Guðrúnarhvöt	(R)	168.
Hamdismál hin fornu	(R)	171.
Grottasöngr	(S)	175.

Grógaldr eða Svipdagsmála brot hit fyrra	(Papirshdskrr.)	179.
Fjölsvinnsmál eða Svipdagsmála brot hit síðara ...	(Papirshdskrr.)	181.

Anmærkninger	186.
Tillæg til Anmærkninger	255.
Oversigtstavle	256.
Rettelser	259.

FORORD.

Denne udgave er, som på tittelbladet angivet, en ny gennemarbejdelse af min år 1868 udkomne håndudgave. Senere fremkomne arbejder, blandt hvilke det for öjemedet vigtigste er Sofus Bugges i Årbøger for nordisk oldkyndighed 1869 indførte 'Efterslæt' til hans fortrinlige kritiske håndskriftudgave af Sæmunds Edda (Kristiania 1868), og ikke mindre egen fortsat granskning af oldkvadene, har fremkaldt en mængde nye ændringer i nærværende udgave, så vel i henseende til enkelte læsemåder som til verseinddeling og versefølge. Anmærkningerne have fået en betydelig udvidelse, både ved her optagen begrundelse af en del allerede i første udgave foretagne, og især ved redegörelse for de først her tilkomne nye ændringer. De anmærkninger, som enten ere helt nye, eller som væsentlig afvige fra eller udvide dem i første udgave, betegnes ved en foranstående *stjærne.*

Ligesom i første udgave er her i teksten på kendelig måde fremhævet enhver mere end blot ortografisk afvigelse fra det til grund liggende håndskrift, hvad enten sådan ændring skyldes formodning eller anden kilde. Ethvert fra kildeskriftet afvigende bogstav, ord eller linje er trykt med *løbeskrift* (kursiv), enhver udeladelse eller omflytning af ord eller linjer er betegnet ved en *stjærne,* og en dertil knyttet anmærkning angiver da altid, hvad der står i håndskriftet, og hvem ændringen skyldes. Et *kors* i teksten betegner, at det nærmest følgende formentlig skyldes en senere traditjonel udvidelse, og de pågældende verselinjer ere da rykkede lidt ind til höjre. *Løbeskrift og parentestegn* bruges til at betegne nogle fra papirshåndskrifter optagne linjer (i Vspá 67, 71; Alv. 9; Háv. 65, 87, 133). *Løbeskrift og skarpe klammer* fremhæve en del friere udfyldningsforsøg, der savne håndskriftlig hjemmel og ikke ere absolut nødvendige for teksten. Sådanne indskud findes alene i heltekvadene (Völ. 5; Hund. I, 20; Hund. II, 32; Sig. III, 9, 36, 46, 54, 55, 59, 66; Guðr. II, 21; Oddr. 8, 12; samt i större mængde i Akv., Am., Ghv., Hamd. og Grott.). *Skarpe klammer ved tekstskrift* betegne Vafþr. 31 som lån fra Snorres Edda, Sigrdr. 5—7 som lån fra Helreið, Sigrdr. 13 som lån fra Völsungasaga og endelig Sigrdr. 34^3—42 som digtets i membranen tabte, kun i papirshåndskrifter bevarede, men dog formentlig ægte slutning. Om alt dette det nærmere i anmærkningerne.

Løbeskriften har i anmærkningerne tillige en anden end den ovenfor omtalte betydning, i det den i de bogstavelige gengivelser af håndskrifternes læsemåder betegner opløste forkortelser, hvortil også henregnes stort bogstav som fordoblingstegn (G for *gg*, N for *nn*, R for *rr* osv.). I disse bogstavelige gengivelser beholdes de ejendommelige tegn: ę (= e, è, æ, œ), ǫ (= ö, œ, æ) og ǿ (= au, ö), hvorimod det i **W** anvendte sammenslyngede dobbelte a (= á) her er gengivet ved aa.

De i anmærkningerne (og på indholdslisten, samt i randen ved Völuspá's tekst) anvendte *bogstavmærker* ere disse: **A**: codex arnamagnæanus 748. 4to. B: Sofus Bugge. E: Sveinbjörn Egilsson. **F**: Flateyjarbók, gl. kgl. saml. 1005. fol. G: Svend Grundtvig. **H**: Hauksbók, arnam. 544. 4to. K: den københavnske kommisjons-kvartudgave af Sæmunds Edda. M: Peter Andreas Munch. **N**: skindbøger af Nornagests þáttr. **R**: codex regius af Sæmunds Edda, gl. kgl. saml. 2365. 4to. **r**: codex regius af Snorres Edda, gl. kgl. saml. 2367. 4to. R: Rasmus Kristjan Rask. **S**: skindbøger af Snorres Edda. **V**: skindbogen af Völsungasaga, ny kgl. saml. 1824 b. 4to. **W**: codex wormianus, arnam. 242. fol.

Den orden, hvori digtene i denne som i min tidligere udgave følge, afviger til dels fra alle andre udgaver. Hovedinddelingen i mytiske og heroiske kvad, som allerede 'codex regius' har, er selvfølgelig beholdt, og de sidstes indbyrdes følge, der for det meste er given ved de besungne æmner, er her den samme som i Bugges udgave. I de mytiske er derimod ordenen afvigende. Völuspá er her som alle vegne stillet i spidsen, som det eneste bevarede oldkvad, der tilstræber en afrundet oversigt over den hele hedenske verdensanskuelse. Derefter følge her de andre, ligesom dette rent episke og i *kviðuháttr* holdte besyngelser af enkelte myter: Vegtamskviða, Þrymskviða og Hýmiskviða. Så følge de dramatiske kvad i *ljóðaháttr*: Lokasenna, Hárbarðsljóð og Skírnisför; derefter de med disse nærmest beslægtede, ligeledes i *ljóðaháttr* holdte og (med undtagelse af det sidste) også dramatisk anlagte, men dog væsentlig didaktiske kvad: Vafþrúðnismál, Grímnismál, Alvíssmál og Hávamál. Endelig komme de to yngste didaktiske digte: Rígsþula og Hyndluljóð, bægge i *kviðuháttr* og bægge af en blandet karaktér: det første en historiserende allegori, det andet en i en mytisk ramme indfattet række af heltegenealogier med historiserende tendens, hvori desuden er inddraget et fraspræengt brudstykke af en slags dæmonologi: Völuspá hin skamma (v. 31—43). Jeg tror ved denne inddeling at have adskilt fire forskellige digtklasser, der tillige betegne lige så mange, i samme orden på hverandre følgende stadier i den oldnordiske folkelige mytebesyngelse. Endnu et femte stadium i denne, der måské kunde betegnes som det filosofiske, repræsenteres ved de to kun i papirshåndskrifter forefundne, og derfor her som i alle nyere Edda-udgaver til sidst medtagne, sammenhørende digte: Grógaldr og Fjölsvinnsmál.

Membranerne have ingen linjeinddeling og så godt som ingen interpunktjon. Bægge disse ere i alle udgaver tilsatte af udgiverne, og jeg har ikke trot i så henseende at burde göre nogen bemærkning ved mine afvig-

elser fra forgængerne, da dette måtte medføre en mængde udviklinger af min opfattelse så vel af versenes bygning som af tekstens mening, der her ikke vilde være på deres plads. Samme frihed har jeg taget mig med hensyn til inddelingen i vers, for så vidt som derved ikke gjordes noget brud på den i vedkommende kilde forefundne tekstfølge; ti hvor en forandring i så henseende er foretagen, er den som ovenfor nævnt betegnet ved en stjærne, der forklares i en anmærkning. Her må endnu bemærkes, at i Völuspá, hvor ikke alene versefølgen er meget forskellig i de to membraner, men hvor enhver af disse har hele vers, som den anden fattes, er i randen ved hvert vers dets plads i enhver af membranerne angiven ved tal, svarende til versetallene i Bugges aftryk af bægge tekster (hans Völuspá, II og III). For at lette jævnførelsen mellem Bugges og min udgave, navnlig da for at lette brugeren af min rådførselen med Bugges, er her bag i bogen (s. 256—58) indsat en oversigtstavle, der viser den plads, enhver linje har i Bugges udgave.

Et par af mig i denne udgave gennemførte ændringer af sproglig-formel natur må her nævnes, endskönt hvert enkelt tilfælde findes opført i anmærkningerne.

Den første af disse er den, at jeg overalt har fjærnet de misvisende skrivemåder af udsagnsord i første person entallet, endende på kort selvlyd, med påfølgende styrende personligt stedord, i det jeg i sådanne tilfælde har ladet den i virkeligheden indtrådte attraktjon fremtræde i skriften og altså sat hefi*k*, hugða*k* osv. for 'hefi ek', 'hugða ek' osv., i overensstemmelse med den omtrent lige så almindelige skrivebrug i **R**. Jeg tror herved kun at have gengivet den i disse digte ene gældende udtaleform og forhindret misklingende hiat-læsning*).

På samme måde har jeg behandlet de negative trestavelses-verbalformer af første person ental med påfølgende 'ek', nemlig þoriga*k* Völ. 26, myndiga*k* Hjörv. 44, kalliga*k* Guðr. III, 6 (og således burde også være sat gerðiga*k*, og ikke 'gerðiga*t* ek', Guðr. II, 10; jfr. de i **R** forefundne stöðvigak Háv. 149, bjargigak Háv. 151, vildigak Helr. 13, Guðr. II, 40, máttigak Oddr. 29, Ghv. 13). Det samme har jeg gjort ved én negativ tostavelsesform: knáka*k* Am. 56 (jfr. det i samme vers forefundne mákak, samt þikkak Skírn. 22). I alle andre tilfælde, hvor verbalformer af første person ental, endende på det negative -a, følges af ek, har jeg efter den overvejende analogi i **R** tilföjet t og beholdt ek: máka*t* ek Guðr. II, 29 (som i Am. 12, jfr. knákat ek Hým. 32), áka*t* ek Am. 13, sáka*t* ek þryms. 26, sèka*t* ek Völ. 18, Guðr. III, 6 (jfr. hnèkat ek Oddr. 10), vilka*t* ek Am. 13 (som i Lokas. 18, Sig. I, 26, Sig. III, 51, Hamd. 10), emka*t* ek Sigrdr. 26, Am. 90 (som i Hárb. 35, Skírn. 18), varka*t* ek Alv. 4, Hund. II, 12, munka*t* ek Lokas. 36, Hjörv. 23, Sigrdr. 26 (som i Guðr. II, 33), fannka*t* ek Háv. 39, Fáfn. 16, bíðka*t* ek Völ. 19, sitka*t* ek Hund. II, 36 (jfr. vetkat ek Am. 33). — Regelen for

*) Når 'dœmi ek' er beholdt i Hárb. 46, er det, fordi dette vers vel snarest er at betragte som prosa. (Jfr. første anm. t. Hárb.)

det negative verbalsuffiks er nemlig den, at i fuldstændigst form -at, eller med udeladelse af selvlyden: -t, bruges det både foran medlyd og selvlyd, men i formen -a alene foran umiddelbart påfølgende medlyd. Undtagelserne fra denne af de 222 i **R** forekommende tilfælde uddragne regel udgöre — når bortses fra de nys omtalte, kun tilsyneladende, i former af 1. pers. ent. med påfølgende ek — i alt kun fire i samme håndskrift, nemlig 'e*r* þv gefa scyldira | eno*m* slęvorom sigr' Lokas 22, 'þ*at* e*r* við ęttima | a*nn*at slict', Akv. 6, 'helta in lengr rvmi', Am. 62, og 'vrþva iþ glik*ir*' Ghv. 3. I de to sidste af disse tilfælde har jeg foretaget ændring og sat hèlta*t*, urðua*t*, men de to første har jeg ladet stå uforandrede, da de på grund af versefaldet ikke støde øret, hvortil kommer, at på første sted 'eno*m*' jo egentlig har forlyden h, og at det på det andet sted kunde være tvivlsomt, om man burde læse ættima*t* eller *ne* ættim.

Den anden her gennemførte sproglige ændring er fjærnelsen af nægtelsesordet eigi, der vistnok er yngre end den i den overvejende del af kvadene rådende sprogform. Det forekommer ikke i Vspá, Vegt., Hým., Skírn., Vafþr., Grímn., Alv., Rígsm., Sig. II, Brot, Guðr. I, Guðr. III, Hamd., Gróg., Fjöls., men optræder sporadisk i den foreliggende optegnelse af de øvrige kvad, i alt 46 gange. Bugge ændrer i sin udgave til vil*kat* ek Hyndl. 5 (for vil ek ei), og han foreslår i tillægget þori*gak* Hyndl. 44 (f. þori ek eigi), samt hefðir*a* Hund. II, 33 (f. hefðir eigi). Jeg har her taget skridtet fuldt ud med grem*attu* Lokas. 12 (f. gremdu eigi), væri*a* Háv. 39 (f. ei væri), gáir*at* Háv. 114 (f. gáir eigi), var*a* Hyndl. 28 (f. eigi var), var*a* þar Völ. 14 (f. var þar eigi), þikk*at* ek Hjörv. 7 (f. þigg ek eigi) mák*ak* Hjörv. 27 (f. eigi mák), sakask*a* Hjörv. 34 (f. sakask eigi), kem*kat* ek Hjörv. 45 (f. kem ek eigi), sparði*t* Hund. I, 9 (f. sparði eigi), uggi*a* Hund. I, 21 (f. uggi eigi), hirð*attu* Hund. II, 17 (f. hirð eigi þú), *ne* lýgr*at* Sig. I, 37 (f. lýgr eigi), vild*igak œva* Sig. I, 40 (f. vilda ek eigi), mátt*igak* Sigrdr. 2 (f. mátta eigi), skal*at*tu ... eig*a* Helr. 1 (f. skaltu ... eigi), samir*at* Sig. III, 18 (f. samir eigi), bregð*attu* Helr. 3 (f. bregðu eigi), *ne* kom*at* Guðr. II, 4 (f. eigi kom), vilk*at* ek Guðr. II, 27 (f. vilk eigi ek), samir*a* Guðr. II, 27 (f. samir eigi), sitr*at nú* Ghv. 21 (f. sitr eigi), sofið*at* Grott. 7 (f. sofið eigi). Desuden er 'eigi' ombyttet med *œva* i Lokas. 9, Hund. II, 51, Sig. III, 58, 62, Oddr. 22 (hvilket Bugge alt havde gjort i Hyndl. 46; jfr. også oven anførte ændring i Sig. I, 40), med e*n*gi i þryms. 2, med ekki (som tillægsord) i Oddr. 24, med *þey*gi i Fáfn. 8, med eig*a* i Oddr. 20 (jfr. ændringen i Helr. 1), og 'eigi vel' med *ne of*vel Sig. I, 47. Desuden burde være ændret til vill*at* mik Hárb. 55 (f. vill mik eigi), *þey*gi Háv. 131 (f. eigi), *öngar* Hjörv. 3 (f. eigi). Ordet er forsætlig kun beholdt i en formentlig forvansket læsemåde i Sig. III, 15, og i det forholsvis yngre digt *Atlamál*, hvor det forekommer fem gange (v. 11, 14, 15, 80, 91), på en måde, som synes at tale for, at det hører hjemme dèr. Dette samme turde muligvis gælde om dets forekomst i *Gripisspá* (Sig. I), hvor det i så fald ikke burde været ændret på noget af de tre steder, det dèr findes (v. 37, 40, 47).

December 1873.

S. G.

VÖLUSPÁ.

1.

(R 23. Heiði * hètu,
H 27.) hvars til húsa kom,
völu velspá,
vitti hon ganda;
seið hon kunni,
seið hugleikinn,
æ var hon angan
illrar brúðar.

2.

(R 29 a.) Ein sat hon úti,
þá er inn aldni kom
Yggjungr ása
ok í augu leit.
„Hvers fregnið mik?
hví freistið mín?
allt veit ek, Óðinn!
hvar þú auga falt."

3.

(R 30.) Valdi henni Herföðr
hringa ok men
fyr spjöll spaklig
ok spá ganda;
* * *
sá hon vítt ok um vítt
of veröld hverja.

4.

(R 1. „Hljóðs bið ek allar
H 1.) helgar kindir
meiri ok minni,
mögu Heimdallar;
villtu, at ek, Valföðr!
vel fyr telja
forn spjöll fíra,
þau er fremst um man.

5.

(R 2. Ek man jötna
H 2.) ár um borna,
þá er forðum
mik fœdda höfðu;
níu man ek heima,
níu íviði,
mjötvið mæran
fyr mold neðan.

6.

(R 3. Ár var alda
H. 3.) þar er Ýmir bygði,
vara sandr nè sær
nè svalar unnir;
jörð fannsk æva
nè upphiminn,
gap var ginnunga,
en gras hvergi.

7.

(R 4. Áðr Burs synir
H 4.) bjöðum of yptu,
þeir er miðgarð
mæran skópu;
sól skein sunnan
á salar steina,

þá var grund gróin
grœnum lauki.

8.

(R 5. Sól varp sunnan,
H 5.) sinni mána,
hendi inni hœgri
um himinjöður;
sól þat ne vissi
hvar hon sali átti,
máni þat ne vissi
hvat hann megins átti,
†stjörnur þat ne vissu
hvar þær staði áttu.

9.

(R 6. Þá gengu regin öll
H 6.) á rökstóla,
ginnheilug goð,
ok um þat gættusk:
nótt ok niðjum
nöfn um gáfu,
†morgin hètu
ok miðjan dag,
undorn ok aptan,
árum at telja.

10.

(R 7. Hittusk æsir
H 7.) á Iðavelli,
þeir er hörg ok hof
hátimbruðu;
†afls kostuðu,
alls freistuðu,
afla lögðu,
auð smíðuðu,
tangir skópu
ok tól görðu.

11.

(R 8. Tefldu í túni,
H 8.) teitir váru,
var þeim vettergis
vant ór gulli;
unz þrjár kvámu
þursa meyjar
ámátkar mjök
ór jötunheimum.

12.

(R 9. Þá gengu regin öll
H 9.) á rökstóla,
ginnheilug goð,
ok um þat gættusk:
hverr skyldi dverga
drótt *of* skepja
ór Brímis blóði
ok ór Bláins leggjum.

13.

(R 10. Þar var Móðsognir
H 10.) mæztr um orðinn
dverga allra,
en Durinn annarr;
þeir mannlíkun
mörg um görðu
dvergar i jörðu,
sem Durinn sagði.

14.

(R 11. Nýi, Niði,
H 11.) Norðri, Suðri,
Austri, Vestri,
Alþjófr, Dvalinn,
Nár ok Náinn,
Nípingr, Dáinn,
Bifurr, Báfurr,
Bömburr, Nori,
Ánn ok Ánarr,
Óinn, Mjöðvitnir.

15.

(R 12. Veggr ok Gandálfr,
H 12.) Vindálfr, Þorinn,
Þrár ok Þráinn,
Þekkr, Litr ok Vitr,
Nýr ok Nýráðr,
nú hefi*k* dverga,

Reginn ok Ráðsviðr,
rètt um talda.

16.

(R 13. Fili, Kili,
H 13.) Fundinn, Náli,
Hepti, Vili,
Hannarr, Svíurr,
Billingr, Brúni,
Bildr ok Buri,
Frár, Hornbori,
Frægr ok Lóni,
Aurvangr, Jari,
Eikinskjaldi.

17.

(R 14. Mál er dverga
H 14.) í Dvalins liði
ljóna kindum
til Lofars telja;
þeir er sóttu
frá salar steini
aurvanga sjöt
til jöruvalla.

18.

(R 15a. þar var Draupnir
H 15.) ok Dólgþrasir,
Hár, Haugspori,
Hlèvangr, Glóinn,
Dori, Ori,
Dúfr, Andvari,
Skirfir, Virfir,
Skafiðr, Ái.

19.

(R 15b. Álfr ok Yngvi,
H 16.) Eikinskjaldi,
Fjalarr ok Frosti,
Finnr ok Ginnarr;
þat mun æ uppi,
meðan öld lifir,
langniðja tal
Lofars hafat.

20.

(R 16a Unz þrár kvámu
H 17a.) ór því liði
öflgir ok ástkir
æsir at húsi;
fundu á landi
lítt megandi
Ask ok Emblu
örlöglausa.

21.

(R 16b. 17. Önd þau ne áttu,
H 17b. 18.) óð þau ne höfðu,
lá nè læti
nè litu góða;
önd gaf Óðinn,
óð gaf Hœnir,
lá gaf Lóðurr
ok litu góða.

22.

(R 18. Ask veit ek standa,
H 19.) heitir Yggdrasill
hár baðmr, ausinn
hvíta auri;
þaðan koma döggvar
þærs í dala falla,
stendr æ yfir grœnn
Urðar brunni.

23.

(R 19.20. þaðan koma meyjar
H 20.21.) margs vitandi
þrjár, ór þeim sal
er und þolli stendr;
† Urð hètu eina,
aðra Verðandi,
skáru á skíði,
Skuld ina þriðju;
þær lög lögðu,
þær líf kuru

alda börnum,
örlög seggja.

24.

(R 29 b.) *Veit hon Óðins*
auga fólgit
í inum mæra
Mímis brunni;
drekkr mjöð Mímir
morgin hverjan
af veði Valföðrs.
Vituð èr enn eða hvat?

25.

(R 28. Veit hon Heimdallar
H 24.) hljóð um fólgit
undir heiðvönum
helgum baðmi;
á sèr hon ausask
aurgum forsi
af veði Valföðrs.
Vituð èr enn eða hvat?

26.

(R 21.22. Þat man hon fólkvíg
H 26.) fyrst í heimi,
er Gullveig
geirum studdu
ok i höll Hárs
hana brendu;
þrysvar brendu
þrysvar borna,
opt, ósjaldan,
þó hon enn lifir.

27.

(R 24. Þá gengu regin öll
H 28.) á rökstóla,
ginnheilug goð,
ok um þat gættusk:
hvárt skyldu æsir
afráð gjalda,
eða skyldu *goð* öll
gildi eiga.

28.

(R 25. Fleygði Óðinn
H 29.) ok í fólk um skaut,
þat var enn fólkvíg
fyrst i heimi;
brotinn var borðvegr
borgar ása,
knáttu vanir víg*ská*
völlu sporna.

29.

(R 26. Þá gengu regin öll
H 22.) á rökstóla,
ginnheilug goð,
ok um þat gættusk:
hverr hefði lopt allt
lævi blandit
eða ætt jötuns
Óðs mey gefna.

30.

(R 27. Þórr einn þar vá
H 23.) þrunginn móði,
hann sjaldan sitr,
er hann slíkt of fregn;
á gengusk eiðar,
orð ok sœri,
mál öll meginlig
er á meðal fóru.

31.

(R 31.) Sá hon valkyrjur
vítt um komnar
görvar at ríða
til Goðþjóðar:
Skuld hèlt skildi,
en Skögul önnur,
Gunnr, Hildr, Göndul
ok Geirskögul;

† nú eru taldar
nönnur Herjans,
görvar at ríða
grund valkyrjur.

32.

(R 32.) Ek sá Baldri,
blóðgum tívur,
Óðins barni
örlög fólgin:
stóð um vaxinn
völlum hæri
mjór ok mjök fagr
mistilteinn.

33.

(R 33.) Varð af þeim meiði,
er *mjór* sýndisk,
harmflaug hættlig,
Höðr nam skjóta.
Baldrs bróðir
var of borinn snemma,
sá nam Óðins sonr
einnættr vega.

34.

(R* 34.) Þó hann æva hendr
nè höfuð kembdi,
áðr á bál um bar
Baldrs andskota.
En Frigg um grèt
i Fensölum
vá Valhallar.
Vituð èr enn eða hvat?

35.

(H30 a.) Þá kná Vala
vígbönd snúa
— heldr váru harðgör
höpt — ór þörmum.

36.

(R 35.) Hapt sá hon liggja
und hvera lundi
lægjarn, líki
Loka áþekkjan;
(R 35. H 30 b.) þar sitr Sigyn
þeygi um sínum
ver velglýjuð.
Vituð èr enn eða hvat?

37.

(H 31). Geyr Garmr mjök
fyr Gnípahelli,
festr mun slitna,
en freki renna.
Fram sè ek lengra,
fjöld kann ek segja
um ragna rök
römm sigtíva.

38.

(R 36 a.) Á fellr austan
um eitrdala
söxum ok sverðum,
Slíðr heitir sú.

39.

(R 36 b.) Stóð fyr norðan
á Niðavöllum
salr ór gulli
Sindra ættar;
en annarr stóð
á Ókólni
bjórsalr jötuns,
en sá Brímir heitir.

40.

(R 37. H 34.) Sal sèr hon standa
sólu fjarri
Náströndu á,
norðr horfa dyrr;
falla eitrdropar
inn um ljóra,
sá er undinn salr
orma hryggjum.

41.

(R 38. H 35.) Sèr hon þar vaða
þunga strauma
menn meinsvara
ok morðvarga
† ok þanns annars glepr
eyrarúnu;
þar saug Níðhöggr
nái framgengna,
sleit vargr vera.
Vituð èr enn eða hvat?

42.

(H 36.) Geyr nú Garmr mjök
fyr Gnípahelli,
festr mun slitna,
en freki renna.
Fram sè ek lengra,
fjöld kann ek segja
um ragna rök
römm sigtíva.

43.

(R 39. H 25.) Austr býr in aldna
í Járnviði
ok fœðir þar
Fenris kindir;
verðr af þeim öllum
einna nökkurr
tungls tjúgari
í trolls hami.

44.

(R 40.) Fyllisk fjörvi
feigra manna,
rýðr ragna sjöt
rauðum dreyra;
svört verða sólskin
of sumur eptir,
veðr öll válynd.
Vituð èr enn eða hvat?

45.

(R 41. H 32.) Sat þar á haugi
ok sló hörpu
gýgjar hirðir
glaðr Eggþèr;
gól um hánum
í gálgviði
fagrrauðr hani,
sá er Fjalarr heitir.

46.

(R 42. H 33.) Gól um ásum
Gullinkambi,
sá vekr hölda
at Herjaföðrs;
en annarr gelr
fyr jörð neðan
sótrauðr hani
at sölum Heljar.

47.

(R 43. H 36.) Geyr Garmr mjök
fyr Gnípahelli,
festr mun slitna,
en freki renna.
Fjöld veit *ek* frœða,
fram sè ek lengra
um ragna rök
römm sigtíva.

48.

(R 44 a. H 37.) Brœðr munu berjask
ok at bönum verðask,
munu systrungar
sifjum spilla;
hart er í heimi,
hórdómr mikill,
skeggjöld, skálmöld,
skildir 'ru klofnir.

49.

(R 44 b. H 38.) Vindöld, vargöld,
áðr veröld steypisk,

grundir gjalla,
gífr *'ru* fljúgandi;
mun engi maðr
öðrum þyrma.

50.

(R45 a. Leika Míms synir,
H 39.) en mjötuðr kyndisk
at inu galla
Gjallarhorni;
hátt blæss Heimdallr,
horn er á lopti,
mælir Óðinn
við Míms höfuð.

51.

(R45 b. Skelfr Yggdrasils
H 40.) askr standandi,
ymr it aldna trè,
en jötunn losnar;
(H 40.) hrœðask *ha*lir
á helvegum,
áðr Surtar þann
sefi of gleypir.

52.

(R 49. Hvat er með ásum?
H 41.) hvat er með álfum?
gnýr allr jötunheimr,
æsir 'ru á þingi;
stynja dvergar
fyr steindurum
veggbergs vísir.
Vituð èr enn eða hvat?

53.

(R 46. Geyr nú Garmr mjök
H 42.) fyr Gnípahelli,
festr mun slitna,
en freki renna.
Fram sè ek lengra,
fjöld kann ek segja
um ragna rök
römm sigtíva.

54.

(R 47. Hrymr ekr austan,
H 43.) hefisk lind fyrir,
snýsk jörmungandr
í jötunmóði;
ormr knýr unnir,
en ari hlakkar,
slítr nái neffölr,
Naglfar losnar.

55.

(R 48. Kjóll ferr austan,
H 44.) koma munu Múspells
um lög lýðir,
en Loki stýrir;
fara fíflmegir
með freka allir,
þeim er bróðir
Byleists í för.

56.

(R 50. Surtr ferr sunnan
H 45.) með sviga lævi,
skínn af sverði
sól valtíva;
grjótbjörg gnata,
en gífr hrata,
troða halir helveg,
en himinn klofnar.

57.

(R 51. þá kemr Hlínar
H 46.) harmr annarr fram,
er Óðinn ferr
við úlf vega;
en bani Belja
bjartr at Surti,
þar mun Friggjar
falla angan.

58.

(H 47.) Geyr nú Garmr mjök
fyr Gnípahelli,
festr mun slitna,

en freki renna.
Fram sè ek lengra,
fjöld kann ek segja
um ragna rök
römm sigtíva.

59.

(R. 52.) þá kemr inn mikli
mögr Sigföður
Viðarr vega
at valdýri;
lætr hann megi hveðrungs
mund um standa
hjör til hjarta,
þá er hefnt föður.

60.

(R53[a].) þá kemr inn mæri
mögr Hlóðynjar,
gengr Óðins sonr
við *orm* vega.

61.

(H 48.) Gínn lopt yfir
gjörð jarðar,
meðan eitri gusar
ok um spýr glóðum;
mun Óðins son
ormi mœta,
vargs á*ttungi*
Viðars *bróðir.*

62.

(R 53[b]. Drepr hann af móði
H 49.) miðgarðs vèur
— munu halir allir
heimstöð ryðja —;
gengr fet níu
Fjörgynjar burr
neppr frá naðri
níðs ókvíðnum.

63.

(R 54. Sól tèr sortna,
H 50.) sígr fold í mar,
hverfa af himni
heiðar stjörnur;
geisar eimi
ok aldrnari,
leikr hár hiti
við himin sjálfan.

64.

(R 55. Geyr Garmr mjök
H 51.) fyr Gnípahelli,
festr mun slitna,
en freki renna.
Fjöld veit ek frœða,
fram sè ek lengra
um ragna rök
römm sigtíva.

65.

(R 56. Sèr hon upp koma
H 52.) öðru sinni
jörð ór œgi
iðjagrœna;
falla forsar,
flýgr örn yfir,
sá er á fjalli
fiska veiðir.

66.

(R 57. Hittask æsir
H 53.) á Iðavelli
ok um moldþinur
mátkan dœma;
ok minnask þar
á megindóma
ok á Fimbultýs
fornar rúnar.

67.

(R 58. þar munu eptir
H 54.) undrsamligar
gullnar töflur
í grasi finnask;

þærs í árdaga
áttar höfðu
(*fólkvaldr goða*
ok Fjölnis kind).

68.

(R 59. Munu ósánir
H 55.) akrar vaxa,
böls mun alls batna,
mun Baldr koma;
búa þeir Höðr ok Baldr
Hropts sigtoptir
vel valtívar.
Vituð èr enn eða hvat?

69.

(R 60. þá kná Hœnir
H 56.) hlut við kjósa,
* * *
ok burir byggja
brœðra tveggja
vindheim víðan.
Vituð èr enn eða hvat?

70.

(R 61. Sal sèr hon standa
H 57.) sólu fegra
gulli þaktan
á Gimlè;
þar skulu dyggvar
dróttir byggja
ok um aldrdaga
yndis njóta.

71.

(H 58.) þá kemr inn ríki
at regindómi
öflugr ofan,
sá er öllu ræðr;
(*semr hann dóma*
ok sakar leggr,
vèsköp setr,
þau er vera skulu).

72.

(R 62. þar kemr inn dimmi
H 59.) dreki fljúgandi,
naðr fránn neðan
frá Niðafjöllum;
berr sèr í fjöðrum
— flýgr völl yfir —
Níðhöggr nái.
Nú mun hon sökkvask.“

VEGTAMSKVIÐA

eða

BALDRS DRAUMAR.

1. Senn váru æsir
allir á þingi,
ok ásynjur
allar á máli;
ok um þat rèðu
ríkir tívar,
hví væri Baldri
ballir draumar.

2. Upp reis Óðinn,
ald*inn* gautr,
ok hann á Sleipni
söðul um lagði;
reið hann niðr þaðan
Niflheljar til,
mœtti hann hvelpi
þeim er ór hel*li* kom.

3. Sá var blóðugr
um brjóst framan
ok galdrs föður
gó *um* lengi;
fram reið Óðinn,
foldvegr dundi,
hann kom at hávu
Heljar ranni.

4. Þá reið Óðinn
fyr austan dyrr,
þar er hann vissi
völu leiði;
nam hann vittugri
valgaldr kveða,
unz nauðig reis,
nás orð um kvað:

5. „Hvat er manna þat
mèr ókunnra,
er mèr hefir aukit
erfitt sinni?
var ek snivin snjóvi
ok slegin regni
ok drifin döggu,
dauð var ek lengi.“

6. „Vegtamr ek heiti,
sonr em ek Valtams;
segðu mèr ór helju
— ek mun ór heimi —:
hveim eru bekkir
baugum sánir,
flet fagrlig
flóð gulli?“

7. „Hèr stendr Baldri
of brugginn mjöðr,
skírar veigar,
liggr skjöldr yfir;
* * *
en ásmegir
í ofvæni.
Nauðug sagðak,
nú mun ek þegja.“

8. „Þegiattu, völva!
þik vil ek fregna,
unz alkunna,
vil ek enn vita:
hverr mun Baldri
at bana verða
ok Óðins son

aldri ræna?“
9. „Höðr berr hávan
hróðrbarm þinnig,
* * *
hann mun Baldri
at bana verða
ok Óðins son
aldri ræna.
Nauðug sagðak,
nú mun ek þegja.“
10. „Þegiattu, völva!
þik vil ek fregna,
unz alkunna,
vil ek enn vita:
hverr mun heipt*ar* Heði
hefnt of vinna
eða Baldrs bana
á bál vega?“
11. „Rindr berr *Vala*
í vestrsölum,
sá mun Óðins sonr
einnættr vega;
hönd um þvær
nè höfuð kembir,
áðr á bál um berr
Baldrs andskota.
Nauðug sagðak,
nú mun ek þegja.“
12. „Þegiattu, völva!
þik vil ek fregna,
unz alkunna,
vil ek enn vita:
hverjar ’ru þær meyjar,
er at muni gráta
ok á himin verpa
hálsa skautum?“
13. „Ertattu Vegtamr,
sem ek hugða,
heldr ertu Óðinn,
aldinn gautr.“
„Ertattu völva
nè vís kona,
heldr ertu þriggja
þursa móðir.“
14. „Heim ríð þú, Óðinn!
ok ver hróðigr!
svá komi*r* manna
meirr aptr á vit,
er lauss Loki
líðr ór böndum,
ok *í* ragna rök
rjúfendr koma!“

ÞRYMSKVIÐA

eða

HAMARSHEIMT.

1. Vreiðr var þá Vingþórr,
er hann vaknaði
ok síns hamars
um saknaði;
skegg nam at hrista,
skör nam at dýja,
rèð Jarðar burr
um at þreifask.

2. Ok hann þat orða
alls fyrst um kvað:
„Heyrðu nú, Loki!
hvat ek nú mæli,
er *en*gi veit
jarðar hvergi
nè upphimins:
áss er stolinn hamri.“

3. Gengu þeir fagra
Freyju *fin*na,
ok hann þat orða
alls fyrst um kvað:
„Muntu mèr, Freyja!
fjaðrhams ljá,
ef ek minn hamar
mættak hitta?“

* * *

4. „Þó munda*k* gefa þèr,
þótt ór gulli væri,
ok þó selja
at væri ór silfri.“

5. Fló þá Loki,
fjaðrhamr dundi,
unz fyr utan kom
ása garða
ok fyr innan kom
jötna heima.

6. Þrymr sat á haugi,
þursa dróttinn,
greyjum sínum
gullbönd snöri
ok mörum sínum
mön jafnaði.

7. „Hvat er með ásum?
hvat er með álfum?
hví ertu einn kominn
í jötunheima?“
„Illt er með ásum,
illt er með álfum,
hefir þú Hlórriða
hamar um fólginn?“

8. „Ek hefi Hlórriða
hamar um fólginn
átta röstum
fyr jörð neðan;
hann engi maðr
aptr um heimtir,
nema fœri mèr
Freyju at kvæn.“

9. Fló þá Loki,
fjaðrhamr dundi,
*unz fyr utan kom
jötna heima
ok fyr innan kom
ása garða;
mœtti hann Þór

miðra garða,
ok *hann þat orða
alls fyrst um kvað:
10. „Hefir þú erendi
sem erfiði?
segðu á lopti
löng tíðindi!
opt sitjanda
sögur um fallask,
ok liggjandi
lygi um bellir.“
11. „Hefi*k* erfiði
ok örindi:
Þrymr hefir þinn hamar,
þursa dróttinn;
hann engi maðr
aptr um heimtir,
nema hánum fœri
Freyju at kván.“
12. Ganga þeir fagra
Freyju at hitta,
ok hann þat orða
alls fyrst um kvað:
„Bittu þik, Freyja,
brúðar líni!
vit skulum aka tvau
í jötunheima.“
13. Reið varð þá Freyja
ok fnasaði,
allr ása salr
undir bifðisk,
stökk þat it mikla
men Brísinga:
„Mik veiztu verða
vergjarnasta,
ef ek ék með þèr
í jötunheima.“
14. Senn váru æsir
allir á þingi,
ok ásynjur
allar á máli;
ok um þat rèðu
ríkir tívar,
hve þeir Hlórriða
hamar um sœtti.
15. Þá kvað þat Heimdallr,
hvítastr ása
— vissi hann vel fram,
sem vanir aðrir —:
„Bindu vèr Þór þá
brúðar líni,
hafi hann it mikla
men Brísinga!
16. Látum und hánum
hrynja lukla
ok kvennváðir
um knè falla,
en á brjósti
breiða steina,
ok hagliga
um höfuð typpum!“
17. Þá kvað þat Þórr,
þrúðugr áss:

* * *

„Mik munu æsir
argan kalla,
ef ek bindask læt
brúðar líni.“
18. Þá kvað þat Loki,
Laufeyjar sonr:
„Þegi þú, Þórr,
þeirra orða!
þegar munu jötnar
Ásgarð búa,
nema þu þinn hamar
þèr um heimtir.“

* * *

19. Bundu þeir Þór þá
brúðar líni
ok inu mikla

meni Brísinga.
20. Lètu und hánum
hrynja lukla
ok kvennváðir
um knè falla,
en á brjósti
breiða steina,
ok hagliga
um höfuð typtu.
21. Þá kvað *þat* Loki,
Laufeyjar sonr:
* * *
„Mun ek ok með þèr
ambótt vera,
vit skulum aka tv*ær*
í jötunheima.“
22. Senn váru hafrar
heim um reknir,
skyndir at sköklum,
skyldu vel renna;
björg brotnuðu,
brann jörð loga,
ók Óðins sonr
í jötunheima.
23. Þá kvað þat Þrymr,
þursa dróttinn:
„Standið upp, jötnar,
ok stráið bekki!
nú fœr*a* mèr
Freyju at kván,
Njarðar dóttur
ór Nóatúnum.
24. Ganga hèr at garði
gullhyrndar kýr,
öxn alsvartir
jötni at gamni;
fjöld á ek meiðma,
fjöld á ek menja,
einnar mèr Freyju
ávant þykkir.“
25. Var þar at kveldi
um komit snimma,
ok fyr jötna
öl fram borit;
einn át oxa,
átta laxa,
krásir allar
þær er konur skyldu,
drakk Sifjar verr
sáld þrjú mjaðar.
26. Þá kvað þat Þrymr,
þursa dróttinn:
„Hvar sáttu brúðir
bíta hvassara?
sáka*t* ek brúðir
bíta breiðara,
nè inn meira mjöð
mey um drekka.“
27. Sat in alsnotra
ambótt fyrir,
er orð um fann
við jötuns máli:
„Át vætr Freyja
átta nóttum,
svá var hon óðfús
í jötunheima.“
28. Laut und línu,
lysti at kyssa,
en hann utan stökk
endlangan sal:
„Hví eru öndótt
augu Freyju?
þykki mèr ór augum
eldr of brenna.“
29. Sat in alsnotra
ambótt fyrir,
er orð um fann
við jötuns máli:
„Svaf vætr Freyja
átta nóttum,

svá var hon óðfús
í jötunheima."

30. Inn kom in arma
jötna systir,
hin er brúðfjár
of biðja þorði:
„Láttu þèr af höndum
hringa rauða,
ef þú öðlask vill
ástir mínar,
† ástir mínar,
alla hylli!"

31. Þá kvað þat Þrymr,
þursa dróttinn:
„Berið inn hamar,
brúði at vígja,
leggið Mjöllni
í meyjar knè,
vígið okkr saman
Várar hendi!"

32. Hló Hlórriða
hjarta í brjósti,
er harðhugaðr
hamar um þekti;
Þrymr drap hann fyrstan,
þursa dróttin,
ok ætt jötuns
alla lamdi.

33. Drap hann ina ö*rmu*
jötna systur,
hin er brúðfjár
of beðit hafði;
hon skell um hlaut
fyr skillinga,
en högg hamars
fyr hringa fjöld.
Svá kom Óðins sonr
endr at hamri.

HÝMISKVIÐA.

1. Ár valtívar
veiðar námu,
ok sumblsamir,
áðr saðir yrði,
hristu teina
ok á hlaut sá:
fundu þeir at Œgis
örkost *vera*.

2. Sat bergbúi
barnteitr fyrir,
mjök glíkr megi
miskorblinda;
leit í augu
Yggs barn í þrá:
„þú skalt ásum
opt sumbl göra."

3. Önn fèkk jötni
orðbæginn halr,
hugði at hefndum
hann næst við goð;
bað hann Sifjar ver
sèr fœra hver:
„þanns ek öllum öl
yðr of heita*k*."

4. Nè þat máttu
mærir tívar
ok ginnregin
of geta hvergi;
unz af trygðum
Týr Hlórriða
ástráð mikit
einum sagði:

5. „Býr fyr austan
Elivága
hundvíss Hýmir
at himins enda:
á minn faðir
móðugr ketil,
rúmbrugðinn hver,
rastar djúpan."

6. „Veiztu, ef þiggjum
þann lögvelli?"
„Ef, vinr! vèlar
vit görvum til."

7. Fóru drjúgum
dag þann fram
Ásgarði frá,
unz til Egils kvámu;
hirði hann hafra
horngöfgasta,
hurfu at höllu,
er Hýmir átti.

8. Mögr fann ömmu
mjök leiða sèr,
hafði höfða
hundruð níu;
en önnur gekk
algullin fram
brúnhvit, bera
bjórveig syni:

9. „Áttniðr jötna!
ek viljak ykkr
hugfulla tvá
und hvera setja;
er minn frí
mörgu sinni
glöggr við gesti,
görr ills hugar."

10. En váskapaðr
varð síðbúinn
harðráðr Hýmir
heim af veiðum;
gekk inn í sal,
glumdu jöklar,
var karls, er kom,
kinnskógr frörinn.

11. „Verðu heill, Hýmir,
í hugum góðum!
nú er sonr kominn
til sala þinna,
† sá er vit vættum
af vegi löngum;
fylgir hánum
hróðrs-andskoti,
vinr verliða,
Vèurr heitir sá.

12. Sè þú, hvar sitja
und salar gafli!
svá forða sèr,
stendr súl fyrir.“
Sundr stökk súla
fyr sjón jötuns,
en a*fr* í tvau
áss brotnaði.

13. Stukku átta,
en einn af þeim
hverr harðsleginn
heill, af þolli;
fram gengu þeir,
en forn jötunn
sjónum leiddi
sinn andskota.

14. Sagðit hánum
hugr vel þá,
er hann sá gýgjar grœti
á gólf kominn;
þar váru þjórar
þrír of teknir,
bað senn jötunn
sjóða ganga.

15. Hvern lètu þeir
höfði skemra,
ok á seyði
síðan báru;
át Sifjar verr,
áðr sofa gengi,
einn með öllu
yxn tvá Hýmis.

16. Þótti hárum
Hrungnis spjalla
verðr Hlórriða
vel fullmikill:
„Munum at aptni
öðrum verða
við veiðimat
vèr þrír lifa.“

17. Vèurr kvazk vilja
á vág róa,
ef ballr jötunn
beitur gæfi.
„Hverf þú til hjarðar,
ef þú hug trúir,
brjótr bergdana,
beitur sœkja!

18. Þess vænti*k*,
at þèr myni
ögn af uxa
auðfeng vera.“
Sveinn sýsliga
sveif til skógar,
þar er uxi stóð
alsvartr fyrir.

19. Braut af þjóri
þurs ráðbani
hátún ofan
horna tveggja.
„Verk þykkja þín
verri myklu,

kjóla valdi!
en þú kyrr sitir."
* * *

20. Bað hlunngota
hafra dróttinn
áttrunn apa
utarr fœra;
en sá jötunn
sína taldi
litla fýsi
at róa lengra.

21. Dró meirr Hýmir
móðugr hvali
einn á öngli
upp senn tvá;
en aptr í skut
Óðni sifjaðr
Vèurr við vèlar
vað görði sèr.

22. Egndi á öngul
sá er öldum bergr
orms einbani
uxa höfði;
gein við agni
sú er goð fjá
umgjörð neðan
allra landa.

23. Dró djarfliga
dáðrakkr Þórr
orm eitrfán
upp at borði;
hamri knúði
háfjall skarar
ofljótt ofan
úlfs hnitbróður.

24. Hreingálkn hrutu,
en hölkn þutu,
fór in forna
fold öll saman;
* * *
söktisk síðan
sá fiskr í mar.

25. Óteitr jötunn,
er þeir aptr reru,
svát at ár Hýmir
ekki mælti,
veifði hann rœði
veðrs annars til.

26. „Mundu of vinna
verk hálft við mik,
at þú* flotbrúsa
festir okkarn?
eða* heim hvali
haf til bœjar
*ok holtriða
hver í gegnum!"

27. Gekk Hlórriði,
greip á stafni,
vatt með austri
upp lögfáki;
einn með árum
ok með austskotu
bar hann til bœjar
brimsvín jötuns.*

28. Ok enn jötunn
um afrendi
þrágirni vanr
við Þór senti:
kvaðat mann ramman,
þótt róa kynni
kröpturligan,
nema kalk bryti.

29. En Hlórriði,
er at höndum kom,
brátt lèt bresta
brattstein gleri:
sló hann sitjandi
súlur í gögnum,
báru þó heilan
fyr Hými síðan.

30. Unz þat in fríða
frilla kendi
ástráð mikit
eitt er vissi:
„Drep við haus Hýmis!
hann er harðari,
kostmóðs jötuns,
kalki hverjum.“

31. Harðr reis á knè
hafra dróttinn,
fœrðisk allra
í ásmegin:
heill var karli
hjálmstofn ofan,
en vínferill
valr rifnaði.

32. „Mörg veit ek mæti
mèr gengin frá,
er ek kalki sè
ór knjám hrundit;
karl orð um kvað,
knákat ek segja
aptr ævagi
þv*í* er *ek á*ðr of hèt.

33. Þat er til kostar:
ef koma mættið
út ór óru
ölkjól hofi.“
Týr leitaði
tysvar hrœra,
stóð at hváru
hverr kyrr fyrir.

34. Faðir Móða
fèkk á þremi
ok í gegnum steig
gólf niðr í sal;
hóf sèr á höfuð upp
hver Sifjar verr,
en á hælum
hringar skullu.

35. Fóru*t* lengi,
áðr líta nam
aptr Óðins sonr
einu sinni:
sá hann ór hreysum
með Hými austan
fólkdrótt fara
fjölhöfðaða.

36. Hóf hann sèr af herðum
hver standanda,
veifði hann Mjöllni
mǫrðgjörnum fram,
ok hraunhvali
hann alla drap.

37. Fórut lengi,
áðr liggja nam
hafr Hlórriða
hálfdauðr fyrir:
var sk*œr* skökuls
skakkr á b*ei*ni,
en því inn lævísi
Loki um olli.

38. En èr heyrt hafið
— hverr kann um þat
goðmálugra
görr at skilja —,
hver af hraunbúa
hann laun um fèkk,
er hann bæði galt
börn sín fyrir.

39. Þróttöflugr kom
á þing goða,
ok hafði hver
þanns Hýmir átti;
en vèar hverjan
vel skulu drekka
öldr at Œgis
eit*r*or*m*-mei*ði*.

LOKASENNA

eða

ŒGISDREKKA.

Œgir, er öðru nafni hèt Gýmir, hann hafði búit ásum öl, þá er hann hafði fengit ketil inn mikla, sem nú er sagt. Til þeirrar veizlu kom Óðinn ok Frigg, kona hans. Þórr kom eigi, þvíat hann var í austrvegi. Sif var þar, kona Þórs, Bragi ok Iðunn, kona hans. Týr var þar, hann var einhendr: Fenrisúlfr sleit hönd af hánum, þá er hann var bundinn. Þar var Njörðr ok kona hans Skaði, Freyr ok Freyja, Viðarr, son Óðins. Loki var þar, ok þjónustumenn Freys Byggvir ok Beyla. Mart var þar ása ok álfa.

Œgir átti tvá þjónustumenn: Fimafengr ok Eldir. Þar var lýsigull haft fyrir elds ljós; sjálft barsk þar öl; þar var griðastaðr mikill. Menn lofuðu mjök, hversu góðir þjónustumenn Œgis váru. Loki mátti eigi heyra þat, ok drap hann Fimafeng. Þá skóku æsir skjöldu sína ok œptu at Loka ok eltu hann braut til skógar, en þeir fóru at drekka. Loki hvarf aptr ok hitti úti Eldi; Loki kvaddi hann:

1. „Segðu þat, Eldir!
svá at þú einugi
feti gangir framarr:
hvat hèr inni hafa
at ölmálum
sigtíva synir?“

2. „Of vápn sín dœma
ok um vígrisni sína
sigtíva synir;
ása ok álfa,
er hèr inni eru,
manngi er þèr í orði vinr.“

3. „Inn skal ganga
Œgis hallir í,
á þat sumbl at sjá;
jöll ok áfu
fœri*k* ása sonum,
ok blend ek þeim svá meini mjöð.“

4. „Veiztu, ef þú inn gengr
Œgis hallir í,
á þat sumbl at sjá:
hrópi ok rógi
ef þú eyss á holl regin,
á þèr munu þau þerra þat.“

5. „Veiztu þat, Eldir!
ef vit einir skulum
sáryrðum sakask:
auðigr verða mun ek
í andsvörum,
ef þú mælir til mart.“

Síðan gekk Loki inn í höllina. En er þeir sá, er fyrir váru, hverr inn var kominn, þögnuðu þeir allir. Loki kvað:

6. „Þyrstr ek kom
þessar hallar til,
Loptr, um langan veg:
ásu at biðja,
at mèr einn gefi
mæran drykk mjaðar.

7. Hví þegið èr svá,
þrungin goð!
at èr mæla ne meguð?
sessa ok staði
velið mèr sumbli at,
eða heitið mik hèðan!"

Bragi kvað:

8. „Sessa ok staði
velja þèr sumbli at
æsir aldrigi;
þvíat æsir vitu,
hveim þeir alda skulu
gambansumbl um geta."

9. „Mantu þat, Óðinn!
er vit í árdaga
blendum blóði saman:
ölvi bergja
lèztu *æva* mundu,
nema okkr væri báðum borit?"

10. „Rístu þá, Viðarr,
ok lát úlfs föður
sítja sumbli at!
síðr oss Loki
kveði lastastöfum
Œgis höllu í."

Þá stóð Viðarr upp ok skenkti Loka; en áðr hann drykki, kvaddi hann ásuna:

11. „Heilir æsir,
heilar ásynjur,
ok öll ginnheilug goð!
nema sá einn áss,
er innarr sitr,
Bragi, bekkjum á."

12. „Mar ok mæki
gef ek þèr míns fjár,
ok bœtir þèr svá baugi Bragi:
síðr þú ásum
öfund um gjaldir;
grem*attu* goð at þèr!"

13. „Jós ok armbauga
mundu æ vera
beggja vanr, Bragi!
ása ok álfa,
er hèr inni eru,
þú ert við víg varastr
ok skjarrastr við skot."

14. „Veit ek, ef *fyr* utan værak'
svá sem fyr innan emk,
Œgis höll um *orð*inn:
höfuð þitt bæra*k*
í hendi mèr,
lè*ta*k þèr þat fyr lygi."

15. „Snjallr ertu í sessi,
skalattu svá göra,
Bragi bekkskrautuðr!
vega þú gakk,
ef þú *v*reiðr sèr!
hyggsk vætr hvatr fyrir."

16. „Bið ek, Bragi!
barna sifjar duga
ok allra óskmaga:
at þú Loka kveðira
lastastöfum
Œgis höllu í."

17. „Þegi þú, Iðunn!
þik kveð ek allra kvenna
vergjarnasta vera:
síztu arma þína
lagðir ítrþvegna

um þinn bróðurbana.“
18. „Loka ek kveðka
lastastöfum
Œgis höllu í;
Braga ek kyrri
bjórreifan;
vilkat ek, at it *v*reiðir vegisk.“
19. „Hví it æsir tveir
skuluð inni hèr
sáryrðum sakask?
Lok*a* þat veit,
at hann leikinn er,
ok hann fjörg *ö*ll frjá.“
20. „Þegi þú, Gefjon!
þess mun ek nú geta,
er þik glapti at geði
sveinn inn hvíti,
er þèr sigli gaf,
ok þú lagðir lær yfir.“
21. „Œrr ertu, Loki!
ok örviti,
er þú fær þèr Gefjon at gremi;
þvíat aldar örlög
hygg ek at hon öll um viti
jafngörla sem ek.“
22. „Þegi þú, Óðinn!
þú kunnir aldrigi
deila víg með verum:
opt þú gaft þeim,
er þú gefa skyldira,
inum slævurum, sigr.“
23. „Veiztu, ef ek gaf þeim,
er ek gefa ne skylda,
inum slævurum, sigr:
átta vetr vartu
fyr jörð neðan
kýr mólkandi ok kona,
ok hefir þú þar *börn of* borit,
ok hugða*k* þat args aðal.“
24. „En þik síð*a* kóðu
Sámseyju í,
ok draptu á vett sem völur;
vitka líki
fórtu verþjóð yfir,
ok hugða*k* þat args aðal.“
25. „Örlögum ykr um
skylið aldrigi
segja seggjum frá;
hvat it æsir tveir
drýgðuð í árdaga,
firrisk æ forn rök fírar!“
26. „Þegi þú, Frigg!
þú ert Fjörgyns mær
ok hefir æ vergjörn verit:
er þá Vèa ok Vilja
lèztu þèr, Viðris kvæn!
báða í baðm um tekit.“
27. „Veiztu, ef ek inni ættak
Œgis höllum í
Baldri líkan bur:
út þú ne kvæmir
frá ása sonum,
ok væri þá at þèr *v*reiðum vegit.“
28. „Enn vill þú, Frigg!
at ek fleiri telja
mína meinstafi:
ek því ræð,
er þú ríða sèrat
síðan Baldr at sölum.“
29. „Œrr ertu, Loki!
er þú yðra telr
ljóta leiðstafi;
örlög Frigg
hygg ek at öll viti,
þótt hon sjálfgi segi.“
30. „Þegi þú, Freyja!
þik kann ek fullgerva,
era þèr vamma vant:
ása ok álfa,
er hèr inni eru,

hverr hefir þinn hórr verit."
31. „Flá er þèr tunga,
hygg ek at þèr fremr my*ni*
ógott um gala;
reiðir 'ru þèr æsir,
reiðar 'ru þèr ásynjur,
hryggr muntu heim fara."
32. „þegi þú, Freyja!
þú ert fordæða
ok meini blandin mjök:
síz *þik* at brœðr þínum
stóðu blíð regin,
ok mundir þú þá, Freyja! frata."
33. „þat er vá lít*il*,
þótt sèr varðir vers fái,
hóss eða hvárs;
hitt er undr,
er áss ragr
er hèr inn of *orð*inn,
ok hefir sá börn of borit."
34. „þegi þú, Njörðr!
þú vart austr hèðan
gí*sl* um sendr at goðum;
Hýmis meyjar höfðu þik
at hlandtrogi
ok þèr í munn migu."
35. „Sú erumk líkn,
er ek vark langt hèðan
gísl um sendr at goðum:
þá ek mög gat,
þann er manngi fjár,
ok þykkir sá ása jaðarr."
36. „Hættu nú, Njörðr!
hafðu á hófi þik!
munka*t* ek því leyna lengr:
við systur þinni
gaztu slíkan mög,
ok era þó *vá*nu verr."
37. „Freyr er beztr
allra ballriða
ása görðum í:
mey hann nè grœtir
nè manns konu,
ok leysir ór höptum hvern."
38. „þegi þú, Týr!
þú kunnir aldrigi
bera tilt með tveim;
handar innar hœgri
mun ek hinnar geta,
er þèr sleit Fenrir frá."
39. „Handar em ek vanr,
en þú hróðrs-vitnis,
böl er beggja þrá;
úlfgi hefir ok vel,
er í böndum skal
bíða ragna rökkrs."
40. „þegi þú, Týr!
þat varð þinni konu,
at hon átti mög við mèr;
öln nè penning
hafðir þú þess aldrigi
vanrèttis, vesall!"
41. „Úlf sè ek liggja
árósi fyr,
unz rjúfask regin;
því mundu næst,
nema þú nú þegir,
bundinn, bölvasmiðr!"
42. „Gulli keypta
lèztu Gýmis dóttur,
ok seldir þitt svá sverð;
en er Múspells *meg*ir
ríða Myrkvið yfir,
veizta þú þá, vesall! hve þú
vegr."
Byggvir kvað:
43. „Veiztu, ef ek öðli ættak
sem Ingunar-Freyr
ok svá sæl*l*ikt setr:
mergi smæra mölda*k*

þá meinkráku
ok lemda*k* alla í liðu."

44. „Hvat er þat it litla,
er ek þat löggra sèk,
ok snapvíst snapir?
at eyrum Freys
mundu æ vera
ok und kvernum klaka."

45. „Byggvir ek heiti,
en mik bráðan kveða
goð öll ok gumar;
því em ek hèr hróðugr,
at drekka Hropts megir
allir öl saman."

46. „Þegi þú, Byggvir!
þú kunnir aldrigi
deila með mönnum mat;
ok þik í flets strá
finna ne máttu,
þá er vágu verar."

47. „Ölr ertu, Loki!
svá at þú er*t* örviti,
hví ne lezkattu, Loki?
þvíat ofdrykkja
veldr alda hveim,
er sína mælgi ne manat."

48. „Þegi þú, Heimdallr!
þèr var í árdaga
it ljóta líf um lagit:
aurgu baki
þú munt æ vera
ok vaka vörðr goða."

Skaði kvað:

49. „Lètt er þèr, Loki!
munattu lengi svá
leika lausum hala;
þvíat þik á hjörvi skulu
ins hrímkalda magar
görnum binda goð."

50. „Veiztu, ef mik á hjörvi skulu
ins hrímkalda magar
görnum binda goð:
fyrstr ok öfstr
var ek at fjörlagi,
þars vèr á Þjaza þrifum."

51. „Veiztu, ef fyrstr ok öfstr
vartu at fjörlagi,
þa*rs* èr á Þjaza þrifuð:
frá mínum vèum
ok vöngum skulu
þèr æ köld ráð koma."

52. „Lèttari í málum
vartu við Laufeyjar son,
þá er þú lèzt mèr á beð þinn boðit;
getit verðr oss slíks,
ef vèr görva skulum
telja vöm*m* vár."

Þá gekk *Sif* fram ok byrlaði Loka í hrímkalki mjöð ok mælti:

53. „Heill ver þú nú, Loki!
ok tak við hrímkalki
fullum forns mjaðar!
heldr þú hana eina
látir með ása sonum
vammalaus*a* vera."

54. „Ein þú værir,
ef þú svá værir,
vör ok gröm at veri:
einn ek veit,
svá at ek vita þykkjumk,
hór ok af Hlórriða,
ok var þat sá inn lævísi Loki."

55. „Fjöll öll skjálfa,
hygg ek á för vera
heiman Hlórriða;
hann ræðr ró
þeim er rœgir hèr
goð öll ok guma."

56. „Þegi þú, Beyla!

þú ert Byggvis kvæn
ok meini blandin mjök:
ókynjan meira
koma með ása sonum,
öll ertu, deigja! dritin.“
þá kom þórr at ok kvað:

57. „þegi þú, rög vættr!
þèr skal minn þrúðhamarr
Mjöllnir mál fyr-nema:
herðaklett drep ek þèr
hálsi af,
ok verðr þá þínu fjörvi um farit.“

58. „Jarðar *burr*
er hèr nú inn kominn,
hví þrasir þú svá, þórr?
en þá þorir þú ekki,
er þú skalt við úl*f* vega,
ok svelgr hann allan Sigföður.“

59. „þegi þú, rög vættr!
þèr skal minn þrúðhamarr
Mjöllnir mál fyr-nema:
upp ek þèr verp
ok á austrvega,
síðan þik manngi sèr.“

60. „Austrförum þínum
skáltu aldrigi
segja seggjum frá:
síz í hanzka þumlungi
hnúktir þú, einheri!
ok þóttiska þú þá þórr vera.“

61. „þegi þú, rög vættr!
þèr skal minn þrúðhamarr
Mjöllnir mál fyr-nema:
hendi inni hœgri
drep ek þik Hrungnis bana,
svá at þèr brotnar beina hvat.“

62. „Lifa ætla*k* mèr
langan aldr,
þóttu hœtir hamri mèr;
skarpar álar
þóttu þèr Skrýmis vera,
ok máttira þú þá nesti ná,
ok svalzt þú þá hungri heill.“

63. „þegi þú, rög vættr!
þèr skal minn þrúðhamarr
Mjöllnir mál fyr-nema:
Hrungnis bani
mun þèr í hel koma,
fyr nágrindr neðan.“

64. „Kvað ek fyr ásum,
kvað ek fyr ása sonum
þaz mik hvatti hugr;
en fyr þèr einum
mun ek út ganga,
þvíat ek veit, at þú vegr.

65. Öl görðir þú, Œgir!
en þú aldri munt
síðan sumbl um göra;
eiga þín öll,
er hèr inni er, —
leiki yfir logi,
ok brenni þèr á baki!“

En eptir þetta falsk Loki i Fránangrs forsi í lax líki, þar tóku æsir hann. Hann var bundinn með þörmum sonar *síns Vala*, en Narfi sonr hans varð at vargi. Skaði tók eitrorm ok festi upp yfir andlit Loka, draup þar ór eitr. Sigyn kona Loka sat þar ok hèlt mundlaug undir eitrit; en er mundlaugin var full, bar hon út eitrit, en meðan draup eitrit á Loka. þá kiptisk hann svá hart við, at þaðan af skalf jörð öll: þat eru nú kallaðir landskjá*l*ptar.

HÁRBARÐSLJÓÐ.

Þórr fór ór austrvegi ok kom at sundi einu; öðrum megum sundsins var ferjukarlinn með skipit. Þórr kallaði:

1. „Hverr er sá sveinn sveina,
er stendr fyr sundit handan?“
2. „Hverr er sá karl karla,
er kallar um váginn?“
3. „Ferðu mik um sundit!
fœðik þik á morgun:
meis hefik á baki,
verðrá matr inn betri.
Át ek í hvíld,
áðr ek heiman fór,
síldr ok hafra,
saðr em ek enn þess.“
4. „Árligum verkum hrósar þú verðinum,
veiztattu fyrir görla:
döpr eru þín heimkynni,
dauð hygg ek at þín móðir sè.“
5. „Þat segir þú nú,
er hverjum þykkir
mest at vita,
at mín móðir dauð sè.“
6. „Þeygi er, sem þú
þrjú bú góð eigir:
berbeinn þú stendr ok hefir brautingja gervi,
þatki, at þú hafir brœkr þínar.“
7. „Stýrðu hingat eikjunni!
ek mun þèr stöðna kenna;
eða hverr á skipit,
er þú heldr við landit?“
8. „Hildólfr sá heitir,
er mik halda bað,
rekkr inn ráðsvinni,
er býr í Ráðseyjarsundi;
baðat hann hlennimenn flytja
eða hrossaþjófa,
góða eina
ok þá er ek gerva kunna.
Segðu til nafns þíns,
ef þú vill um sundit fara!“
9. „Segja mun ek til nafns míns,
þótt ek sekr sják,
ok til alls öðlis:
ek em Óðins sonr,
Meila bróðir,
en Magna faðir,
þrúðvaldr goða:
við Þór knáttu hèr dœma.
Hins vil ek nú spyrja:
hvat þú heitir.“
10. „Hárbarðr ek heiti,
hylk um nafn sjaldan.“
11. „Hvat skaltu of nafn hylja,
nema þú sakar eigir?“
12. „En þótt ek sakar eiga,
*fyr slíkum sem þú ert
þá mun ek forða fjörvi mínu,
nema ek feigr sè.“
13. „Harm ljótan mèr þykkir í því at vaða um váginn til þín

ok væta dögurð minn;
skyldak launa kögursveini
þínum kanginyrði,
ef ek kœmumk yfir sundit."
14. „Hèr mun ek standa
ok þín hèðan bíða;
fanntattu mann inn harðara
at Hrungni dauðan."
15. „Hins vil ek nú geta,
er vit Hrungnir deildum,
sá inn stórúðgi jötunn,
er ór steini var höfuðit á;
þó lèt ek hann falla
ok fyrir hníga.
Hvat vanntu þá meðan, Hárbarðr?"
16. „Var ek með Fjölvari
fimm vetr alla
í ey þeirri
er Algrœn heitir;
vega vèr þar knáttum
ok val fella,
margs at freista,
mans at kosta."
17. „Hversu snúnuðu yðr konur yðrar?"
18. „Sparkar áttu vèr konur,
ef oss at spökum yrði;
horskar áttu vèr konur,
ef oss hollar væri;
þær ór sandi
síma undu
ok ór dali djúpum
grund um grófu.
Varð ek þeim einn öllum
efri at ráðum,
hvíldak hjá þeim systrum sjau,
ok hafdak geð þeirra allt ok gaman.
Hvat vanntu þá meðan, þórr?"
19. „Ek drap þjaza,
inn þrúðmóðga jötun.
Upp ek varp augum
Ölvalda sonar
á þann inn heiða himin;
þau eru merki mest
minna verka,
þau er allir menn síðan um sè.
Hvat vanntu meðan, Hárbarðr?"
20. „Miklar manvèlar
ek hafða við myrkriður,
þá er ek vèlta þær frá verum;
harðan jötun hugðak
Hlèbarð vera,
gaf hann mèr gambantein,
en ek vèlta hann ór viti."
21. „Illum huga launaðir þú þá góðar gjafar."
22. „þat hefir eik,
er af annarri skefr;
um sik er hverr í slíku.
Hvat vanntu meðan, þórr?"
23. „Ek var austr,
ok jötna barðak
brúðir bölvísar,
er til bjargs gengu;
mikil mundi ætt jötna,
ef allir lifði,
vætr mundi manna
und miðgarði.
Hvat vanntu meðan, Hárbarðr?"
24. „Var ek á Vallandi,
ok vígum fylgdak,
attak jöfrum,
en aldri sættak.
Óðinn á jarla
þá er í val falla,
en þórr á þræla kyn."
25. „Ójafnt skipta er þú mundir

með ásum liði,
ef þú ættir vilgi mikils vald."
26. „Þór á afl œrit,
en ekki hjarta:
af hræzlu ok hugbleyði
þèr var í hanzka troðit,
ok þóttiskattu þá Þórr vera;
hvárki þú þá þorðir
fyr hræzlu þinni
físa nè hnjósa,
svá at Fjalarr heyrði."
27. „Hárbarðr inn ragi!
ek munda þik í hel drepa,
ef ek mætta seilask um sund."
28. „Hvat skyldir þú um sund seilask,
er sakir 'ru alls öngar?
Hvat vanntu þá, Þórr?"
29. „Ek var austr,
ok ána varðak,
þá er mik sóttu
þeir Svarangs synir;
grjóti þeir mik börðu,
gagni urðu*t* þeir lítt fegnir,
þó urðu þeir mik fyrri
friðar at biðja.
Hvat vanntu þá meðan, Hárbarðr?"
30. „Ek var austr,
ok við einherju dœmdak,
lèk ek við ina línhvítu,
ok launþing háðak,
gladdak ina gullbjörtu,
gamni mær undi."
31. „Góð áttu*ð* èr mankynni þar þá."
32. „Liðs þíns væra*k* þá þurfi, Þórr!
at ek hèlda þeirri inni línhvítu mey."
33. „Ek munda þèr þat þá veita,
ef ek viðr of kœmumk."
34. „Ek munda þèr þá trúa,
nema þú mik í trygð vèltir."
35. „Emkat ek sá hælbítr,
sem húðskór forn á vár."
36. „Hvat vanntu meðan, Þórr?"
37. „Brúðir berserkja
barðak í Hlèseyju,
þær höfðu verst unnit,
vèlta þjóð alla."
38. „Klæki vanntu þá, Þórr!
er þú á konum barðir."
39. „Vargynjur þat váru,
en varla konur:
skeldu skip mitt,
er ek skorðat hafðak,
œgðu mèr járnlurki,
en eltu Þjálfa.
Hvat vanntu meðan, Hárbarðr?"
40. „Ek vark í hernum,
er hingat görðisk
gnæfa gunnfana,
geir at rjóða."
41. „Þess villtu nú geta,
er þú fórt oss óljúfan at bjóða."
42. „Bœta skal þèr þat þá
munda baugi,
sem jafnendr unnu,
þeir er okkr vilja sætta."
43. „Hvar namtu þessi
in hnœfiligu orð,
er heyrða*k* aldri
in hnœfiligri?"
44. „Nam ek at *ýt*um
þeim inum aldrœnum,
er búa í heimis-*h*augum."
45. „Þó gefr þú
gott nafn dysjum,
er þú kallar þær heimis-*hau*ga."
46. „Svá dœmi ek

um slíkt far."

47. „Orðkringi þín
mun þèr illa koma,
ef ek ræð á vág at vaða:
úlfi hæra
hygg ek þik œpa munu,
ef þú hlýtr af hamri högg."

48. „Sif á hór heima,
hans muntu fund vilja,
þann muntu þrek drýgja,
þat er þèr skyldara."

49. „Mælir þú at munns ráði,
svá at mèr skyldi verst þykkja,
halr inn hugblauði!
hygg ek, at þú ljúgir."

50. „Satt hygg ek mik segja,
seinn ertu at för þinni,
langt mundir þú nú kominn, þórr!
ef þú litum fœrir."

51. „Hárbarðr inn ragi!
heldr hefir þú nú mik dvaldan."

52. „Ásaþór hugðak
aldrigi mundu
glepja farhirði farar."

53. „Ráð mun ek þèr nú ráða:
ró þú hingat bátinum!
hættum hœtingu!
hittu föður Magna!"

54. „Farðu firr sundi!
þèr skal fars synja."

55. „Vísa þú mèr nú leiðina!
alls þú vill mik eigi um váginn ferja."

56. „Lítit er at synja,
langt er at fara:
stund er til stokksins,
önnur til steinsins;
haltu svá til vinstra vegsins,
unz þú hittir Verland!
þar mun Fjörgyn
hitta þór, son sinn,
ok mun hon kenna hánum áttunga brautir
til Óðins landa."

57. „Mun ek taka þangat í dag?"

58. „Taka við víl ok erfiði
at uppverandi sólu, — er ek get þána."

59. „Skamt mun nú mál okkat,
alls þú mèr skœtingu einni svarar;
launa mun ek þèr farsynjun,
ef vit finnumk í sinn annat."

60. „Far þú nú þars
þik hafi allan gramir!"

SKÍRNISFÖR

eða

SKÍRNISMÁL.

Freyr sonr Njarðar hafði einn dag sezk í Hliðskjálf ok sá um heima alla; hann sá í jötunheima ok sá þar mey fagra, þá er hon gekk frá skála föður síns til skemmu; þar af fèkk hann hugsóttir miklar. Skírnir hèt skósveinn Freys; Njörðr bað hann kveðja Frey máls. Þá mælti Skaði:

1. „Rístu nú, Skírnir!
 skyntu at beiða
 okkarn mála mög:
 ok þess at fregna,
 hveim inn fróði sè
 ofreiði afi!"

2. „Illra orða er mèr ón
 at ykkrum syni,
 ef ek geng at mæla við mög:
 ok þess at fregna,
 hveim inn fróði sè
 ofreiði afi."

3. „Segðu mèr þat, Freyr,
 fólkvaldi goða!
 ok ek vilja vita:
 hví þú einn sitr
 endlanga sali,
 minn dróttinn! um daga?"

4. „Hví um segjak þèr,
 seggr inn ungi!
 mikinn móðtrega?
 þvíat álfröðull
 lýsir um alla daga,
 ok þeygi at mínum munum."

5. „Muni þína hykk*ak*
 svá mikla vera,
 at þú mèr, seggr! ne segir;
 þvíat ungir saman
 várum í árdaga,
 vel mættim tveir trúask."

6. „Í Gýmis görðum
 ek sá ganga
 mèr tíða mey:
 armar lýstu,
 en af þaðan
 allt lopt ok lögr.

7. Mær er mèr tíðari
 mann*i* hveim
 ungum í árdaga;
 ása ok álfa
 þat vill engi maðr,
 at vit samt sèm."

8. „Mar gefðu mèr þá,
 þann er mik um myrkvan beri
 vísan vafrloga,
 ok þat sverð,
 er sjálft vegisk
 við jötna ætt!"

9. „Mar ek þèr þann gef,
 er þik um myrkvan berr
 vísan vafrloga,

ok þat sverð,
er sjálft mun vegask,
ef sá er horskr, er hefir."
Skírnir mælti við hestinn:
10. „Myrkt er úti,
mál kveð ek okkr fara
úrig fjöll yfir,
þursa þjóð*ar til*;
báðir vit komumk,
eða okkr báða tekr
sá inn ámátki jötunn."
Skírnir reið í jötunheima til Gýmis garða. þar váru hundar ólmir ok bundnir fyr skíðgarðs hliði, þess er um sal Gerðar var. Hann reið at þar er fèhirðir sat á haugi ok kvaddi hann:
11. „Segðu þat, hirðir!
er þú á haugi sitr
ok varðar alla vega:
hve ek at andspilli komumk
ins unga mans
fyr greyjum Gýmis?"
12. „Hvárt ertu feigr
eða ertu framgenginn?
maðr á mars baki!
andspillis vanr
þú skalt æ vera
góðrar meyjar Gýmis."
13. „Kostir 'ru betri
heldr enn at klökkva sè
hveim er fúss er fara;
einu dœgri
mèr var aldr um skapaðr
ok allt líf um lagit."
Gerðr kvað:
14. „Hvat er þat hlym hlymja,
er ek hlymja heyri nú til
ossum rönnum í?
jörð bifask,
en allir fyrir
skjálfa garðar Gýmis."
Ambátt kvað:
15. „Maðr er hèr úti
stiginn af mars baki,
jó lætr til jarðar taka."
16. „Inn bið þú hann ganga
i okkarn sal
ok drekka inn mæra mjöð!
þó ek hitt óumk,
at hèr úti sè
minn bróðurbani. —
17. Hvat er þat álfa
nè ása sona
nè víssa vana?
hví þú einn um komt
eikinn fúr yfir,
ór salkynni at sjá?"
18. „Emkat ek álfa
nè ása sona
nè víssa vana;
þó ek einn um komk
eikinn fúr yfir,
yður salkynni at sjá.
19. Epli ellifu
hèr hefi*k* algullin,
þau mun ek þèr, Gerðr! gefa,
frið at kaupa,
at þú þèr Frey kveðir
óleiðastan lifa."
20. „Epli ellifu
ek þigg aldrigi
at mannskis munum;
nè vit Freyr,
meðan okkart fjör lifir,
byggjum bæði saman."
21. „Baug ek þèr þá gef,
þann er brendr var
með ungum Óðins syni:
átta 'ru jafnhöfgir,

er af drjúpa·
ina níunda hverj*a* nótt."
22. „Baug ek þikkak,
þótt brendr sè
með ungum Óðins syni:
era mèr gulls vant
í görðum Gýmis,
at deila fè föður."
23. „Sèr þú þenna mæki, mær!
mjóvan, málfán,
er ek hefi í hendi hèr?
höfuð höggva
ek mun þèr hálsi af,
nema þú mèr sætt segir."
24. „Ánauð þola
ek vil aldrigi
at mannskis munum;
þó ek hins get,
ef it Gýmir finnizk
vígs ótrauðir, at ykkr vega tíði."
25. „Sèr þú þenna mæki, mær!
mjóvan, málfán,
er ek hefi í hendi hèr?
fyr þessum eggjum
hnígr sá inn aldni jötunn,
verðr þinn feigr faðir.
26. Tams vèndi ek þik drep,
en ek þik temja mun,
mær! at mínum munum;
þar skaltu ganga,
er þik gumna synir
síðan æva sè.
27. Ara þúfu á
skaltu ár sitja,
horfa heimi ór
snugga heljar til;
matr sè þèr meirr leiðr,
en manna hveim
inn fráni ormr með fírum!
28. At undrsjónum þú verðir,
er þú út kemr,
á þik Hrímnir hari,
á þik hotvetna stari!
víðkunnari þú verðir,
en vörðr með goðum!
gapi þú grindum frá!
29. Tópi ok ópi,
tjösull ok óþoli,
vaxi þèr tár með trega!
seztu niðr!
en ek mun segja þèr
sváran súsbreka
ok tvennan trega.
30. Tramar gneypa
þik skulu gerstan dag
jötna görðum í;
til hrímþursa hallar
þú skalt hverjan dag
kranga kostalaus,
kranga kostavön;
grát at gamni
skaltu í gögn hafa
ok leiða með tárum trega.
31. Með þursi þríhöfðuðum
þú skalt æ nara,
eð*a* verlaus vera;
þitt geð grípi
þik, mörn mörn*a*!
verðu sem þistill,
sá er var þrunginn
í önn ofanverða!
32. Til holts ek gekk
ok til hrás viðar,
gambantein at geta,
gambantein ek gat.
33. Reiðr er þèr Óðinn,
reiðr er þèr ása bragr,
þik skal Freyr fjásk;
in firinilla mær!
en þú fengit hefir

gambanreiði goða.
34. Heyri jötnar,
heyri hrímþursar,
synir Suttunga,
† sjálfir ásliðar:
hve ek fyrir-býð,
hve ek fyrir-banna
manna glaum mani,
manna nyt mani!
35. Hrímgrímnir heitir þurs,
er þik hafa skal
fyr nágrindr neðan;
† þar þèr vílmegir
á viðar rótum
geita hland gefi!
œðri drykkja
fá þú aldrigi,
mær, af þínum munum,
mær, at mínum munum!
36. Þurs ríst ek þèr
ok þrjá stafi:
ergi ok œði ok óþola;
svá ek þat af ríst,
sem ek þat á reist,
ef görask þarfar þess."
37. „Heill verðu nú heldr, sveinn!
ok tak við hrímkalki
fullum forns mjaðar!
þó hafða*k* þat ætlat,
at myndak aldrigi
unna vaningja vel."
38. „Örindi mín
vil ek öll vita,
áðr ek ríða heim hèðan:
nær þú á þingi
munt inum þroska
nenna Njarðar syni?"
39. „Barri heitir,
er vit bæði vitum,
lundr lognfara:
en ept nætr níu
þar mun Njarða*r* syni
Gerðr unna gamans."

Þá reið Skírnir heim; Freyr stóð úti ok kvaddi hann ok spurði tíðinda:

40. „Segðu mèr þat, Skírnir!
áðr þú verpir söðli af mar
ok þú stígir feti framarr:
hvat þú árnaðir
í jötunheima
þíns eða míns munar?"
41. „Barri heitir,
er vit báðir vitum,
lundr lognfara:
en ept nætr níu
þar mun Njarðar syni
Gerðr unna gamans."
42. „Löng er nótt,
langar 'ru tvær,
hve um þreyjak þrjár!
opt mèr mánaðr
minni þótti,
en sjá hálf hýnótt."

VAFÞRÚÐNISMÁL.

1. „Ráð þú mèr nú, Frigg!
alls mik fara tíðir
at vitja Vafþrúðnis;
forvitni mikla
kveð ek mèr á fornum stöfum
við þann inn alsvinna jötun.“
2. „Heima letja
ek munda Herjaföðr
í görðum goða;
þvíat engi jötun
ek hugða jafnramman
sem Vafþrúðni vera.“
3. „Fjöld ek fór,
fjöld ek freistaða*k*
fjöld ek *um* reynda regin;
hitt vil ek vita,
hve Vafþrúðnis
salakynni sè.“
4. „Heill þú farir!
heill þú aptr komir!
heill þú á sinnum sèr!
œði þèr dugi,
hvars þú skalt, Aldaföðr,
orðum mæla jötun!“
5. Fór þá Óðinn
at freista orðspeki
þess ins alsvinna jötuns;
at höllu hann kom,
ok átti Íms faðir,
inn gekk Yggr þegar.
6. „Heill þú nú, Vafþrúðnir!
nú em ek í höll kominn
á þik sjálfan sjá;
hitt vil ek fyrst vita,
ef þú fróðr sèr
eða alsviðr, jötunn!“
7. „Hvat er þat manna,
er í mínum sal
verpumk orði á?
út þú ne kemr
órum höllum frá,
nema þú inn snotrari sèr.“
8. „Gagnráðr ek heiti,
nú emk af göngu kominn
þyrstr til þinna sala:
laðar þurfi
— hefi*k* lengi farit —
ok þinna andfanga, jötunn!“
9. „Hví þú þá, Gagnráðr!
mælisk af gólfi fyr?
farðu í sess í sal!
þá skal freista,
hvárr fleira viti,
gestr eða inn gamli þulr.“
10. „Óauðigr maðr,
er til auðigs kemr,
mæli þarft eða þegi!
ofrmælgi mikil
hygg ek at illa geti
hveim er við kaldrifjaðan kemr.“
11. „Segðu mèr, Gagnráðr!
alls þú á gólfi vill
þíns um freista frama:
hve sá hestr heitir,

er hverjan dregr
dag *of* dróttmögu?“
12. „Skinfaxi heitir,
er inn skíra dregr
dag um dróttmögu;
hesta beztr
þykkir hann með *H*reiðgotum,
ey lýsir mön af mari.“
13. „Segðu þat, Gagnráðr!
alls þú á gólfi vill
þíns um freista frama:
hve sá jór heitir,
er austan dregr
nótt *of* nýt regin?“
14. „Hrímfaxi heitir,
er hverja dregr
nótt *of* nýt regin;
mèldropa fellir hann
morgin hvern,
þaðan kemr dögg um dala.“
15. „Segðu þat, Gagnráðr!
alls þú á gólfi vill
þíns um freista frama:
hve sú á heitir,
er deilir með jötna sonum
grund ok með goðum?“
16. „Ifing heitir á,
er deilir með jötna sonum
grund ok með goðum;
opin renna
hon skal um aldrdaga,
verðrat íss á á.“
17. „Segðu þat, Gagnráðr!
alls þú á gólfi vill
þíns um freista frama:
hve sá völlr heitir,
er finnask vígi at
Surtr ok in svásu goð?“
18. „Vígríðr heitir völlr,
er finnask vígi at
Surtr ok in svásu goð;
hundrað rasta
hann er á hverjan veg,
sá er þeim völlr vitaðr.“
19. „Fróðr ertu nú, gestr!
far þú á bekk jötuns!
ok mælumk í sessi saman!
höfði veðja
vit skulum höllu í,
gestr! um geðspeki.“

20. „Segðu þat it eina,
ef þitt œði dugir,
ok þú, Vafþrúðnir, vitir:
hvaðan jörð um kom
eða upphiminn
fyrst? inn fróði jötunn!“
21. „Ór Ýmis holdi
var jörð um sköpuð,
en ór beinum björg,
himinn ór hausi
ins hrímkalda jötuns,
en ór sveita sjór.“
22. „Segðu þat annat,
ef þitt œði dugir,
ok þú, Vafþrúðnir, vitir:
hvaðan máni um kom,
sá er ferr menn yfir,
eða sól it sama?“
23. „Mundilfœri heitir,
hann er Mána faðir
ok svá Sólar it sama;
himin hverfa
þau skulu hverjan dag
öldum at ártali.“
24. „Segðu þat it þriðja,
alls þik svinnan kveða,
ef þú, Vafþrúðnir, vitir:
hvaðan dagr um kom,

sá er ferr drótt yfir,
eða nótt með niðum?“
25. „Dellingr heitir,
hann er Dags faðir,
en Nótt var Nörvi borin;
ný ok nið
skópu nýt regin
öldum at ártali.“
26. „Segðu þat it fjórða,
alls þik fróðan kveða,
ef þú, Vafþrúðnir, vitir:
hvaðan vetr um kom
eða varmt sumar
fyrst með fróð regin?“
27. „Vindsvalr heitir,
hann er Vetrar faðir,
en Svásuðr Sumars:
er sá sællífr,
en svölu brjósti rœðr
Vásuðr, Vindsvals faðir.“
28. „Segðu þat it fimta,
alls þik fróðan kveða,
ef þú, Vafþrúðnir, vitir:
hverr ása elztr
eða Ýmis niðja
yrði í árdaga?“
29. „Örófi vetra
áðr væri jörð um sköpuð,
þá var Bergelmir borinn:
þrúðgelmir
var þess faðir,
en Aurgelmir afi.“
30. „Segðu þat it sètta,
alls þik svinnan kveða,
ef þú, Vafþrúðnir, vitir:
hvaðan Aurgelmir kom
með jötna sonum
fyrst? inn fróði jötunn!“
31. „Ór Elivágum
stukku eitrdropar,
svá óx, unz ór varð jötunn;
[þar órar ættir
kómu allar saman,
því er þat æ allt til atalt].“
32. „Segðu þat it sjaunda,
alls þik svinnan kveða,
ef þú, Vafþrúðnir, vitir:
hve sá börn *um* gat
inn baldni jötunn,
er hann hafðit gýgjar gaman?“
33. „Undir hendi vaxa
kváðu hrímþursi
mey ok mög saman;
fótr við fœti gat
ins fróða jötuns
sexhöfðaðan son.“
34. „Segðu þat it átta,
alls þik svinnan kveða,
ef þú, Vafþrúðnir, vitir:
hvat þú fyrst of mant
eða fremst of veizt?
þú ert alsviðr, jötunn!“
35. „Örófi vetra
áðr væri jörð um sköpuð,
þá var Bergelmir borinn:
þat ek fyrst um man,
er sá inn fróði jötunn
á var lúðr um lagiðr.“
36. „Segðu þat it níunda,
alls þik svinnan kveða,
ef þú, Vafþrúðnir, vitir:
hvaðan vindr um kemr,
sá er ferr vág yfir?
æ menn hann sjálfan um sjá.“
37. „Hræsvelgr heitir,
er sitr á himins enda,
jötunn í arnar ham:
af hans vængjum
kveða vind koma
alla menn yfir.“

38. „Segðu þat it tíunda,
alls þú tíva rök
öll, Vafþrúðnir, vitir:
hvaðan Njörðr um. kom
†með ása sonum?
— hofum ok hörgum
hann ræðr hundmörgum —
ok varðat hann ásum alinn.“
39. „Í vanaheimi
skópu hann vís regin,
ok seldu at gíslingu goðum;
í aldar rök
hann mun aptr koma
heim með vísum vönum.“
40. „Segðu þat it ellipta,
alls þú tíva rök
öll, Vafþrúðnir, vitir:
hvar ýtar hverjan dag
höggvask túnum í,
sitja meirr um sáttir saman?“
41. „Allir ei*n*herjar
Óðins túnum í
höggvask hverjan dag;
val þeir kjósa
ok ríða vígi frá,
sitja meirr um sáttir saman.“
42. „Segðu þat it tólpta:
hví þú tíva rök
öll, Vafþrúðnir, vitir?
frá jötna rúnum
ok allra goða
segir þú it sannasta,
inn alsvinni jötunn!“
43. „Frá jötna rúnum
ok allra goða
ek kann segja satt;
þvíat hvern hefi*k*
heim um komit:
†níu kom ek heima,
fyr Niflhel neðan,
hinnig deyja ór helju halir.“

---

44. „Fjöld ek fór,
fjöld ek freistaðak,
fjöld ek um reynda regin:
hvat lifir manna,
þá er inn mæra líðr
fimbulvetr með fírum?“
45. „Líf ok Lífþrasir,
en þau leynask munu
í holti Hoddmímis;
morgindöggvar
þau sèr at mat hafa,
en þaðan af aldir alask.“
46. „Fjöld ek fór,
fjöld ek freistaðak,
fjöld ek um reynda regin:
hvaðan kemr sól
á inn slètta himin,
þá er þessa hefir Fenrir farit?“
47. „Eina dóttur
berr Álfröðull,
áðr hana Fenrir fari;
sú skal ríða,
þá er regin deyja,
móður brautir mær.“
48. „Fjöld ek fór,
fjöld ek freistaðak,
fjöld ek um reynda regin:
hverjar 'ru þær meyjar,
er líða mar yfir,
fróðgeðjaðar fara?“
49. „Þrjár þjóð*ar*
fa*ra* þorp yfir
meyja Mögþrasis;
hamingjur einar
þær er í heimi eru,
þó þær með jötnum alask.“
50. „Fjöld ek fór,

fjöld ek freistaðak,
fjöld ek um reynda regin:
hverir ráða æsir
eignum goða,
þá er sloknar Surta logi?"
51. „Viðarr ok Vali
byggja vè goða,
þá er sloknar Surta logi;
Móði ok Magni
skulu Mjöllni hafa
Vingnis at vígþroti."
52. „Fjöld ek fór,
fjöld ek freistaðak,
fjöld ek um reynda regin:
hvat verðr Óðni
at aldrlagi,
þá er um rjúfask regin?"
53. Úlfr gleypa mun
Aldaföðr,
þess mun Viðarr *v*reka:
kalda kjapta
hann klyfja mun
vitnis vígi at."
54. „Fjöld ek fór,
fjöld ek freistaðak,
fjöld ek um reynda regin:
hvat mælti Óðinn,
áðr á bál stigi,
sjálfr í eyra syni?"
55. „Ey manni þat veit,
hvat þú í árdaga
sagðir í eyra syni.
Feigum munni
mælta*k* mína forna stafi
ok um ragna rök.
Nú ek við Óðin deildak
mína orðspeki.
þú ert æ vísastr vera."

GRÍMNISMÁL.

Hrauðungr konungr átti tvá sonu, hèt annarr Agnarr, en annarr Geirröðr. Agnarr var tíu vetra, en Geirröðr átta vetra. Þeir reru tveir á báti með dorgar sínar at smáfiski. Vindr rak þá í haf út. I náttmyrkri brutu þeir við land ok gengu upp, fundu kotbónda einn; þar váru þeir um vetrinn. Kerling fóstraði Agnar, en karl fóstraði Geirröð ok kendi hánum ráð. At vári fèkk karl þeim skip. En er þau kerling leiddu þá til strandar, þá mælti karl einmæli við Geirröð. Þeir fengu byr ok kvámu til stöðva föður síns. Geirröðr var fram í skipi; hann hljóp upp á land, en hratt út skipinu ok mælti: „Far þú nú þar er smyl hafi þik!“ Skipit rak í haf út. En Geirröðr gekk upp til bœjar, hánum var þar vel fagnat, en faðir hans var þá andaðr. Var þá Geirröðr til konungs tekinn ok varð maðr ágætr.

Óðinn ok Frigg sátu i Hliðskjálfu ok sá um heima alla. Óðinn mælti: „Sér þú Agnar fóstra þinn, hvar hann elr börn við gýgi í hellinum? En Geirröðr fóstri minn er konungr ok sitr nú at landi.“ Frigg segir: „Hann er matníðingr sá, at hann kvelr gesti sína, ef hánum þykkja ofmargir koma.“ Óðinn segir, at þat er in mesta lygi; þau veðja um þetta mál. Frigg sendi eskimey sína Fullu til Geirröðar. Hon bað konung varask, at eigi fyr-gerði hánum fjölkunnigr maðr sá er þar var kominn í land, ok sagði þat mark á, at engi hundr var svá ólmr, at á hann mundi hlaupa. En þat var inn mesti hègómi, at Geirröðr konungr væri eigi matgóðr; ok þó lætr hann handtaka þann mann, er eigi vildu hundar á ráða. Sá var í feldi blám ok nefndisk Grímnir ok sagði ekki fleira frá sèr, þótt han væri at spurðr. Konungr lèt hann pína til sagna ok setja milli elda tveggja, ok sat hann þar átta nætr. Geirröðr konungr átti þá son tíu vetra gamlan, ok hèt Agnarr eptir bróður hans. Agnarr gekk at Grímni ok gaf hánum horn fullt at drekka ok sagði, at faðir hans görði illa, er hann píndi þenna mann saklausan. Grímnir drakk af; þá var eldrinn svá kominn, at feldrinn brann af Grímni. Hann kvað:

1. „Heitr ertu, hripuðr!
   ok heldr til mikill;
   göngumk firr, funi!
   loði sviðnar,

þótt ek á lopt berak,
brennumk feldr fyrir.
2. Átta nætr sat ek
milli elda hèr,
svá at mèr manngi mat ne bauð,
nema einn Agnarr,
er einn skal ráða,
Geirröðar sonr, Gotna landi.
3. Heill skaltu, Agnarr!
alls þik heilan biðr
Veratýr vera;
eins drykkjar
þú skalt aldrigi
betri gjöld *um* geta.
4. Land er heilakt,
er ek liggja sè
ásum ok álfum nær;
en í Þrúðheimi
skal Þórr vera,
unz um rjúfask regin.
5. Ýdalir heita
þar er Ullr hefir
sèr um görva sali;
Álfheim Frey
gáfu í árdaga
tívar at tannfè.
6. Bœr er sá inn þriði,
er blíð regin
silfri þöktu sali;
Valaskjálf heitir,
er vælti sèr
áss í árdaga.
7. Sökkvabekkr heitir inn fjórði,
en þar svalar knegu
unnir yfir glymja;
þar þau Óðinn ok Sága
drekka um alla daga
glöð ór gullnum kerum.
8. Glaðsheimr heitir inn fimti,
þars in gullbjarta
Valhöll víð of þrumir;
en þar Hroptr kýss
hverjan dag
vápndauða vera.
9. Mjök er auðkent
þeim er til Óðins koma
salkynni at sjá:
sköptum er rann rept,
skjöldum er salr þakiðr,
brynjum um bekki strát.
10. Mjök er auðkent
þeim er til Óðins koma
salkynni at sjá:
vargr hangir
fyr vestan dyrr,
ok drúpir örn yfir.
11. Þrymheimr heitir inn sètti,
er Þjazi bjó,
sá inn ámátki jötunn;
en nú Skaði byggvir,
skír brúðr goða,
fornar toptir föður.
12. Breiðablik eru in sjaundu,
en þar Baldr hefir
sèr um gerva sali;
á því landi
er ek liggja veit
fæsta feiknstafi.
13. Himinbjörg eru in áttu,
en þar Heimdall
kveða valda vèum;
þar vörðr goða
drekkr í væru ranni
glaðr inn góða mjöð.
14. Fólkvangr er inn níundi,
en þar Freyja ræðr
sessa kostum í sal:
hálfan val hon kýss
hverjan dag,
en hálfan Óðinn á.

15. Glitnir er inn tíundi,
hann er gulli studdr
ok silfri þaktr it sama;
en þar Forseti byggvir
flestan dag
ok svæfir allar sakir.
16. Nóatún eru in elliptu,
en þar Njörðr hefir
sèr um görva sali;
manna þengill
inn meinsvani
hátimbruðum hörgi ræðr.
17. Hrísi vex
ok há grasi
Viðars land Viði;
en þar mögr of læzk
af mars baki
frœkn *at* hefna föður.
18. Andhrímnir lætr
í Eldhrímni
Sæhrímni soðinn:
fleska bezt,
en þat fáir vitu,
við hvat einherjar alask.
19. Gera ok Freka
seðr gunntamiðr
hróðigr Herjaföðr;
en við vín eitt
vápngöfugr
Óðinn æ lifir.
20. Huginn ok Muninn
fljúga hverjan dag
jörmungrund yfir;
óumk ek of Hugin,
at hann aptr ne komit,
þó sjámk meirr um Munin.
21. þýtr þund,
unir þjóðvitnis
fiskr flóði í;
árstraumr þykkir
ofmikill
valglaumi at vaða.
22. Valgrind heitir,
er stendr velli á
heilug fyr helgum durum;
forn er sú grind,
en þat fáir vitu,
hve hon er í lás um lokin.
23. Fimm hundruð dura
ok um fjórum togum,
svá hygg ek á Valhöllu vera;
átta hundruð einherja
ganga senn ór einum durum,
þá er þeir fara við vitni at vega.
24. Fimm hundruð gólfa
ok um fjórum togum,
svá hygg ek Bilskírni með bugum;
ranna þeirra,
er ek rept vita,
míns veit ek mest magar.
25. Heiðrún heitir geit,
er stendr höllu á †Herjaföðrs
ok bítr af Læráðs limum;
skapker fylla hon skal
ins skíra mjaðar,
knáat sú veig vanask.
26. Eikþyrnir heitir hjörtr,
er stendr *höllu á †Herjaföðrs
ok bítr af Læráðs limum;
en af hans hornum
drýpr í Hvergelmi,
þaðan eigu vötn öll vega.
27. Síð ok Víð,
Sækin ok Ækin,
†Svöl ok Gunnþró,
Fjörm ok Fimbulþul,
Rín ok Rennandi,
Gipul ok Göpul,
Gömul ok Geirvimul, –

þær hverfa um hodd goða;
þyn ok Vin,
þöll ok Höll,
Gráð ok Gunnþorinn.
28. Vína heitir enn
önnur Vegsvinn,
þriðja þjóðnuma;
†Nyt ok Naut,
Nönn ok Hrönn,
Slíð ok Hríð
Sylgr ok Ylgr,
Víð ok Ván,
Vönd ok Strönd, —
Gjöll ok Leiptr,
þær falla gumnum nær,
en falla til heljar hèðan.
29. Körmt ok Örmt
ok Kerlaugar tvær,
þær skal þórr vaða,
dag hvern
er hann dœma ferr
at aski Yggdrasils;
þvíat ásbrú
brenn öll loga,
heilug vötn hlóa.
30. Glaðr ok Gyllir,
Gler ok Skeiðbrímir,
Silfrintoppr ok Sinir,
Gísl ok Falhófnir,
Gulltoppr ok Lèttfeti,
þeim ríða æsir jóm,
dag hvern
er þeir dœma fara
at aski Yggdrasils.
31. þrjár rœtr standa
á þrjá vega
undan aski Yggdrasils:
Hel býr und einni,
annarri hrímþursar,
þriðju menskir menn.
32. Ratatoskr heitir íkorni,
er renna skal
at aski Yggdrasils:
arnar orð
hann skal ofan bera
ok segja Níðhöggvi niðr.
33. Hirtir 'ru ok fjórir,
þeirs af hefingar á
gaghálsir gnaga:
Dáinn *heitir einn*,
ok Dvalinn *annarr*,
Duneyrr ok Duraþrór.
34. Ormar fleiri liggja
und aski Yggdrasils,
en þat of hyggi hverr ósviðra apa:
Góinn ok Móinn,
þeir 'ru Grafvitnis synir,
Grábakr ok Grafvölluðr,
Ofnir ok Sváfnir
hygg ek at æ skyli
meiðs kvistu má.
35. Askr Yggdrasils
drýgir erfiði
meira en menn of viti:
hjörtr bítr ofan,
en á hliðu fúnar,
skerðir Níðhöggr neðan.
36. Hrist og Mist
vil ek at mèr horn beri,
Skeggjöld ok Skögul;
Hildr ok þrúðr,
Hlökk ok Herfjötur,
Göll ok Geirönul,
Randgríð ok Ráðgríð
ok Reginleif:
þær bera einherjum öl.
37. Árvakr ok Alsviðr
þeir skulu upp hèðan
svangir sól draga;

en und þeirra bógum
fálu blíð regin,
æsir, ísarnk*u*l.
38. Svalinn heitir,
hann stendr sólu fyr,
skjöldr, skínanda goði;
björg ok brim
ek veit at brenna skulu,
ef hann fellr ífrá.
39. Sköll heitir úlfr,
er fylgir inu skírleita goði
til varna viðar;
en annarr Hati,
hann er Hróðvitnis sonr,
sá skal fyr heiða brúði himins.
40. Ór Ýmis holdi
var jörð um sköpuð,
en ór sveita sær,
björg ór beinum,
baðmr ór hári,
en ór hausi himinn.
41. En ór hans brám
gerðu blíð regin
miðgarð manna sonum;
en ór hans heila
váru þau in harðmóðgu
ský öll um sköpuð.
42. Ullar hylli hefir
ok allra goða
hverr er tekr fyrstr á funa;
þvíat opnir heimar
verða um ása sonum,
þá er hefja af hvera.
43. Ívalda synir
gengu í árdaga
Skíðblaðni at skapa,
skipa bezt,
skírum Frey,
nýtum Njarðar bur.
44. Askr Yggdrasils
hann er œztr viða,
en Skíðblaðnir skipa,
Óðinn ása,
en jóa Sleipnir,
Bilröst brúa,
†en Bragi skálda,
Hábrók hauka,
en hunda Garmr,
en Brímir *branda*.
45. Svipum hefi*k* nú ypt
fyr sigtíva sonum,
við þat skal vilbjörg vaka:
öllum ásum
þat skal inn koma
Œgis bekki á,
Œgis drekku at.
46. Hètumk Grímr,
hètumk Gangleri,
Herjan ok Hjálmberi,
þekkr ok þriði,
þuðr ok Uðr,
Helblindi ok Há*rr*.
47. Saðr ok Svipall
ok Sanngetall,
Herteitr ok Hnikarr,
† Bileygr, Băleygr,
Bölverkr, Fjölnir,
Grímr ok Grímnir,
Glapsviðr ok Fjölsviðr.
48. Síðhöttr, Síðskeggr,
Sigföðr, Hnikuðr,
Alföðr, Valföðr,
Atríðr ok Farmatýr; —
einu nafni
hètumk aldrigi,
síz ek með fólkum fór.
49. †Grímni mik hètu
at Geirraðar,
en Jálk at Ásmundar,
en þá Kjalar,

er ek kjálka dró,
þrór þingum at,
Viðurr at vígum,
Óski ok Ómi,
Jafnhár ok Biflindi,
Göndlir ok Hárbarðr með goðum.

50. Sviðurr ok Sviðrir
er ek hèt at Sökkmímis,
ok duldak þann inn aldna jötun,
þá er ek Miðvitnis vark
ins mæra burar
orðinn einbani.

51. Ölr ertu, Geirröðr!
hefir þú ofdrukkit,
miklu ertu hnugginn, er þú ert mínu gengi,
öllum einherjum ok Óðins hylli.

52. Fjöld ek þèr sagðak,
en þú fátt um mant,
of þik vèla vinir:
mæki liggja
ek sè míns vinar
allan í dreyra drifinn.

53. Eggmóðan val
nú mun Yggr hafa,
þitt veit ek líf um liðit;
úfar 'ru dísir,
nú knáttu Óðin sjá,
nálgastu mik, ef þu megir!

54. Óðinn ek nú heiti,
Yggr ek áðan hèt,
hètumk þundr fyrir þat,
Vakr ok Skilfingr,
Váfuðr ok Hroptatýr,
Gautr ok Jálkr með goðum,
Ofnir ok Sváfnir,
er ek hygg at orðnir sè
allir af einum mèr."

Geirröðr konungr sat ok hafði sverð um knè sèr ok brugðit til miðs. En er hann heyrði, at Óðinn var þar kominn, þá stóð hann upp ok vildi taka Óðin frá eldinum. Sverðit slapp ór hendi hánum, ok vissu hjöltin niðr; konungr drap fœti ok steyptisk áfram, en sverðit stóð í gögnum hann, ok fèkk hann bana. Óðinn hvarf þá. En Agnarr var þar konungr lengi síðan.

ALVÍSSMÁL.

1. „Bekki breiða
nú skal brúðr með mèr
heim í sinni snúask;
hratat um mægi
mun hverjum þykkja,
heima skalat hvíld nema.“
2. „Hvat er þat fíra?
hví ertu svá fölr um nasar?
vartu í nótt með ná?
þursa líki
þykki mèr á þèr vera;
ertattu til brúðar borinn.“
3. „Alvíss ek heiti,
bý ek fyr jörð neðan,
á ek undir steini stað;
vagna vers
ek em á vit kominn;
bregði engi föstu heiti fíra!“
4. „Ek mun bregða,
þvíat ek brúðar á
flest um ráð sem faðir;
varka*t* ek heima,
þá er þèr heitit var
at *fá* einn *þ*èr gj*a*for*ð* með goðum.“
5. „Hvat er þat rekka,
er í ráðum telsk
fljóðs ins fagrglóa?
fjarrafleina
þik munu fáir kunna,
hverr hefir þik baugum borit?“
6. „Vingþórr ek heiti,
ek hefi víða ratat,
sonr em ek Síðgrana;
at ósátt minni skal*at*tu
þat it unga man hafa
ok þat gjaforð geta.“
7. „Sáttir þínar
er ek vil snemma hafa
ok þat gjaforð geta;
eiga vilja*k* heldr
en án vera
þat it mjallhvíta man.“
8. „Meyjar ástum
muna þèr verða,
vísi gestr! of varit:
ef þú ór heimi kant
hverjum at segja
allt þat er ek vil vita.“
9. („*Freista máttu, Vingþórr!*
alls þú frekr ert
dvergs at reyna dug;
heima alla níu
hefik of farit
ok vitat vætna hvat.“)
10. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve sú jörð heitir,
er liggr fyr alda sonum,
heimi hverjum í?“
11. „Jörð heitir með mönnum,
en með ásum fold,
kalla vega vanir,
ígrœn jötnar,
álfar gróandi,

kalla aur uppregin."
12. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve sá himinn heitir,
inn Hlóru kendi,
heimi hverjum í?"
13. „Himinn heitir með mönnum,
en hlýrnir með goðum,
kalla vindofni vanir,
uppheim jötnar,
álfar fagra ræfr,
dvergar drjúpan sal."
14. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hv*e* s*á* máni heitir,
*er menn sjá,
heimi hverjum í?"
15. „Máni heitir með mönnum,
en mylinn með goðum,
kalla hverfanda hvel helju í,
skyndi jötnar,
en skin dvergar,
kalla álfar ártala."
16. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve sú sól heitir,
er sjá alda synir,
heimi hverjum í?"
17. „Sól heitir með mönnum,
en sunna með goðum,
kalla dvergar Dvalins leik*u*,
eygló jötnar,
álfar fagra hvel,
alskír ása synir."
18. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve þau ský heita,
er skúrum blandask,
heimi hverjum í?"
19. „Ský heita með mönnum,
en skúrván med goðum,
kalla vindflot vanir,
úrván jötnar,
álfar veðrmegin,
kalla í helju hjálm huliðs."
20. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve sá vindr heitir,
er víðast ferr,
heimi hverjum í?"
21. „Vindr heitir með mönnum,
en váfuðr með goðum,
kalla gneggjuð ginnregin,
œpi jötnar,
álfar dynfara,
kalla í helju hviðuð."
22. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve þat logn heitir,
er liggja skal,
heimi hverjum í?"
23. „Logn heitir með mönnum,
en lægi með goðum,
kalla vind*s*lot vanir,
ofhlý jötnar,
álfar dagsefa,
kalla dvergar dags veru."
24. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve sá marr heitir,
er menn róa,
heimi hverjum í?"
25. „Sær heitir með mönnum,

en sílægja með goðum,
kalla vág vanir,
álheim jötnar,
álfar lagastaf,
kalla dvergar djúpan mar."
26. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve sá eldr heitir,
er brenn fyr alda sonum,
heimi hverjum í?"
27. „Eldr heitir með mönnum,
en með ásum funi,
kalla vag vanir,
frek*a* jötnar,
en forbrenni dvergar,
kalla í helju hröðuð."
28. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve sá viðr heitir,
er vex fyr alda sonum,
heimi hverjum í?"
29. „Viðr heitir með mönnum,
en vallar fa*x* með goðum,
kalla hlí*ð*þang halir,
eldi jötnar,
álfar fagrlima,
kalla vönd vanir."
30. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve sú nótt heitir,
in Nörvi kenda,
heimi hverjum í?"
31. „Nótt heitir með mönnum,
en njól með goðum,
kalla grímu ginnregin,
óljós jötnar,
álfar svefngaman,
kalla dvergar draumnjörun."
32. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve þat sáð heitir,
er sá alda synir,
heimi hverjum í?"
33. „Bygg heitir með mönnum,
en barr með goðum,
kalla v*ö*xt vanir,
æti jötnar,
álfar lagastaf,
kalla í helju hnipinn."
34. „Segðu mèr þat, Alvíss!
öll of rök fíra
vörumk, dvergr! at vitir:
hve þat öl heitir,
er drekka alda synir,
heimi hverjum í?"
35. „Öl heitir með mönnum,
en með ásum bjórr,
kalla veig vanir,
hreina lög jötnar,
en í helju mjöð,
kalla sumbl Suttungs synir."
36. „Í einu brjósti
ek sák aldrigi
fleiri forna stafi. —
Miklum tálum
ek kveð tældan þik:
uppi ertu, dvergr! um dagaðr,
nú skínn sól í sali."

HÁVAMÁL.

1. Gáttir allar,
áðr gangi fram,
um skoðask skyli,
um skygnask skyli;
þvíat óvíst er at vita,
hvar óvinir sitja
á fleti fyrir.
2. Gefendr heilir!
gestr er inn kominn,
hvar skal sitja sjá?
mjök er bráðr
sá er á bröndum skal
síns um freista frama.
3. Elds er þörf
þeims inn er kominn
ok á knè kalinn;
matar ok váða
er manni þörf
þeim er hefir um fjall farit.
4. Vatns er þörf
þeim er til verðar kemr,
þerru ok þjóðlaðar,
góðs um œðis,
ef sèr geta mætti,
orðs ok endrþögu.
5. Vits er þörf
þeim er víða ratar,
dælt er heima hvat;
at augabragði verðr
sá er ekki kann
ok með snotrum sitr.
6. At hyggjandi sinni
skylit maðr hrœsinn vera,
heldr gætinn at geði;
þá er horskr ok þögull
kemr heimisgarða til,
sjaldan verðr víti vörum;
† þvíat óbrigðra vin
fær maðr aldrigi,
en mannvit mikit.
7. Inn vari gestr,
er til verðar kemr,
þunnu hljóði þegir:
eyrum hlýðir,
en augum skoðar,
svá nýsisk fróðra hverr fyrir.
8. Hinn er sæll,
er sèr um getr
lof ok líknstafi;
ódælla er við þat,
er maðr eiga skal
annars brjóstum í.
9. Sá er sæll,
er sjálfr um á
lof ok vit, meðan lifir;
þvíat ill ráð
hefir maðr opt þegit
annars brjóstum ór.
10. Byrði betri
berrat maðr brautu at,
en sè mannvit mikit:
auði betra
þykkir þat í ókunnum stað,
slíkt er válaðs vera.
11. Byrði betri
berrat maðr brautu at,
en sè mannvit mikit;
vegnest verra

vegra hann velli at,
en sè ofdrykkja öls.
12. Era svá gott,
sem gott kveða,
öl alda son*um*:
því at færa veit,
er fleira drekkr,
síns til geðs gumi.
13. Óminnis hegri heitir
sá er yfir öldrum þrumir,
hann stelr geði guma:
þess fugls fjöðrum
ek fjötraðr vark
í garði Gunnlaðar.
14. Ölr ek varð,
varð ofrölvi
at ins fróða Fjalars;
því er öldr baz*t*,
at aptr of heimtir
hverr sitt geð gumi.
15. Þagalt ok hugalt
skyli þjóðans barn
ok vígdjarft vera;
glaðr ok reifr
skyli gumna hverr,
unz sinn bíðr bana.
16. Ósnjallr maðr
hyggsk munu ey lifa,
ef hann við víg varask;
en elli gefr hánum
engi frið,
þótt hánum geirar gefi.
17. Kópir afglapi,
er til kynnis kemr,
þylsk hann um eða þrumir;
allt er senn,
ef hann sylg um getr,
uppi er þá geð guma.
18. Sá einn veit,
er víða ratar
ok hefir fjöld um farit,
hverju geði stýrir
gumna hverr
sá er vitandi er vits.
19. Haldit maðr á keri,
drekki þó at hófi mjöð,
mæli þarft eða þegi!
ókynnis þess
vár þik engi maðr,
at þú gangir snemma at sofa.
20. Gráðugr halr,
nema geðs viti,
etr sèr aldrtrega;
opt fær hlœgis,
er með horskum kemr,
manni heimskum magi.
21. Hjarðir þat vitu,
nær þær heim skulu,
ok ganga þá af grasi;
en ósviðr maðr
kann ævagi
síns um má*l* maga.
22. Vesall maðr
ok illa skapi
hlær at hvívetna;
hitki hann veit,
er hann vita þyrpti:
at hann er*a* vamma vanr.
23. Ósviðr maðr
vakir um allar nætr
ok hyggr at hvívetna;
þá er móðr,
er at morni kemr,
allt er víl sem var.
24. Ósnotr maðr
hyggr sèr alla vera
viðhlæjendr vini;
hitki hann fiðr,
þótt þeir um hann fár lesi,
ef hann með snotrum sitr.

25. Ósnotr maðr
hyggr sèr alla vera
viðhlæjendr vini;
þá þat finnr,
er at þingi kemr,
at hann á formælendr fá.
26. Ósnotr maðr
þykkisk allt vita,
ef hann á sèr í *vrá* veru;
hitki hann veit,
hvat hann skal við kveða,
ef hans freista fírar.
27. Ósnotr *maðr*
er með aldir kemr,
þat er bazt at hann þegi;
† engi þat veit,
at hann ekki kann,
nema hann mæli til mart;
veita maðr
hinn er vætki veit,
þótt hann mæli til mart.
28. Fróðr sá þykkisk
er fregna kann
ok segja it sama;
eyvitu leyna
megu ýta synir
því er gengr um guma.
29. Œrna mælir
sá er æva þegir
staðlausu stafi;
hraðmælt tunga,
nema haldendr eigi,
opt sèr ógott um gelr.
30. Át augabragði
skala maðr annan hafa,
þótt til kynnis komi;
margr þá fróðr þykkisk,
ef hann freginn erat,
ok nái hann þurrfjallr þruma.
31. Fróðr þykkisk
sá er flótta tekr
gestr at gest hæðinn;
veita görla
sá er um verði glissir,
þótt hann með grömum glami.
32. Gumnar margir
erusk gagnhollir,
en at viði *v*rekask;
aldar róg
þat mun æ vera,
œrir gestr við gest.
33. Árliga verðar
skyli maðr opt fá,
nè *án* til kynnis komi!
sitr ok snópir,
lætr sem sólginn sè
ok kann fregna at fá.
34. Afhvarf mikit
er til ills vinar,
þótt á brautu búi;
en til góðs vinar
liggja gagnvegir,
þótt han sè firr farinn.
35. Ganga *skal*,
skala gestr vera
ey í einum stað:
ljúfr verðr leiðr,
ef lengi sitr
annars fletjum á.
36. Bú er betra,
þótt *búkot* sè,
halr er heima hverr;
þótt tvær geitr eigi
ok taugreptan sal,
þat er þó betra en bœn.
37. Bú er betra,
þótt *búkot* sè,
halr er heima hverr;
blóðugt er hjarta
þeim er biðja skal

sèr í mál hvert matar.
38. Vápnum sínum
skala maðr velli á
feti ganga framarr;
þvíat óvíst er at vita,
nær verðr á vegum úti
geirs um þörf guma.
39. Fannka*t* ek mildan mann
eða svá matar góðan,
at væri*a* þiggja þegit,
eða síns fjár
svági *gjöflan*,
at leið sè laun, ef þægi.
40. Fjár síns,
er fengit hefir,
skylit maðr þörf þola:
opt sparir leiðum
þaz hefir ljúfum hugat:
mart gengr verr en varir.
41. Vápnum ok váðum
skulu vinir gleðjask,
þat er á sjálfum sýnst;
viðrgefendr ok endrgefendr
erusk lengst vinir,
ef þat bíðr at verða vel.
42. Vin sínum
skal maðr vinr vera
ok gjalda gjöf við gjöf;
hlátr við hlátri
skyli höldar taka,
en lausung við lygi.
43. Vin sínum
skal maðr vinr vera,
þeim ok þess vin;
en óvinar síns
skyli engi maðr
vinar vinr vera.
44. Veiztu, ef þú vin átt
þann*s* þú vel trúir,
ok vill þú af hánum gott geta:
geði skaltu við þann blanda
ok gjöfum skipta,
fara at finna opt.
45. Ef þú átt annan
þanns þú illa trúir,
villtu af hánum þó gott geta:
fagrt skaltu við þann mæla,
en flátt hyggja
ok gjalda lausung við lygi.
46. þat er enn
of þann*s* þú illa trúir,
ok þèr er grunr at hans geði:
hlæja skaltu við þeim
ok um hug mæla:
glík skulu gjöld gjöfum.
47. Ungr var ek forðum,
fór ek einn saman,
þá varð ek villr vega;
auðigr þóttumk,
er ek annan fann:
maðr er manns gaman.
48. Mildir frœknir
menn bazt lifa,
sjaldan sút ala;
en ósnjallr maðr
uggir hotvetna:
sýtir æ glöggr við gjöfum.
49. Váðir mínar
gaf ek velli at
tveim trèmönnum;
rekkar þat þóttusk,
er þeir ript höfðu:
neiss er nökkviðr halr.
50. Hrörnar þöll
sú er stendr þorpi á,
hlýra*t* henni börkr nè barr;
svá er maðr
sá er manngi ann,
hvat skal hann lengi lifa?
51. Eldi heitari

brennr með illum vinum
friðr fimm daga;
en þá sloknar,
er inn sètti kemr,
ok versnar allr vinskapr.
52. Mikit eitt
skala manni gefa,
opt kaupir sèr í litlu lof:
með hálfum hleif
ok með höllu keri
fèkk ek mèr fèlaga.
53. Lítilla sanda,
lítilla sæva,
lítil eru geð guma;
því allir menn
urðut jafnspakir:
hálf er öld hvár*s*.
54. Meðalsnotr
skyli manna hverr,
æva til snotr sè;
þeim er fyrða
fegrst at lifa,
er vel mart vitu.
55. Meðalsnotr
skyli manna hverr,
æva til snotr sè;
þvíat snotrs manns hjarta
verðr sjaldan glatt,
ef sá er alsnotr, er á.
56. Meðalsnotr
skyli manna hverr,
æva til snotr sè;
örlög sín
viti engi * fyrir!
þeim er sorgalausastr sefi.
57. Brandr af brandi brenn,
unz brunninn er,
funi kveykisk af funa:
maðr af manni
verðr at máli kuðr,
en til dœlskr af dul.
58. Ár skal rí*sa*
sá er annars vill
fè eða fjör hafa:
sjaldan liggjandi úlfr
lær um getr,
nè sofandi maðr sigr.
59. Ár skal rísa
sá er á yrkendr fá
ok ganga síns verka á vit;
mart um dvelr
þann er um morgin sefr:
hálfr er auðr und hvötum.
60. Þurra skíða
ok þakinna næfra,
þess kann maðr mjö*t*,
þess viðar,
er vinnask megi
mál ok misseri.
61. Þveginn ok mettr
ríði maðr þingi at,
þótt hann sèt væddr til vel!
skúa ok bróka
skammisk engi maðr,
nè hests in heldr,
† þótt hann hafit góðan!
62. Snapir ok gnapir,
er til sævar kemr,
örn á aldinn mar;
svá er maðr,
er með mörgum kemr
ok á formælendr fá.
63. Fregna ok segja
skal fróðra hverr,
sá er vill heitinn horskr;
einn vita
nè annarr skal,
þjóð veit, ef þrír 'ru.
64. Ríki sitt
skyli ráðsnotra hverr

í hófi hafa:
þá hann þat finnr,
er með frœknum kemr,
at engi er einna hvatastr.
65. (*Gætinn ok geyminn*
skyli gumna hverr
ok varr at vintrausti;)
orða þeirra,
er maðr öðrum segir,
opt hann gjöld um getr.
66. Mikilsti snemma
kom ek í marga staði,
en til síð í suma;
öl var drukkit,
sumt var ólagat:
sjaldan hittir leiðr í líð.
67. Hèr ok hvar
mundi mèr heim of boðit,
ef þyrptak at málungi mat,
eða tvau lær hengi
at ins tryggva vinar,
þars ek hafða*k* eitt etit.
68. Eldr er beztr
með ýta sonum
ok sólar sýn,
heilyndi sitt
ef maðr hafa náir,
án við löst at lifa.
69. Erat maðr alls vesall,
þótt hann sè illa heill:
sumr er af sonum sæll,
sumr af frændum,
sumr af fè œrnu,
sumr af verkum vel.
70. Betra er lifðum
en sè *ó*lifðum,
ey getr kvikr kú;
eld sá ek upp brenna
auðgum manni fyrir,
en úti var dauðr fyr durum.
71. Haltr ríðr hrossi,
hjörð rekr h*a*ndarvanr,
daufr vegr ok dugir;
blindr er betri
en brendr sè,
nýtr manngi nás.
72. Sonr er betri,
þótt sè síð of alinn
eptir genginn guma;
sjaldan bautarsteinar
standa brautu nær,
nema reisi niðr at nið.
73. Tveir 'ru eins herjar,
tunga er höfuðs bani,
er mèr í hèðin hvern handar væni.
74. Nótt verðr feginn
sá er nesti trúir,
skammar 'ru skips rár,
hverf er haustgríma;
fjöld um viðrir
á fimm dögum,
en meira á mánaði.
75. Veita hinn
er vætki veit:
margr verðr a*f* au*r*um api;
maðr er auðigr,
annarr óauðigr,
skylit þann vítka vár.
76. Deyr fè,
deyja frændr,
deyr sjálfr it sama;
en orðstírr
deyr aldrigi
hveim er sèr góðan getr.
77. Deyr fè,
deyja frændr,
deyr sjálfr it sama;
ek veit einn
at aldri deyr:

dómr um dauðan hvern.
78. Fullar grindr
sá ek fyr Fitjungs sonum,
nú bera þeir vánar völ;
svá er auðr
sem augabragð,
hann er valtastr vina.
79. Ósnotr maðr
ef eignazk getr
fè eða fljóðs munuð,
metnaðr hánum þróask,
en mannvit aldrigi,
fram gengr hann drjúgt í dul.
80. Þat er þá reynt, er þú at rúnum spyrr
inum reginkunnum,
þeim er görðu ginnregin
ok fáði fimbulþulr,
þá hefir hann bazt, ef hann þegir.
81. †At kveldi skal dag leyfa,
konu er brend er,
mæki er reyndr er,
mey er gefin er,
ís er yfir kemr,
öl er drukkit er.
82. †Í vindi skal við höggva,
veðri á sjó róa,
myrkri við man spjalla,
mörg eru dags augu;
á skip skal skriðar orka,
en á skjöld til hlífar,
mæki höggs,
en mey til kossa.
83. †Við eld skal öl drekka,
en á ísi skríða,
magran mar kaupa,
en mæki saurgan,
heima hest feita,
en hund á búi.

84. Meyjar orðum
skyli manngi trúa,
nè því er kveðr kona;
þvíat á hverfanda hveli
váru þeim hjörtu sköpuð,
brigð í brjóst um lagið.
85. †Brestanda boga,
brennanda loga,
gínanda úlfi,
galandi kráku,
rýtanda svíni,
rótlausum viði,
vaxanda vági,
vellanda katli,
86. †Fljúganda fleini,
fallandi báru,
ísi einnættum,
ormi hringlegnum,
brúðar beðmálum
eða brotnu sverði,
bjarnar leiki
eð*a* barni konungs,
87. †Sjúkum kálfi,
sjálfráða þræli,
völu vilmæli,
val nýfeldum,
(*heiðríkum himni,*
hlæjanda herra,
hunda helti
ok harmi skækju,)
88. *†Bróðurbana sínum,
þótt á brautu mœti,
húsi hálfbrunnu,
hesti alskjótum
— þá er jór ónýtr,
ef einn fótr brotnar —,
verðit maðr svá tryggr,
at þessu trúi öllu!
89. Akri ársánum
trúi engi maðr,

nè til snemma syni!
veðr ræðr akri,
en vit syni,
hætt er þeirra hvárt.*

90. †Svá er friðr kvenna
þeirra er flátt hyggja,
sem aki jó óbryddum
á ísi hálum,
teitum tvevetrum,
ok sè tamr illa,
eða í byr óðum
beiti stjórnlausu,
eða skyli haltr henda
hrein í þáfjalli.

91. Bert ek nú mæli,
þvíat ek bæði veit:
brigðr er karla hugr konum;
þá vèr fegrst mælum,
er vèr flást hyggjum,
þat tælir horska hugi.

92. Fagrt skal mæla
ok fè bjóða
sá er vill fljóðs ást fá,
líki leyfa
ins ljósa mans;
sá fær er frjár.

93. Ástar firna
skyli engi maðr
annan aldrigi:
opt fá á horskan,
er á heimskan ne fá,
lostfagrir litir.

94. Eyvitar firna
er maðr annan skal
þess er um margan gengr guma:
heimska ór horsk*um*
görir hölda sonu
sá inn mátki munr.

95. Hugr einn þat veit
er býr hjarta nær,
einn er hann sèr um sefa;
öng er sótt verri
hveim snotrum manni
en sèr öngu at una.

96. Þat ek þá reynda,
er ek í reyri sat
ok vættak míns munar:
hold ok hjarta
var mèr in horska mær,
þeygi ek hana at heldr hefik.

97. Billings mey
ek fann beðjum á
sólhvíta sofa:
jarls yndi
þótti mèr ekki vera,
nema við þat lík at lifa.

98. „Auk nær aptni
skaltu, Óðinn! koma,
ef þú vilt þèr mæla man:
allt eru óskŏp,
nema einir viti
slíkan lŏst saman.“

99. Aptr ek hvarf,
ok unna þóttumk,
vísum vilja frá;
hitt ek hugða,
at ek hafa mynda
geð hennar allt ok gaman.

100. Svá kom ek næst,
at in nýta var
vígdrótt öll um vakin:
með brennandum ljósum
ok bornum viði
sá var mèr vílstigr of vitaðr.

101. Ok nær morni,
er ek var enn um kominn,
þá var saldrótt um sofin:
grey eitt ek þá fann
innar góðu konu

bundit beðjum á.
102. Mörg er góð mær,
ef görva kannar,
hugbrigð við hali;
þá ek þat reynda,
er it ráðspaka
teygðak á flærðir fljóð:
háðungar hverrar
leitaði mèr it horska man,
ok hafðak þess vætki vífs.
103. Heima glaðr gumi
ok við gesti reifr
sviðr skal um sik vera,
minnigr ok málugr,
ef hann vill margfróðr vera,
opt skal góðs geta;
fimbulfambi heitir
sá er fátt kann segja,
þat er ósnotrs aðal.
104. Inn aldna jötun ek sótta,
nú em ek aptr um kominn,
fátt gat ek þegjandi þar:
mörgum orðum
mæltak í minn frama
í Suttungs sölum.
105. Gunnlöð mèr um gaf
gullnum stóli á
drykk ins dýra mjaðar;
ill iðgjöld
lèt ek hana eptir hafa
síns ins heila hugar,
síns ins svára sefa.
106. Rata munn
lètumk rúms um fá
ok um grjót gnaga;
yfir ok undir
stóðumk jötna vegir,
svá hættak höfði til.
107. Velkeypts litar
hefik vel notit:
fás er fróðum vant;
þvíat Óðrerir
er nú upp kominn
á alda vè jarðar.
108. Ifi er mèr á,
at ek værak enn kominn
jötna görðum ór,
ef ek Gunnlaðar ne nytak,
innar góðu konu,
þeirrar ek lögðumk arm yfir.
109. Ins hindra dags
gengu hrímþursar
†Háva ráðs at fregna
Háva höllu í:
at Bölverki þeir spurðu,
ef hann væri með böndum kominn,
eða hefði hánum Suttungr of sóit.
110. †Baugeið Óðinn
hygg ek at unnit hafi;
hvat skal hans trygðum trúa?
Suttung svikinn
hann lèt sumbli frá
ok grœtta Gunnlöðu.

---

111. Mál er at þylja
þular stóli á
Urðar brunni at;
sá ek ok þagðak,
sá ek ok hugðak,
hlýddak á manna mál;
of rúnar heyrðak dœma,
nè um ráðum þögðu
Háva höllu at,
Háva höllu í,
heyrðak segja svá:
112. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,

þèr munu góð, ef þú getr:
nótt þú rísat,
nema á njósn sèr,
eða þú leitir þèr innan útstaðar!

113. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
fjölkunnigri konu
skalattu í faðmi sofa,
svá at hon lyki þik liðum.

114. Hon svá görir,
at þú gáir*at*
þings nè þjóðans máls,
mat þú villat
nè mannskis gaman,
ferr þú sorgafullr at sofa.

115. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
annars konu
teygðu þèr aldrigi
eyrarúnu at!

116. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
á fjalli eða firði
ef þik fara tíðir,
fástu at virði vel!

117. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
illan mann
láttu aldrigi
óhöpp at þèr vita!
þvíat af illum manni
fær þú aldrigi
gjöld ins góða hugar.

118. Ofarla bíta
ek sá einum hal
orð illrar konu:
fláráð tunga
varð hánum at fjörlagi,
ok þeygi um sanna sök.

119. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
veiztu, ef þú vin átt
þanns þú vel trúir,
farðu at finna opt!
þvíat hrísi vex
ok hávu grasi
vegr er vætki treðr.

120. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
góðan mann
teygðu þèr at gamanrúnum
ok nem líknargaldr, meðan þú lifir!

121. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
vin þínum
ver þú aldrigi
fyrri at flaumslitum!
sorg etr hjarta,
ef þú segja ne náir
einhverjum allan hug.

122. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:

orðum skipta
þú skalt aldrigi
við ósvinna apa.
123. Þvíat af illum manni
mundu aldrigi
góðs laun um geta;
en góðr maðr
mun þik görva mega
líknfastan at lofi.
124. Sifjum er þá blandat,
hverr er segja ræðr
einum allan hug;
allt er betra
en sè brigðum at vera,
era sá vinr öðrum, er vilt eitt segir.
125. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
þrimr orðum senna
skalattu *við þèr verra mann;
opt inn betri bilar,
þá er inn verri vegr.
126. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
skósmiðr þú verir
nè skeptismiðr,
nema þú sjálfum þèr sèr!
skór er skapaðr illa,
eða skapt sè rangt,
þá er þèr böls beðit.
127. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
hvars þú böl kant,
kveð þú þat bölvi at
ok gefat þínum fjandum frið!
128. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
illu feginn
verðu aldrigi,
en lát þèr at góðu getit!
129. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
upp líta skalattu
í orrostu
— gjalti glíkir
verða gumna synir —,
síðr þi*k* um heilli halir.
130. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
ef þú vilt þèr góða konu
kveðja at gamanrúnum
ok fá fögnuð af,
fögru skaltu heita
ok láta fast vera:
leiðisk manngi gott, ef getr.
131. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
varan bið ek þik vera
ok eigi ofvaran,
ver þú við öl varastr
ok við annars konu
ok við þat it þriðja, at *þik* þjófar ne leiki!
132. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,

þèr munu góð, ef þú getr:
at háði nè hlátri
hafðu aldrigi
gest nè ganganda!
opt vitu ǫgörla
þeir er sitja inni fyrir,
hvers þeir 'ru kyns er koma.
133. (*Löstu ok kosti*
bera ljóða synir
blandna brjóstum í;)
erat maðr svá góðr,
at galli ne fylgi,
nè svá illr, at einugi dugi.
134. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
at hárum þul
hlæðu aldrigi!
opt er gott þat er gamlir kveða;
opt ór skörpum belg
skilin orð koma,
þeim er hangir með hám
ok skollir með skrám
ok váfir með vílmögum.
135. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
gest þú nè geyja
nè á grind hrökir,
get þú váluðum vel!
136. Ramt er þat trè,
er ríða skal
öllum at upploki:
baug þú gef!
eða þat biðja mun þèr
læs hvers á liðu.
137. Ráðumk þèr, Loddfáfnir!
en þú ráð nemir!
njóta mundu, ef þú nemr,
þèr munu góð, ef þú getr:
hvars þú öl drekkr,
kjós þú þèr jarðar megin!
— þvíat jörð tekr við öldri,
en eldr við sóttum,
eik við abbindi,
ax við fjölkyngi,
höll við hýrógi,
heiptum skal mána kveðja,
beiti við bitsóttum,
en við bölvi rúnar, —
fold skal við flóði taka.

---

138. Veit ek, at ek hèkk
vindga meiði á
nætr allar níu,
geiri undaðr
ok gefinn Óðni,
sjálfr sjálfum mèr,
á þeim meiði,
er manngi veit,
hvers hann af rótum renn.
139. †Við hleifi mik seldu
nè við hornigi;
nýsta*k* niðr,
nam ek upp rúnar,
œpandi nam,
fèll ek aptr þaðan.
140. Fimbulljóð níu
nam ek af inum frægja syni
Bölþor*ns* Bestlu föður;
ok ek drykk of gat
ins dýra mjaðar
ausinn Óðreri.
141. þá nam ek frævask
ok fróðr vera
ok vaxa ok vel hafask:

orð mèr af orði
orðs leitaði,
verk mèr af verki
†verks leitaði.
142. Rúnar munt þú finna
ok ráðna stafi,
mjök stóra stafi,
mjök stinna stafi,
er fáði fimbulþulr,
ok görðu ginnregin,
ok reist Hroptr rögna,
Óðinn með ásum,
en fyr álfum Dáinn,
Dvalinn ok dvergum fyrir,
A*l*sviðr jötnum fyrir,
ek reist sjálfr sumar.
143. Veiztu, hve rísta skal?
veiztu, hve ráða skal?
veiztu, hve fá skal?
veiztu, hve freista skal?
veiztu, hve biðja skal?
veiztu, hve blóta skal?
veiztu, hve senda skal?
veiztu, hve sóa skal?
144. Betra er óbeðit
en sè ofblótit,
ey sèr til gildis gjöf;
betra er ósent
en sè ofsóit.
* * *
†Svá þundr um reist
fyr þjóða rök;
þar hann upp um reis,
er hann aptr of kom.
145. Ljóð ek þau kann,
er kannat þjóðans kona
ok mannskis mögr:
hjálp heitir eitt,
en þat þèr hjálpa mun
við sökum ok sorgum
†ok sútum görvöllum.
146. þat kann ek annat,
er þurfu ýta synir
þeir er vilja læknar lifa.
* * *
147. þat kann ek *it* þriðja,
ef mèr verðr þörf mikil
hapts við mína heiptmögu:
eggjar ek deyfi
minna andskota,
bítat þeim vápn nè vèlir.
148. þat kann ek it fjórða,
ef mèr fyrðar bera
bönd at boglimum:
svá ek gel,
at ek ganga má,
sprettr mèr af fótum fjöturr,
en af höndum hapt.
149. þat kann ek it fimta,
ef ek sè af fári skotinn
flein í fólki vaða:
flýgra hann svá stint,
at ek stöðvigak,
ef ek hann sjónum of sèk.
150. þat kann ek it sètta,
ef mik særir þegn
á rótum rás viðar:
ok þann hal
er mik heipta kveðr,
þann eta mein heldr en mik.
151. þat kann ek it sjaunda,
ef ek sè hávan
loga sal um sessmögum:
brennrat svá breitt,
at ek hánum bjargigak,
þann kann ek galdr at gala.
152. þat kann ek it átta,
er öllum er
nytsamlikt at nema:
hvars hatr vex

með hildings sonum,
þat má ek bœta brátt.
153. Þat kann ek it níunda,
ef mik nauðr um stendr
at bjarga fari mínu á floti:
vind ek kyrri
vági á,
ok svæfik allan sæ.
154. Þat kann ek it tíunda,
ef ek sè túnriður
leika lopti á:
ek svá vinnk,
at þær villar fara
sinna heim hama,
sinna heim huga.
155. Þat kann ek it ellipta,
ef ek skal til orrostu
leiða langvini:
undir randir ek gel,
en þeir með ríki fara
heilir hildar til,
heilir hildi frá,
koma þeir heilir hvaðan.
156. Þat kann ek it tólpta,
ef ek sè á trè uppi
váfa virgilná:
svá ek ríst
ok í rúnum fák,
at sá gengr gumi
ok mælir við mik.
157. Þat kann ek it þrettánda,
ef ek skal þegn ungan
verpa vatni á:
munat hann falla,
þótt hann í fólk komi,
hnígra sá halr fyr hjörum.
158. Þat kann ek it fjugrtánda,
ef ek skal fyrða liði
telja tíva fyr:
ása ok álfa
ek kann allra skil,
fár kann ósnotr svá.
159. Þat kann ek it fimtánda,
er gól Þjóðreyrir
dvergr fyr Dellings durum:
afl gól hann ásum,
en álfum frama,
hyggju Hroptatý.
160. Þat kann ek it sextánda,
ef ek vil ins svinna mans
hafa geð allt ok gaman:
hugi ek hverfi
hvítarmri konu,
ok sný ek hennar öllum sefa.
161. Þat kann ek it sjautjánda,
at mik mun seint firrask
it manunga man;
ljóða þessa
mun þú, Loddfáfnir!
lengi vanr vera;
þó sè þèr góð, ef þú getr,
nýt, ef þú nemr,
þörf, ef þú þiggr!
162. Þat kann ek it átjánda,
er ek æva kennik
mey nè manns konu,
— allt er betra,
er einn um kann,
þat fylgir ljóða lokum, —
nema þeirri einni,
er mik armi verr,
eða mín systir sè.
163. Nú eru Háva mál kveðin
Háva höllu í,
allþörf ýta sonum,
óþörf jötna sonum.
Heill sá er kvað!
heill sá er kann!
njóti sá er nam!
heilir þeirs hlýddu!

RÍGSÞULA

eða

RÍGSMÁL.

Svá segja menn í fornum sögum, at einnhverr af ásum, sá er Heimdallr hèt, fór ferðar sinnar ok fram með sjóvarströndu nökkurri, kom at einum húsabœ ok nefndisk Rígr. Eptir þeirri sögu er kvæði þetta:

1. At kváðu ganga
grœnar brautir
öflgan ok aldinn
ás kunnigan,
ramman ok röskvan
Ríg stíganda,
†gekk hann meirr at þat
  miðrar brautar.

2. Kom hann at húsi,
hurð var á gætti,
inn nam at ganga,
eldr var á gólfi:
hjón sátu þar
hár a*t* arni,
Ái ok E*d*da
aldinfalda.

3. Rígr kunni þeim
ráð at segja,
* * *
meirr settisk hann
miðra fletja,
en á hlið hvára
hjón salkynna.

4. Þá tók Edda
ökkvinn leif
þungan ok þykkan,
þrunginn sáðum;
bar hon meirr at þat
miðra skutla,
soð var í bolla,
setti á bjóð,
†var kálfr soðinn
  krása beztr.

5. Rígr kunni þeim
ráð at segja,
reis hann upp þaðan,
rèzk at sofna;
meirr lagðisk hann
miðrar rekkju,
en á hlið hvára
hjón salkynna.

6. Þar var hann at þat
þrjár nætr saman,
* * *
gekk hann meirr at þat
miðrar brautar,
liðu meirr at þat
mánuðr níu.

7. Jóð ól Edda,
jósu vatni
hö*svan* *ok* svartan,
hètu þræl.*
* * *

8. Var þar á hõndum
hrokkit skinn,
kroppnir knúar,
kartnir negl,
fingr digrir,
fúlligt andlit,
lotr hryggr,
langir hælar.

9. *Hann nam at vaxa
ok vel dafna,
nam hann meirr at þat
magns um kosta,
bast at binda,
byrðar görva,
bar hann heim at þat
hrís gerstan dag.

10. Þar kom at garði
gengilbeina,
* * *
örr var á iljum,
armr sólbrunninn,
niðrbjúgt er nef,
nefndisk Þír.

11. Miðra fletja
meirr settisk hon,
sat hjá henni
sonr húss;
rœddu ok rýndu,
rekkju görðu
þræll ok Þír
þrungin dœgr.

12. Börn ólu þau,
bjuggu ok undu,
hygg ek at hèti
Hreimr ok Fjósnir,
Klúrr ok Kleggi,
Kefsir, Fúlnir,
Drumbr, Digraldi,
Dröttr ok Hösvir,

13. Lútr ok Leggjaldi,
lõgðu garða,
akra töddu,
unnu at svínum,
geita gættu,
grófu torf;
*þaðan eru komnar
þræla ættir.

14. Dœtr váru þær
Drumba ok Kumba,
Ökkvinkálfa
ok Arrinnefja,
Ysja ok Ambátt,
Eikintsjasna,
Tötrughypja
ok Trönubeina.*

---

15. Gekk Rígr at þat
rèttar brautir,
kom hann at höllu,
hurð var á skíði;
inn nam at ganga,
eldr var á gólfi,
*Afi ok Amma
áttu hús.

16. Hjón sátu þar,
hèldu á sýslu,
maðr telgði þar
meið til rifjar:
var skegg skapat,
skör var fyr enni,
skyrtu þröngva,
skokkr var á gólfi.

17. Sat þar kona,
sveigði rokk,
breiddi faðm,
bjó til váðar:
sveigr var á höfði,
smokkr var á bringu,
dúkr var á hálsi,
dvergar á öxlum.*

18. Rígr kunni þeim
ráð at segja,
* * *
meirr settisk hann
miðra fletja,
en á hlið hvára
hjón salkynna.
19. *Þá tók Amma*
* * *
20. *Rígr kunni þeim*
ráð at segja,
reis frá borði,
rèzk at sofna;
meirr lagðisk hann
miðrar rekkju,
en á hlið hvára
hjón salkynna.
21. Þar var hann at þat
þrjár nætr saman,
* * *
gekk hann meirr at þat
miðrar brautar,
liðu meirr at þat
mánuðr níu.
22. Jóð ól Amma,
jósu vatni,
kölluðu Karl,
kona sveip ripti
* * *
rauðan ok rjóðan,
riðuðu augu.
23. Hann nam at vaxa
ok vel dafna,
öxn nam at temja,
arðr at görva,
hús at timbra
ok hlöður smíða,
karta at görva
ok keyra plóg.
24. Heim óku þá
hanginluklu,
geitakyrtlu,
giptu Karli,
Snör heitir sú,
settisk und ripti,
†bjuggu hjón,
bauga deildu,
breiddu blæjur
ok bú görðu.
25. Börn ólu þau,
bjuggu ok undu,
hèt Halr ok Drengr,
Höldr, Þegn ok Smiðr,
Breiðr, Bóndi,
Bundinskeggi,
Búi ok Boddi,
Brattskeggr ok Seggr.
26. Enn hètu svá
öðrum nöfnum:
Snót, Brúðr, Svanni,
Svarri, Sprakki,
Fljóð, Sprund ok Víf,
Feima, Ristill;
þaðan eru komnar
karla ættir.

---

27. Gekk Rígr þaðan
rèttar brautir,
kom hann at sal,
suðr horfðu dyrr;
var hurð hnigin,
hringr var í gætti,
gekk hann inn at þat,
gólf var strát.
28. Sátu hjón,
sásk í augu,
Faðir ok Móðir,
fingrum at leika;
sat húsgumi
ok sneri streng,

álm of bendi,
örvar skepti.
29. En húskona
hugði at örmum,
strauk of ripti,
sterti ermar,
keisti fald,
kinga var á bringu,
síðar slœður,
serk bláfán;
brún bjartari,
brjóst ljósara,
háls hvítari
hreinni mjöllu.
30. Rígr kunni þeim
ráð at segja,
* * *
meirr settisk hann
miðra fletja,
en á hlið hvára
hjón salkynna.
31. Þá tók Móðir
merktan dúk
hvítan af hörvi,
huldi bjóð;
hon tók at þat
hleifa þunna,
hvíta af hveiti,
ok huldi dúk.
32. Fram setti hon skutla
fulla, silfri varða,*
fán* fleski
ok fugla steikta;
vín var í könnu,
varðir kalkar,
drukku ok dœmdu,
dagr var á sinnum.
33. Rígr kunni þeim
ráð at segja,
reis *hann* at þat,
rekkju gerði;
meirr lagðisk hann
miðrar rekkju,
en á hlið hvára
hjón salkynna.
34. Þar var hann at þat
þrjár nætr saman,
* * *
gekk hann meirr at þat
miðrar brautar,
liðu meirr at þat
mánuðr níu.
35. Svein ól Móðir,
silki vafði,
jósu vatni,
Jarl lètu heita;
bleikt var hár,
bjartir vangar,
ötul váru augu
sem yrmlingi.
36. Upp óx þar
Jarl á fletjum,
lind nam at skelfa,
leggja strengi,
álm at beygja,
örvar skepta,
flein at fleygja,
frökkur dýja,
hestum ríða,
hundum verpa,
sverðum bregða,
sund at fremja.
37. Kom þar ór runni
Rígr gangandi,
Rígr gangandi,
rúnar kendi;
†sitt gaf heiti,
son kv*a*zk eiga,
þann bað hann eignask
óðalvöllu,

óðalvöllu,
aldnar bygðir.

* * *

38. Reið hann meirr þaðan
myrkan við,
hèlug fjöll,
unz at höllu kom.

39. Skapt nam at dýja,
skelfði lind,
hesti hleypti
ok hjörvi brá;
víg nam at vekja,
völl nam at rjóða,
val nam at fella,
vá til landa.

40. Rèð hann einn at þat
átján búum,
auð nam skipta,
öllum veita:
meiðmar ok mösma,
mara svangrifja,
hringum hreytti,
hjó sundr baug.

41. Óku ærir
úrgar brautir,
kómu at höllu,
þar er Hersir bjó;
m*ey* *á*tti hann
mj*óva* *í* garði,
hvít*a* ok horsk*a*,
hètu Ern*u*.

42. Báðu hennar
ok heim óku,
giptu Jarli,
gekk hon und líni;
saman bjuggu þau
ok sèr undu,
ættir jóku
ok aldrs nutu.

43. *Upp óxu þar
Jarli bornir,
Burr var hinn elzti,
en Barn annat,
Jóð ok Aðal,
Arfi, Mögr,*
*Kundr hèt einn,
Konr var hinn yngsti.*

44. *Niðr ok Niðjungr,
námu leika,
Sonr ok Sveinn,
sund ok tafl,*
hesta tömdu,
hlífar bendu,
skeyti skófu,
skelfðu aska.

45. En Konr ungr
kunni rúnar,
æfinrúnar
ok aldrrúnar;
meirr kunni hann
mönnum bjarga,
eggjar deyfa,
ægi lægja.

46. Klök nam fugla,
kyrra elda,
sefa ok svefja,
sorgir lægja;

* * *

afl ok eljun
átta manna.

47. Hann við Ríg Jarl
rúnar deildi,
brögðum beitti
ok betr kunni;
þá öðlaðisk
ok þá eiga gat
Rígr at heita,
rúnar kunna.

48. Reið Konr ungr
kjörr ok skóga,
kólfi fleygði,
kyrði fugla.
Þá kvað þat kráka,
sat *á* kvisti ein:
„Hvat skaltu, Konr ungr!
kyrra fugla?
49. Heldr mættið èr
hestum ríða,
hjörum bregða
ok her fella.
50. Á Danr ok Danpr
dýrar hallir,
œðra óðal,
en èr hafið;
þeir kunnu vel
kjól at ríða,
egg at kenna,
undir rjúfa."

* * *

HYNDLULJÓÐ

með

VÖLUSPÁ HINNI SKÖMMU.

---

1. „Vaki, mær meyja,
vaki, mín vina,
Hyndla, systir,
er í helli býr!
nú er rökkr rökkra,
ríða vit skulum
til Valhallar
ok til vès heilags.

2. Biðjum Herj*a*föðr
í hugum sitja!
hann geldr ok gefr
gull verðu*ngu*;
gaf hann Hermóði
hjálm ok brynju,
en Sigmundi
sverð at þiggja.

3. Gefr hann sigr s*um*um,
en sumum aura,
mælsku mörgum
ok mannvit fírum;
byri gefr hann brögnum,
en brag skáldum,
gefr hann mannsemi
mörgum rekki.

4. Þór mun hon blóta,
þess mun hon biðja,
at hann æ við þik
einart láti,
þó er hánum ótítt
við jötuns brúðir.

5. Nú taktu úlf þinn
ein*n* af stalli!
lát hann renna
með runa mínum!“
„Seinn er göltr þinn
goðveg troða,
vil*kat* ek mar minn
mætan hlœða.

6. Flá ertu, Freyja!
er þú freistar mín,
vísar þú augum
á oss þannig,
er þú hefir ver þinn
í valsinni,
Óttar unga,
Innsteins bur.“

7. „Dulin ertu, Hyndla!
draums ætlik þèr,
er þú kveðr ver minn
í valsinni,
þar er göltr glóar,
Gullinbursti,
Hildisvíni,
er mèr hagir görðu
dvergar tveir,
Dáinn ok Nabbi.

8. Sennum vit ór söðlum!
sitja vit skulum
ok um jöfra
ættir dœma,
gumna þeirra
er frá góðum kvámu.
9. þeir hafa veðjat
valamálmi
Óttarr ungi
ok Angantýr;
skylt er at veita,
svá at skati inn ungi
föðurleifð hafi
eptir frændr sína.
10. Hörg hann mèr gerði
hlaðinn steinum
— nú er grjót þat
at gleri orðit —;
rauð hann í nýju
nauta blóði,
æ trúði Óttarr
á ásynjur.
11. Nú láttu forna
niðja talda
ok upp bornar
ættir manna!
12. Hvat er Skjöldunga,
hvat er Skilfinga,
hvat er Öðlinga,
hvat er Ylfinga,
hvat er höldborit,
hvat er hersborit,
mest manna val
und miðgarði?"
13. „þú ert, Óttarr!
borinn Innsteini,
en Innsteinn var
Álfi inum gamla,
Álfr var Úlfi,
Úlfr Sæfara,
en Sæfari
Svan inum rauða.
14. Móður átti faðir þinn
menjum göfga,
hygg ek, at hon hèti
Hlèdís gyðja;
Fróði var faðir þeirrar,
en Frí*und* móðir;
öll þótti ætt sú
með yfirmönnum.
15. Áli var áðr
öflgastr manna,
Hálfdan fyrri
hæstr Skjöldunga;
fræg váru fólkvíg
þau er fram*r* gerð*i*,
hvarfla þóttu hans verk
með himins skautum.
16. Efldisk hann við Eymund,
œztan manna,
en hann *vá* Sigtrygg
með svölum eggjum,
eiga gekk Álmveig,
œzta kvenn*a*,
ólu þau ok áttu
átján sonu.
17. † þaðan eru Skjöldungar,
þaðan eru Skilfingar,
þaðan Öðlingar,
þaðan Ynglingar,
þaðan höldborit,
þaðan hersborit,
mest manna val
und miðgarði;
allt er þat ætt þín,
Óttarr heimski!
18. Var Hildigunn
hennar móðir
Sváfu barn
ok Sækonungs;

allt er þat ætt þín,
Óttarr heimski!
varðar at viti svá,
villtu enn lengra?

19. Dagr átti Þóru
drengja móður,
ólust í ætt þar
œztir kappar:
Fraðmarr ok Gyrðr
ok Frekar báðir,
Ámr ok Jösurmarr,
Álfr inn gamli. *

20. Ketill hèt vinr þeirra,
Klyps arfþegi,
var hann móðurfaðir
móður þinnar;
þar var Fróði,
fyrr enn Kári,
hinn eldri var
Álfr um getinn.

21. Nanna var næst þar
Nökkva dóttir,
var mögr hennar
mágr þíns föður;
fyrnd er sú mægð,
fram tel ek lengra, *
allt er þat ætt þín,
Óttarr heimski!

22. * Haki var Hveðnu
hóti beztr sona,
en Hveðnu var
Hjörvarðr faðir;
Ísólfr ok Ásólfr
Ölmóðs synir
ok Skúrhildar
Skekkils dóttur.

23. * Gunnarr bálkr,
Grímr harðskafi,
járnskjöldr Þórir,
Úlfr gínandi;
skaltu til telja
skatna margra,
allt er þat ætt þín,
Óttarr heimski! *

24. *Hervarðr ok Hjörvarðr*,
Hrani ok Angantýr,
Búi ok Brami,
Barri ok Reifnir,
Tindr ok Tyrfingr
ok tveir Haddingjar;
allt er þat ætt þín,
Óttarr heimski!

25. *Þeir í Bólm austr*
bornir váru
Arngríms synir
ok Eyfuru;
brökun berserkja
böls margskonar
um lönd ok um lög,
sem logi fœri. *

26. Allir bornir
frá Jörmunreki
Sigurðar mági,
— hlýð þú sögu minni! —
fólkumgrimms
þess er Fáfni vá;
* allt er þat ætt þín,
Óttarr heimski!

27. Sá var vísir
frá Völsungi,
ok Hjördís
frá Hrauðungi,
en Eylimi
frá Öðlingum;
allt er þat ætt þín,
Óttarr heimski!

28. Gunnarr ok Högni
Gjúka arfar,

ok it sama Guðrún
systir þeirra;
var*a* Guthormr
Gjúka ættar,
þó var hann bróðir
beggja þeirra.*

29. Haraldr hilditönn
borinn Hrœreki
slöngvanbauga,
son*r* var hann Auðar,
Auðr djúp*ú*ðga
Ívars dóttir,
en Ráðbarðr
var Randvès faðir.

30. *Kunna*k* báða
Brodd ok Hörfi,
váru þeir í hirð
Hrólfs ins gamla;
þeir váru gumnar
goðum signaðir;
allt er þat ætt þín,
Óttarr heimski!"

---

31. Váru ellifu
æsir taldir,
Baldr er hnè
við banaþúfu;
þess lèzk Vali
verðr at hefna,
síns bróður
sló hann handbana.*

32. Var Baldrs faðir
Burs arfþegi,
* * *
Freyr átti Gerði,
hon var G*ý*mis dóttir,
jötna ættar,
ok Aurboðu.

33. Þó var Þjassi
þeirra frændi
skautgjarn jötunn,
hans var Skaði dóttir.
Mart segjum þèr
ok munum fleira,
vörumk at viti svá,
villtu enn *leng*ra?*

34. †Eru völur allar
frá Viðólfi,
vitkar allir
frá Vilmeiði,
*seið*berendr
frá Svarthöfða,
jötnar allir
frá Ými komnir.
* * *

35. †*Heiðr ok Hrossþjófr
Hrímnis kindar.
Mart segjum þèr
ok munum fleira,
vörumk at viti svá,
villtu enn lengra?

36. Varð einn borinn
í árdaga
rammaukinn mjök
rögna kindar;
níu báru þann
nad*dg*öfgan mann
jötna meyjar
við jarðar þröm.*

37. Hann Gjálp um bar,
hann Greip um bar,
bar hann Eistla
ok Eyrgjafa,
hann bar Úlfrún
ok Angeyja,

Imdr ok Atla
ok Járnsaxa.

38. Sá var aukinn
jarðar megni,
svalköldum sæ
ok sónardreyra.
Mart segjum þèr
ok munum fleira,
vörumk at viti svá,
villtu enn lengra?

39. Ól úlf Loki
við Angrboðu,
en Sleipni gat
við Svaðilfara;
eitt þótti skars
allra feiknast,
þat var bróður frá
Byleists komit.

40. Loki af hjarta
lindi brendu,
fann hann hálfsviðinn
hugstein ko*n*u;
varð Loptr kviðugr
af konu illri,
þaðan er á foldu
flagð hvert komit.

41. Haf gengr hríðum
við himin sjálfan,
líðr lönd yfir,
en lopt bilar;
þaðan koma snjóvar
ok snarir vindar,
þá er í ráði,
at regn um þrjóti.

42. Varð einn borinn
öllum meiri,
sá var aukinn
jarðar megni;
þann kveða stilli
stór*ú*ðgastan,
Sif sifjaðan,
sjötum görvöllum.

43. þá kemr annarr
enn mátkari,
þó þori*gak*
þann at nefna;
fáir sjá nú
fram um lengra,
en Óðinn mun
úlfi mœta.

---

44. „Ber þú minnis öl
mínum gelti!
svá hann öll muni
orð at tína
þessa*r* rœðu
á þriðja morni,
þá er þeir Angantýr
ættir rekja.“

45. „Snúðu b*rau*t hèðan!
sofa lystir mik,
fær þú fátt af mèr
fríðra kosta;*
rannt at *Ó*ði
ey þreyjandi,
skutusk þèr fleiri
und fyrirskyrtu.“*

46. „Ek slæ eldi
*o*f íviðju,
svá at þú *æva* kemsk
aptr hèðan:
hleypr þú, eðlvina!
úti á náttum,
sem með höfrum
Heiðrún fari.“

47. „Hyr sè ek brenna
en hauðr loga,
verða flestir
fjörlau^{s}n þola:
ber þú Óttari
bjór at hendi
eitri blandinn mjök
illu heilli!“

48. „Orðheill þín
skal engu ráða,
þóttu, bruð*r* jötuns!
bölvi heitir;
hann skal drekka
dýrar veigar,
bið ek Óttari
öll goð duga.“

VÖLUNDARKVIÐA.

Níðuðr hèt konungr í Svíþjóð; hann átti tvá sonu ok eina dóttur, hon hèt Böðvildr. Brœðr váru þrír, synir Finna-konungs; hèt einn Slagfiðr, annarr Egill, þriði Völundr; þeir skriðu ok veiddu dýr. Þeir kvámu í Úlfdali ok gerðu sèr þar hús; þar er vatn, er heitir Úlfsjár. Snemma of morgin fundu þeir á vazströndu konur þrjár, ok spunnu lín; þar váru hjá þeim álptarhamir þeirra; þat váru valkyrjur. Þar váru tvær dœtr *H*löðvès konungs, Hlaðguðr svanhvít ok Hervör ál*m*vítr, in þriðja var Ölrún Kjárs dóttir af Vallandi. Þeir höfðu þær heim til skála með sèr. Fèkk Egill Ölrúnar, en Slagfiðr Svanhvítrar, en Völund*r* Ál*m*vít*t*ar. Þau bjuggu sjau vetr; þá flugu þær at vitja víga ok kvámu eigi aptr. Þá skreið Egill at leita Ölrúnar, en Slagfiðr leitaði Svanhvítrar, en Völundr sat í Úlfdölum. Hann var hagastr maðr, svá at menn viti í fornum sögum. Níðuðr konungr lèt hann höndum taka, svá sem hèr er um kveðit.

1. Meyjar flugu sunnan
myrkvið í gögnum,
ál*m*vítr unga*r*,
örlög drýgja;
þær á sævarströnd
settusk at hvílask
drósir suðrœnar,
dýrt lín spunnu.

2. Ein nam þeirra
Egil at verja,
† fögr mær fira,
faðmi ljósum;
önnur var svanhvít,
svanfjaðrar dró;
en in þriðja
þeirra syst*ra*
varði hvítan
háls *Völ*undar.

3. Sátu síðan
sjau vetr at þat,
en inn átta
allan þráðu,
† en inn níunda
nauðr um skildi:
meyjar fýstusk
á myrkvan við,
ál*m*vítr unga*r*,
örlög drýgja.

4. Kom þar af veiði
ve*ð*reygr skyti,
*Völundr, líðandi
um langan veg,*
Slagfiðr ok Egill,
sali fundu auða,
gengu út ok inn
ok um sásk.

5. Austr skrei*ð* Egill

at Ölrúnu,
en suðr Slagfiðr
at svanhvítu;
en einn Völundr
sat í Úlfdölum,
[*beið þaðan bjartrar*
brúðar kvámu].
6. Hann sló gull rautt
við gim fastan,
lukti hann alla
li*ð*bauga vel;
svá beið hann
sinnar ljóssar
kvánar, ef hánum
koma gerði.
7. þat spyrr Níðuðr
Njara dróttinn,
at einn Völundr
sat í Úlfdölum.
8. Nóttum *f*óru seggir,
negldar váru brynjur,
skildir bliku þeirra
við inn skarða mána;
stigu ór söðlum
at salar gafli,
gengu inn þaðan
endlangan sal.
9. Sá þeir á bast
bauga dregna,
sjau hundruð allra,
er sá seggr átti;
ok þeir af tóku,
ok þeir á lètu,
fyr einn utan,
er þeir af lètu.
10. Kom þar af veiðí
veðreygr skyti,
Völundr, líðandi
um langan veg;
gekk brúnni
beru hold steikja,
*á*r brann hrísi
allþurr fura,
viðr inn vindþurri,
fyr Völundi.
11. Sat á berfjalli,
bauga taldi
álfa ljóði,
eins saknaði;
hugði hann, at hefði
Hlöðvès dóttir,
ál*m*vítr unga,
væri hon aptr komin.
12. Sat hann svá lengi,
at hann sofnaði,
ok hann vaknaði
viljalauss:
vissi sèr á höndum
höfgar nauðir,
en á fótum
fjötur um spentan.
13. „Hverir 'ru jöfrar
þeir er á lögðu
besti byr síma
ok mik bundu?"
Kallaði nú Níðuðr
Njara dróttinn:
* * *
14. „Hvar gaztu, Völundr,
vísi álfa!
vára aura
í Úlfdölum?
gull vara þar
á Grana leiðu,
fjarri hugða*k* várt land
fjöllum Rínar."
15. „Man ek, at vèr meiri
mæti áttum,
er vèr heil hjú
heima várum:

Hlaðguðr ok Hervör,
borin var Hlöðvè,
kunn var Ölrún
Kjárs dóttir."

16. *Úti stendr kunnig*
kván Níðaðar,
ok hon inn um gekk
endlangan sal,
stóð á gólfi,
stilti röddu:
„Era sá nú hýrr,
er ór holti ferr."

Níðuðr konungr gaf dóttur sinni Böðvildi gullhring þann er hann tók af bastinu at Völundar; en hann sjálfr bar sverðit, er Völundr átti. En dróttning kvað:

17. „Ámun eru augu
ormi þeim inum fráua,
tenn hánum teygjask,
er hánum er tèt sverð,
† ok hann Böðvildar
baug um þekkir;
sníðið èr hann
sina magni,
ok setið hann síðan
í Sævarstöð!"

Svá var gört, at skornar váru sinar í knèsfótum, ok settr í hólm einn, er þar var fyr landi, er hèt Sævarstaðr. Þar smíðaði hann konungi allskyns görsimar. Engi maðr þorði at fara til hans, nema konungr einn. Völundr kvað:

18. „Skínn Níðaði
sverð á linda,
þat er ek hvesta,
sem ek hagast kunna,
† ok ek herðak,
sem mèr hœgst þótti;
sá er mèr fránn mækir
æ fjarri borinn,
sèka*t* ek þann Völundi
til smiðju borinn.

19. Nú berr Böðvildr
brúðar minnar
— bíðka*t* ek þess bót —
bauga rauða."

Sat hann, nè hann svaf, ávalt,
ok hann sló hamri,
vèl görði hann heldr
hvatt Níðaði.

20. Drifu ungir tveir
á dyr*r* sjá
synir Níðaðar
í Sævarstöð.

21. Kómu þeir til kistu,
kröfðu lukla,
opin var illúð,
en þeir í sá;
fjöld var þar menja,
er þeim mögum sýndisk
at væri gull rautt
ok görsimar.

22. „Komið einir tveir,
komið annars dags!
ykkr læt ek þat gull
um gefit verða;
segiða meyjum
nè salþjóðum,
manni öngum,
at it mik fyndið!"

23. Snemma kalla*ði*
seggr annan,
bróðir á bróður:
„Göngum baug sjá!"
Kómu til kistu,

kröfðu lukla,
opin var illúð,
er þeir í litu.
24. Sneið af höfuð
húna þeirra
ok u*nd* fen fjöturs
fœtr um l*a*gði;
en þær skálar,
er und skörum váru,
sveip hann utan silfri,
seldi Níðaði.
25. En ór augum
jarknasteina
sendi hann kunnigri
k*ván* Níðaðar;
en ór tönnum
tveggja þeirra
sló hann brjóstkringlur,
sendi Böðvildi.
26. þá nam Böðvildr
baugi at hrósa,
* * *
bar hann Völundi,
er brotit hafði:
„þorigа*k* at segja,
nema þèr einum.“
27. „Ek bœti svá
brest á gulli,
at feðr þínum
fegri þykkir
ok mœðr þinni
miklu betri
ok sjálfri þèr
at sama hófi.“
28. Bar hann hana bjóri,
þvíat hann betr kunni,
svá at hon í sessi
um sofnaði.
„Nú hefi*k* hefnt
harma minna
allra, nema einna
íviðgjarnra.“
29. „Vel ek!“ kvað Völundr,
„verða*k* á fitjum,
þeim er mik Níðaðar
námu rekkar!“
Hlæjandi Völundr
hófsk at lopti,
grátandi Böðvildr
gekk ór eyju,
†tregði för friðils
ok föður reiði.
30. Úti stendr kunnig
kván Níðaðar,
ok hon inn um gekk
endlangan sal
— en hann á salgarð
settisk at hvílask —:
„Vakir þú? Níðuðr
Njara dróttinn!“
31. „Vaki*k* ávalt
vilja*l*auss,
sofna*k* minst
síz mína sonu dauða;
kell mik í höfuð,
köld eru mèr ráð þín,
vilnumk ek þess nú,
at ek við Völund dœma.
32. Seg þú mèr þat, Völundr,
vísi álfa!
af heilum hvat varð
*hú*num mínum?“
33. „Eiða skaltu mèr áðr
alla vinna:
at skips borði
ok at skjaldar rönd,
at mars bœgi
ok at mækis egg:
34. At þú kveliat
kván Völundar,

nè brúði minni
at bana verðir,
þótt vèr kván eigim
þá er þèr kunnið,
eð*a* jóð eigim
innan hallar.

35. Gakk þú til smiðju
þeirrar er þú görðir!
þar fiðr þú belgi
blóði stokna:
sneið ek af höfuð
húna þinna
ok un*d* fen fjöturs
fœtr um lagðak.

36. En þær skálar,
er und skörum váru,
sveip ek utan silfri,
se*l*da*k* Níðaði;
en ór augum
jarknasteina
senda*k* kunnigri
kván Níðaðar.

37. En ór tönnum
tveggja þeirra
sló ek brjóstkringlur,
senda*k* Böðvildi;
nú gengr Böðvildr
barni aukin,
einga dóttir
ykkur beggja."

38. „Mæltira þú þat mál,
er mik meirr tregi,
nè ek þik vilja Völundr!
verr um níta;
erat svá maðr hár,
at þik af hesti taki,
†nè svá öflugr,
at þik neðan skjóti,
þar er þú skollir
við ský uppi."

39. Hlæjandi Völundr
hófsk at lopti,
en ókátr Níðuðr
sat þá eptir.

40. „Upp rístu, þak*k*ráðr,
þræll minn inn bezti!
bið þú Böðvildi,
mey 'na bráhvítu,
ganga fagrvarið
við föður rœða!

41. Er þat satt, Böðvildr!
er sögðu mèr:
sátuð it Völundr
saman í hólmi?"

42. „Satt er þat, Níðaðr!
er sagði þèr:
sátu vit Völundr
saman í hólmi
†eina ögurstund,
æva skyldi;
ek vætr hánum
vinna kunnak,
ek vætr hánum
vinna máttak."

HELGAKVIÐA HJÖRVARÐSSONAR.

I.

Hjörvarðr hèt konungr, hann átti fjórar konur: ein hèt Álfhildr, son þeirra hèt Hèðinn; önnur hèt Særeiðr, þeirra son hèt Humlungr; in þriðja hèt Sinrjóð, þeirra son hèt Hymlingr. Hjörvarðr konungr hafði þess heit strengt, at eiga þá konu, er hann vissi væsta. Hann spurði, at Sváfnir konungr átti dóttur allra fegrsta, sú hèt Sigrlinn. Iðmundr hèt jarl hans; Atli var hans son, er fór at biðja Sigrlinnar til handa konungi.*

Atli jarls son stóð einn dag við lund nökkurn, en fugl sat í limunum uppi yfir hánum ok hafði heyrt til, at hans menn kölluðu vænstar konur þær er Hjörvarðr konungr átti. Fuglinn kvakadi, en Atli hlýddi, hvat hann sagði; hann kvað:

1. „Sáttu Sigrlinn
Sváfnis dóttur,
mey 'na fegrstu
í munarheimi?
þó *er* hagligar
Hjörvarðs konur
gumnum þykkja
at Glasis lundi.“

2. „Mundu við Atla
Iðmundar son,
fugl fróðhugaðr!
fleira mæla?“
— „Mun ek, ef mik buðlungr
blóta vildi,
ok kýs ek þaz ek vil
ór konungs garði.“

3. „Kjósattu Hjörvarð
nè hans sonu,
nè inar fögru
fylkis brúðir,
eigi brúðir þær
er buðlungr á!
kaupum vel saman!
þat er vina kynni.“

4. „Hof mun ek kjósa,
hörga marga,
gullhyrndar kýr
frá grams búi,
ef hánum Sigrlinn
sefr á armi
ok ónauðig
jöfri fylgir.“

Þetta var, áðr Atli fœri. — *Hann dvaldisk vetrlangt með Sváfni konungi. Fránmarr hèt þar jarl, fóstri Sigrlinnar; dóttir hans hèt Álöf. Jarlinn rèð, at meyjar var synjat, ok fór *Atli* heim. — En er hann kom heim, ok konungr spurði hann tíðinda,* kvað hann:

5. „Höfum erfi*di*
ok ekki örindi:
mara þraut óra
á meginfjalli,
urðum síðan

Sæmorn vaða;
þá var oss synjat
Sváfnis dóttur
hringum gœddrar,
er vèr hafa vildum.“

Konungr bað, at þeir skyldu fara annat sinn; *ok* fór hann sjálfr. En er þeir kómu upp á fjall, ok sá á Sváfaland landsbruna ok jóreyki stóra. Reið konungr af fjallinu fram í landit ok tók náttból við á eina. Atli hèlt vörð ok fór yfir ána; hann fann eitt hús; fugl mikill sat á húsinu ok gætti, ok var sofnaðr. Atli skaut spjóti fuglinn til bana; en í húsinu fann hann Sigrlinn konungs dóttur ok Álöfu jarls dóttur ok hafði þær báðar braut með sèr. Fránmarr jarl haf*ð*i hamazk í arnar líki ok varit þær fyrir hernum með fjölkyngi. Hróðmarr hèt konungr, biðill Sigrlinnar; hann drap Sváfa-konung ok hafði rænt ok brent landit. Hjörvarðr konungr fèkk Sigrlinnar, en Atli Álöfar.

II.

Hjörvarðr ok Sigrlinn áttu son mikinn ok vænan; hann var þögull, ekki nafn festisk við hann. Hann sat á haugi, hann sá ríða valkyrjur níu, ok var ein göfugligust; hon kvað:

6. „Síð mundu, Helgi!
hringum ráða,
ríkr rógapaldr!
nè Röðulsvöllum,
— örn gól árla —
ef þú æ þegir,
þóttu harðan hug,
hilmir! gjaldir.“

7. „Hvat lætr þú fylgja
Helga nafni,
brúðr bjartlituð!
alls þú bjóða ræðr?
hygg þú fyr öllum
atkvæðum vel!
þi*kkat* ek þat,
nema þik hafa*k*.“

8. „Sverð veit ek liggja
í Sigarshólmi
fjórum færa
en fimm togu;
eitt er þeirra
öllum betra
vígnesta böl
ok varit gulli.

9. Hringr er í hjalti,
hugr er í miðju,
ógn er í oddi
þeim er eiga getr;
liggr með eggju
ormr dreyrfáðr,
en á valböstu
verpr naðr hala.“

Eylimi hèt konungr, dóttir hans var Sváfa, hon var valkyrja ok reið lopt ok lög; hon gaf Helga nafn þetta ok hlífði hánum opt síðan í orrostum. Helgi kvað:

10. „Ertattu, Hjörvarðr!
heilráðr konungr,
fólks oddviti!
þóttu frægr sèr:
lèztu eld eta
jöfra bygðir,
en þeir angr við þik
ekki görðu.

11. En Hróðmarr skal
hringum ráða,
þeim er áttu
órir niðjar;
sá sèsk fylkir
fæst at lífi,
hyggsk aldauðra
arfi at ráða."

Hjörvarðr svarar, at hann mundi fá lið Helga, ef hann vill hefna móðurföður síns. Þá sótti Helgi sverðit, er Sváfa vísaði hánum til; þá fór *hann* ok Atli ok feldu Hróðmar ok unnu mörg þrekvirki.

III.

Hann drap Hata jötun, er hann sat á bergi nökkurn. Helgi ok Atli lágu skipum i Hatafirði; Atli hèlt vörð inn fyrra hlut nætrinnar. Hrímgerðr Hata dóttir kvað:

12. „Hverir 'ru höldar
í Hatafirði?
skjöldum er tjaldat á skipum*;
frœknliga látið,
fátt hygg ek yðr sjásk,
kennið mèr nafn konungs!"

Atli kvað:

13. „Helgi hann heitir,
en þú hvergi mátt
vinna grand grami:
járnborgir 'ru
um öðlings flota,
knegut oss fálur fara."

14. „Hve *þú* heitir*?
halr inn ámátki!
hve þik kalla konir?
fylkir þèr trúir,
er þik í fögrum lætr
beits stafni búa."

15. „Atli ek heiti,
atall skal ek þèr vera,
mjök em ek gífrum gramastr;
úrgan stafn
ek hefi opt búit
ok kvaldar kveldriður.

16. Hve þú heitir?
hála nágráðug!
nefndu þinn, fála, föður!
níu röstum
er þú skyldir neðarr vera,
ok vaxi þèr á baðmi barr."

17. „Hrímgerðr ek heiti,
Hati hèt minn faðir,
þann vissa*k* ámátkastan jötun:
margar brúðir
hann lèt frá búi teknar,
unz hann Helgi hjó."

18. „Þú vart, hála!
fyr hildings skipum
ok látt í fjarðar mynni fyrir:
ræsis rekka
er þú vildir Rán gefa,
ef þèr kœmit í þverst þvari."

19. „Duliðr ertu nú, Atli!
draums kveð ek þèr vera,
síga lætr þú brýnn fyr brár:
móðir mín lá
fyr mildings skipum,
ek drekta Hlöðvarðs sonum í hafi.

20. Gneggja myndir þú, Atli!
ef þú geldr ne værir,
brettir sinn Hrímgerðr hala;
aptarla hjarta
hygg ek at þitt, Atli! sè,
þótt þú hafir *r*eina rödd."

21. „Re*ini* mun þèr ek þykkja,
ef þú reyna knátt,
ok stíga*k** land af legi:

öll muntu lemjask,
ef mèr er alhugat,
ok sveigja þinn, *Hrímgerðr! hala."

22. „Atli! gakk þú á land,
ef afli treystisk,
ok hittumk í vík Varins!
rifja rètti
er þú munt, rekkr! fá,
ef þú mèr í krummur kemr."

23. „Munka*t* ek ganga,
áðr gumnar vakna
ok halda of vísa vörð:
era mèr örvænt,
nær óru komir
skass! upp undir skipi."

Hrímgerðr kvað:

24. „Vaki þú, Helgi!
ok bœt við Hrímgerði,
er þú lèzt höggvinn Hata!
eina nótt
kná hon hjá jöfri sofa,
þá hefir hon bölva bœtr."

Helgi kvað:

25. „Loðinn heitir, e*r* þik skal eiga,
leið ertu mannkyni,
sá býr í þolleyju þurs:
hundvíss jötunn,
hraunbúa verstr,
sá er þèr makligr maðr."

Hrímgerðr kvað:

26. „Hina villdu heldr, Helgi!
er rèð hafnir skoða
fyrri nótt með fírum:
mar*g*gullin mær
mèr þótti afli bera,
hèr stè hon land af legi
ok festi svá yðvarn flota.

27. Hon ein því veldr,
er ek mák*ak*
buðlungs mönnum bana."

Helgi kvað:

28. „Heyrðu nú, Hrímgerðr!
ef ek bœti harma þèr,
segðu görr grami:
var sú ein vættr,
er barg öðlings skipum,
eða fóru þær fleiri saman?"

Hrímgerðr kvað:

29. „þrennar níundir meyja,
þó reið ein fyrir
hvít und hjálmi mær;
marir hristusk,
stóð af mönum þeirra
dögg í djúpa dali,
hagl í háva viðu;
þaðan kemr með öldum ár,
allt var mèr þat leitt, er ek leitk."

Atli kvað:

30. „Austr líttu nú, Hrímgerðr!
ef þik lostna hefir
Helgi helstöfum;
á landi ok á *legi*
borgit er *lofðungs* flota
ok siklings mönnum it sama."

Helgi kvað:

31. „Dagr er nú, Hrímgerðr!
en þik dvalda hefir
Atli til aldrlaga;
hafnarmark þykkir
hlœgligt vera,
þars þú í steins líki stendr.

IV.

Helgi konungr var allmikill hermaðr; hann kom til Eylima konungs ok bað Sváfu, dóttur hans.

þau Helgi ok Sváfa veittusk várar ok unnusk furðu mikit. Sváfa var heima með feðr sínum, en Helgi í hernaði; var Sváfa valkyrja enn sem fyrr.

Hèðinn var heima með föður sínum, Hjörvarði konungi, i Noregi. Hèðinn fór einn saman heim ór skógi jólaaptan ok fann trollkonu; sú reið vargi ok hafði orma at taumum, ok bauð fylgð sína Hèðni. Nei, sagði hann. Hon sagði: „þess skaltu gjalda at bragarfulli.“ Um kveldit váru heitstrengingar; var framleiddr sónargöltr, lögðu menn þar á hendr sínar, ok strengðu menn þá heit at bragarfulli. Hèðinn strengði heit til Sváfu Eylima dóttur, unnustu Helga bróður síns, ok iðraðisk svá mjök, at hann gekk á braut villistigu suðr á lönd, ok fann Helga bróður sinn. Helgi kvað:

32. „Komdu heill, Hèðinn!
hvat kantu segja
nýra spjalla
ór nor*ðr*vegi?
hví er þèr, stillir!
stökt ór landi,
ok ert einn kominn
oss at finna?“

33. „Mik hefir myklu glœpr
meiri sóttan:
ek hefi kerna
ina konungbornu
brúði þína
at bragarfulli.“

34. „Sakask*a* þú!
sönn munu verða
ölmál, Hèðinn!
okkur beggja,

35. Mèr hefir stillir
ste*fn*t til eyrar,
þriggja nátta
skylak þar koma;
if er mèr á því,
at ek aptr koma,
þá má at góðu
görask slíkt, ef skal.“

36. „Sagðir þú, Helgi!
at Hèðinn væri
góðs verðr frá þèr
ok gjafa stórra;
þèr er sœmra
sverð at rjóða,
en frið gefa
fjandum þínum.“

*þá kvað Helgi:

37. „Reið á vargi,
er r*ök*kvit var,
fljóð eitt, er H*èðin*
fylgju beiddi:
hon vissi þat,
at veginn mundi
Sigrlinnar sonr
á Sigarsvöllum.“

þat kvað Helgi, þvíat hann grunaði um feigð sína, ok þat at fylgjur hans höfðu vitjat Hèðins, þá er hann sá konuna ríða varginum.

Álfr hèt konungr, son Hróðmars, er Helga hafði völl haslaðan á Sigarsvelli á þriggja nátta fresti.*

þar var orrosta mikil, ok fèkk þar Helgi banasár.

38. Sendi Helgi
Sigar at ríða
eptir Eylima
einga dóttur:
biðr bráðliga

búna verða,
ef hon vill finna
fylki kvikvan.

Sigarr kvað:

39. „Mik hefir Helgi
hingat sendan,
við þik, Sváfa!
sjálfa at mæla:
þik kvazk hilmir
hitta vilja,
áðr ítrborinn
öndu týndi.“

Sváfa kvað:

40. H*vat* varð Helga
Hjörvarðs syni?
mèr er harðliga
harma leitat;
ef hann s*ax* um lèk,
eða sverð um beit,
þeim skal ek gumna
grand um vinna.“

Sigarr kvað:

41. „Fèll hèr í morgun
at Frekasteini
buðlungr sá er var
baztr und sólu;
Álfr mun sigri
öllum ráða,
þótt þetta sinn
þörfgi væri.“

Helgi kvað:

42. „Heil verðu, Sváfa!
hug skaltu deila,
sjá mun í heimi
hinztr fundr vera:
tjá buðlungi
blœða undir,
mèr hefir hjörr komit
hjarta it næsta.

43. Bið ek þik, Sváfa!
— brúðr, gráttattu! —
ef þú vill mínu
máli hlýða:
at þú Hèðni
hvílu görvir
ok jöfur ungan
ástum leiðir.“

Sváfa kvað:

44. „Mælt hafða*k* þat
í munarheimi,
þá er mèr Helgi
hringa valdi:
myndiga*k* lostig
at liðinn fylki
jöfur ókunnan
armi verja.“

Hèðinn kvað:

45. „Kystu mik, Sváfa!
kem*kat* ek áðr
Rogheims á vit
nè Röðulsfjalla,
áðr ek hefnt hefik
Hjörvarðs sonar,
þess er buðlungr *var*
beztr und sólu.“

Helgi ok Sváfa er sagt at væri endrborin.

HELGAKVIÐA HUNDINGSBANA

HIN FYRRI.

---

1. Ár var alda
þat er arar gullu,
hnigu heilög vötn
af Himinfjöllum:
þá hafði Helga
inn hugumstóra
Borghildr borit
í Brálundi.

2. Nótt varð i bœ,
nornir kvámu,
þær er öðlingi
aldr um skópu:
þann báðu fylki
frægstan verða
ok buðlunga
beztan þykkja.

3. Sneru þær af afli
örlögþáttu,
þá er borgir braut
í Brálundi:
þær um greiddu
gullin símu
ok und mánasal
miðjan festu.

4. Þær austr ok vestr
enda fálu,
þar átti lofðungr
land á milli;
brá nipt Nera
á norðrvega
einni festi,
ey bað hon halda.

5. Eitt var at angri
Ylfinga nið,
er þeirri meyju
m*ei*núð fœddi:
hrafn kvað at hrafni
— sat á hám meiði
andvanr átu —:
„Ek veit nökkut.

6. Stendr í brynju
burr Sigmundar
dœgrs eins gamall,
nú er dagr kominn;
hvessir augu
sem hildingar,
sá er varga vinr,
vit skulum teitir.“

7. Drótt þótti sá
döglingr vera,
kváðu með gumnum
goð-ár kominn;
sjálfr gekk vísi
ór vígþrimu,
ungum fœra
ítrlauk grami.

8. Gaf hann Helga nafn
ok Hringstaði,
Sólfjöll, Snæfjöll
ok Sigarsvöllu,

Hringstöð, Hátún
ok Himinvanga,
blóðorm búinn
brœðr Sinfjötla.

9. Þá nam at vaxa
fyr vina brjósti
álmr ítrborinn
yndis ljóma;
hann galt ok gaf
gull verðungu,
sparðit hilmir
hodd blóðrekinn.

10. Skamt lèt vísi
vígs at bíða,
þá er fylkir var
fimtán vetra:
ok hann harðan lèt
Hunding veginn,
þann er lengi rèð
löndum ok þegnum.

11. Kvöddu síðan
Sigmundar bur
auðs *ok* hringa
Hundings synir;
þvíat þeir áttu
jöfri at gjalda
fjárnám mikit
ok föður dauða.

12. Lètat buðlungr
bótir uppi,
nè niðja in heldr
nefgjöld fá:
ván kvað hann mundu
veðrs ins mikla
grára geira
ok gremi Óðins.

13. Fara hildingar
hjörstefnu til,
þeirrar er lögðu
at Logafjöllum:
sleit Fróða frið
fjanda á milli,
fara Viðris grey
valgjörn um ey.

14. Settisk vísi,
þá er vegit hafði
Álf ok Eyjólf,
und arasteini,
Hjörvarð ok H*er*varð,
Hundings sonu,
farit hafði hann allri
ætt geirmímis.

15. Þá brá ljóma
af Logafjöllum,
en af þeim ljómum
leiptrir kvámu.

16. *Sá þar mildingr*
meyjar ríða
*h*ávar und hjálmum
á Himinvanga:
brynjur váru þeirra
blóði stoknar,
en af geiru*m*
geislar stóðu.

17. Frá árliga
ór úlfiði
döglingr at því
dísir suðrœnar:
ef þær vildi heim
með hildingum
þá nótt fara;
þrymr var álma.

18. En af hesti
Högna dóttir
— líddi randa rym —
ræsi sagði:
„Hygg ek, at vèr eigim
aðrar sýslur,

en með baugbrota
bjór at drekka.

19. Hefir minn faðir
meyju sinni
grimmum heitit
Granmars syni;
en ek hefi, Helgi!
Höðbrodd kveðinn
konung óneisan
sem kattar son.

20. *þó* kemr fylkir
fára nátta
[*ok hefir heim með sèr*
Högna dóttur]:
nema þú hánum vísir
valstefnu til,
eða mey nemir
frá mildingi."

Helgi kvað:

21. „Uggi*a* þú
Ísungs bana!
fyrr mun dólga dynr,
nema ek dauðr sják."

22. Sendi áru
allvaldr þaðan
of l*and* ok um lög,
leiðar at biðja:
iðgnógan
ógnar ljóma
brögnum bjóða
ok burum þeirra.

23. „Biðið skjótliga
til skipa ganga
ok *at* Brandeyju
búna verða!"
þaðan beið þengill,
unz þing kvámu
halir hundmargir
ór Hèðinseyju.

24. Ok þar af st*r*öndum
ór Stafnsnesi
beit her*mörg* skriðu
ok búin gulli;
spurði Helgi
Hjörleif at því:
„Hefir þú kannaða
koni óneisa?"

25. En ungr konungr
öðrum sagði,
seint kvað at telja
af Trönueyri
langhöfðuð skip
und líðöndum,
þau er í Örvasund
utan fóru.

26. „Tólf hundruð
tryggra manna;
þó er í Hátúnum
hálfu fleira
víglið konungs,
ván erum*k* rómu."

27. Svá brá stýrir
stafntjöldum af,
at mildinga
mengi vakti,
†ok döglingar
dagsbrún sjá,
ok siklingar
sneru upp við trè
vefnistingum
á Varinsfirði.

28. Varð ára ymr
ok járna glymr,
brast rönd við rönd,
reru víkingar:
eisandi gekk
und öðlingum
lofðungs floti

löndum fjarri.
29. Sva*rf* var at heyra,
er saman kvámu
Kólgu systir
ok kilir langir,
* * *
sem björg eða brim
brotna mundi.
30. Draga bað Helgi
há segl ofarr,
varðat hrönnum
höfn þingloga,
þá er ógurlig
Œgis dóttir
stagstjórn-mörum
steypa vildi.
31. En þeim sjálfum
Sigrún ofan
fólkdjörf um barg
ok fari þeirra:
snörisk ramliga
Rán ór hendi
gjálfrdýr konungs
at Gnípalundi.
32. Sa*m*t þar um aptan
í Unavágum
flaust fagrbúin
fljóta knáttu;
en þeir sjálfir
frá Svarinshaugi
með hermdar hug
her könnuðu.
33. Frá góðborinn
Guðmundr at því:
„Hverr er landreki
sá er liði stýrir,
ok hann feiknalið
fœrir at landi?“
34. Sinfjötli kvað,
slöng upp við rá
rauðum skildi,
rönd var ór gulli
— þar var sundvörðr
sá er svara kunni
ok við öðlinga
orðum skipta —:
35. „Segðu þat í aptan,
er svínum gefr
ok tíkr yðrar
teygir at solli:
at sè Ylfingar
austan komnir
gunnargjarnir
f*yr* Gnípalundi!
36. Þar mun Höðbroddr
Helga finna,
fl*u*gtrauðan gram,
í flota miðjum:
sá er opt hefir
örnu sadda,
meðan þú á kvernum
kystir þýjar.“
Guðmundr kvað:
37. „Fátt mantu, fylkir!
fornra spjalla,
er þú öðlingum
ósönnu bregðr.
38. Þú hefir etnar
úlfa krásir
ok brœðr þínum
at bana orðit,
opt sár sogin
með svölum munni,
hefir í hreysi
hvarleiðr skriðit.“
Sinfjötli kvað:
39. „Þú vart völva
í Varinseyju,

skollvís kona,
bartu skrök saman:
kvaztu engi mann
eiga vilja,
segg brynjaðan,
nema Sinfjötla.

40. þú vart, it skœða
skass! valkyrja
ötul, ámátlig
at Alföður:
mundu einherjar
allir berjask,
svevís kona!
um sakar þínar.

41. Níu áttu vit
á nesi Ságu
úlfa alna,
ek var einn faðir þeirra."

Guðmundr kvað:

42. „Faðir varattu
fenrisúlfa
öllum ellri,
svá at ek muna:
síz þik geldu
fyr Gnípalundi
þursameyjar
á þórsnesi.

43. Stjúpr vartu Siggeirs,
látt und stöðum heima,
vargljóðum vanr
á viðum úti:
† kómo þèr ógögn
öll at hendi,
þá er brœðr þínum
brjóst raufaðir,
görðir þik frægjan
af firinverkum."

Sinfjötli kvað:

44. „þú vart brúðr Grana
á Brávelli,
gullbitluð vart,
gör til rásar:
hafðak þèr móðri
mart skeið riðit
svangri und söðli,
simul! forbergis."

Guðmundr kvað:

45. „Sveinn þóttir þú
siðlauss vera,
þá er þú Gullnis
geitr mólkaðir,
en í annat sinn
imdar dóttir
tötrughypja;
vill þú tölu lengri?"

Sinfjötli kvað:

46. „Fyrr vildak
at Frekasteini
hrafna seðja
á hræum þínum,
en tíkr yðrar
teygja at solli
eða gefa göltum;
deili gröm við þik!"

Helgi kvað:

47. „Væri ykkr, Sinfjötli!
sœmra myklu
gunni at heyja
ok glaða örnu,
en sè ónýtum
orðum at bregðask,
þótt hringbrotar
heiptir deili.

48. þykkjat mèr góðir
Granmars synir,
þó dugir siklingum
satt at mæla:
þeir hafa markat

á Móinsheimum,
at hug hafa
hjörum at bregða."
49. þeir af ríki
renna lètu
Svipuð ok Sveggjuð
Sólheima til
dala döggótta,
dökkvar hlíðir;
skalf Mistar marr,
hvars megir fóru.
50. *Úti stóð Höðbroddr
hjálmi faldinn,
hugði hann jóreið
ættar sinnar:
„Hví er hermdar litr
á Hniflingum?"
51. Mœttu þeir tiggja
í túnhliði,
sögðu stríðliga
stilli kvámu:*
„Snúask hèr at sandi
snæfgir kjólar,
rakka hirtir
ok rár langar,
52. Skildir margir,
skafnar árar,
göfukt lið gylfa,
glaðir Ylfingar;
ganga fimtán
fólk upp á land,
þó er í sogn út
sjau þúsundir.
53. Liggja hèr í grindum
fyr Gnípalundi
brimdýr blásvört
ok búin gulli;
þar er miklu mest
mengi þeirra,
muna nú Helgi
hjörþing dvala."
Höðbroddr kvað:
54. „Renni rökn bitluð
til reginþinga:*
Mèlnir ok Mýlnir
til Myrkviðar,
*en Sporvitnir
at Sparinsheiði!
55. Látið engi mann
eptir sitja
þeirra er benlogum
bregða kunni!
56. Bjóðið èr Högna
ok Hrings sonum,
Atla ok Yngva,
Álf inum gamla!
þeir 'ru gjarnir
gunni at heyja;
látum Völsunga
viðrnám fá!"
57. Svipr einn var þat,
er saman kvámu
fölvir oddar
at Frekasteini:
ey var Helgi
Hundings bani
fyrstr í fólki,
þar er firar börðusk,
†œstr á ímu,
alltrauðr flugar;
sá hafði hilmir
hart móðakarn.
58. Kómu þar ór himni
hjálmvítr ofan
— óx geira gnýr —,
þær er grami hlífðu;
þá kvað þat Sigrún,
sárvítr fluga

— át *hálu* skær
af hugins barri —:

59. „Heill skaltu, vísi!
virða njóta,
áttstafr yngva!
ok una lífi:
er þú felt hefir
inn flugartrauða
jöfur þann er olli
œgis dauða.

60. † Ok þèr, buðlungr!
samir bæði vel
rauðir baugar
ok in ríkja mær;
heill skaltu, buðlungr!
bæði njóta
Högna dóttur
ok Hringstaða,
sigrs ok landa;
þá er sókn lokit.“

HELGAKVIÐA HUNDINGSBANA

ÖNNUR

eða

VÖLSUNGAKVIÐA HIN FORNA.

Sigmundr konungr Völsungs son átti Borghildi af Brálundi; þau hètu son sinn Helga, ok eptir Helga Hjörvarðs syni; Helga fóstraði Hagall. Hundingr hèt ríkr konungr, við hann er Hundland kent. Hann var hermaðr mikill ok átti marga sonu þá er í hernaði váru. Ófriðr ok dylgjur váru á milli þeirra Hundings konungs ok Sigmundar konungs, drápu hvárir annarra frændr. Sigmundr konungr ok hans ættmenn hètu Völsungar ok Ylfingar.

Helgi fór ok njósnaði til hirðar Hundings konungs á laun; Hemingr son Hundings konungs var heima. En er Helgi fór í braut, þá hitti hann hjarðars*vein* ok kvað:

1. „Segðu Hemingi,
at Helgi man,
hvern í brynju
bragnar feldu:
èr úlf grán
inni höfðuð,
þar er Hamal hugði
Hundingr konungr.“

Hamall hèt son Hagals. Hundingr konungr sendi menn til Hagals at leita Helga; en Helgi mátti eigi forðask annan veg, en tók klæði ambóttar ok gekk at mala. Þeir leituðu ok fundu eigi Helga.

2. Þá kvað *þat* Blindr
inn bölvísi:
„Hvöss eru augu
í Hagals þýju:
era þat karls ætt,
er á kvernum stendr,
steinar rifna,
stökkr lúðr fyrir.

3. Nú hefir hörð dœmi
hildingr þegit,
er vísi skal
valbygg *mala*;
heldr er sœmri
hendi þeirri
meðalkafli
en möndultrè“.

Hagall svaraði ok kvað:

4. „Þat er lítil vá,
þótt lúðr þrumi,
er mær konungs
möndul hrœrir:*
systir er hon þeirra
Sigars ok Högna,
því hefir ötul augu

Ylfinga man.

5. *Hon skævaði
skýjum efri
ok vega þorði
sem víkingar,
áðr hana Helgi
höptu görði."

Undan komsk Helgi ok fór á herskip; hann feldi Hunding konung ok var síðan kallaðr Helgi Hundingsbani.

Hann lá með her sinn í Brunavágum ok hafði þar strandhögg, ok átu þar rátt. Högni hèt konungr; hans dóttir hèt Sigrún, hon var valkyrja ok reið lopt ok lög; hon var Svá*fa* endrborin. Sigrún reið at skipum Helga ok kvað:

6. „Hverir láta fljóta
fley við bakka?
hvar, hermegir!
heima eiguð?
hvers bíðið èr
í Brunavágum?
hvert lystir yðr
leið at kanna?"

7. „Hamall lætr fljóta
fley við bakka,
eigum heima
í Hlèseyju,
bíðum byrjar
í Brunavágum,
austr lystir oss
leið at kanna."

8. „Hvar hefir þú, hilmir!
hildi vakta
eða gögl alin
Gunna*r* systra?
hví er brynja þín
blóði stokkin?
hví skal und hjálmum
hrátt kjöt eta?"

9. †„Þat vann næst nýs
niðr Ylfinga
fyr vestan ver,
ef þik vita lystir:
er ek björnu tók
í Bragalundi
ok ætt ara
oddum saddak;
nú er sagt, mær!
hvaðan s*er*k*i*r gorðusk,
því var á legi mèr
lítt steikt etit."

10. „Víg lýsir þú:
varð fyr Helga
Hundingr konungr
hníga at velli;
bar sókn saman,
er sefa hefnduð,
ok busti blóð
á brímis eggjar."

11. „Hvat vissir þú,
at *vèr* sè*m*,
snót svinnhuguð!
er sefa hefndu*m*?
margir 'ru hvassir
hildings synir
ok ámunir
ossum niðjum."

12. „Varka*t* ek fjarri,
fólks oddviti!
ger *í* morgun
grams aldrlokum;
þó tel ek slœgjan
Sigmundar bur,
er í valrúnum

vígspjöll segir.

13. Leit ek þik um sinn
fyrr á langskipum,
þá er þú bygðir
blóðga stafna,
† ok úrsvalar
unnir lèku;
nú vill dyljask
döglingr fyr mèr,
en Högna mær
Helga kennir".

Granmarr hèt ríkr konungr, er bjó at Svarinshaugi; hann átti marga sonu: *hèt einn* Höðbroddr, annarr Guðmundr, þriði Starkaðr. Höðbroddr var í konungastefnu, hann fastnaði sèr Sigrúnu Högna dóttur. En er hon spyrr þat, þá reið hon með valkyrjur um lopt ok um lög at leita Helga. Helgi var þá at Logafjöllum ok hafði barizk við Hundings sonu; þar feldi hann þá Álf ok Eyjólf, Hjörvarð ok Hervarð, ok var hann allvígmóðr ok sat undir Arasteini; þar hitti Sigrún hann ok rann á háls hánum ok kysti hann ok sagði hánum erendi sitt, svá sem segir í Völsunga kviðu inni fornu:

14. Sótti Sigrún
sikling glaðan,
heim nam hon Helga
hönd at sœkja,
kysti ok kvaddi
konung und hjálmi;
þá varð hilmi
hugr á vífi.

15. *Nama Högna mær
of hug mæla,
hafa kvazk hon Helga
hylli skyldu:
fyrr lèzk hon unna
af öllum hug
syni Sigmundar,
en hon sèt hafði.

16. „Var ek Höðbroddi
í her föstnuð,
en jöfur annan
eiga vildak;
þó sjámk, fylkir!
frænda reiði:
hefi*k* míns föður
munráð brotit." *

17. Hirð*attu Höðbrodd*
nè Högna reiði
nè illan hug
ættar þinnar!
þú skalt, mær ung!
at mèr lifa;
æt*l*attu, in góða,
er ek sjámk!"

Helgi samnaði þá miklum skipaher ok fór til Frekasteins, ok fengu í hafi ofviðri mannhætt; þá kvámu leiptr yfir þá, ok stóðu geislar í skipin. Þeir sá í loptinu, at valkyrjur níu riðu, ok kendu þeir Sigrúnu; þá lægði storminn, ok kvámu þeir heilir til lands.

Granmars synir sátu á bjargi nökkuru, er skipin sigldu at landi. Guðmundr hljóp á hest ok reið á njósn á bergit við höfnina; þá hlóðu Völsungar seglum. Þá kvað Guðmundr, svá sem fyrr er ritat í Helga kviðu:

„Hverr er fylkir
sá er flota stýrir

ok feiknalið
fœrir at landi?“

Sinfjötli Sigmundar son svaraði, ok *er* þat enn ritat.*

Þetta kvað Guðmundr Granmars son:

18. „Hverr er skjöldungr
sá er skipum stýrir,
lætr gunnfana
gullinn fyrir stafni?
þykkia mèr friðr
í farar broddi,
verpr vígroða
um víkinga.“

Sinfjötli kvað:

19. „Hèr má Höðbroddr
Helga kenna
flótta trauðan
í flota miðjum;
hann hefi*r* eðli
ættar þinnar,
arf Fjörsunga,
und sik þrungit.“

Guðmundr kvað:

20. „Því fyrr skulu*m*
at Frekasteini
sáttir saman
um sakar dœma;
mál *kveð* ek Höðbrodd*i*
hefnd at vinna,
ef vèr lægra hlut
lengi bárum.“

Sinfjötli kvað:

21. „Fyrr mundu, Guðmundr!
geitr um halda
ok bergskorar
brattar klífa,
hafa þèr í hendi
heslikylfu;
þat er þèr blíðara
en brímis dómar.“

Helgi kvað:

22. „Þèr er, Sinfjötli!
sœmra myklu
gunni at heyja
ok glaða örnu,
en ónýtum
orðum at *bregða*,
þótt hildingar
heiptir deili.

23. Þykkj*at* mèr góðir
Granmars synir,
þó dugir siklingum
satt at mæla:
þeir merkt hafa
á Móins*heimum*,
at hug hafa
hjörum at bregða,
† eru hildingar
helzti snjallir.“

*Guðmundr reið heim með hersögu; þá sömnuðu Granmars synir her. Kómu þar margir konungar: þar var Högni faðir Sigrúnar ok synir hans Bragi ok Dagr. Þar var orrosta mikil, ok fèllu allir Granmars synir ok allir þeirra höfðingjar, nema Dagr Högna son, fèkk grið ok vann eiða Völsungum. Sigrún gekk í valinn ok hitti Höðbrodd at kominn dauða. Hon kvað:

24. „Muna þèr Sigrún
frá Sefafjöllum,
Höðbroddr konungr!
hníga at armi;
liðin er ævi
— opt náir hr*œ*vi

gránstóð gríðar —
Granmars sona.“

þá hitti hon Helga ok varð allfegin. Hann kvað:

25. „Erat þèr at öllu,
ál*m*vítr! gefit,
þó kveð ek nökkvi
nornir valda:
fèllu í morgun
at Frekasteini
Bragi ok Högni,
varð ek bani þeirra.

26. *En at Hlèbjörgum
Hrollaugs synir,
en at Styrkleifum
Starkaðr konungr:*
þann sá ek gylfa
grimmúðgastan,
er barðisk bolr,
var á braut höfuð.

27. Liggja at jörð*u*
allra flestir
niðjar þínir
at nám orðnir:
vanntattu vígi,
var þèr þat skapat,
at þú at rógi
ríkmenni vart.“

þá grèt Sigrún. Hann kvað:

28. „Huggastu, Sigrún!
Hildr hefir þú oss verit,
vinnat skjöldungar sköpum;
lifna munda*k* nú kjósa,
er liðnir eru,
ok knætta*k* þèr þó í faðmi felask“.

Helgi fèkk Sigrúnar, ok áttu þau sonu; var Helgi eigi gamall. Dagr Högna son blótaði Óðin til föðurhefnda; Óðinn lèði Dag *geirs* síns. Dagr fann Helga mág sinn þar sem heitir at Fjöturlundi; hann lagði i gögnum Helga með geirnum; þar fèll Helgi, en Dagr reið til *Sefa*fjalla ok sagði Sigrúnu tíðindi:

29. „Trauðr em ek, systir!
trega þèr at segja,
þvíat ek hefi nauðigr
nipti grœtta:
fèll í morgun
und Fjöturlundi
buðlungr sá er var
beztr í heimi
†ok hildingum
á hálsi stóð.“

30. „þik skyli allir
eiðar bíta,
þeir er Helga
hafðir unna:
at inu ljósa
Leiptrar vatni
ok at úrsvölum
Unnar steini.

31. Skríðiat þat skip,
er und þèr skríði,
þótt óskabyrr
eptir leggisk!
Rennia sá marr,
er und þèr renni,
þóttu fjandr þína
forðask eigir!

32. [*Hlífia þèr sá skjöldr,*
er þú hafisk fyr,
þótt . . . . . .
. . . .!]
Bítia þèr þat sverð,
er þú bregðir,
nema sjálfum þèr

syngvi um hǫfði!
33. þá væri þèr hefnt
Helga dauða,
ef þú værir vargr
á viðum úti,
auðs andvani
ok alls gamans,
hefðir*a* mat,
nema á hræum spryngir."
34. „Œr ertu, systir!
ok ǫrvita,
er þú brœðr þínum
biðr forskapa;
einn veldr Óðinn
ǫllu bǫlvi,
þvíat með sifjungum
sakrúnar bar.
35. þèr býðr bróðir
bauga rauða,
ǫll Vandilsvè
ok Vígdali;
hafðu hálfan heim
harms at gjǫldum,
brúðr baugvarið!
ok burir þínir."
36. „Sitka*t* ek svá sæl
at Sefafjǫllum
ár nè um *nætr*,
at ek una lífi:
†nema at liði lofðungs
ljóma bregði,
renni und vísa
Vígblær þinnig
gullbitli vanr,
knega*k* grami fagna.
37. Svá hafði *Helgi*
hrædda gǫrva
fjandr sína alla
ok frændr þeirra,
sem fyr úlfi
óðar rynni
geitr af fjalli
geiskafullar.
38. Svá bar Helgi
af hildingum,
sem ítrskapaðr
askr af þyrni,
eða sá dýrkálfr
dǫggu slunginn,
er ǫfri ferr
ǫllum dýrum,
ok horn glóa
við himin sjálfan."

Haugr var gǫrr eptir Helga. En er hann kom til Valhallar, þá bauð Óðinn hánum ǫllu at ráða með sèr. Helgi kvað:

39. „þú skalt, Hundingr!
hverjum manni
fótlaug geta
ok funa kynda,
hunda binda,
hesta gæta,
gefa svínum soð,
áðr sofa gangir."

Ambótt Sigrúnar gekk um aptan hjá haugi Helga, ok sá, at Helgi reið til haugsins með marga menn. Ambótt kvað:

40. „Hvárt eru þat svik ein,
er ek sjá þykkjumk,
eða ragna rǫk,
er ríða menn dauðir:
er jóa yðra
oddum keyrið?
eða er hildingum
heimfǫr gefin?"
41. „Era þat svik ein,
er þú sjá þykkisk,
nè aldar rof,

þóttu oss lítir:
þótt vèr jói óra
oddum keyrim;
n*ema* er hildingum
heimför gefin.“

Heim gekk ambótt ok sagði Sigrúnu:

42. „Út gakk þú, Sigrún
frá Sefafjöllum!
†ef þik fólks jaðar
finna lystir,
upp er haugr lokinn,
kominn er Helgi:
dólgspor dreyra,
döglingr bað þik,
at þú sárdropa
svefja skyldir.“

Sigrún gekk í hauginn til Helga ok. kvað:

43. „Nú em ek svá fegin
fundi okkrum,
sem átfrek*ir*
Óðins haukar,
er val vitu,
varmar bráðir,
eða dögglitir
dagsbrún sjá.

44. Fyrr vil ek kyssa
konung ólifðan,
en þú blóðugri
brynju kastir;
hár er þitt, Helgi!
hèlu þrungit,
allr er vísi
valdögg sleginn,
†hendr úrsvalar
Högna mági;
hve skal ek þèr, buðlungr!
þess bót of vinna?“

45. „Ein veldr þú, Sigrún
frá Sefafjöllum!
er Helgi er
harmdögg sleginn:
grætr þú, gullvarið!
grimmum tárum,
†sólbjört, suðrœn!
áðr þú sofa gangir,
hvert fel*lr* blóðugt
á brjóst grami,
†úrsvalt, *ó*fjálgt,
ekka þrungit.

46. Vel skulum drekka
dýrar veigar,
þótt mist hafim
munar ok landa:
†skal engi maðr
angrljóð kveða,
þótt mèr á brjósti
benjar líti;
nú eru brúðir
byrgðar í haugi,
lofða dísir,
hjá oss liðnum.“

Sigrún bjó sæing í hauginum:

47. „Hèr hefi*k* þèr, Helgi!
hvílu görva
angrlausa mjök,
Ylfinga niðr!
vil ek þèr í faðmi,
fylkir! sofna,
sem ek lofðungi
lifnum myndak.“

48. „Nú kveð ek enskis
örvænt vera
síð nè snimma
at Sefafjöllum:
er þú á armi
ólifðum sefr,
hvít, í haugi,
Högna dóttir!

†ok ertu kvik,
in konungborna!

49. Mál er mèr at ríða
roðnar brautir,
láta fölvan jó
flugstig troða:
skal ek fyr vestan
vindhjálms brúar,
áðr Salgofnir
sigrþjóð veki."

þeir Helgi riðu leið sína, en þær fóru heim til bœjar. Annan aptan lèt Sigrún ambótt halda vörð á hauginum. En at dagsetri, er Sigrún kom til haugsins, *kvað hon:

50. „Kominn væri nú,
ef koma hygði,
Sigmundar burr
frá sölum Óðins:
kveð ek grams þinnig
grænask vánir,
er á asklimum
ernir sitja,
†ok drífr drótt öll
draumþinga til.

51. Verðu *æva* svá œr,
at ein farir,
dís skjöldunga,
draughúsa til!
verða öflga*ri*
allir á nóttum
dauðir dólgar, mær!
en um daga ljósa."

Sigrún varð skammlíf af harmi ok trega. þat var trúa í forneskju, at menn væri endrbornir, en þat er nú kölluð kerlinga villa. Helgi ok Sigrún er kallat at væri endrborin; hèt hann þá Helgi Haddingjaska*ti*, en hon Kára Hálfdanar dóttir, svá sem kveðit er í Káruljóðum, ok var hon valkyrja.

* * *

FRÁ DAUÐA SINFJÖTLA

eða

SINFJÖTLALOK.

Sigmundr Völsungs son var konungr á Frakklandi. Sinfjötli var élztr hans sona, annarr Helgi, þriði Hámundr. Borghildr, kona Sigmundar, átti bróður, er hèt *Borgarr*. En Sinfjötli stjúpson hennar ok *Borgarr* báðu einnar konu báðir, ok fyr þá sök drap Sinfjötli hann. En er hann kom heim, þá bað Borghildr hann fara á braut; en Sigmundr bauð henni fèbœtr, ok þat varð hon at þiggja.

En at erfinu bar Borghildr öl; hon tók eitr mikit horn fullt ok bar Sinfjötla; en er hann sá í hornit, skildi hann, at eitr var í, ok mælti til Sigmundar: „Gjöróttr er drykkrinn, ái!“ Sigmundr tók hornit ok drakk af. Svá er sagt at Sigmundr var harðgörr, at hvárki mátti hánum eitr granda utan nè innan; en allir synir hans stóðusk eitr á hörund utan. Borghildr bar annat horn Sinfjötla ok bað drekka, ok fór allt sem fyrr. Ok enn it þriðja sinn bar hon hánum hornit ok þó ámælisorð með, ef hann drykki eigi af. Hann mælti enn sem fyrr við Sigmund. Hann sagði: „Láttu grön sía þá, sonr!“ Sinfjötli drakk, ok varð þegar dauðr.

Sigmundr bar hann langar leiðir í fangi sèr, ok kom at firði einum mjóvum ok löngum, ok var þar skip eitt lítit ok maðr einn á; hann bauð Sigmundi far of fjörðinn. En er Sigmundr bar líkit út á skipit, þá var bátrinn hlaðinn; karl mælti, at Sigmundr skyldi fara fyr innan fjörðinn. Karl hratt út skipinu ok hvarf þegar.

Sigmundr konungr dvaldisk lengi í Danmörk í ríki Borghildar, síðan er hann fèkk hennar. Fór Sigmundr þá suðr í Frakkland til þess ríkis, er hann átti þar. Þá fèkk hann Hjördísar, dóttur Eylima konungs; þeirra son var Sigurðr. Sigmundr konungr fèll í orrostu fyr Hundings sonum; en Hjördís giptisk þá Álfi, syni Hjálpreks konungs. Óx Sigurðr þar upp í barnœsku. Sigmundr ok allir synir hans váru langt umfram alla menn aðra um afl ok vöxt ok hug ok alla atgervi. Sigurðr var *þó* allra framastr, ok hann kalla allir menn í fornfrœðum um alla menn fram ok göfgastan herkonunga.

SIGURÐARKVIÐA FÁFNISBANA

HIN FYRSTA

eða

GRIPISSPÁ.

Gripir hèt son Eylima, bróðir Hjördísar; hann rèð löndum ok var allra manna vitrastr ok framvíss. Sigurðr reið einn saman ok kom til hallar Gripis. Sigurðr var auðkendr; *hann* hitti mann at máli úti fyr höllinni, sá nefndisk Geitir; þá kvaddi Sigurðr hann máls ok spyrr:

1. „Hverr byggir hèr
borgir þessar?
hvat þann þjóðkonung
þegnar nefna?“
— „Gripir heitir
gumna stjóri,
sá er fastri ræðr
foldu ok þegnum.“

2. „Er horskr konungr
heima í landi?
mun sá gramr við mik
ganga at mæla?
máls er þarfi
maðr ókunnigr,
vil ek fljótliga
finna Gripi.“

3. „Þess mun glaðr konung*r*
Geiti spyrja,
hverr sá maðr sè,
er máls kveðr Gripi.“
— „Sigurðr ek heiti,
borinn Sigmundi,
en Hjördís er
hilmis móðir.“

4. Þá gekk Geitir
Gripi at segja:
„Hèr er maðr úti
ókuðr kominn,
hann er ítarligr
at áliti,
sá vill, fylkir!
fund þinn hafa.“

5. Gengr ór skála
skatna dróttinn
ok heilsar vel
hilmi komnum:
„Þiggðu hèr, Sigurðr!
væri sœmra fyrr,
en þú, Geitir! tak
við Grana sjálfum!“

6. Mæla námu
ok mart hjala,
þá er ráðspakir
rekkar fundusk:
„Segðu mèr, ef þú veizt,
móðurbróðir!
hve mun Sigurði
snúna ævi?“

7. „Þú munt maðr vera

mæztr und sólu
ok hæstr borinn
hverjum jöfri,
gjöfull af gulli,
en glöggr flugar,
ítr áliti
ok í orðum spakr."

8. „Segðu, gegn konungr!
gerr en ek spyrja,
snotr, Sigurði,
ef þú sjá þykkisk:
hvat mun fyrst gőrask
til farnaðar,
þá er ór garði emk
genginn þínum?"

9. „Fyrst muntu, fylkir!
föður um hefna
ok Eylima
alls harms reka:
þú munt harða
Hundings sonu
snjalla fella,
mundu sigr hafa."

10. „Segðu, ítr konungr,
ættingi! mèr
heldr horskliga,
er vit hugat mælum:
sèr þú Sigurðar
snör brögð fyrir,
þau er hæst fara
und himin*s* skautum?"

11. „Mundu einn vega
orm inn frána,
þann er gráðugr liggr
á Gnítaheiði:
þú munt báðum
at bana verða
Regin ok Fáfni,
rètt segir Gripir."

12. „Auðr mun œrinn,
ef ek eflik svá
víg með virðum,
sem þú víst segir;
leið at huga
ok leng*ra* seg:
hvat mun enn vera
ævi minnar?"

13. „Þú munt finna
Fáfnis bœli
ok upp taka
auð inn fagra,
gulli hlœða
á Grana bógu,
ríðr þú til Gjúka
gramr vígrisinn."

14. „Enn skaltu hilmi
í hugaðsrœðu,
framlyndr jöfurr!
fleira segja:
gestr em ek Gjúka,
ok ek geng þaðan,
hvat mun enn vera
ævi minnar?"

15. „Sefr á fjalli
fylkis dóttir
björt í brynju
und bana *selju*:
þú munt höggva
hvössu sverði,
brynju rísta
með bana Fáfnis."

16. „Brotin er brynja,
brúðr mæla tekr,
er vaknaði
víf ór svefni:
hvat mun snót at heldr
við Sigurð mæla,
þat er at farnaði
fylki verði?"

17. „Hon mun ríkjum þèr

rúnar kenna,
allar þær er aldir
eignask vildu,
ok á manns tungu
mæla hverja,
lyf með lækning;
lifðu heill, konungr!"
18. „*Nú* er því lokit,
numin eru frœði,
ok em braut þaðan
búinn at ríða;
leið at huga
ok lengra seg:
hvat mun meirr vera
minnar ævi?"
19. „Þú munt hitta
Heimis bygðir
ok glaðr vera
gestr þjóðkonungs;
farit er, Sigurðr!
þaz ek fyr vissak,
skala fremr en svá
fregna Gripi."
20. „Nú fær mèr ekka
orð þaztu mæltir,
þvíat þú fram um sèr,
fylkir! lengra:
veiztu ofmikit
angr Sigurði,
því þú, Gripir! þat
gerra segja."
21. „Lá mèr um œsku
ævi þinnar
ljósast fyrir
líta eptir;
rètt em ek
ráðspakr taliðr
nè in heldr framvíss,
farit þaz ek vissak."
22. „Mann veit ek engi
fyr mold ofan,
þann er fleira sè
fram en þú, Gripir!
skalattu leyna,
þótt ljótt sè,
eð*a* mein görisk
á mínum hag."
23. „Er*a* með löstum
lögð ævi þèr,
láttu, inn ítri, þat,
öðlingr, nemask!
þvíat uppi mun,
meðan öld lifir,
naddèls boði!
nafn þitt vera."
24. „Verst hyggjum því,
verðr at skiljask
Sigurðr við fylki
at sogðru;
leið vísa þú
— lagt er allt fyrir —
mærr, mèr, ef þú vilt,
móðurbróðir!"
25. „Nú skal Sigurði
segja gerva,
alls þengill mik
til þess neyðir;
mundu víst vita,
at vætki lýgr:
dœgr eitt er þèr
dauði ætlaðr."
26. „Vilkat ek reiði
ríks þjóðkonungs,
góð rá*ð* at heldr
Gripis þiggja:
nú vill víst vita,
þótt vil*tki* sè,
hvat á sýnt Sigurðr
sèr fyr höndum."
27. „Fljóð er at Heimis

fagrt álitum,
hana Brynhildi
bragnar nefna:
dóttir Buðla,
en dýrr konungr
harð*h*ugðikt man
Heimir fœðir."

28. „Hvat er mik at því,
þótt mær sè
fögr áliti
fœdd at Heimis?
þat skaltu, Gripir!
görva segja,
þvíat þú öll um sèr
örlög fyrir."

29. „Hon firrir þik
flestu gamni,
fögr áliti
fóstra Heimis:
svefn þú nè sefr
nè um sakar dœmir,
gára þú manna,
nema þú mey sèr."

30. „Hvat mun til líkna
lagt Sigurði?
segðu, Gripir, þat,
ef þú sjá þykkisk!
mun ek mey ná
mundi kaupa,
þá ina fögru
fylkis dóttur?"

31. „It munuð alla
eiða vinna
fullfastliga,
fá munuð halda:
verit hefir þú Gjúka
gestr eina nótt,
mantattu horska
Heimis fóstru."

32. „Hvárt er þá? Gripir!
gettu þess fyr mèr!
sèr þú geðleysi
í grams skapi:
er ek skal við mey þá
málum slíta,
er ek alls hugar
unna þóttumk?"

33. „Þú verðr, siklingr!
fyr svikum annars,
mundu Grimhildar
gjalda ráða:
mun *hon* bjóða þèr
bjarthaddat man,
dóttur sína,
dregr hon vèl at gram."

34. „Mun ek við þá Gunnar
görva hleyti
ok Guðrúnu
ganga at eiga:
fullkvæni þá
fylkir væri,
ef meintregar
mèr angraðit."

35. „Þik mun Grimhildr
görva vèla:
mun hon Brynhildar
biðja fýsa,
Gunnari til handa,
Gotna dróttni;
heitr þú fljótliga för
fylkis móður."

36. „Mein eru fyr höndum,
má ek líta þat,
ratar görliga
ráð Sigurðar:
ef ek skal mærrar
meyjar biðja,
öðrum til handa,
þeirrar ek unna vel."

37. „Èr munuð allir

eiða vinna,
Gunnarr ok Högni,
en þú, gramr! þriði;
þá *i*t litum víxl*ið*,
er á leið eruð,
Gunnarr ok þú;
Grípir *ne* lýgr*at*."

38. „Hví gegnir þat?
hví skulum skipta
litum ok látum,
er á leið erum?
þar mun flárœði
fylgja annat
atalt með öllu;
enn segðu, Grípir!"

39. „Lit hefir þú Gunnars
ok læti hans,
mælsku þína
ok meginhyggjur:
mundu fastna þèr
framlundaða
fóstru Heimis,
sèr vætr fyr því."

40. „Verst hyggjum því,
vándr munk heitinn
Sigurðr með seggjum
at sogöru;
vild*igak æva*
vèlum beita
jöfra brúði,
er ek œzta veitk."

41. „Þú munt hvíla,
hers oddviti
mærr! hjá meyju,
sem þín móðir sè;
því mun uppi,
meðan öld lifir,
þjóðar þengill!
þitt nafn vera."*

42. „Mun góða kván
Gunnarr eiga
mærr með mönnum,
— mèr segðu, Grípir! —
þóat hafi þrjár nætr
þegns brúðr hjá mèr
snarlynd sofit?
slíks erut dœmi."

43. *„Saman munu brullaup
bæði drukkin
Sigurðar ok Gunnars
í sölum Gjúka;
þá h*ö*mum víxlið,
er it heim komið,
hefir hverr fyr því
hyggju sína."

44. „Hve mun at yndi
eptir verða
mægð með mönnum?
mèr segðu, Grípir!
mun Gunnari
til gamans ráðit
síðan verða
eða sjálfum mèr?"

45. „Minnir þik eiða,
m*un*tu þegja þó,
anntu Guðrúnu
góðra ráða;
en Brynhildr þykkisk
brúðr vargefin,
snót fiðr vèlar
sèr at h*ö*ndum."

46. „Hvat mun at bótum
brúðr sú taka,
er vèlar vèr
vífi gerðum?
hefir snót af mèr
svarna eiða,
enga efnda,
en unað lítit."

47. „Mun hon Gunnari

gõrva segja,
at þú *ne* *af*vel
eiðum þyrm*d*ir,
þá er ítr konungr
af õllum hug,
Gjúka arfi,
á gram trúði."

48. „Hvá*r*t er þá? Gripir!
gettu þess fyr mèr!
mun ek saðr vera
at sõgu þeirri?
eða lýgr á mik
lofsæl kona
ok á sjálfa sik?
segðu, Gripir, þat!"

49. „Mun fyr reiði
rík brúðr við þik
nè af oftrega
allvel skipa:
viðr þú góðri
grand aldrigi,
þó èr víf konungs
vèlum beittuð."

50. „Mun horskr Gunnarr
at hvõtum hennar,
Guthormr ok Hõgni,
ganga síðan?
munu synir Gjúka
á sifju*n*gum*
eggjar rjóða?
enn segðu, Gripir!"

51. „Þá er Guðrúnu
grimt um hjarta,
er brœðr hennar
þèr til bana ráða,
ok at õngu verðr
yndi síðan,
vitru vífi,
veldr því Grimhildr."*

52. „Skiljumk heilir!
munat skõpum vinna,
nú hefir þú, Gripir! vel
gõrt, sem ek beiddak;
fljótt myndir þú
fríðri segja
mína ævi,
ef þú mættir þat."

53. *„Því skal hugga þik,
hers oddviti!
sú mun gipt lagið
á grams ævi:
munat mætri maðr
á mold koma
und sólar sjõt,
en þú, Sigurðr! þykkir."

SIGURÐARKVIÐA FÁFNISBANA

ÖNNUR

eða

REGINSMÁL.

Sigurðr gekk til stóðs Hjálpreks ok kaus sèr af hest einn, er Grani var kallaðr síðan. þá var kominn Reginn til Hjálpreks, sonr Hreiðmars; hann var hverjum manni hagari ok dvergr of vöxt; hann var vitr, grimmr ok fjölkunnigr. †Reginn veitti Sigurði fóstr ok kenslu ok elskaði hann mjök. Hann sagði Sigurði frá forellri sínu ok þeim atburðum, at Óðinn ok Hœnir ok Loki höfðu komit til *fors nökkurs.** — Otr hèt bróðir várr, kvað Reginn, er opt fór í forsinn í otrs líki; hann hafði tekit einn lax ok sat á árbakkanum ok át blundandi. Loki laust hann með steini til bana; þóttusk æsir mjök hepnir verit hafa ok flógu belg af otrinum. þat sama kveld sóttu þeir gisting til Hreiðmars ok sýndu veiði sína. þá tóku vèr þá höndum ok lögðum þeim fjörlausn: at fylla otrbelginn með gulli ok hylja utan ok með rauðu gulli. þá sendu þeir Loka at afla gullsins; hann kom til Ránar ok fèkk net hennar, ok fór þá til Andvarafors; *í þeim forsi var fjöldi fiska. Einn dvergr hèt Andvari, hann var löngum í forsinum í geddu líki ok fèkk sèr þar matar. — *Loki* kastaði netinu fyr gedduna, en hon hljóp í netit. þá mælti Loki:

1. „Hvat er þat fiska,
er renn flóði í,
kannat sèr við víti varask?
höfuð þitt leystu
helju ór!
finn mèr lin*d*ar loga!“

2. „Andvari ek heiti,
Óinn hèt minn faðir,
margan hefi*k* fors um farit:
aumlig norn
skóp*umk* í árdaga,
at ek skylda*k* í vatni vaða.“

3. „Segðu þat, Andvari!*
ef þú eiga vill
líf í lýða sölum:
hver gjöld fá
gumna synir,
ef þeir höggvask orðum á?“

4. „Ofrgjöld fá
gumna synir,
þeir er Vaðgelmi vaða:
ósaðra orða,
hverr er á annan lýgr,
oflengi leiða limar.“

Loki sá allt gull þat er Andvari átti; en er hann hafði framreitt gullit, þá hafði hann eptir einn

hring, ok tók Loki þann af hánum. Dvergrinn gekk inn í steininn ok mælti:

5. „Þat skal gull,
er Gustr átti,
brœðrum tveim
at bana verða
ok öðlingum
átta at rógi,
mun míns fjár
manngi njóta“.

Æsir reiddu Hreiðmari fèit, ok tráðu upp otrbelginn ok reistu á fœtr: þá skyldu æsirnir hlaða upp gullinu ok hylja. En er þat var gört, gekk Hreiðmarr fram ok sá eitt granahár ok bað hylja. Þá dró Óðinn fram hringinn Andvaranaut ok huldi hárit. *Þá kvað Loki*:

6. „Gull er þèr nú *reitt*,*
en þú gjöld hefir
mikil míns höfuðs;
syni þínum verðra
sæla sköpuð,
þat verðr ykkarr beggja bani.“

Hreiðmarr sagði:

7. „Gjafar þú gaft,
gaftattu ástgjafar,
gaftattu af heilum hug;
fjörvi yðru skylduð èr
firðir vera,
ef ek vissa þat fár fyrir.“

Loki kvað:

8. „Enn er verra,
þa*z* vita þykkjumk,
niðja stríð um nept;
jöfra óborna
hygg ek þá enn vera,
er þat er til hatrs hugat.“

Hreiðmarr kvað:

9. „Rauðu gulli*
hygg ek mik ráða munu,
svá lengi sem ek lifi;
hót þín
hræðumk ekki lyf,
ok haldið heim hèðan!“

Fáfnir ok Reginn kröfðu Hreiðmar niðgjalda eptir Otr bróður sinn; hann kvað nei við; en Fáfnir lagði sverði Hreiðmar föður sinn sofanda. Hreiðmarr kallaði á dœtr sínar:

10. „Lyngheiðr ok Lofnheiðr!
vitið mínu lífi farit!
mart er þat er þörf þjár.“

Lyngheiðr sagði:

„*Fá* mun systir,
þótt föður missi,
hefna hlýra harms.“

Hreiðmarr kvað:

11. „Al þú þó dóttur,*
dís úlfhuguð!
ef þú getrat son,
við siklingi!
fá þú mey mann
í meginþarfar!
þá mun þeirrar sonr
þíns harms reka.“

Þá dó Hreiðmarr, en Fáfnir tók gullit allt. Þá beiddisk Reginn at hafa föðurarf sinn; en Fáfnir galt þar nei við. Þá leitaði Reginn ráða við Lyngheiði systur sína, hvernig hann skyldi heimta föðurarf sinn. Hon kvað:

12. „Br*óður* kveðja
skaltu blíðliga
arfs ok œðra hugar;
era þat hæft,

at þú hjörvi skylir
kveðja Fáfni fjár."

Þessa hluti sagði Reginn Sigurði.

Einn dag, er hann kom til húsa Regins, var hánum vel fagnat; Reginn kvað:

13. „Kominn er hingat
konr Sigmundar,
seggr inn snarráði,
til sala várra:
móð hefir meira
en maðr gamall,
ok er mèr fangs ván
at frekum úlfi.

14. Ek mun fœða
fólkdjarfan gram,
nú er yngva konr
með oss kominn:
sjá mun ræsir
ríkstr und sólu,
þrymr um öll lönd
örlögsímu."

Sigurðr var þá jafnan með Regin, ok sagði hann Sigurði, at Fáfnir lá á Gnítaheiði ok var í orms líki; hann átti œgishjálm, er *öll* kvikvendi hræddusk við. Reginn gerði Sigurði sverð, er Gram*r* hèt; þat var svá hvast, at hann brá því ofan í Rín ok lèt reka ullarlagð fyr straumi, ok tók í sundr lagðinn sem vatnit. Því sverði klauf Sigurðr í sundr steðja Regins. Eptir þat eggjaði Reginn Sigurð at vega Fáfni; hann sagði:

15. „Hátt munu hlæja
Hundings synir,
þeir er Eylima
aldrs synjuðu:
ef meirr tiggja
munar at sœkja
hringa rauða
en hefnd föður."

Hjálprekr konungr fèkk Sigurði skipalið til föðurhefnda. Þeir fengu storm mikinn ok beittu fyr bergsnös nakkvara. Maðr einn stóð á berginu ok kvað:

16. „Hverir ríða þar
Ræfils hestum
hávar unnir,
haf glymjanda?
seglvigg eru
sveita stokkin,
munat vágmarar
vind um standask."

Reginn svaraði:

17. „Hèr 'ru vèr Sigurðr
á sætrjám,
er oss byrr gefinn
við bana sjálfan:
fellr brattr breki
bröndum hæri,
hlunnvigg hrapa;
hverr spyrr at því?"

Heklumaðr kvað:

18. „Hnikar hètu mik,
þá er hugin gladdak,
Völsungr ungi!
ok vegit hafð*ak*;
nú máttu kalla
karl af bergi
Feng eða Fjölni,
far vil ek þiggja."

Þeir viku at landi, ok gekk karl á skip, ok lægði þá veðrit. *Sigurðr kvað*:

19. „Segðu mèr þat, Hnikarr!
alls þú hvártveggja veizt
goða heill ok guma:

hver bözt eru,
ef berjask skal,
heill at sverða svipun?"

Hnikarr kvað:

20. „Mörg eru góð,
ef gumar vissi,
heill at sverða svipun:
dyggva fylgju
hygg ek ins dökkva vera
at hrottameiði hrafns.

21. þat er annat,
ef þú ert út um kominn
ok ert á braut búinn:
tvá þú lítr
á tái standa
hróðrfúsa hali.

22. þat er it þriðja,
ef þú þjóta heyrir
úlf und asklimum:
heilla auðit
verðr þèr af hjálmstöfum,
ef þú sèr þá fyrri fara.

23. †Engr skal gumna
í gögn vega
síð skínandi
systur Mána:
þeir sigr hafa
er sjá kunnu
hjörleiks hvatir
eða hamalt fylkja.

24. þat er fár mikit,
ef þú fœti drepr,
þars þú at vígi veðr:
tálar dísir standa
þèr á tvær hliðar
ok vilja þik sáran sjá.

25. Kemdr ok þveginn
skal kœnna hverr
ok at morni mettr;
þvíat ósýnt er,
hvar at aptni kemr;
illt er fyr heill at hrapa."

Sigurðr átti orrostu mikla við Lyngva Hundings son ok brœðr hans; þar fèll Lyngvi ok þeir þrír brœðr. Eptir orrostu kvað Reginn:

26. „Nú er blóðugr örn
bitrum hjörvi
bana Sigmundar
á baki ristinn;
fár var fremri,
sá er fold ryði,
hilmis arfi,
ok hugin gladdi."

Heim fór Sigurðr til Hjálpreks; þá eggjaði Reginn Sigurð til at vega Fáfni.

FÁFNISMÁL.

Sigurðr ok Reginn fóru upp á Gnítaheiði ok hittu þar slóð Fáfnis, þá er hann skreið til vatns. Þar görði Sigurðr gröf mikla á veginum, ok gekk Sigurðr þar í. En er Fáfnir skreið af gullinu, blès hann eitri, ok hraut þat fyr ofan höfuð Sigurði. En er Fáfnir skreið yfir gröfna, þá lagði Sigurðr hann með sverði til hjarta. Fáfnir hristi sik ok barði höfði ok sporði. Sigurðr hljóp ór gröfinni, ok sá þá hvárr annan. Fáfnir kvað:

1. „Sveinn ok sveinn!
hverjum ertu, svein*n*! um borinn?
hverra ertu manna mögr?
er þú á Fáfni rautt
þinn inn frána mæki:
stöndumk til hjarta hjörr."

Sigurðr duldi nafns síns fyr því, at þat var trúa þeirra í forneskju, at orð feigs manns mætti mikit, ef hann bölvaði óvin sínum með nafni. Hann kvað:

2. „Göfugt dýr ek heiti,
en ek gengit hefk
inn móðurlausi mögr:
föður ek áka
sem fira synir,
æ geng ek einn saman."

3. „Veiztu, ef föður ne áttat
sem fira synir,
af hverju vartu undri alinn?
bellir þú lygi,
á banadægri mínu,
er þú hylr of heiti þitt."

4. „Ætterni mitt
kveð ek þèr ókunnikt vera
ok mik sjálfan it sama:
Sigurðr ek heiti,
Sigmundr hèt minn faðir,
er hefk þik vápnum vegit."

5. „Hverr þik hvatti?
hví hvetjask lèzt
mínu fjörvi at fara?
inn fráneygi sveinn!
þú áttir föður bitran,
er börnum skjó*tt* á skeið."

6. „Hugr mik hvatti,
hendr mèr fulltýðu
ok minn inn hvassi hjörr;
fár er hvatr,
er hrö*r*ask tekr,
ef í barnœsku er blauðr."

7. „Veit ek, ef þú vaxa næðir
fyr þinn*a* vina brjósti,
sæ*i* maðr þik *v*reiðan vega;
nú ertu haptr
ok hernuminn:
æ kveða bandingja bifask."

8. „Því bregðr þú nú mèr, Fáfnir!
at til fjarri sják
mínum feðr-munum;
*þey*gi em ek haptr,
þótt ek væra hernumi:
þú fannt, at ek lauss lifi."

9. „Heiptyrði ein
telr þú þèr í hvívetna,
en ek þèr satt eitt segik:
it gjalla gull
ok it glóðrauða fè
þèr verða þeir baugar at bana.“
10. „Fè ráða *v*ill
fyrða hverr
æ til ins eina dags;
þvíat einu sinni
skal alda hverr
fara til heljar hèðan.“
11. „Norna dóm
þú munt fyr nesjum hafa
ok *örlög* ósvinns apa:
í vatni þú druknar,
ef í vindi rœr,
allt er feigs forað.“
12. „Segðu mèr *þat*, Fáfnir!
alls þik fróðan kveða
ok vel mart vita:
hverjar 'ru þær nornir,
er n*á*gönglar 'ru
ok kjósa mœðr frá mögum?“
13. „Sundrbornar mjök
hygg ek at nornir sè,
eigut þær ætt saman:
sumar 'ru áskungar,
sumar '*ru* álfkungar,
sumar '*ru* dœtr Dvalins.“
14. „Segðu mèr þat, Fáfnir!“
alls þik fróðan kveða
ok vel mart vita:
hve sá hólmr heitir,
er blanda hjörlegi
Surtr ok æsir saman?“
15. „Óskópnir hann heitir,
en þar öll skulu
geirum leika goð:
Bilröst brotnar,
er þeir á br*ú* fara,
ok svima í móðu marir.
16. Œgishjálm bar ek
um alda sonum,
meðan ek um menjum lág:
einn rammari
hugð*u*mk öllum vera,
fannka*t* ek *svá* marga mögu.“
17. „Œgishjálm*r*
bergr einu*n*gi,
hvar*s* skulu *v*reiðir vega:
þá þat finnr,
er með fleirum kemr,
at engi er einna hvatastr.“
18. „Eitri ek fnœsta,
er ek á arfi lá
miklum míns föður:
vara maðr svá móðigr,
at mèr mæta þyrði,
hræddumka vápn nè vèlar.“
19. „Inn *frán*i ormr!
þú görðir fræs mikla
ok ga*l*zt harðan hug:
heipt at meiri verðr
hölda sonum,
at þann hjálm hafi.“
20. „Ræð ek þèr nú, Sigurðr!
en þú ráð nemir,
ok ríð heim hèðan!
it gjalla gull
ok it glóðrauða fè
þèr verða þeir baugar at bana.“
21. „Ráð er þèr ráðit,
en ek ríða mun
til þess gulls, er í lyngvi liggr;
en þú, Fáfnir! ligg
í fjörbrotum,
þar er þik Hel hafi!“
22. „Reginn mik rèð,
hann þik ráða mun,

hann mun okkr verða báðum
at bana;
fjör sitt láta
hygg ek at Fáfnir myni,
þitt varð nú meira megin."

Reginn var á braut horfinn, meðan Sigurðr vá Fáfni, ok kom þá aptr, er Sigurðr strauk blóð af sverðinu. Reginn kvað:

23. „Heill þú nú, Sigurðr!
nú hefir þú sigr vegit
ok Fáfni um farit;
manna þeirra
er mold troða
þik kveð ek óblauðastan alinn."

24. „Þat er óvíst at vita,
þá er komum allir saman
† sigtíva synir,
hverr óblauðastr er alinn:
margr er sá hvatr,
er hjör ne rý*ðr*
annars brjóstum í."

25. „Glaðr ertu nú, Sigurðr!
ok gagni feginn,
er þú þerrir Gram á grasi;
bróður minn
hefir þú benjaðan,
ok veld ek þó sjálfr sumu."

26. „Þú því rètt,
er ek ríða skyldak
hèlug fjöll hinnig:
fè ok fjörvi
rèði sá inn fráni ormr,
nema þú frýðir mèr hvats
hugar."

Þá gekk Reginn at Fáfni ok skar hjarta ór hánum með sverði, er Riðill heitir, ok þá drakk hann blóð ór undinni eptir.

Hann kvað:

27. „Sittu nú, Sigurðr!
en ek mun sofa ganga,
ok halt Fáfnis hjarta við funa!
eisköld ek vil
etinn láta
eptir þenna dreyra drykk."

28. „Fjarri þú gekt,
meðan ek á Fáfni rauðk
minn inn hvassa hjör;
afli mínu atta*k*
við orms megin,
meðan þú í lyngvi látt."

29. „Lengi liggja
lètir þú þann lyngvi í
inn aldna jötun:
ef þú sverðs ne nytir,
þess er ek sjálfr görða,
ok þíns ins hvassa hjörs."

30. „Hugr er betri
en sè hjörs megin,
hvars *skulu *vreiðir* vega;
þvíat hvatan mann
ek *sá* har*ð*liga vega
með slævu sverði sigr.

31. Hvötum er betra
en sè óhvötum
í hildileik hafask;
glöðum er betra
en sè glúpnanda,
hvat sem at hendi kemr."

Sigurðr tók Fáfnis hjarta ok steikti á teini. Er hann hugði, at fullsteikt væri, ok freyddi sveitinn ór hjartanu, þá tók hann á fingri sínum ok skynjaði, hvárt fullsteikt væri. Hann brann ok brá fingrinum í munn sèr. En er hjartblóð Fáfnis kom á tungu

hánum, ok skildi hann fugls rödd; hann heyrði, at igður klökuðu á hrísin*u*. Igð*a* kvað:

32. „þar sitr Sigurðr
sveita stokkinn,
Fáfnis hjarta
við funa steikir;
spakr þætti mèr
spillir bauga,
ef hann fjörsega
fránan æti.“

Önnur kvað:

33. „þar liggr Reginn,
ræðr um við sik,
vill tæla mög
þann er trúir hánum,
berr af reiði
röng orð saman,
vill bölvasmiðr
bróður hefna.“

þá kvað in þriðja:

34. „Höfði skemra láti hann
inn hára þul
fara til heljar hèðan!
öllu gulli
þá kná hann einn ráða,
fjöld því er und Fáfni lá.“

Enn kvað igða:

35. „Horskr þætti mèr,
ef hafa kynni
ástráð mikit
y*kk*ar systra:
hygði hann um sik
ok hugin gleddi;
þar er mèr úlfs ván,
er ek eyru sèk.“

Enn kvað önnur:

36. „Erat svá horskr
hildimeiðr,
sem ek hers jaðar
hyggja mundak:
ef hann bróður lætr
á braut komask,
en hann öðrum hefir
aldrs of synjat.“

Enn kvað in þriðja:

37. „Mjök er ósviðr,
ef hann enn sparir
fjanda inn fólkská:
þar er Reginn liggr,
er hann ráðinn hefir;
kannat hann við svik*um* at sjá.

38. Höfði skemra láti hann
þann inn hrímkalda jötun
ok af baugum búa!
þá mun *hann* fjár,
þess er Fáfnir rèð,
einvaldi vera.“

Sigurðr kvað:

39. „Verða*t* svá rík sköp,
at Reginn skyli
mitt banorð bera:
þvíat þeir báðir brœðr
skulu bráðliga
fara til heljar hèðan.“

Sigurðr hjó höfuð af Reginn, ok þá át hann Fáfnis hjarta ok drakk blóð þeirra beggja Regins ok Fáfnis. þá heyrði Sigurðr, hvar igður mæltu:

40. „Bitt þú, Sigurðr,
bauga rauða!
era konunglikt
kvíða mörgu;
mey veit ek eina
myklu fegrsta,
gulli gœdda,
ef þú geta mættir.

41. Liggja til Gjúka
grœnar brautir,

fram vísa sköp
fólklíðöndum:
þar hefir dýrr konungr
dóttur alna,
þá mundu, Sigurðr!
mundi kaupa.

42. Salr er á há
Hindarfjalli,
allr er hann utan
eldi sveipinn:
þann hafa horskir
halir um görvan
ór ódökkum
ógnar ljóma.

43. Veit ek á fjalli
fólkvíti sofa,
ok leikr yfir
lindar váði:
Yggr stakk þorni,
er aðra feldi
hörgefn hali,
en hafa vildi.

44. Knáttu, mögr! sjá
mey und hjálmi,
þá er frá vígi
Vingskorni reið;
máat Sigrdrífa
svefni bregða,
skjöldunga niðr!
fyr sköpum norna."

Sigurðr reið eptir slóð Fáfnis til bœlis hans ok fann þat opit ok hurðir af járni ok gætti; af járni váru ok allir timbrstokkar í húsinu, en grafit í jörð niðr. þar fann Sigurðr stórmikit gull, ok fyldi þar tvær kistur: þar tók hann œgishjálm ok gullbrynju ok sverðit Hrotta ok marga dýrgripi, ok klyfjaði þarmeð Grana; en hestrinn vildi eigi fram ganga fyrr, en Sigurðr steig *á* bak hánum.

SIGRDRÍFUMÁL.

Sigurðr reið upp á Hindarfjall ok stefn*di* suðr til Frakklands; á fjallinu sá hann ljós mikit, svá sem eldr brynni, ok ljómaði af til himins. En er hann kom at, þá stóð þar skjaldborg, ok upp ór merki. Sigurðr gekk í skjaldborgina ok sá, at þar lá maðr ok svaf með öllum hervápnum; hann tók fyrst hjálminn af höfði hánum, þá sá hann, at þat var kona. Brynjan var föst, sem hon væri holdgróin; þá reist hann með Gram frá höfuðsmátt brynjuna í gögnum niðr ok svá ut í gögnum báðar ermar. Þá tók hann brynju af henni, en hon vaknaði, ok settisk hon upp ok sá Sigurð ok mælti:

1. „Hvat beit brynju?
hví brá ek svefni?
hverr feldi af mèr
fölvar nauðir?“
„Sigmundar burr,
— sleit fyr skömmu
hraf*n* brælundir —
hjörr Sigurðar.“

2. „Lengi ek svaf,
lengi ek sofnuð var,
löng eru lýða læ;
Óðinn því veldr,
er ek mátt*igak*
bregða blundstöfum.“

Sigurðr settisk niðr ok spurði hana nafns. — *Hon nefndisk Sigrdrífa ok var valkyrja. Hon sagði, at tveir konungar börðusk: hèt annarr Hjálmgunnarr, hann var þá gamall ok inn mesti hermaðr, ok hafði Óðinn hánum sigri heitit.

3. „*Hèt Hjálmgunnarr*
hárr vísir,
hafði hánum Herföðr
heitit sigri;
annarr hèt Agnarr
Auðu bróðir,
er vættr engi
vildi þiggja.

4. [Lèt hami vára
hugfullr konungr
átta systra
undir eik borit;
var ek vetra tólf,
ef þik vita lystir,
er ek úngum gram
eiða seldak.

5. Þá lèt ek gamlan
á Goðþjóðu
Hjálmgunnar næst
heljar ganga:
gaf ek ungum sigr
Auðu bróður,
þar varð mèr Óðinn
ofreiðr um þat.

6. Lauk hann mik skjöldum
i Skatalundi
rauðum ok hvítum,

randir snurtu:
þann bað hann slíta
svefni mínum,
er hvergi lands
hræðask kynni.

7. Lèt *hann* um sal minn
sunnanverðan
hávan brenna
her alls viðar:
þar bað hann einn þegn
yfir at ríða,
þanns mèr fœrði gull,
þaz und Fáfni lá].“

†Sigrdrífa feldi Hjálmgunnar í orrostunni; en Óðinn stakk hana svefnþorni í hefnd þess, ok kvað hana aldri skyldu síðan sigr vega í orrostu, ok kvað hana giptask skyldu. „En ek sagðak hánum, at ek strengdak heit þar í mót: at giptask öngum þeim manni, er hræðask kynni.“ — Hann svarar ok biðr hana kenna sèr speki, ef hon vissi tíðendi ór öllum heimum. Sigrdrífa kvað:

8. „Heill dagr!
heilir dags synir!
heil nótt ok nipt!
óreiðum augum
lítið okkr þinnig
ok gefið sitjöndum sigr!

9. Heilir æsir!
heilar ásynjur!
heil sjá in fjölnýta fold!
mál ok mannvit
gefið okkr mærum tveim
ok læknishendr, meðan lifum!“

*Hon tók þá horn fullt mjaðar ok gaf hánum minnisveig:

10. „Bjór fœri*k* þèr,
brynþings apaldr!
magni blandinn
ok megintíri;
fullr er hann ljóða
ok líknstafa,
góðra galdra
ok gamanrúna.

11. Sigrúnar skaltu kunna,
ef þú vilt sigr hafa,
ok rísta á hjalti hjörs:
sumar á vetrimum,
sumar á valböstum,
ok nefna tysvar Tý.

12. Ölrúnar skaltu kunna,
ef þú vill, annars kvæn
vèlit þik í trygð, ef þú trúir:
á horni skal þær rísta
ok á handar baki,
ok merkja á nagli Nauð.

13. Full skal signa
ok við fári sjá
ok verpa lauki í lög;
[þá ek þat veit,
at þèr verðr aldri
meinblandinn mjöðr.]

14. Bjargrúnar skaltu kunna,
ef þú bjarga vilt
ok leysa kind frá konum:
á lófu*m* þèr skal rísta
ok of liðu spenna,
ok biðja þá dísir duga.

15. Brimrúnar skaltu *kunna*,
ef þú vilt borgit hafa
á sundi seglmörum:
á stafni skal þær rísta
ok á stjórnarblaði,
ok leggja eld í ár;
era svá brattr breki
nè svá blár unnir,
þó kemstu heill af hafi.

16. Limrúnar skaltu kunna,
ef þú vilt læknir vera
ok kunna sár at sjá:
á berki skal þær rísta
ok á baðmi viðar,
þess er lúta austr limar.

17. Málrúnar skaltu kunna,
ef þu vilt, at manngi þèr
heiptum gjaldi harm:
þær um vindr,
þær um vefr,
þær um setr allar saman,
á því þingi,
er þjóðir skulu
í fulla dóma fara.

18. Hugrúnar skaltu kunna,
ef þú vilt hverjum vera
geðsvinnari guma:
þær of rèð,
þær of reist,
þær um hugði Hroptr,
af þeim legi,
er lekit hafði
ór hausi Heiðdraupnis
ok ór horni Hoddrofnis.

19. Á bjargi stóð
með Brímis eggjar,
hafði sèr á höfði hjálm:
þá mælti Míms höfuð
fróðlikt it fyrsta orð
ok sagði sanna stafi.

20. Á skildi kvað ristnar,
þeim er stendr fyr skínanda goði,
á eyra Árvakrs
ok á Alsvinns hófi,
á því hveli, er snýsk
undir reið *Hrö*gnis,
á Sleipnis tönnum
ok á sleða fjötrum,

21. Á bjarnar hrammi
ok á Braga tungu,
á úlfs klóm
ok á arnar nefi,
á blóðgum vængjum
ok á brúar sporði,
á lausnar lófa
ok á líknar spori,

22. Á gleri ok á gulli
ok á gumna heillum,
í víni ok *í* virtri
ok *á* vilisessi,
á Gungnis oddi
ok á Grana brjósti,
á nornar nagli
ok á nefi uglu.

23. Allar váru af skafnar,
þær er váru á ristnar,
ok hverfðar við inn helga mjöð
ok sendar á víða vega:
þær 'ru með ásum,
þær 'ru með álfum,
sumar með vísum vönum,
sumar hafa menskir menn.

24. Þat eru bókrúnar,
þat eru bjargrúnar
ok allar ölrúnar
ok mætar meginrúuar,
hveim er þær kná óviltar
ok óspiltar
sèr at heillum hafa.
Njóttu, ef þú namt,
unz rjúfask regin!

25. Nú skaltu kjósa,
alls þèr er kostr um boðinn,
hvassa vápna hlynr!
sögn eða þögn
hafðu þèr sjálfr í hug!
öll eru mein of metin."

26. „Munka*t* ek flœja,

þótt mik feigan vitir,
emkat ek með bleyði borinn;
ástráð þín
ek vil öll hafa,
svá lengi sem ek lifi."
27. „Þat ræð ek þèr it fyrsta,
at þú við frændr þína
vammalaust verir:
síðr þú hefnir,
þótt þeir sakar göri,
þat kveða dauðum duga.
28. Þat ræð ek þèr annat,
at þú eið ne sverir,
nema þann er saðr sè:
grimmar limar
ganga at trygðrofi,
armr er vára vargr.
29. Þat ræð ek þèr *it* þriðja,
at þú þingi á
deilit við heimska hali;
þvíat ósviðr maðr
lætr opt kveðin
verri orð en viti.
30. Allt er vant:
ef þú við þegir,
þá þykkir þú með bleyði borinn
eða sönnu sagðr;
hættr er heimiskviðr,
nema sèr góðan geti;
annars dags
láttu hans öndu farit,
ok launa svá lýðum lygi!
31. Þat ræð ek þèr it fjórða,
ef býr fordæða
vammafull á vegi:
ganga er betra
en gista sè,
þótt þik nótt um nemi.
32. Fornjósnar augu
þurfu fíra synir,
hvars skulu vreiðir vega:
opt bölvísar konur
sitja brautu nær,
þær er deyfa sverð ok sefa.
33. Þat ræð ek þèr it fimta,
þóttu fagrar sèr
brúðir bekkjum á:
sifjar silfrs látattu
þínum svefni ráða,
teygiattu þèr at kossi konur!
34. Þat ræð ek þèr it sètta,
þótt með seggjum fari
[öldrmál til öfug:
drukna deila
skalattu við dólgviðu;
margan stelr viti vín.
35. Sennur ok öl
hefir seggjum verit
mörgum at móðtrega:
sumum at bana,
sumum at bölstöfum;
fjöld er þat er fíra tregr.
36. Þat ræð ek þèr it sjaunda,
ef þú sakar deilir
við hugfulla hali:
berjask er betra
en brenna sè
inni auðstöfum.
37. Þat ræð ek þèr it átta,
at þú skalt við illu sjá
ok firrask flærðarstafi:
mey þú teygiat,
nè manns konu
eggja ofgamans!
38. Þat ræð ek þèr it níunda,
at þú nám bjargir,
hvars þú á foldu finnr:
hvárz eru sóttdauðir
eða eru sædauðir
eða eru vápndauðir verar.

39. Laug skal göra
þeim er liðnir 'ru,
hendr þvá ok höfuð,
kemba ok þerra,
áðr í kistu fari,
ok biðja sœtan sofa.

40. Þat ræð ek þèr it tíunda,
at þú trúir aldrigi
várum vargdropa,
hverstu ert bróðurbani,
eða hafir þú feldan föður:
úlfr er í ungum syni,
þó sè hann gulli gladdr.

41. Sakar ok heiptir
hyggiat svefngar vera
nè harm in heldr!
vits ok vápna
vant er jöfri at fá
þeim er skal fremstr með fírum.

42. Þat ræð ek þèr it ellipta,
at þú við illu sjáir
hvern veg at vinum;
langt líf þykkjumkak
lofðungs vita,
römm eru róg of risin."]

BROT

af

SIGURÐARKVIÐU.

* * *

Högni kvað:

1\. „*Hvat hefir Sigurðr*
til saka unnit,
er þú frœknan vill
fjörvi næma?"

Gunnarr kvað:

2\. „Mèr hefir Sigurðr
selda eiða,
eiða selda,
alla logna:
þá vèlti hann mik,
er hann vera skyldi
allra eiða
einn fulltrúi."

3\. „Þik hefir Brynhildr
böl at gerva
heiptar hvattan,
harm at vinna:
fyr-man hon Guðrúnu
góðra ráða,
en síðan þèr
sín at njóta."

4\. Sumir úlf *sniðu,
sumir orm sviðu,
sumir Gothormi
af gera deildu:
áðr þeir mætti
meins um lystir
a*t* horskum hal
hendr um leggja.

5\. *Soltinn varð Sigurðr
sunnan Rínar,
hrafn a*f* meiði
hátt kallaði:
„Ykkr mun Atli
eggjar rjóða,
munu vígská
of viða eiðar."

6\. Úti stóð Guðrún
Gjúka dóttir,
ok hon þat orða
alls fyrst um kvað:
„Hvar er nú Sigurðr,
seggja dróttinn,
er frændr mínir
fyrri ríða?"

7\. Ein*u* því Högni
andsvör veitti:

* * *

„Sundr höfum Sigurð
sverði högginn,
gnapir æ grár jór
yfir gram dauðum."*

8\. *Hló þá Brynhildr
— bœr allr dundi —
einu sinni
af öllum hug:
„*Lengi* skuluð njóta
landa ok þegna,
er þèr frœknan gram
falla lètuð."

9. * þá kvað þat Guðrún
Gjúka dóttir:
„Mjök mælir þú
miklar firnar;
gramir hafi Gunnar,
götvað Sigurðar!
heiptgjarns hugar
hefnt skal verða.“

10. þá kvað þat Brynhildr
Buðla dóttir:
„Vel skuluð njóta
vápna ok landa;
einn mundi Sigurðr
öllu ráða,
ef hann lengr litlu
lífi hèldi.

11. Væria þat sœmt,
at hann svá rèði
Gjúka arfi
ok Gota mengi:
er hann fimm sonu
at fólkr*æ*ði
gunnarfúsa
getna hafði.“

12. Fram var kvelda,
fjöld var drukkit,
var * þá hvívetna
vilmál talit;
sofnuðu allir,
er í sæing kvámu,
einn vakti Gunnarr
öllum lengr.

13. Fót nam at hrœra,
fjöld nam at spjalla,
hitt herglötuðr
hyggja tèði:
hvat þeir í böðvi
báðir sögðu
hrafn ey ok örn,
er þeir heim riðu.

14. Vaknaði Brynhildr
Buðla dóttir,
dís skjöldunga,
fyr dag litlu:
„Hvetið mik eða letið mik
— harmr er unninn —
sorg at segja
eða svá láta!“

15. þögðu allir
við því orði,
fár kunni
þeim fljóða-látum:
er hon grátandi
görðisk at segja
þat er hlæjandi
hölda beiddi.

Brynhildr kvað:

16. „Hugða*k* mèr, Gunnarr!
grimt í svefni:
svalt allt í sal,
ætta*k* sæing kalda;
en þú, gramr! riðir
glaums andvani,
fjötri fatlaðr,
í fjanda lið.

17. Svá mun öll yðar
ætt Niflunga
afli gengin,
eruð eiðrofa.

18. Mantattu Gunnarr!
til görva þat,
er þit blóði í spor
báðir renduð:
nú hefir þú hánum þat allt
illu launat,
er hann fremstan *þ*ik
finna vildi.

19. þá reyndi þat,
er riðit hafði
móðigr á vit

mín at biðja:
hve herglötuðr
hafði fyrri
eiðum haldit
við inn unga gram.

20. Benvönd of lèt
brugðinn gulli
margdýrr konungr
á meðal okkar:
eldi váru eggjar
utan görvar,
en eitrdropum
innan fáðar."

Hèr er sagt í þessu kviðu frá dauða Sigurðar, ok víkr hèr svá til, sem þeir dræpi hann úti; en sumir segja svá, at þeir dræpi hann inni í rekkju sinni sofanda. En þýðverskir menn segja svá, at þeir dræpi hann úti í skógi, ok svá segir í Guðrúnar kviðu inni fornu, at Sigurðr ok Gjúka synir hefðí til þings riðit, þá er hann var drepinn; en þat segja allir einnig, at þeir sviku hann í trygð ok vágu at hánum liggjanda ok óbúnum.

GUÐRÚNARKVIÐA.

HIN FYRSTA.

Guðrún sat yfir Sigurði dauðum; hon grèt eigi sem aðrar konur, en hon var búin til at springa af harmi. Til gengu bæði konur ok karlar at hugga hana, en þat var eigi auðvelt. Þat er sögn manna, at Guðrún hefði etit af Fáfnis hjarta, ok hon skildi því fugls rödd. Þetta er enn kveðit um Guðrúnu.

1. Ár var þaz Guðrún
gõrðisk at deyja,
er hon sat sorgfull
yfir Sigurði:
gerðit hon hjúfra
nè hõndum slá
nè kveina um,
sem konur aðrar.

2. Gengu jarlar
alsnotrir fram,
þeir er harðs hugar
hana löttu;
þeygi Guðrún
gráta mátti,
svá var hon móðug,
mundi hon springa.

3. Sátu ítrar
jarla brúðir
gulli búnar
fyr Guðrúnu:
hver sagði þeirra
sinn of trega,
þann er bitrastan
um beðit hafði.

4. Þá kvað *þat* Gjaflaug,
Gjúka systir:
„Mik veit*k* á moldu
munarlausasta:
hefi*k* fimm vera
*fj*örspell beðit,
† tveggja dœtra,
þriggja systra,
átta brœðra,
þó ek *enn* lifi*k*."

5. Þeygi Guðrún
gráta mátti,
* * *
svá var hon móðug
at mõg dauðan
ok harðhuguð
um hrer fylkis.

6. Þá kvað þat Herborg,
Húnalands dróttning:
„Hefi*k* harðara
harm at segja:
mínir sjau synir
sunnanlands,
verr inn átti,
í val fèllu.

7. Faðir ok móðir,

fjórir brœðr,
* * *
þau á vági
vindr of lèk,
barði bára
við borðþili.
8. Sjálf skyldak gőfga,
sjálf skyldak gőtva,
sjálf skyldak höndla
hrör þeirra;
þat ek allt um beið
ein misseri,
svá at mèr manngi
munar leitaði.
9. Þá varð ek hapta
ok hernuma
sams misseris
síðan verða:
skyldak skreyta
ok skúa binda
hersis kván
hverjan morgin.
10. Hon œgði mèr
af afbrýði
ok hörðum mik
höggum keyrði:
fann ek húsguma
hvergi in betra,
en húsfreyju
hvergi verri."
11. Þeygi Guðrún
gráta mátti,
* * *
svá var hon móðug
at mög dauðan
ok harðhuguð
um hrer fylkis.
12. Þá kvað þat Gullrönd
Gjúka dóttir:
„Fá kanntu, fóstra!
þótt þú fróð sèr,
ungu vífi
andspjöll bera."
†Varaði hon at hylja
um hrör fylkis.
13. Svipti hon blæju
af Sigurði
ok vatt vengi
fyr vífs knjám:
„Líttu á ljúfan!
legðu munn við grön,
sem þú hálsaðir
heilan stilli!"
14. „Á leit Guðrún
einu sinni,
sá hon döglings skör
dreyra runna,
fránar sjónir
fylkis liðnar,
hugborg jöfurs
hjörvi skorna.
15. Þá hnè Guðrún
höll við bólstri,
* * *
haddr losnaði,
hlýr roðnaði,
en regns dropi
rann niðr um knè.
16. Þá grèt Guðrún
Gjúka dóttir,
svá at tár flugu
tresk í gögnum,
ok gullu við
gæss í túni,
mærir fuglar,
er mær átti.
17. †Þá kvað þat Gullrönd
Gjúka dóttir:
„Ykkrar vissak
ástir mestar

manna allra
fyr mold ofan:
undir þú hvárki
úti nè inni,
systir mín!
nema hjá Sigurði."

18. „Svá var minn Sigurðr
hjá sonum Gjúka,
sem væri geirlaukr
ór grasi vaxinn,
eða væri bjartr steinn
á band dreginn,
jarknasteinn,
yfir öðlingum.

19. Ek þótta ok
þjóðans rekkum
hverri hæri
Herjans dísi;
nú em ek svá lítil,
sem lauf sè
opt jölstrum,
at jöfur dauðan.

20. Sakna*k* í sessi
ok í sæingu
míns málvinar,
valda megir Gjúka:
valda megir Gjúka
mínu *bölvi*
ok syst*ur* sin*n*ar
sárum gráti.

21. Svá èr um lýða
landi eyðið,
sem èr um unnuð
eiða svarða;
m*una* þú, Gunnarr!
gulls um njóta,
þeir munu þèr baugar
at bana verða,
† er þú Sigurði
svarðir eiða.

22. Opt var í túni
teiti meiri,
þá er minn Sigurðr
söðlaði Grana,
ok þeir Brynhildar
biðja fóru,
armrar vættar,
illu heilli."

23. Þá kvað þat Brynhildr
Buðla dóttir:
„Vön sè sú vættr
vers ok barna,
er þik, Guðrún!
gráts um beiddi
ok þèr í morgun
málrúnar gaf!"

24. Þá kvað þat Gullrönd
Gjúka dóttir:
„Þegi þú, þjóðleið,
þeirra orða!
urðr öðlinga
hefir þú æ verit,
rekr þik alda hverr
illrar skepnu,
sorg sára
sjau konunga
ok vinspell
vífa mest."

25. Þá kvað þat Brynhildr
Buðla dóttir:
„Veldr einn Atli
öllu bölvi,
of borinn Buðla,
bróðir minn.

26. Þá er vit í höll
húnskrar þjóðar
eld á jöfri
ormbeðs litum:
þess hefi*k* gangs
goldit síðan,

þeirrar sýnar,
sámk ey.“

27\. Stóð hon und stoð,
strengði hon *efli*,
brann Brynhildi
Buðla dóttur
eldr ór augum,
eitri fnœsti,
er hon sár um leit
á Sigurði.

Guð*rún* gekk þaðan á braut til skógar á eyðimerkr ok fór allt til Danmarkar ok var þar með Þóru Hákonar dóttur sjau misseri. Brynhildr vildi eigi lifa eptir Sigurð; hon lèt drepa þræla sína átta ok fimm ambóttir; þá lagði hon sik sverði til bana, svá sem segir í Sigurðar kviðu inni skömmu.

SIGURÐARKVIÐA FÁFNISBANA

HIN ÞRIÐJA

eða

SIGURÐARKVIÐA HIN SKAMMA.

1. Ár var þaz Sigurðr
sótti Gjúka,
Völsungr ungi,
er vegit hafði:
tók við trygðum
tveggja brœðra,
seldusk eiða
eljunfrœknir.

2. Mey buðu hánum
ok meiðma fjöld,
Guðrúnu ungu
Gjúka dóttur:
drukku ok dœmdu
dœgr mart saman
Sigurðr ungi
ok synir Gjúka.

3. Unz þeir Brynhildar
biðja fóru,
svá at þeim Sigurðr
reið í sinni,
Völsungr ungi,
ok vega kunni:
hann um ætti,
ef hann eiga knætti.

4. Seggr inn suðrœni
lagði sverð nökkvit,
mæki málfán,
á meðal þeirra:
nè hann konu
kyssa gerði,
†nè húnskr konungr
hefja sèr at armi,
mey frumunga
fal hann megi Gjúka.

5. Hon sèr at lífi
löst ne vissi
ok at aldrlagi
ekki grand,
vamm þat er væri
eða vera hygði;
gengu þess á milli
grimmar urðir.

6. Ein sat hon úti
aptan dags,
nam hon svá *mart*
um at mælask:
„Hafa skal ek Sigurð,
eða þó svelta,
mög frumungan,
mèr á armi.

7. Orð mæltak nú,
iðrumk eptir þess:
kván er hans Guðrún,
en ek Gunnars;
* * *
ljótar nornir
skópu*mk* langa þrá.“

8. Opt gengr hon innan

ills um fyld,
ísa ok jökla,
aptan hvern,
er þau Guðrún
ganga á beð,
ok hana Sigurðr
sveipr í ripti.

9. [*„Nú mun Gjúka dóttur*
á gamanþingi]
konungr inn húnski
kván frjá sína:
vön geng ek vilja
vers ok beggja,
verð ek mik gœla
af grimmum hug.“

10. Nam af þeim heiptum
hvetjask at vígi:
„þú skalt, Gunnarr!
gerst um láta
mínu landi
ok mèr sjálfri;
mun*ka*k una aldri
með öðlingi.

11. Mun ek aptr fara,
þars ek áðan vark,
með nábornum
niðjum mínum:
† þar mun ek sitja
ok sofa lífi;
nema þú Sigurð
svelta látir
ok jöfur*r* öðrum
œðri verðir.

12. Látum son fara
feðr í sinni!
skalat úlf ala
ungan lengi:
hveim verðr hölda
hefnd lèttari
síðan til sátta,
at sonr lifi*t*.“

13. *Hryggr* varð Gunnarr
ok hnipnaði,
sveip sínum hug,
sat um allan dag.

14. Hann vissi þat
vilgi görla,
hvat hánum væri
vinna sœmst:*
alls sik Völsung
vissi *sva*rðan
ok *sèr* at Sigurð
söknuð mikinn.

15. Ýmist hann hugði
jafnlanga stund,
**hvat* hánum væri
vinna bezt:
þat var eigi
a*f*ar títt,
at frá konungdóm
kvánir gengi.*

16. „Ein er mèr Brynhildr
öllum betri,
um borin Buðla,*
hon er bragr kvenna:
fyrr skal ek mínu
fjörvi láta,
en þeirrar meyjar
meiðmum týna.“

17. *Nam hann sèr Högna
heita at rúnum,
þar átti hann
alls fulltrúa:
„Villdu okkr fylki
til fjár vèla?
gott er at ráða
Rínar málmi
† ok unandi
auði stýra
ok sitjandi

sælu njóta.“
18. Einu því Högni
andsvör veitti:
„Samir*at* okkr
slíkt at vinna:
sverði rofna
svarna eiða,
eiða svarna,
unnar trygðir.
19. Vituma vit á moldu
menn in sælli,
*nè in mætri
mægð á *f*oldu:
meðan fjórir vèr
fólki ráðum,
ok sá inn húnski
herbaldr lifir.*
20. Ef vèr fimm sonu
fœðum lengi,
átt *um* góða
œxla knættim;
ek veit görla,
hvaðan vegir standa:
eru Brynhildar
brek ófmikil.“
21. „Vit skulum Guthorm
görva at vígi,
yngra bróður
ófróðara:
hann var fyr utan
eiða svarna,
eiða svarna,
unnar trygðir.“
22. Dælt var at eggja
óbilgjarnan:
stóð til hjarta
hjörr Sigurði;
rèð til hefnda
hergjarn í sal
ok eptir varp
óbilgjörnum.
23. Fló til Guthorms
Grams ramliga
kynbirt járn
ór konungs hendi,
†hnè hans um dólgr
til hluta tveggja:
hendr ok höfuð
hnè á annan veg,
en fótahlutr
fèll aptr í stað.
24. Sofnuð var Guðrún
í sæingu
sorgalaus
hjá Sigurði;
en hon vaknaði
vilja firð,
er hon Freys vinar
flaut í dreyra.
25. Svá sló h*on* svára*n*
sin*ni* hend*i*,
at rammhugaðr
reis upp við beð:
„Grátattu, Guðrún!
svá grimliga,
brúðr frumunga!
þèr brœðr lifa.
26. Á ek til ungan
erfinytja,
kannat hann firrask
ór fjandgarði;
þeir sèr hafa
svárt ok dátt
en nær numit
nýlig ráð.
27. Ríðra þeim síðan,
þótt sjau alir,
systursonr
slíkr at þingi;
ek veit görla,

hví gegnir nú:
ein veldr Brynhildr
öllu bölvi.
28. Mèr unni mær
fyr mann hvern,
en við Gunnar
grand ekki vannk:
þyrmda*k* sifjum,
svörnum eiðum,
síðr v*æ*rak heitinn
hans kvánar vinr."
29. Kona varp öndu,
en konungr fjörvi,
svá sló hon sváran
sinni hendi,
at kváðu við
kalkar í vrá,
ok gullu við
gæss í túni.
30. Hló þá Brynhildr
Buðla dóttir
einu sinni
af öllum hug:
er hon til hvílu
heyra knátti
gjallan grát
Gjúka dóttur.
31. †Hitt kvað þá Gunnarr,
gramr haukstalda:
„Hlæra þú af því,
heiptgjörn kona!
glöð á gólfi,
at þèr góðs viti;
hví hafnar þú
inum hvíta lit?
feikna fœðir!
hygg ek, at feig sèr.
32. þú værir þess
verðust kvenna,
at fyr augum þèr
Atla hyggim:
sæir brœðr þínum
blóðukt sár,
undir dreyrgar
knættir yfir binda."
33. „Frýra maðr þèr*, Gunnarr!
hefir þú fullvegit;
lítt sèsk Atli
ófu þína:
hann mun ykkar*r* *láta*
önd síðari
ok æ *b*era
afl it meira.
34. Segja mun ek þèr, Gunnarr!
— sjálfr veiztu görla, —
hve èr yðr snemma
til saka rèðuð:
varð ek til ung
nè ofþrungin
fullgœdd fè
á fleti bróður.
35. Nè ek vilda þat,
at mik verr ætti,
áðr èr Gjúkungar
riðuð at garði,
þrír á hestum
þjóðkonungar;
en þeirra*r* f*arar*
þörfgi væri.*
36. Ok mèr Atli þat
einni sagði,
[*of borinn Buðla,*
bróðir minn;]
at hvárki lèzk
af höfnum deila
gull nè jarðir,
nema ek gefask lètak,
†ok engi hlut
auðins fjár,
þa*t* er mèr jóðungri

eig*n*a seld*i*
ok mèr jóðungri
a*u*ra taldi.
37. þá var á hvörfun
hugr minn um þat,
hvárt ek skylda vega
eða val fella
†böll í brynju
um bróður sök:
þat mundi þá
þjóðkunt vera,
mörgum manni
at munar stríði.
38. Lètum síga *samah*
sáttmál okkur,
lèk mèr meirr í mun
meiðmar þiggja:
bauga rauða
burar Sigmundar;
nè ek annars manns
aura vildak.
39. *þeim hètumk þá
þjóðkonungi,
er með gulli sat
á Grana bógum:
varat hann í augu
yðr um líkr,
†nè á engi hlut
at álitum,
þó þykkisk èr
þjóðkonungar.
40. Unna*k* einum,
nè ýmissum,
bjóat um hverfan
hug menskögul;
allt mun þat Atli
eptir finna,
er hann mína spyrr
morðför görva.
41. *þ*eygi skal
þunngeð kona
annarrar ver
aldri leiða;
* * *
þa*t* mun at hefndum
harma minna.“
42. Upp reis Gunnarr,
gramr verðungar,
ok um háls konu
hendr um lagði;
gengu allir,
ok þó ýmsir,
af heilum hug
hana at letja.
43. Hratt *hon* af hálsi
h*v*eim þar sèr,
lèta mann sik letja
langrar göngu.
Nam hann sèr Högna
he*i*ta at rúnum,
þar átti hann
alls fulltrúa:
44. „Seggi vil ek alla
í sal ganga
þína með mínum
— nú er þörf mikil —:
vita, ef meini
morðför konu,
unz af mèli
enn mein komi.“*
45. Einu því Högni
andsvör veitti:
*„þá látum því
þarfar ráða!
letia maðr hana
langrar göngu,
þars hon aptrborin
aldri verði!
46. Hon kröng of komsk
fyr knè móður,

[*aumlig vættr*
illu heilli:]
var hon æ borin
óvilja til,
mörgum manni
at móðtrega."
47. Hvarf sèr óhróðugr
andspilli frá,
þar er mörk menja
meiðmum deildi:
leit hon um alla
eigu sína,
soltnar þýjar
ok salkonur.
48. Gullbrynju smó,
vara gott í hug,
áðr sik miðlaði
mækis eggjum:
hnè við bólstri
hon á annan veg
ok hjörunduð
hugði at ráðum:
49. „Nú skulu ganga
þ*ær* er gull vilj*a*
minna þ*ýja*
at mèr þiggja:
ek gef hverri
um hroðit sigli,
bók ok blæju,
bjartar váðir."
50. Þögðu allir
við því orði,
ok allir senn
andsvör veittu:
„Œrnar soltnar,
munum enn lifa!
verða salkonur
sœmd at vinna."
51. Unz af hyggjandi
hörskrýdd kona
ung at aldri
orð viðr um kvað:
„Vilkat ek mann trauðan
nè torbœnan
um óra sök
aldri týna.
52. Þó mun á beinum
brenna yðrum
fæ*ri* eyrir,
þá er èr fram komið
— nè *munuð èr*
meirr um verða
menju*m* gœd*dar* —
mín at vitja.
53. Seztu niðr, Gunnarr!
mun ek segja þèr
lífs örvæna
ljósa brúði;
muna yðvart far
allt í sundi,
þótt ek hafa
öndu látit.
54. Sátt munuð it Guðrún
snemr en þú hyggir,
[*mun hana Grimhildr*
gœla ganga:]
*sv*efr kunn kona
við kv*á*n ung*ri*
daprar minjar
at dauðan ver.
55. [*Munuð í höll Hálfs*
hana finna,]
þar er mær borin,
móðir fœðir:
sú mun hvítari
en inn heiði dagr
Svanhildr vera
sólar-geisl*i*.
56. Gefa munðu Guðrúnu
góðra nökkurum

skrauti *gœdda*,
skatna mengi:
munat at vilja
vęrsæl gefin,
hana mun Atli
eiga ganga,
† of borinn Buðla,
bróðir minn.
57. Margs á ek minnask,
hve við mik fóruð,
þá er mik sára
svikna höfðuð:
* * *
vaðin at vilja
vark, meðan ek lifðak.
58. Muntu Oddrúnu
eiga vilja,
en þik Atli mun
æva láta:*
hon mun þèr unna,
sem ek skyldak,
ef okkr góð um sköp
gerði verða.
59. *It munuð lúta
á laun saman,
[*þeygi lengi því
leyna meguð:*]
þik mun Atli
illu beita,
mundu í öngan
ormgarð lagiðr.
60. Þat mun ok verða
þvígit lengra,
at Atli mun
öndu týna,
† sælu sinni
ok sona lífi:
þvíat hánum Guðrún
grymir á beð
snörpum eggjum
af sárum hug.
61. Semri væri Guðrún
systir ykkur
frumver sínum
at fylgja dauðum,
ef henni gæfi
góðra ráð,
eða ætti hon hug
oss um líkan.
62. Óðrt mælik nú,
en hon *æva* mun
of óra sök
aldri týna:
hana munu hefja
hávar bárur
til Jónakrs
óðaltorfu.
63. *Ala mun hon sèr jóð,
erfivörðu,*
erfivörðu,
Jónakrs sonu;
mun hon Svanhildi
senda af landi,
sína mey
ok Sigurðar.
64. Hana munu bíta
Bikka ráð,
þvíat Jörmunrekr
óþarft lifir;
þá er öll farin
ætt Sigurðar,
eru Guðrúnar
grœti at fleiri.
65. Biðja mun ek þik
bœnar einnar,
sú mun í heimi
hinzt bœn vera:
láttu svá breiða
borg á velli,
at undir oss öllum

jafnrúmt sè,
† þeim er sultu
með Sigurði!

66. Tjaldi þar um þá borg
tjöldum ok skjöldum!
sè þar valaript vel fáð
ok Vala mengi!
[*brenni þar Brynhild*
Buðla dóttur!]
brenni mèr inn húnska
á hlið aðra!

67. Brenni inum húnska
á hlið aðra
mína þjóna
menjum göfga!
tveir at höfðum,
tveir at fótum,
tveir hundar
ok tveir haukar!
† þá er öllu skipt
til jafnaðar.

68. Liggi okkar enn i milli
málmr hringvariðr!
egghvast járn,
svá endr lagit,
þá er vit bæði
beð einn stigum,
ok hètum þá
hjóna nafni.

69. Hrynja hánum þá
á hæl þeygi
hlunnblik hallar
hringi litkuð:
ef hánum fylgir
ferð mín hèðan,
þeygi mun *ó*r fõr
aumlig vera.

70. Þvíat hánum fylgja
fimm ambóttir,
átta þjónar
eðlum góðir,
fóstrman mitt
ok faðerni,
þat er Buðli gaf
barni sínu.

71. Mart sagða*k*,
munda*k* fleira,
er mèr meirr mjötuðr
málrúm gæfi:
ómun þverr,
undir svella,
satt eitt sagðak,
svá mun ek láta.“

HELREIÐ BRYNHILDAR.

Eptir dauða Brynhildar váru gör bál tvau: annat Sigurði, ok brann þat fyrr, en Brynhildr var á öðru brend, ok var hon í reið þeirri, er guðvefjum var tjölduð. Svá er sagt, at Brynhildr ók með reiðinni á helveg ok fór um tún, þar er gýgr nökkur bjó. Gýgrin kvað:

1. „Skal*att*u í gögnum
ganga eig*a*
grjóti studda
garða mína:
betr semdi þèr
borða at rekja æ,
heldr en vitja
vers annarrar.

2. Hvat skaltu vitja
af Vallandi,
hvarfúst höfuð!
húsa minna?
þú hefir, vár gulls!
ef þik vita lystir,
mild, af höndum
manns blóð þvegit.“

3. „Bregð*attu* mèr,
brúðr ór steini!
þótt ek værak
í víkingu!
ek mun okkur
œðri þykkja,
hvars menn eðli
okkart kunna.“

4. „þú vart, Brynhildr
Buðla dóttir!
heilli verstu
í heim borin:
þú hefir Gjúka
um glatat börnum
ok búi þeirra
brugðit góðu.“

5. „Ek mun segja þèr
svinn ór reiðu
vitlaussi mjök,
ef þik vita lystir:
hve görðu mik
Gjúka arfar
ástalausa
ok eiðrofa.

6. *Hètu mik allir
í Hlymdölum
Hildi un*d* hjálmi,
hverr er kunni.

7. †Lèt hami vára
hugfullr konungr
átta systra
undir eik borit;
var ek vetra tólf
ef þik vita lystir,
er ek ungum gram
eiða seldak.*

8. †þá lèt ek gamlan
á Goðþjóðu
Hjálmgunnar næst
heljar ganga:
gaf ek ungum sigr
Auðu bróður,
þar varð mèr Óðinn

ofreiðr um þat.

9. †Lauk hann mik skjöldum
í Skatalundi
rauðum ok hvítum,
randir snurtu:
þann bað hann slíta
svefni mínum,
er hvergi lands
hræðask kynni.

10. †Lèt *hann* um sal minn
sunnanverðan
hávan brenna
her alls viðar:
þar bað hann einn þegn
yfir at ríða,
þanns mèr fœrði gull,
þaz und Fáfni lá.

11. Reið góðr Grana
gullmiðlandi,
þars fóstri minn
fletjum stýrði:
einn þótti hann þar
öllum betri,
víkingr Dana,
í verðungu.

12. Sváfu vit ok undum
í sæing einni,
sem hann minn bróðir
um borinn væri:
hvártki knátti
hönd yfir annat
átta nóttum
okkart leggja.

13. Því brá mèr Guðrún
Gjúka dóttir,
at ek Sigurði
svæfak á armi:
þar varð ek þess vís,
er ek vildigak,
at þau vèltu mik
í verfangi.

14. Munu við ofstríð
alls til lengi
konur ok karlar
kvikvir fœdask:
vit skulum okkrum
aldri slíta
Sigurðr saman.
Sökstu, gýgjarkyn!"

DRÁP NIFLUNGA.

Gunnarr ok Högni tóku þá gullit allt, Fáfnis arf. Ófriðr var þá í milli Gjúkunga ok Atla; kendi hann Gjúkungum vǫld um andlát Brynhildar. Þat var til sætta, at þeir skyldu gipta hánum Guðrúnu, ok gáfu henni óminnisveig at drekka, áðr hon játti at giptask Atla. Synir Atla váru þeir Erpr ok Eitill; en Svanhildr var Sigurðar dóttir ok Guðrúnar.

Atli konungr bauð heim Gunnari ok Högna ok sendi Vinga eða Knefröð. Guðrún vissi vèlar ok sendi með rúnum orð, at þeir skyldu eigi koma, ok til jartegna sendi hon Högna hringinn Andvaranaut ok knýtti í vargshár. Gunnarr hafði beðit Oddrúnar, systur Atla, ok gat eigi; þá fèkk hann Glaumvarar, en Högni átti Kostberu; þeirra synir váru þeir Sólarr ok Snævarr ok Gjúki. En er Gjúkungar kómu til Atla, þá bað Guðrún sonu sína, at þeir bæði Gjúkungum lífs; en þeir vildu eigi. Hjarta var skorit ór Högna, en Gunnarr settr í ormgarð. Hann sló hörpu ok svæfði ormana, en naðra stakk hann til lifrar.

GUÐRÚNARKVIÐA

ÖNNUR

eða

GUÐRÚNARKVIÐA HIN FORNA.

---

†Þjóðrekr konungr var með Atla ok hafði þar látit flesta alla menn sína. Þjóðrekr ok Guðrún kærðu harma sín á milli; hon sagði *hánum* ok kvað:

1. Mær var ek meyja,
móðir mik fœddi,
björt í búri,
unna*k* vel brœðrum:
unz mik Gjúki
gulli reifði,
gulli reifði,
gaf Sigurði.

2. Svá var Sigurðr
of sonum Gjúka,
sem væri grœnn laukr
ór grasi vaxinn,
eða hjörtr hábeinn
um hvössum dýrum,
eða gull glóðrautt
of grá silfri.

3. Unz mèr fyr-mundu
mínir brœðr,
at ek ætta ver
öllum fremra:
sofa þeir nè máttut
nè of sakar dœma,
áðr þeir Sigurð
svelta lètut.

4. Grani rann at þingi,
gnýr var at heyra,
en þá Sigurðr
sjálfr *ne* kom*at*:
öll váru söðuldýr
sveita stokkin
ok of vanið vási
und vegöndum.

5. Gekk ek grátandi
við Grana rœða,
úrughlýra
jó frá ek spjalla:
hnipnaði Grani þá,
drap í gras höfði,
jór þ*at* vissi,
eigendr ne lifðut.

6. Lengi hvarfað*ak*,
lengi hugir deildusk,
áðr ek of frægak
fólkvörð at gram:
hnipnaði Gunnarr,
sagði mèr Högni
frá Sigurðar
sárum dauða:

7. „Liggr of höggvinn
fyr handan ver
Gothorms bani
of gefinn úlfum:
líttu þar Sigurð

á suðrvega!*
varga*r* þjóta
um veri þínum."

8. „Hví þú mèr, Högni!
harma slíka
viljalaussi
vill um segja?
þitt skyli hjarta
hrafnar slíta
víð lönd yfir,
en þú vitir manna!"

9. Svaraði Högni
sinni einu,
trauðr góðs hugar,
af trega stórum:
„þess áttu, Guðrún!
grœti at fleiri,
at hjarta mitt
hrafnar slíti."

10. Hvarf ek ein þaðan
andspilli frá,
á við les*a*
varga leifar:
*þa*r* heyr*ðak*
hrafna gjalla,
örnu gjalla
æzli fegna.
†Gerðiga*t* ek hjúfra
nè höndum slá
nè kveina um,
sem konur aðrar,
þá er sat*k* soltin
um Sigurði.

11. Nótt þótt*umk*
niðmyrkr vera,
er ek sárla satk
yfir Sigurði:
úlfar þótt*umk*
öllu betri,
ef þeir lèti mik
lífi týna,
†eða brendi mik
sem birkinn við.

12. Fór ek af fjalli
fimm dœgr talið,
unz ek höll Hálfs
háva þektak:
sat ek með Þóru
sjau misseri
dœtr Hákonar
í Danmörku.

13. Hon mèr at gamni
gullbókaði
sali suðrœna
ok svani danska:
*byrðu vit á borða
þat er þeir börðusk
Sigarr ok Siggeirr
suðr á Fj*óni*.

14. Höfðu vit á skriptum
þat er skatar lèku
ok á hannyrðum
hilmis þegna:
randir rauðar,
rekka Húna,
hjördrótt, hjálmdrótt,
hilmis fylgju.

15. Skip Sigmundar,
skriðu frá landi,
gyltar grímur,
grafnir stafnar.
— þá frá Grimhildr,
gotnesk kona,
hva*r* ek *var*
við væra hyggj*u*.

16. Hon brá borða
ok buri heimti,
þrágjarnliga
þess at spyrja:
hverr vildi *mög*

móður bœta
eða ver veginn
ví*f*i gjalda.
17. Gerr lèzk Gunnarr
gull at bjóða
sakar at bœta,
ok it sama Högni;
hon frètti at því,
hverr fara vildi
vigg at söðla,
vagn at beita,
† hesti ríða,
hauki fleygja,
örum at skjóta
a*f* ýboga.
18. Valdarr Dönum
með Jarizleifi,
Eymóðr þriði
með Jarizkári.
19. Inn gengu þá
jöfrum líkir
Langbarðs liðar,
höfðu loða rauða,
*stut*tar brynjur,
steypta hjálma,
skálmum gyrðir,
höfðu skarar jarpar.
20. Hverr vildi mèr
hnossir velja,
hnossir velja
ok hugat mæla:
ef þeir mætti mèr
margra súta
trygðir vinna,
nè ek trúa gerðak.
21. Fœrði mèr Grímhildr
full at drekka
svalt ok sárlikt,
nè ek sakar mundak:
þat var um aukit
*jar*ðar magni,
sva*l*köldum sæ
ok són*ar*dreyra.
22. Váru í horni
hvers kyns stafir
ristnir ok roðnir,
ráða ek ne máttak:
lyngfiskr langr,
lands Haddingja
ax óskorit,
innleið dýra.
23. Váru þeim bjóri
böl mörg saman:
urt alls viðar
ok akarn *brunn*in,
umdögg arins,
iðrar blotnar,
svíns lifr soðin,
þvíat hon sakar deyfði.
24. En þá gleymd*ak*,
er getit h*a*fð*ak*,
öll jöfurs
örlög í sal:
kvámu konungar
fyr knè þrennir,
áðr hon sjál*f* mik
sótti at máli:
25. „Gef ek þèr, Guðrún!
gull at þiggja,
fjöld alls fjár
at þinn föður dauðan:
hringa rauða,
Hlöðvès sali,
arsal allan
at jöfur fallinn,
26. Húnskar meyjar,
þær er hlaða spjöldum
ok göra gull fagrt,
svá at þèr gaman þykki:
ein skaltu ráða

auði Buðla,
gulli göfguð
ok gefin Atla."

27. „Vilk*at* ek
með veri ganga
nè Brynhildar
bróður eiga:
samir*a* mèr
við sòn Buðla
ætt at auka
nè una lífi."

28. „Hirðattu höldum
heiptir gjalda!
þvíat vèr höfum
valdit fyrri;
svá skaltu láta,
sem þeir lifi báðir
Sigurðr ok Sigmundr,
ef þú sonu fæðir."

29. *„Hirðattu bjóða
bölvafullar
þrágjarnliga
þær kindir mèr!
*máka*t* ek, Grimhildr!
glaumi bella
nè vígrisins
vánir telja;
†síz Sigurðar
sárla drukku
hrægífr *ok* huginn
hjartblóð saman."

30. *„Þann hefi*k* allra
ættgöfgastan
fylki fundit
ok framast nökkvi:
hann skaltu eiga,
unz þik aldr viðr,
verlaus vera,
nema þú vilir þenna.*

31. Lönd gef ek enn þèr,
lýða sinni,
Vinbjörg, Valbjörg,
ef þú vill þiggja;
[*njóttu vel brœðra,
vers ok barna!*]
eigðu um aldr þat
ok uni, dóttir!"

32. *„Þann mun ek kjósa *þá*
af konungum
ok þó af niðjum
nauðig hafa:
verðr*a* mèr
verr at yndi,
nè böl brœðra
at bura skjóli.

33. Hann mun Gunn*a*r
grandi beita
ok ór Högna
hjarta slíta:
munkat ek lèt*ta*
lífs, *áðr hvatan
eggleiks hvötuð
aldri næmik."

34. Grátandi Grimhildr
greip við orði,
er burum sínum
bölva vætti
†ok mögum sínum
meina stórra.*

* * *

35. Senn var á hesti
hverr drengr litinn,
en víf valnesk
hafið í vagna;
vèr sjau daga
svalt land riðum,
en aðra sjau
unnir kníðum,
†en ina þriðju sjau
þurt land stigum.

36. þar hliðverðir
hárar borgar
grind upp luku,
áðr í garð riðum.

* * *
* * *
* * *

37. Vakti mik Atli,
en ek vera þóttumk
full ills hugar
at frændr dauða.
38. „Svá mik nýliga
nornir vekja:“
— vílsinnis spá
vildi at ek rèða —
„hugðak þik, Guðrún
Gjúka dóttir!
læblöndnum hjör
leggja mik í gögnum.“
39. „þat er fyr eldi,
er járn dreyma,
fyr dul ok vil
drósar reiði:
mun ek þik við bölvi
brenna ganga,
líkna ok lækna,
þótt mèr leiðr sèr.“
40. „Hugðak hèr í túni
teina fallna,
þá er ek vildigak
vaxna láta:
rifnir með rótum,
roðnir í blóði,
bornir á bekki,
beðit mik at tyggvak.
41. Hugðak mèr af hendi
hauka fljúga
bráðalausa
bölranna til:
hjörtu hugðak þeirra
við hunang tuggin,
sorgmóðs sefa,
sollin blóði.
42. Hugðak mèr af hendi
hvelpa losna,
glaums andvana
gylli báðir:
hold hugðak þeirra
at hræum orðit,
nauðigr ná
nýta ek skyldak.“
43. „þar munu seggir
um sæfang dœma
ok hvítinga
höfði næma:
þeir munu feigir
fára nátta
fyr dag litlu
dróttum bergja.“
44. Lágak síðan,
nè ek sofa vildak,
þrágjörn, í kör,
þat man ek görva.

* * *
* * *

GUÐRÚNARKVIÐA

HIN ÞRIÐJA.

Herkja hèt ambótt Atla, hon hafði verit frilla hans; hon sagði Atla, at hon hefði sèt Þjóðrek ok Guðrúnu bæði saman; Atli var þá allókátr. Þá kvað Guðrún:

1. „Hvat er þèr? Atli!
— æ, Buðla sonr!
er þèr hrygt í hug, —
hví *hlær þú æva?
hitt mundi œðra
jörlum þykkja,
at við menn mæltir
ok mik sæir.“

2. „Tregr mik þat, Guðrún
Gjúka dóttir!
er mèr í höllu
Herkja sagði:
at it Þjóðrekr
undir þaki svæfið
ok lèttliga
líni verðið.“

3. „Þèr mun ek alls þess
eiða vinna
at inum hvíta
helga steini:
at ek við *son* Þjóðmar*s*
þatki áttak,
er vör*ð* nè verr
vinna knátti.

4. Nema ek hálsaða
herja stilli,
jöfur óneis*an*,
einu sinni:
aðrar váru
*ok*krar sp*enn*ar,
er vit hörmug tvau
hnigum at rúnum.

5. Hèr kom Þjóðrekr
með þrjá tegu,
lifa þeir ne einir
þriggja teg*a* manna;
h*nö*ktu mik at brœðrum
ok at brynjuðum,
h*nö*ktu mik at öllum
*h*öfuðniðjum.

6. *Kemra nú Gunnarr,
kalliga*k* Högna,
sèka*t* ek síðan
svása brœðr:
sverði mundi Högni
slíks harms reka,
nú verð ek sjálf fyr mik
synja lýta.

7. Sentu at Saxa
sunnmanna gram!
hann kann helga
hver vellanda.“
— Sjau hundruð manna
í sal gengu,
áðr kvæn konungs
í ketil tœki.*

8. Brá hon til botns
björtum lófa,

ok hon upp um tók
jarknasteina:
„Sè nú, seggir!
sýkn em ek orðin
heilagliga,
hve sjá hverr velli.“
9. Hló þá Atla
hugr í brjósti,
er hann heilar sá
hendr Guðrúnar:
„Nú skal Herkja
til hvers ganga,
sú er Guðrúnu
grandi vænti.“
10. Sáat maðr armlikt,
hverr er þat sáat,
hve þar á Herkju
hendr sviðnuðu;
leiddu þá mey
í mýri fúla.
Svá þá Guðrún
sinna harma.

ODDRÚNARGRÁTR.

Heiðrek*r* hèt konungr, dóttir hans hèt Borgný. Vilmundr hèt sá, er var friðill hennar. Hon mátti eigi fœða börn, áðr til kom Oddrún, Atla systir; hon hafði verit unnusta Gunnars Gjúka sonar. Um þessa sögu er hèr kveðit:

1. „Heyrða*k* segja
í sögum fornum,
hve mær um kom
til Mornalands;
engi mátti
fyr jörð ofan
Heiðreks dóttur
hjálpir vinna.

2. Þat frá Oddrún,
Atla systir,
at sú mær hafði
miklar sóttir:
brá hon af stalli
stjórnbitluðum
ok á svartan
söðul of lagði.

3. Lèt hon mar fara
moldveg slèttan,
unz at hári kom
höll standandi:
†ok hon inn um gekk
endlangan sal,
svipti hon söðli
af svöngum jó,
ok hon þat orða
alls fyrst um kvað:

4. „Hvat er frægst
hèr á foldu?
eða hvat er hle*zt*
Húnalands?“
— „Hèr liggr Borgný
of borin verkjum,
vina þín, Oddrún!
vittu, ef þú hjálpir!“

5. „Hverr hefir ví*fi*
vamms um leitat?
hví eru Borgnýj*u*
bráðar sóttir?“
— „Vilmundr heitir
vinr haukstalda,
hann varði mey
varmri blæju
†fimm vetr alla,
svá*t* hon sinn föður leyndi.“

6. Þær hykk mæltu
þvígit fleira,
gekk mild fyr knè
meyju at sitja:
ríkt gól Oddrún,
ramt gól Oddrún
bitra galdra
at Borgnýju.

7. Knátti mær ok mögr
moldveg sporna,
börn þau in blíðu
við bana Högna.
Þat nam at mæla
mær fjörsjúka,
svá at hon ekki kvað
orð it fyrra:

8. „Svá hjálpi þèr
hollar vættir,
Frigg ok Freyja
ok fleiri goð:
sem þú feldir mèr
fár af höndum,
[*ok þú hnètt*
til hjálpar mèr]!“
9. „Hnèkat ek af því
til hjálpar þèr,
at þú værir þess
verð aldrigi:
hèt ek ok efndak,
er ek hinnig mælta*k*,
at ek hvívetna
hjálpa skyldak.“
10. *„Œr ertu, Oddrún!
ok örvita,
er þú mèr af fári
flest orð of kvað:
en ek fylgðak þèr
á fjörgynju,
sem vit brœðrum tveim
of bor*nar* værim.“
11. *„Man ek *enn,
hvat þú mæltir um aptan,
þá er ek Gunnari
gerðak drekku:
slíks dœmi kvaðattu
síðan mundu
meyju verða,
nema mèr einni.“
12. [*Mær tók at minnask*
móðugs dags,]
þá er öðling*a*
arfi skiptu:
þá nam at setjask
sorgmóð kona,
at telja böl
af trega stórum:

13. „Var ek upp alin
í jöfra sal
— flestr fagnaði —
at fíra ráði:
unda*k* aldri
ok eign föður
fimm vetr eina,
svá at minn faðir lifði.
14. Þat nam at mæla
mál it efsta
sjá móðr konungr,
áðr hann sylti:
mik bað hann gœða
gulli rauðu
ok suðr gefa
syni Grimhildar.
15. *En hann Brynhildi
bað hjálm geta,
hana kvað hann óskmey
verða skyldu:
kvaða hann ina œðri
alna myndu
mey í heimi,
nema mjötuðr spilti.*
16. Brynhildr í búri
borða rakti,
hafði hon lýði
ok lönd um sik;
jörð dúsaði
ok upphiminn,
þá er bani Fáfnis
borg um þátti.
17. Þá var víg vegit
völsku sverði,
ok borg brotin,
sú er Brynhildr átti;
vara langt af því,
heldr válítit,
unz *hon* þær vèlar
vissi allar.

18. þess lèt hon harðar
hefndir verða,
svá at vèr öll höfum
œrnar raunir:
þat mun á hölda
hvert land fara,
er hon lèt sveltask
at Sigurði.

19. En ek Gunnari
gatk at unna,
bauga deili,
sem Brynhildr skyldi.*
Buðu þeir A*t*la
bauga rauða
ok brœðr mínum
bœtr ósmár.

20. Bauð hann enn við mèr
bú fimtán,
hliðfarm Grana
ef hann hafa vildi;
en Atli kvazk
eig*a* vilja
mund aldrigi
at megi Gjúka.

21. þeygi vit máttum
við munum vinna,
nema ek hèlt höfði
við hringbrota;
mæltu margir
mínir niðjar:
kváðusk okkr hafa
orðit bæði.

22. En mik Atli kvað
æva myndu
lýti ráða
nè löst göra;
en slíks skyli
synja aldri
maðr fyr annan,
þar er munuð deilir.

23. Sendi Atli
áru sína
um myrkvan við,
mín at freista;
ok þeir kvámu þar,
er þeir koma ne skyldut:
þá er breiddu vit
blæju eina.

24. Buðu vit þegnum
bauga rauða,
at þeir e*kk*i
til Atla segði;
en þeir *hvatliga
heim skunduðu
ok óðliga
Atla sögðu.

25. En þeir Guðrúnu
görla leyndu því,
at hon heldr vita
hálfu skyldi.
Hlymr var at heyra
hófgullinna,
þá er í garð riðu
Gjúka arfar.

26. þeir ór Högna
hjarta skáru,
en í ormgarð
annan lögðu;*
nam horskr konungr
hörpu sveigja,
þvíat hann hugði mik
til hjálpar sèr
†kynríkr konungr
of koma mundu.

27. *Var ek enn farin
einu sinni
til geir*niar*ðar
görva drykkju:
nam ek at heyra
ór Hlèseyju,

hve þar af stríðum
strengir gullu.
28. Bað ek ambáttir
búnar verða,
vilda*k* fylkis
fjörvi bjarga:
lètum fljóta
far *s*und yfir,
unz ek alla sák
Atla garða.
29. Þá kom in arma
út skævandi
móðir Atla,
— hon skyli morna! —
ok Gunnari
gróf til hjarta,
svá at ek máttigak
mærum bjarga.
30. Opt undrumk þat,
hví ek eptir mák,
lin*n*vengis bil!
lífi halda:
er ek ógnhvötum
unna þóttumk
sverða deili,
sem sjálfri mèr.
31. Sattu ok hlýddir,
meðan ek sagðak þèr
mörg ill um sköp
mín ok þeirra;
maðr hverr lifir*at*
at munum sínum."
Nú er um genginn
grátr Oddrúnar.

ATLAKVIÐA.

Guðrún Gjúka dóttir hefndi brœðra sinna, svá sem frægt er orðit. Hon drap fyrst sonu Atla, en eptir drap hon Atla ok brendi höllina ok hirðina alla. Um þetta er sjá kviða ort:

1. Atli sendi
ár til Gunnars
kunnan segg at ríða,
Knefruðr var sá heitinn;
at görðum kom hann Gjúka
ok at Gunnars höllu,
bekkjum aringreypum
ok at bjóri svásum.

2. Drukku þar dróttmegir
— en dyljendr þögðu —
vín í valhöllu,
*v*reiði sásk þeir Húna;
kallaði þá Knefröðr
kaldri röddu,
seggr inn suðrœni,
sat hann á bekk hám:

3. „Atli mik hingat sendi
ríða örindi
mar inum mèlgreypa
myrkvið inn ókunna:
at biðja yðr, Gunnarr!
at it á bekk komið
með hjálmum aringreypum
at sœkja heim Atla.

4. Skjöldu kneguð þar velja
ok skafna aska,
hjálma gullroðna
ok Húna mengi,
silfrgylt söðulklæði,
serki valrœ*na*,
dafar Darrað*ar*,
drösla mèlgreypa.

5. *Gu*ll lèzk ykkr ok mundu gefa
víðrar Gnítaheiðar,
af geiri gjallanda
ok af gyltum stöfnum,
stórar meiðmar
ok staði Danpar,
hrís þat it mæra,
er meðr Myrkvið kalla."

6. Höfði vatt þá Gunnarr
ok Högna til sagði:
„Hvat ræðr þú okkr, seggr inn œri!
alls vit slíkt heyrum?
gull vissa*k* ekki
á Gnítaheiði,
þat er vit ættima
annat slíkt.

7. Sjau eigu vit salhús

sverða full,
hverju eru þeirra
hjölt ór gulli;
minn veit ek mar beztan,
en mæki hvassastan,
†boga bekksæma,
en brynjur ór gulli,
hjálm ok skjöld hvítastan,
kominn ór höll Kjárs,
†einn er minn betri
en sè allra Húna."
8. „Hvat hyggr þú brúði bendu,
þá er hon okkr baug sendi
varinn váðum heiðingja?
hygg ek, at hon vörnuð byði;
hár fann ek heiðingja
riðit í hring rauðum:
ylfs*kr* er vegr okkarr
at ríða örindi.
9. *Úlf*a*r mun*u* ráða
arfi Niflunga,
gaml*ir*, grán*var*ð*ir*,
ef Gunnars missir:
birnir blakkfjall*ir*
bíta þreftönnum
*g*umna gr*ið*st*a*ði,
ef Gunnarr ne kem*sk*at."
10. Niðjar hvöttu Gunnar
nè náungr annarr,
rýnendr nè ráðendr
nè þeir er ríkir váru;
kvaddi þá Gunnarr,
sem konungr skyldi,
mærr í mjöðranni
af móði stórum:
11. „Rístu nú, Fjörnir!
láttu á flet vaþa
greppa gullskálir
með gumna höndum!
vel skulum vín drekka,
veigar alldýrar,
þótt í heimi sè
hinztr fögnuðr."*
12. Leiddu landrögni
lýðar óneisir
grátendr gunnhvata*n*
ór garði h*eiman*;
þá kvað þat inn œri
erfivörðr Högna:
„Heilir farið nú,* horskir!
hvars ykkr hugr teygir."
13. Fetum lèt*u* frœknir
um fjöll at þyrja
mari 'na mèlgreypu
myrkvið inn ókunna;
hristisk öll Húnmörk,
þar er harðmóðgir fóru,
*v*ráku þeir vandstyggva
völlu algrœna.
14. Land sá þeir Atla
ok liðskjálfar djúpa,
— B*uðla* greppar standa
á borg inni há, —
sal um suðrþjóðum
sleginn sessmeiðum,
bundnum röndum,
bleikum skjöldum.*
15. En þar drakk Atli,
ógnvaldr Húna,
vín í valhöllu,
verðir sátu úti:
at varða þeim Gunnari,
ef þeir h*ans* vitja kvæmi
með geiri gjallanda
at vekja gram hildi.
16. Systir fann þeirra snemst,
at þeir í sal kvámu
brœðr hennar báðir,

bjóri var hon lítt drukkin:
„Ráðinn ertu nú, Gunnarr!
hvat muntu, ríkr, vinna
við Húna harmbrögðum?
höll gakk þú ór snemma!
17. Betr hefðir þú, bróðir!
at þú í brynju fœrir,
sem hjálmum aringreypum
at sækja heim Atla:
sætir þú í söðlum
sólheiða daga,
[*víg at vekja,*
völl at rjóða.]
18. Nár nauð fölva
lètir nornir gráta,
Húna skjaldmeyjar
hervi kanna;
en Atla sjálfan
lètir þú í ormgarð koma:
nú er sá ormgarðr
ykkr um fólginn."
19. *þá kvað þat Gunnarr,
gumna dróttinn:
„Seinat er nú, systir!
at samna Niflungum:
langt er at leita
lýða sinnis til,
of rosmufjöll Rínar
rekka óneissa."*
20. Sjau hjó Högni
sverði hvössu,
en inum átta hratt hann
í eld heitan;
svá skal frœkn
fjandum verjask,
sem Högni varði
hendr Gunnars.
21. *Fengu þeir Gunnar
ok í fjötur settu,
vin Borgunda,
ok bundu fastla:
frágu frœknan,
ef fjör vildi
Gotna þjóðann
gulli kaupa.
22. *Mærr kvað þat Gunnarr,
geirniflungr:
„Hjarta skal mèr Högna
í hendi liggja
blóðugt, ór brjósti
skorit baldriða
saxi slíðrbeitu,
syni þjóðans."
23. [*Vildu þeir vísa*
vèlum beita,
er þræl æpanda
þrifu óvaran:]
skáru þeir hjarta
Hjalla ór brjósti,
blóðukt ok á bjóð lögðu
ok báru þat fyr Gunnar.*
24. „Hèr hefik hjarta
Hjalla ins blauða,
ólíkt hjarta
Högna ins frœkna:
er mjök bifask,
er á bjóði liggr,
bifðisk hálfu meirr,
er í brjósti lá."
25. Hló þá Högni,
er til hjarta skáru
kvikvan kumblasmið,
klökkva hann sízt hugði:
[*hart hugakarn*
hilmis tóku,]
blóðugt þat á bjóð lögðu
ok báru fyr Gunnar.*
26. „Hèr hefik hjarta

Högna ins frœkna,
ólíkt hjarta
Hjalla ins blauða:
er lítt bifask,
er á bjóði liggr,
bifðisk svági mjök,
þá er í brjósti lá.
27. Svá skaltu, Atli!
öngu fjarri,
sem munt
menjum verða:
[*auð inum mikla,*
þóttu oss myrðir,
munattu, vesall!
valda aldrigi.]
28. Er und einum mèr
öll um fólgin
hodd Niflunga,
lifira nú Högni;
ey var mèr týja,
meðan vit tveir lifðum,
nú er mèr engi,
er ek einn lifik.
29. Rín skal ráða
rógmálmi skatna,
svinn, áskunna
arfi Niflunga:
í veltanda vatni
lýsask valbaugar,
heldr en á höndum gull
skíni Húna börnum."
30. [*Kallaði nú Atli,*
konungr Húna:]
„Ýkvið èr hvelvögnum!
haptr er nú í böndum."
*Ok meirr þaðan
menvörð bituls
dólgrögni dró
til dauðs skókr.
31. Atli inn ríki
reið Glaum*i*
*r*ön*d*um sleginn
ok rógþornum;
sifjungr þeirra
Guðrún sigtíva
varnaði við tárum,
vaðin í þyshöllu.
32. „Svá gangi þèr, Atli!
sem þú við Gunnar áttir
eiða opt um svarða
ok ár of nefnda:
at sól inni suðrhöllu
ok at Sigtýs bergi,
hölkvi hvílbeðjar
ok at hringi Ullar!"*
33. Lifanda gram
lagði í garð þann
*skatna mengi,
er skriðinn var
innan ormum*
eitrs of fullum,
[*þeims geðhörðum*
til hjarta grófu.]
34. Heiptmóðr hörpu
hendi kníði
*enn einn Gunnarr,
glumdu strengir;
svá skal gulli
i garði fjanda
frœkn hringdrifi
við fíra halda.
35. Atli lèt
lands síns á vit
jó eyrskán
aptr frá morði:
dynr var í garði,
dröslum of þrungit,
vápnsöngr virða,

váru af heiði komnir.

36\. Út gekk þá Guðrún
Atla í gögn
með gyltum kalki
at reifa *grun*drögn*i*:
„þiggja knáttu, þengill!
í þinni höllu
glaðr at Guðrúnu,
gnadda*t* niflfarn*ir*.“

37\. Umdu ölskálir
Atla vínhöfgar,
þá er í höll saman
Húnar töldusk:
gumar gransíðir
gengu inn hva*t*ir,
**er* frá morði þeirra Gunnars
komnir váru ór myrkheimi.

38\. Skævaði þá in skírleita
drós skjöldunga
vær í valhöllu,
veigar þeim at bera;
afkár dís jöfrum
ok ölkrásir valdi
nauðug neffölum,
en níð sagði Atla:

39\. „Sona hefir þinna,
sverða deilir!
hjörtu hrædreyrug
við hunang of tuggin:
melta knáttu, móðugr!
manna valbr*á*ðir,
eta at ölkrásum
ok í öndugi at senda.

40\. Kallara þú síðan
til knjá þinna
Erp nè Eitil,
ölreifa tvá:
sèra þú síðan
í sæti miðju
gulls miðlendr
geira skepta,
†manar meita
nè mara keyra.“

41\. Ymr varð á bekkjum,
afkárr söngr virða,
gnýr und guðvefjum,
grètu börn Húna:
nema ein Guðrún,
er hon æva grèt
brœðr sína berharða
ok buri svása,
†unga, ófróða,
þá er hon við Atla gat.

42\. Gulli særi
in gaglbjarta,
hringum rauðum
reifði hon húskarla:
sköp lèt hon vaxa,
en skíran málm vaða,
æva fljóð ekki
gáði fjarghúsa.

43\. *Ölr* var Atli,
*ó*ðan h*a*fði* sik drukkit,
vápn hafði hann ekki,
varnaðit *við Guðrúnu:
opt var sá leikr betri,
þá er þau lint skyldu
*ást*um faðmask,
fyr*r* öðlingum.

44\. Hon beð broddi
gaf blóð at drekka
hendi helfússi,
ok hvelpa leysti:
hratt fyr hallar dyrr
— ok húskarla vakti —
brandi brúðr heitum,
þau lèt hon gjöld brœðra.

45. Eldi gaf hon þá alla,
er inni váru,*
forn timbr fèllu,
fjarghús ruku:
bœr Buðlunga
— brunnu ok skjaldmeyjar
inni aldrstamar —
hnè í eld heitan.
46. Fullrœtt er um þetta,
ferr engi svá síðan
brúðr í brynju,
brœðra at hefna:
hon hefir þriggja
þjóðkonunga
banorð borit
björt, áðr sylti.

Enn segir glöggra í Atlamálum inum grœnlenzkum.

ATLAMÁL

HIN GRŒNLENZKU.

1. Frètt hefir öld ófu,
þá er endr um görðu
seggir samkundu,
sú var nýtt festum:
œxtu einmæli,
yggt var þeim síðan
ok it sama sonum Gjúka,
er váru sannráðnir.
2. Sköp œxtu skjöldunga,
— skylduat feigir, —
illa rèzk Atla,
átti hann þó hyggju:
feldi stoð stóra,
stríddi sèr harðla,
af bragði boð sendi,
at kvæmi brátt mágar.
3. Horsk var húsfreyja,
hugði at mannviti,
lag heyrði hon orða,
hvat þeir á laun mæltu;
þá var vant vitri,
vildi hon þeim hjálpa,
skyldu um sæ sigla,
en sjálf ne komskat.
4. Rúnar nam at rísta,
rengði þær Vingi,
— fárs var hann flýtandi, —
áðr hann fram seldi;
fóru þá síðan
sendimenn Atla
um fjörð Lima,
þar er frœknir bjuggu.
5. Ölværir urðu
ok elda kyndu,
*u*gðu vætr vèla,
er þeir váru komnir:
tóku þeir fórnir,
er þeim fríðr sendi,
hengðu á súlu,
hugðut þat varða.

* * *

6. *Buðu þeir heim Högna,
ef hann þá heldr fœri,
— sýn var svipvísi,
ef þeir sín gæði; —
hèt þá Gunnarr,
ef Högni vildi,
Högni því *já*tti,
er hinn um rèði.
7. Kom þá Kostbera,
kvæn var hon Högna,
kona kapps gálig,
ok kvaddi þá báða;
glöð var ok Glaumvör,
er Gunnarr átti,
fèllskat saðr sviðri,
sýsti um þörf gesta.*
8. Báru mjöð mærar,
margs var alls beini,
fór þar fjöld horna,

unz þótti fulldrukkit;
[*risu at þat rekkar,*
rèðusk þeir at sofna,]
hjú görðu hvílu,
sem þeim hœgst þótti.
9. Kend var Kostbera,
kunni hon skil rúna,
innti orðstafi
at eldi ljósum:
gæta varð hon tungu
í góma báða,
váru svá viltar,
at var vant at ráða.
10. Sæing fóru síðan
sína þau Högni,
[*seint um sofnaði*
svinn húsfreyja;]
dreymdi dróttláta,
duldi þess vætki,
sagði horsk hilmi,
þegars hon rèð vakna.
11. „Heiman görisk þú, Högni!
hyggðu at ráðum!
— fár er fullrýninn, —
farðu í sinn annat!
rèð ek þær rúnar,
er reist þín systir:
björt hefir þèr eigi
boðit í sinn þetta.
12. Eitt ek mest undrumk:
mákat ek enn hyggja,
hvat þá varð vitri,
er skyldi villt rísta;
†þvíat svá var ávísat,
sem undir væri
bani ykkarr beggja,
ef it bráðla kvæmið;
vant er stafs vífi,
eða valda aðrir.“
13. „Allar ’ru illúðgar,*
ákat ek þess kynni,
vilkat ek læs leita,
nema launa eigim;
okkr mun gramr gulli
reifa glóðrauðu,
óumk ek aldrigi,
þótt vèr ógn fregnim.“
14. [*Gáði þess lítt göfugr,*
görðisk at sofna,
þó var víf móðugt,
vildit mál fella:]
„Stopalt munuð ganga,
ef it stundið þangat;
ykkr mun ástkynni
eigi í sinn þetta.
15. Dreymdi mik, Högni!
dyljumk þat eigi,
ganga mun ykkr andæris,
eða ella hræðumk:
blæju hugðak þína
brenna í eldi,
hryti hár logi
hús mín í gögnum.“
16. „Liggja hèr línklæði,
þau er lítt rœkið,
þau munu brátt brenna,
þar er þú blæju *hugðir*.“
[*Gáði þess lítt göfugr,*
görðisk at sofna,
þeygi víf móðugt
vildi mál fella:]
17. „Björn hugðak hèr inn kominn,
bryti upp stokka,
hristi svá hramma,
at vèr hrædd yrðim:
munn oss mörg hefði,
svá at vèr mættim ekki,
þar var ok þrömmun
þeygi svá lítil.“

18. „Veðr mun þar vaxa,
verða ótt snemma,
hvítabjörn hugðir,
þar mun hregg austan."
[*Gáði þess lítt göfugr,*
görðisk at sofna,
þó var víf móðugt,
lèta mál falla:]

19. „Örn hugða*k* hèr inn fljúga
at endlöngu húsi
[*svörtum vængjum,*
sveita var hann mjök stokkinn:]
þat mun oss drjúgt deilask,
dreifði hann oss öll blóði;
hugða*k* af heitun,
at væri hamr Atla."

20. „Slátrum sýsliga,
sjám þá róðru,
opt er þat fyr öxnum,
er örnu dreymir;
heill er hugr Atla,
hvatki er þik dreymir."
Lokit því lètu,
líðr hver rœða.

21. Vöknuðu velborin,
var þar sams dœmi,
gættisk þess Glaumvör,
at væri grand svefna:
[*ljós rèð mjök letja,*
lèta þó hinn segjask,]
treystisk við Gunnarr
at fá tvær leiðir.

22. „Görvan hugða*k* þèr gálga,
gengir þú at hanga,
[*værir þú í öngan*
ormgarð lagiðr:]
æti þik ormar,
yrða*k* þik kvikvan,
görðisk rök ragna;
ráð þú, hvat þat væri!"

23. [„*Gnæfir gunnfani,*
þar er þú gálga hugðir,
auðr mun œrinn,
þar er orma dreymir."
Ljós rèð mjök letja,
lèta þó hinn segjask,
treystisk við Gunnarr
at fá tvær leiðir.]

24. „Blóðgan hugða*k* mæki
borinn ór serk þínum,
— illt er svefn slíkan
at segja nauðmanni: —
geir hugða*k* standa
í gögnum þik miðjan,
emjuðu úlfar
á endum báðum."

25. „Rakkar þar renna,
ráðask mjök geyja,
opt verðr glaumr hunda
fyr geira flaugu*m*."
[*Ljós rèð mjök letja,*
lèta þó hinn segjask,
treystisk við Gunnarr
at fá tvær leiðir.]

26. „Á hugða*k* hèr inn renna
at en*d*löngu húsi,
þyti af þjósti,
þeystisk of bekki:
bryti fœtr ykkra
brœðra hèr tveggja,
gerðit vatn vægja;
vera mun þat fyr nökkvi."

27. „*Akrar munu renna,*
þar er þú á hugðir,
opt nema fœtr agnir,
er vèr akr göngum."
[*Ljós rèð mjök letja,*
lèta þó hinn segjask,
treystisk við Gunnarr
at fá tvær leiðir.]

28. „Konur hugðak dauðar
koma í nótt hingat,
værit vart búnar,
vildi þik kjósa:
byði þèr bráðliga
til bekkja sinna;
ek kveð aflima
orðnar þèr dísir.“

29. „Seinat er at segja,
svá er nú ráðit,
forðumka för þessa,
alls þó er fara ætlat;
[*dugira meirr dylja,*
daprt mun fyrir bera,]
mart er mjök glíkligt,
at munim skammæir.“

30. Litlu er lýsti,
lètusk þeir fúsir,
allir upp rísa,
önnur þau löttu;
fóru fimm saman
— fleiri til váru
hálfu húskarlar,
hugat var því illa —:

31. *Gunnarr ok Högni,*
Gjúka arfar báðir,
Snævarr ok Sólarr,
synir váru þeir Högna;
Orkning þann hètu,
er þeim enn fylgði,
blíðr var börr skjaldar
bróðir hans kvánar.

32. [*Váru þeim í sinni*
sendimenn Atla,
leiddu þá ór garði
lofða dísir báðar:]
fóru fagrbúnar,
unz þau fjörðr skildi,
löttu ávalt ljósar,
lètu*t* at heldr segjask.

33. Glaumvör kvað at orði,
er Gunnarr átti,
mælti hon við Vinga,
sem henni vert þótti:
„Vetkat ek, hvárt verðlaunið
at vilja ossum,
glœpr er gests kváma,
ef í görisk nakkvat.“

34. Sór þá Vingi,
sèr rèð hann lítt eira,
[*opin var þó ilkúð,*
er hann orð mælti:]
„Eigi hann jötnar,
ef hann at yðr lygi,
gálgi görvallan,
ef hann á grið hygði!“

35. Bera kvað at orði
blíð í hug sínum,
[*niðjum náborrnum*
nam hon gott gala:]
„Siglið èr sælir
ok sigr árnið!
fari, sem ek fyr mælik!
fæst eigi því níta!“

36. Högni svaraði,
hugði gott nánum:
„Huggizk it, horskar!
hvegi er þat görvisk;
mæla þat margir,
missir þó stórum,
mörgum ræðr litlu,
hve verðr leiddr heiman.“

37. Sásk til síðan,
áðr í sundr hyrfi,
þá hygg ek sköp skiptu,
skildusk vegir þeirra;
[*Glaumvör grátandi*
gekk til hvílbeðjar,

Bera brosandi
borða nam rekja.]
38. Róa námu ríki,
rifu kjöl hálfan,
beystu bakföllum,
brugðusk heldr reiðir:
hömlur slitnuðu,
háir brotnuðu,
gerðut far festa,
áðr þeir frá hyrfi.
39. Litlu ok lengra
— lok mun ek þess segja —
bœ sá þeir standa,
er Buðli átti;
hátt *grindr hriktu,
er Högni kníði;
orð kvað þá Vingi,
þaz án væri:
40. „Farið firr húsi!
— flátt er til sœkja,
brátt hefi*k* ykkr brenda,
bragðs sk*u*luð höggnir,
fagrt bað ek ykkr kvámu,
flátt var þó undir, —
ella hèðan bíðið,
meðan ek högg yðr gálga!"
41. Orð kvað hitt Högni,
hugði lítt vægja,
varr at vettugi,
er varð at reyna:
„Hirða þú oss hræða!
hafðu þat fram sjaldan!
ef þú eykr orði,
illt mundu þèr lengja."
42. Hrundu þeir Vinga
ok í hel drápu,
exar at lögðu,
meðan í önd hixti.
[*Kallaði þá Högni*
hárri röddu:
„Gestir 'ru í görðum,
þörf er góðs beina."]
43. Flyktusk þeir Atli
ok fóru í brynjur,
gengu svá görvir,
at var garðr milli;
urpusk á orðum
allir senn reiðir:
„Fyrr várum fullráða
at firra yðr lífi."
44. [*Hló þá Högni,*
stè of hrör Vinga:]
„Á sèr þat illa,
ef höfðuð áðr ráðit:
enn eruð óbúnir,
ok höfum einn feldan,
lamdan til heljar,
liðs var sá yðars."
45. Óðir þá urðu,
er þat orð heyrðu,
[*greppar gransíðir,*
hátt um grenjuðu:]
forðuðu fingrum
ok fengu í snœri,
skutu skarpliga
ok skjöldum hlífðusk.
46. Inn kom þá andspilli,
hvat úti drýgðu,
hátt fyr höllu
heyrðu þræl segja:
[*„Fœr nú örn undorn,*
skulum erfi drekka,
fara nú Niflungar
at vitja niflheima."]
47. Ötul var þá Guðrún,
er hon ekka heyrði,
[*stökk hon ór stóli*
stríð í hug sínum]:

hlaðin hálsmenjum,
hreytti hon þeim gervöllum,
slöngði svá silfri,
at í sundr hrutu baugar.
48. Út gekk h*o*n síðan,
yptit lítt hurðum,
fóra fælt þeygi,
ok fagnaði komnum:
hvarf til Niflunga,
sú var hinzt kveðja,
fylgði saðr slíku,
sagði hon mun fleira:
49. „Leitaða*k* í líkna
at letja ykkr heiman,
sköpum viðr manngi,
ok skuluð þó hèr komnir.“
Mælti af mannviti,
ef mundu sættask;
ekki at rèðusk,
allir ní kváðu.
50. Sá þá sælborin,
at þeir sárt lèku,
hugði á harðræði
ok hrauzk ór skikkju:
nöktan tók hon mæki
ok niðja fjör varði,
hœg varat hjaldri,
hvars hon hendr' festi.
51. Dóttir lèt Gjúka
drengi tvá hníga,
bróður hjó hon Atla,
bera varð þann síðan,
†skapti hon svá skœru,
skeldi fót undan;
annan rèð hon höggva,
svá at sá upp reisat,
í helju hon þann hafði,
þeygi henni hendr skulfu.
52. Þjörku þar görðu,
þeirri var við brugðit,
þat brá um allt annat,
er unnu börn Gjúka:
†svá kváðu Niflunga,
meðan sjálfir lifðu,
skapa sókn sverðum,
slítask af brynjur,
höggva svá hjálma,
sem þeim hugr dygði.
53. Morgin mest vágu,
unz miðjan dag líddi,
†óttu alla
ok önd*u*rðan dag;
fyrr var fullvegit,
flóði völlr blóði:
átján áðr fèllu,
en efri þeir urðu
Beru tveim svein*um*
ok bróð*u*r hennar.
54. Röskr tók at rœða,
þótt hann reiðr væri:
„Illt er um lítask,
yðr er þat kenna;
várum þrír tigir,
þegnar vígligir,
eptir lif*a* ellifu,
ór er þar brunnit.
55. Brœðr *fimm várum,
er Buðla mistum,
hefir nú Hel hálfa,
en höggnir tveir liggja;
*firðan *hafið* mik frændum,
fè opt svikinn,
senduð syst*u*r helju,
slíks ek mest kennumk.
56. Mægð gat ek mikla,
mákak því leyna,
kon*u* ve*g*liga,
knáka*k* þess njóta:

hljótt áttum sjaldan,
síz *kom* í hendr ossar,*
*hroldi hotvetna,
þat er til hags skyldi."
57. „Getr þú þess, Atli!
gerðir svá fyrri,
[*muntu lítt minnask*
minna viðfara:]
móður tókt mína
ok myrðir til hnossa,
svinna systrungu
sveltir þú í helli.
58. [*Stríð vár sterklig*
stæra þú enn vildir,
bræðrum mínum báðum
bjóða til helfara;]
hlœglikt mèr þat þykkir,
er þú þinn harm tínir,
goðum ek þat þakka,
er þèr gengsk illa."
59. „Eggja*k* yðr, jarlar!
auka harm stóran
vífs ins v*á*liga,
vilja*k* þat líta;
kostið svá keppa,
at klökkvi Guðrún!
sjá ek þat mættak,
at hon sèr ne yndit.
60. Takið èr Högna
ok hyldið með knífi,
skerið ór hjarta!
skuluð þess görvir;
Gunnar grimmúðgan
á gálga festið!
bellið því bragði,
bjóðið til ormum!"
Högni kvað:
61. „Gör, sem til lystir!
glaðr munk þess bíða,
röskr munk þèr reynask,
reynt hefi*k* fyrr brattara;
höfðuð *èr* hnekking,
meðan heilir várum,
nú erum svá sárir,
at þú mátt sjálfr valda."
62. Beiti þat mælti,
bryti var hann Atla:
„Töku vèr Hjalla,
en Högna forðum!
högum vèr hálft yrkjum!
hann er skapdauði,
lifira svá lengi,
löskr mun hann æ heitinn."
63. Hræddr var hvergætir,
hèlta*t* in lengr rúmi,
kunni klökkr verða,
kleif í rá hverja:
vesall lèzk, vígs þeirra
er skyldi vás gjalda,
ok sinn dag dapran
at deyja frá svínum,
†allri örkostu,
er hann áðr hafði.
64. Tóku þeir bras Buðla
ok brugðu til knífi,
œpti illþræ*li*,
áðr odds kendi:
tóm lèzk at eiga
teðja vel garða,
vinna it vergasta,
ef hann við rètti;
†feginn lèzk þó Hjalli,
at hann fjör þægi.
65. Gættisk þess Högni
— gerva svá færi —
at árna ánauðgum,
at undan gengi:
„Fyrir kveð ek mèr minna

at fremja leik þenna;
hví mynim hèr vilja
heyra á þá skrækta?"

66. Þrifu þeir þjóðgóðan,
þá var kostr engi
rekkum rakklátum
ráð enn lengr dvelja:
hló þá Högni,
heyrðu dagmegir,
keppa hann svá kunni,
kvöl hann vel þoldi.

* * *

67. Hörpu tók Gunnarr,
hrœrði ilkvistum,
slá hann svá kunni,
at snótir grètu,
klukku þeir karlar,
er kunnu görst heyra,
— ríkri ráð sagði —
raptar sundr brustu.

68. Dó þá dýrir,
dags var heldr snemma,
lètu þeir á lezti
lifa íþrótta;
[*fáir munu frœknari
á fold koma
nè menn mætri
fyrir mold ofan.*]

69. Stórr þóttisk Atli,
stè hann um þá báða,
horskri harm sagði
ok rèð heldr at bregða:
„Morginn er nú, Guðrún!
mist hefir þú þèr hollra;
sums ertu sjálfskapa,
at hafi svá gengit."

70. „Feginn ertu, Atli!
ferr þú víg lýsa;
á munu þèr iðrar,
ef þú allt reynir:
sú mun erfð eptir,
ek kann þèr segja,
ills gengsk þèr aldri,
nema ek ok deyja."

71. „Kann ek slíks synja,
sè ek til ráð annat
hálfu hógligra
— höfnum opt góðu —:
ma*n*i mun ek þik hugga,
mætum ágætum,
silfri snæhvítu,
sem þú sjálf vilir."

72. „Ón er þess eng*i*,
ek vil því níta,
sleit ek þá sáttir,
er váru sakar minni:
afkár ek áðr þótta,
á mun nú gœða,
hræfða*k* um ho*t*vetna,
meðan Högni lifði.

73. Alin vit upp várum
í einu húsi,
lèkum leik margan
ok í lundi óxum,
†gœddi okkr Grimhildr
gulli ok hálsmenjum;
bana mundu mèr brœðra
bœta aldrigi,
nè vinna þess ekki,
at mèr vel þykki.

74. Kostum drepr kvenna
karla ofríki,
í knè gengr hnefi,
ef kvistir þverra:
trè tekr at hníga,
ef höggr tág undan;
nú máttu einn, Atli!
öllu hèr ráða."

75. Gnótt var grunnýðgi,
er gramr því trúði,
sýn var sveipvísi,
ef hann sín gæði:
kröpp var þá Guðrún,
kunni um hug mæla,
lètt hon sèr gerði,
lèk hon tveim skjöldum.
76. Œxti hon öldrykkjur
at erfa brœðr sína,
samr lèzk ok Atli
at sína görva;
lokit því lètu,
lagat var drykkju,
sú var samkunda
við svörfun ofmikla.
77. Ströng var stórhuguð,
stríddi hon ætt Buðla,
†vildi hon ver sínum
vinna ofrhefndir,
lokkaði hon litla,
ok l*èku* við stokki:
glúpnuðu grimmir
ok grètu þeygi,
fóru í faðm móður,
frèttu, hvat þá skyldi.
78. „Spyrið lítt eptir!
spilla ætla*k* báðum,
lyst várumk þess lengi
at lyfja ykkr elli."
— „Blótt, sem vilt, börnum!
bannar þat manngi,
skömm mun ró reiði,
ef þú reynir gerva."
79. Brá þá barnœsku
brœðra in kappsvinna,
skipti*t* skapliga,
skar hon á háls báða.
Enn frètti Atli,
hvert farnir væri
sveinar hans leika,
er hann sá þá hvergi.
80. „Yfir ráðumk ganga,
Atla til segja,
dylja munk þik eigi
dóttir Grimhildar:
glaða mun þik minst, Atli!
ef þú gerva reynir;
vaktir vá mikla,
er þú vátt brœðr mína.
81. Svaf ek mjök sjaldan,
síðans þeir fèllu,
hèt ek þèr hörðu,
hefi*k* þik nú mintan:
morgin mèr sagðir,
man ek enn þann gerva,
nú er ok aptann,
áttu slíkt at frètta.
82. Maga hefir þú þinna
mist, sem þú sízt skyldir,
†hausa veiztu þeirra
hafða at ölskálum,
drýgða*k* þèr svá drykkju,
dreyra blètt ek þeirra:
tók ek þeirra hjörtu
ok á teini steiktak,
selda*k* þèr síðan,
sagðak, at kálfs væri.
83. Einn þú því ollir,
ekki rèttu leifa,
töggtu tíðliga,
trúðir vel jöxlum:
barna veiztu þinna,
biðr sèr fár verra,
hlut veld ek mínum,
hœlumk þó ekki."
84. „Grimm vartu, Guðrún!
er þú gera svá máttir,

barna þinna blóði
at blanda mèr drykkju;
snýtt hefir þú sifjungum,
sem þú sízt skyldir,
mèr lætr þú ok sjálfum
millum ills lítit."
85. „[*Heimskr vartu, Atli!*
er þú horskri vel trúðir,
ætt þinni allri
hefik æ hatat;]
vili mèr enn væri
at vega þik sjálfan,
fátt er fullilla
farit við gram slíkan.
86. Drýgt þú fyrr hafðir
þat er menn dœmi vissut*
heimsku harðræðis
í heimi þessum:
nú hefir þú enn aukit
þat er* áðan frágum,
greipt glœp stóran,
gert hefir þú þitt erfi."
87. „Brend mundu á báli
ok barið* áðr grjóti,
þá hefir þú árnat
þaztu æ beiðisk."
— „Seg þèr slíkar
sorgir ár morgin!
fríðra vil ek dauða
fara í ljós annat."
88. Sátu samtýnis,
sendusk fárhugi,
hendusk heiptyrði,
hvártki sér undi.
Heipt óx Hniflungi,
hugði á stórræði,
gat fyr Guðrúnu,
at hann væri grimmr Atla.
89. Kómu í hug henni
Högna viðfarar,
taldi happ hánum,
ef hann hefnt ynni.
Veginn var þá Atli,
var þess skamt bíða,
sonr vá Högna
ok sjálf Guðrún.
90. Röskr tók at rœða,
raktisk ór svefni,
kendi brátt benja,
bands kvað hann þörf önga:
„Segið it sannasta!
hverr vá son Buðla?
emka*t* ek lítt leikinn,
lífs tel ek ván önga."
91. „Dylja mun*k* þik eigi
dóttir Grimhildar,
látumk því valda,
er líðr þína ævi,
en sumu sonr Högna,
er þik sár mœða,
[*hefndi hann svá föður*
ok frænda sinna allra."
92. *Ræsir rammhugaðr*
reis upp við bólstri,
keppa hann vel kunni,
krepti mund at undu:]
„Vaðit hefir þú at vígi,
þótt værit skaplikt,
illt er vin vèla
þanns þèr vel trúir.
93. Beiddr fór ek heiman
at biðja þín, Guðrún!
leyfð vartu ekkja,
lètu stórráða:
varða ván lygi,
er vèr um reyndum,
fórtu heim hingat,
fylgði oss herr manna.

94. Allt var ítarlikt
um órar ferðir,
margs var alls sómi
manna tiginna:
naut váru œrin,
nutum af stórum,
þar var fjöld fèar,
fengu til margir.
95. Mund galt ek mærri,
meiðma fjöld þiggja,
þræla þrjá tigu,
þýjar sjau góðar,
[*mara mèlgreypa,*
marga hvelvagna,]
— sœmd var at slíku —
silfr var þó meira.
96. Lèzt þèr allt þykkja,
sem ekki væri,
meðan lönd þau lágu,
er mèr leifði Buðli,
†gróftu svá undir,
gerðit hlut þiggja;
sværu lèztu þína
sitja opt grátna,
fann ek í hug heilum
hjóna vætr síðan.“
97. „Lýgr þú nú, Atli!
þótt ek þat lítt rœkja,
heldr var ek hœg sjaldan,
hás þú þó stœr*ðir*:
börðuzk èr brœðr ungir,
báruzk róg milli,
hálft gekk til heljar
ór húsi þínu.*
98. þrjú várum systkin,
þóttum óvægin,
fórum af landi,
fylgðum Sigurði:
skæva vèr lètum,
skipi hvert várt stýrði,
örkuðum at auðnu,
unz vèr austr kvámum.
99. Konung drápum fyrstan,
kurum land þaðra,
hersar oss á hönd gengu,
hræzlu þat vissi:
vágum ór skógi
þanns vildum sýknan,
settum þann sælan,
er sèr ne áttit.
100. Dauðr varð inn húnski,
drap þá brátt kosti,
strangt var angr ungri
ekkju na*fn* hljóta;
kvöl þótti kvikri
at koma í hús Atla,
átti áðr kappi,
illr var sá missir.
101. Komtattu af því þingi,
er vèr þat frægim,
at þú sök sœttir
nè slöktir aðra:
vildir ávalt vægja,
en vætki halda,
kyrt um því láta,
er konungr skyldit.“
102. „Lýgr þú nú, Guðrún!
lítt mun við bœtask
hluti hvárigra,
höfum öll skarðan;
gör þú nú, Guðrún!
af gœzku þinni
okkr til ágætis,
er mik út hefja!“
103. „[*Unnak lítt lifnum,*
liðnum skal þó sœmd vinna:]
knör mun ek kaupa
ok kistu steinda,

vexa vel blæju
at verja þitt líki,
hyggja á þörf hverja,
sem vit holl værim."
104. Nár varð þá Atli,
niðjum stríð œxti,
efndi ítrborin
allt þaz rèð heita.
Fróð vildi Guðrún
fara sèr at spilla,
urðu dvöl dœgra,
dó hon í sinn annat.
105. Sæll er hverr síðan,
er slíkt getr fœða
jóð at afreki,
sems ól Gjúki;
lifa mun þat eptir
á landi hverju
þeirra þrámæli,
hvargi er þjóð heyrir.

GUÐRÚNARHVÖT.

Guðrún gekk þá til sævar, er hon hafði drepit Atla; gekk *síðan* út á sæinn ok vildi fara sèr; hon mátti eigi sökkva. Rak hana yfir fjörðinn á land Jónakrs konungs; hann fèkk hennar; þeirra synir váru þeir Sörli ok Erpr ok Hamdir. þar fœddisk upp Svanhildr Sigurðar dóttir; hon var gipt Jörmunrek inum ríkja. Með hánum var Bikki; hann rèð þat, at Randvèr konungs son skyldi taka hana. *þetta ráð líkaði þeim vel inum ungum mönnum.* þat sagði Bikki konungi. Konungr lèt hengja Randvè, en troða Svanhildi undir hrossa fótum. En er þat spurði Guðrún, þá kvaddi *hon* sonu sína.

1. þá frá ek sennu
slíðrfengligsta,
trauð mál talið
af trega stórum:
er harðhuguð
hvatti at vígi
grimmum orðum
Guðrún sonu:

2. „Hví sitið,
hví sofið lífi,
hví tregrat ykkr
teiti at mæla?
er Jörmunrekr
yðra systur
unga at aldri
jóm of traddi.*

3. Urðua*t* it glíkir
þeim Gunnari,
nè in heldr hugðir,
sem var Högni:
hennar munduð it
hefna leita,
ef it móð ættið
minna brœðra
†eða harðan hug
Húnkonunga.“

4. þá kvað þat Hamdir
inn hugumstóri:
„Lítt mundir þú
leyfa dáð Högna,
þá er Sigurð vöktu
svefni ór,
saztu á beð,
en banar hlógu.

5. Bœkr váru þínar
inar bláhvítu
roðnar í vers dreyra,
fólgnar í valblóði;
svalt þá Sigurðr,
saztu yfir dauðum,
glýja þú ne gáðir,
Gunnarr þèr svá vildi.

6. Urðu þèr *ballra*
brœðra hefndir
slíðrar ok sárar,
er þú sonu myrðir:
knættim *allir*
Jörmunreki
samhyggjendr

systur hefna.
7. [*Enn skal freista,*
þótt fæœri sèm,
þótt mynim hljóta
hlut inn minna;]
berið hnossir fram
Húnkonunga!
hefir þú okkr hvatta
at hjörþingi."
8. Hlæjandi Guðrún
hvarf til skemmu,
kumbl konunga
ór kerum valdi,
síðar brynjur,
ok sonum fœrði;
hlóðusk móðgir
á mara bógu.
9. † þá kvað þat Hamdir
inn hugumstóri:
„Svá kem*sk* meirr aptr,
móður at vitja,
geirnjörðr hniginn
á Goðþjóðu:
at þú erfi
at öll oss drekkir,
at Svanhildi
ok sonu þína."
10. Guðrún grátandi
Gjúka dóttir
gekk hon tregliga
á tái sitja
ok at telja
tárughlýra
móðug spjöll
á margan veg:
11. „þrjá vissa*k* elda,
þrjá vissa*k* arna,
var ek þrimr verum
vegin at húsi:
einn var mèr Sigurðr
öllum betri,
er brœðr mínir
at bana urðu.
12. Svára*ra*, sára*ra*
sákat ek nè kunn*ak*
mann nè mey
á moldu svikinn;
meirr þóttusk
mèr um stríða,
er mik öðlingar
Atla gáfu.
13. Húna hvassa
hèt ek mèr at rúnum,
unga, ófróða,
þá er ek við Atla gat:
máttigak bölva
bœtr um vinna,
áðr ek hnóf höfuð
af *H*niflungum.
14. Gekk ek til strandar,
gröm vark nornum,
vilda*k* hrinda
*h*ríðgri*m*d þeirra;
hófu mik, ne drektu,
hávar bárur,
því ek land um stèk,
at lifa skyldak.
15. Gekk ek á beð
— hugðak mèr fyr betra —
þriðja sinni
þjóðkonungi:
ól ek mèr jóð,
erfivörðu,
erfivörðu,
Jónakrs son*u*.
16. En um Svanhildi
sátu þýjar,
er ek minna barna
bazt fullhugðak:

svá var Svanhildr
í sal mínum,
sem væri sœmleitr
sólar geisli.
17. Gœdda*k* *hana* gulli
ok guðvefjum,
áðr ek gæfak
Goðþjóðar til
[*víf it unga,*
er æva skyldak,
grimmgeðjuðum
gömlum ver.]
18. *Sá* er mèr harðast*r*
harma minna
[— *knákat ek þess bót*
bíða aldrigi —]:
er þann inn hvíta
hadd Svanhildar
auri tröddu
und jóa fótum.
19. En sá sárastr,
er þeir Sigurð minn
sigri ræntan
í sæing vágu;
en sá grimmastr,
er þeir Gunnari
fránir ormar
til fjörs skriðu.
20. En sá hvassastr,
er til hjarta*
konung óblauðan
kvikvan skáru.
Fjöld man ek bölva,
fjöld man ek harma,
[*hví ek fleira böls*
of bíða skyldak!]
21. Beittu, Sigurð*r*,
inn blakka mar!
hest inn hraðfœra
láttu hinnig renna!
sitr*at nú* hèr
snör nè dóttir,
sú er Guðrúnu
gefi hnossir.
22. Minstu, Sigurðr!
hvat vit mæltum,
þá er vit á beð
bæði sátum:
at þú myndir mín,
móðugr! vitja
halr ór helju,
en ek þín ór heimi!
23. Hlaðið èr, jarlar,
eikiköst!
látið þann und hilmi
hæstan verða!
megi brenna brjóst
bölvafullt eldr,
þrungit um hjarta!
þiðni sorgir!“
24. Jörlum öllum
óðal batni,
snótum öllum
sorg at minni:
at þetta tregróf
um talit væri
[*gumna mengi,*
Guðrúnar hvöt]!

HAMDISMÁL

HIN FORNU.

1. †Spruttu á tái
tregnar iðir,
grœti álfa
in glýstömu;
ár um morgin
manna bölva
sútir hverjar
sorg um kveykva.

2. Vara þat nú
nè í gær,
þat hefir lȧngt
liðit síðan,
† er fátt fornara,
fremr var þat hálfu:
er hvatti Guðrún
Gjúka borin
sonu sína unga
at hefna Svanhildar:

3. *„Einstœð em ek orðin,
sem ösp í holti,
fallin at frændum,
sem fura at kvisti,
vaðin at vilja,
sem víð*ir* at laufi,
þá er in kvistskœða
kemr um dag varman.

4. Systir var ykkur
Svanhildr um heitin,
sú er Jörmunrekr
jóm um traddi:
hvítum ok svörtum
á hervegi,
grám, gangtömum
Gotna hrossum.

5. [*Sá sèsk fylkir*
fæst at lífi,
hyggrat henni
hefnendr lifa;]
eptir er ykkr þrungit
þjóðkonunga,
lifið einir èr
þátta ættar minnar.*

6. *Urðuat it glíkir*
þeim Gunnari,
nè in heldr hugðir,
sem vąr Högni:
hennar mundud it
hefna leita,
ef it móð ættið
minna brœðra."

7. Hitt kvað þá Hamdir
inn hugumstóri:
„Lítt myndir þú þá, Guðrún!
leyfa dáð Högna,
er þeir Sigurð* vöktu
svefni ór,
saztu á beð,
en banar hlógu.

8. Bœkr váru þínar
inar bláhvítu
*roð*nar v*al*undum,
flutu í vers dreyra;
svalt þá Sigurðr,
saztu yfir dauðum,
glýja þú ne gáðir,
Gunnarr þèr svá vildi.

9. Atla þóttisk þú stríða
at Erps morði

ok at Eitils aldrlagi,
*þèr var þat enn verra;
svá skyldi hverr öðrum
verja til aldrlaga
sverði sárbeitu,
at sèr ne stríddit."

10. Hitt kvað þá Sörli,
svinna hafði hann hyggju:
„Vilkat ek við móður
málum skipta,
orðs þykkir enn vant
ykkru hváru;
hvers biðr þú nú, Guðrún!
er þú at gráti ne færat?

11. Brœðr grát þú þína
ok buri svása,
niðja náborna
leid*da* nær rógi!
okkr skaltu ok, Guðrún!
gráta báða,
er hèr sitjum feigir á mörum,
fjarri munum deyja."

12. *Hitt kvað þá hróðrglöð,
stóð of hleðum,
†mæfingr mælti
við mög þenna:
„Því at þat heit*ik*,
ef hlýðigi*r* myni,
mega tveir menn einir
tíu hundru*ð* Gotna
binda eða berja
í borg inni há."

13. Gengu ór garði
görvir at eiskra*
Sörli ok Hamdir
synir Guðrúnar,
fundu á stræti
stórbrögðóttan:
„Hve mun jarpskör
okkr fulltingja?"

14. Svaraði inn sundrmœðri,
svá kvazk veita mundu
fullting frændum,
sem fótr öðrum.
— „Hvat megi fótr
fœti veita
nè holdgróin
hönd annarri?"

15. *Þá kvað þat Erpr
einu sinni,
mærr um lèk
á mars baki:
„Illt er blauðum hal
brautir kenna;
kóðu harðan mjök
hornung vera."

16. Drógu þeir ór skíði
skíðijárn,
mækis eggjar,
at mun flagði:
þverðu þeir þrótt sinn
at þriðjungi,
lètu mög ungan
til moldar hníga.

17. Skóku loða,
skálmir festu,
ok góðbornir smugu
í guðvefi;
*liðu þá yfir ungir
úrig fjöll
mörum húnlenzkum,
morðs at hefna.

18. *Land sá þeir Gotna*
ok liðskjálfar djúpa,
— Bikka greppar standa
á borg inni há, —
sal um suðrþjóðum
sleginn sessmeiðum,
bundnum röndum,
bleikum skjöldum.

19. Fram lágu brautir,
fundu vástigu
ok systurson
sáran á meiði,
vargtrè vindkölð
vestan bœjar,
trýtti æ trönu hvöt,
títt varat bíð*a*.

20. Glaumr var í höllu,
halir ölreifir,
ok til gota ekki
gerðut heyra:
áðr halr hugfullr
í horn um þaut,
[*þá er tírar gjarnir*
í tún riðu.]

21. Segja fóru *jarlar*
Jörmunreki,
at sènir váru
seggir un*d* hjálmum:
„Rœðið èr um ráð!
ríkir 'ru komnir,
fyr mátkum hafið èr mönnum
mey um tradda.“

22. Hló þá Jörmunrekr,
hendi drap á kampa,
bei*n*disk at bröngu,
bö*l*vaðisk at víni:
skók hann skör jarpa,
sá á skjöld hvítan,
lèt hann sèr í hendi
hvarfa ker gullit:

23. „Sæll ek þá þœttumk,
ef ek sjá knætta
Hamdi ok Sörla
í höllu minni:
byri munda*k* þá binda
með boga strengjum,
góð börn Gjúka
festa á gálga.“*

24. Styrr varð í ranni,
stukku ölskálir
í blóði bl*andna* lögu,
komit ór brjósti Gotna.
Hitt kvað þá Hamdir
inn hugumstóri
[*orðum ónýtum,*
er æva skyldi:]

25. „Œstir, Jörmunrekr!
okkarar kvámu
brœðra sammœðra
innan borgar þinnar:
fó*tum* sèr *þú* þí*num*,
höndum sèr þú þínum,
Jörmunrekr! orpit
í eld heitan.“

26. Þá hraut við
inn reginkunngi
baldr í brynju,
sem björn hryti:
„Grýtið èr á gumna!
alls geirar ne bíta,
eggjar nè járn,
Jónakrs sonu.“*

27. [*Brœðr bráðliga*
barðir váru grjóti,
steinum mjök studdir,
stóðuskat óðum;
hitt kvað þá Sörli
í sal miðjum,
svinnum blóð busti
ór breiðum undum:]

28. „Böl vanntu, bróðir!
er þú þann belg leystir,
opt ór þeim belg
böll ráð koma:
hug hefðir þú, Hamdir!
ef þú hefðir hyggjandi;
mikils er á mann hvern vant,
er mannvits er.“

29. „Af væri nú höfuð,
ef Erpr lifði,
bróðir okkarr inn böðfrœkni,
er vit á braut vágum,
verr inn víðfrægi,
— hvöttumk at dísir —
gumi inn gunnhelgi,
— görðumk at vigi. —
30. Ekki hygg ek *o*kkr vera
úlfa dœmi,
at vit mynim sjálfir um sakask:
sem grey norna,
þau er gráðug eru
i auðn um alin.
31. Vel höfum vegit,
stöndum á val Gotna
ofan eggmóðum,
sem ernir á kvisti:
góðs höfum tírar fengit,
þótt skylim nú eða í gær deyja;
kveld lifir maðr ekki
eptir kvið norna.“
32. þar fèll Sörli
at salar gafli,
en Hamdir hnè
at húsbaki.
[*Frák mjök sjaldan*
foldrjóðendr
œðra bíða auðar
Jónakrs sonum.]

þetta eru kölluð Hamdismál in fornu.

GROTTASÖNGR.

Skjöldr hèt sonr Óðins, er Skjöldungar eru frá komnir; hann hafði atsetu ok rèð löndum, þar sem nú er kölluð Danmörk, en þá var kallat Gotland. Skjöldr átti þann son, er Friðleifr hèt, er löndum rèð eptir hann. Sonr Friðleifs hèt Fróði, hann tók konungdóm eptir föður sinn, í þann tíð er Augustus keisari lagði frið of heim allan; þá var Kristr borinn. En fyrir því at Fróði var allra konunga ríkastr á Norðrlöndum, þá var hánum kendr friðrinn um alla danska tungu, ok kalla Norðmenn þat Fróða frið. Engi maðr grandaði öðrum, þótt hann hitti fyrir sèr föðurbana eða bróðurbana lausan eða bundinn; þá var ok engi þjófr eða ránsmaðr, svá at gullhringr einn lá þrjá vetr við þjóðveg á Jalangrsheiði.

Fróði konungr sótti heimboð í Svíþjóð til þess konungs, er Fjölnir er nefndr; þá keypti hann ambáttir tvær, er hètu Fenja ok Menja; þær váru miklar ok sterkar. Í þann tíma fannsk í Danmörk kvernsteinar tveir svá miklir, at engi var svá sterkr, at dregit gæti; en sú náttúra fylgði kverninni, at þat mólsk á, er sá mælti fyrir, er mól. Sú kvern hèt Grotti; Hengikjöptr er sá nefndr, er Fróða konungi gaf kvernina.

Fróði konungr lèt leiða ambáttirnar til kvernarinnar ok bað þær mala gull ok frið ok sælu Fróða. Þá gaf hann þeim eigi lengri hvíld eða svefn, en gaukrinn þagði, eða hljóð mátti kveða. Þá er sagt, at þær kvæði ljóð þau er kallat er Grottasöngr; ok áðr lètti kvæðinu, mólu þær her at Fróða, svá at á þeirri nótt kom þar sá sækonungr, er Mýsingr hèt, ok drap Fróða, tók þar herfang mikit. Þá lagðisk Fróðafriðr. Mýsingr hafði með sèr Grotta ok svá Fenju ok Menju ok bað þær mala salt; ok at miðri nótt spurðu þær, ef eigi leiddisk Mýsingi salt; hann bað þær mala lengr. Þær mólu litla hríð, áðr niðr sukku skipin *á Petlandsfirði*, ok var þar eptir svelgr í hafinu, er særinn fellr í kvernaraugat; *þá gnýr sjór, er hon gnýr*, ok þá varð sær saltr.

1. Nu eru komnar
til konungs húsa
framvísar tvær
Fenja ok Menja:
þær 'ru at Fróða
Friðleifs sonar
mátkar meyjar
at mani hafðar.

2. Þær at lúðri
leiddar váru
ok grjóts grjá
gangs of beidd*ar*:
hèt hann hvárigri
hvíld nè yndi,
áðr hann heyrði
hljóm ambátta.
3. Þær þyt þulu
þögnhorfinnar
hefjask lètu
ok hátt gjalla:
„Leggjum lúðra,
lèttum steinum!"
Bað hann enn meyjar,
at þær mala skyldu.
4. Sungu ok slungu
snúðga steini,
svá at Fróða man
flest sofnaði;
þá kvað þat Menj*a*,
var til meldr*ar* komin,
[*harðhugðigt man,*
hárri röddu:]
5. „Auð mölum Fróða,
mölum alsælan,
fjöld fjár
á feginslúðri!
siti hann á auði,
sofi han á dúni,
vaki hann at vilja!
þá er vel malit.
6. Hèr skyli engi
öðrum granda,
til böls búa
nè til bana orka,
nè höggva því
hvössu sverði,
þó at bana bróður
bundinn finni."
7. [*Hendr lètu hvílask,*
hall um standa;]
en hann kvað ekki
orð it fyrra:
„Sofið*a* þit
nè of sal gaukar,
eða lengr en svá
ljóð eitt kveðak!"
8. „Varattu, Fróði!
fullspakr of þik,
málvinr manna!
er þú man keyptir:
kaustu at afli
ok at álitum,
en at ætterni
ekki spurðir.
9. Harðr var Hrungnir
ok hans faðir,
þó var Þjazi
þeim öflgari,
Iði ok Örnir
okkrir niðjar,
brœðr bergrisa,
þeim erum bornar.
10. Kœmia Grotti
ór grjá fjalli,
nè sá inn harði
hallr ór jörðu,
nè mœli svá
mær bergrisa,
ef vissi vi*t*
vætr til hennar.
11. Vèr vetr níu
várum leikur,
öflgar alnar
fyrir jörð neðan:
stóðu*m* meyjar
at meginverkum,

færðum sjálfar
setberg ór stað.
12. Veltum grjóti
of garð risa,
svá at fold fyrir
fór skjálfandi:
svá slöngðum vit
snúðga steini,
höfga halli,
at halir tóku.
13. En vit síðan
á Svíþjóði
framvísar tvær
í fólk stigum:
*sn*eiddum b*rynjur*,
en brutum skjöldu,
gengum í gegnum
gráserkjat lið.
14. *Fram hèldum því
þau misseri,
at vit at köppum
kendar váru*m*:
þar skorðu vit
skörpum geirum
blóð ór benjum
ok brand ruðum.
15. Steyptum stilli
studdum annan,
veittum góðum
Gothormi lið,
— vara kyrrseta,
áðr Knúi fèlli, —
[*urðum þá haptar
ok hernumnar.*]*
16. Nú erum komnar
til konungs húsa
miskunnlausar
ok at mani hafðar:
aurr etr iljar,
en ofan kuldi,
drögum dólgs sjötul,
daprt er at Fróða.
17. Hendr skulu hvílask,
hallr standa mun,
malit hefi*k* fyrir mik
mitt of leiti."
— „Nú muna höndum
hvíld vel gefa,
áðr fullmalit
Fróða þykki.
18. Hendr skulu h*a*lda
harðar trjónur,
vápn valdreyrug,
vaki þú, Fróði!
vaki þú, Fróði!
ef þú hlýða vill
söngum okkrum
ok sögum fornum.
19. Eld sè ek brenna
fyrir austan borg,
vígspjöll vaka,
þat mun viti kallaðr:
mun herr koma
hinnig af bragði
ok brenna bœ
fyrir buðlungi.
20. Munattu halda
Hleiðrar stóli,
rauðum hringum
nè regingrjóti.
Tökum á möndli,
mær, skarpara!
eruma va*r*mar.
í valdreyra."
21. „Mól míns föður
mær ramliga,
þvíat hon feigð fíra
fjölmargra sá:
stukku stórar
steðr frá lúðri

jar*ð*ar fjar*ri*,
mölum enn framarr!

22. Mölum enn framarr!
mun Yrsu sonr
ví*g* Hálfdana*r*
hefna Fróða:
sá mun hennar
heitinn verða
burr ok bróðir,
vitum báðar þa*t*."

23. Mólu meyjar,
megins k*o*stuðu,
váru *v*ngar
í jötunmóði:
skulfu skaptrè,
skauzk lúðr ofan,
hraut inn höfgi
hallr sundr í tvau.

24. [*Fór in forna*
fold öll saman,]
en bergrisa
brúðr orð um kvað:
„Malit höfum, Fróði!
sem mun*r* um h*v*att*i*,
hafa fullstaðit
fljóð at meldri."

GRÓGALDR

eða

SVIPDAGSMÁLA BROT HIT FYRRA.

---

1. „Vaki þú, Gróa!
vaki þú, góð kona!
vek ek þik dauðra dura:
ef þú þat mant,
at þú þinn mög *beiddir*
til kumbldysjar koma."

2. „Hvat er nú ant
mínum einga-syni,
hverju ertu nú bölvi borinn:
er þú þá móður kallar,
er til moldar er komin
ok ór ljóðheimum liðin?"

3. „Ljótu leikborði
skau*t* fyr mik in lævísa kona,
sú er faðmaði minn föður:
þar bað hon mik koma,
er kvæ*m*tki veit,
móti Menglöð*u*."

4. „Löng er för,
langir 'ru farvegar,
langir 'ru manna munir;
e*n* þat verðr,
at þú þinn vilja bíðr,
ok skeikar þá Skuld*ar* at sköpum."

5. „Galdra þú mèr gal,
þá er góðir 'ru!
bjarg þú, móðir, megi!
á vegum allr
hygg ek at ek verða muna,
þykkjumk ek til ungr afi."

6. „Þann gel ek þèr fyrstan,
þann*s* kveða fjölnýtan,
þann*s* gól Rind*i* Rani:
at þú of öxl skjótir
því er þèr atalt þykkir;
sjálfr leið þú sjálfan þik!

7. Þann gel ek þèr annan,
ef þú árna skalt
viljalauss á vegum:
Urðar lokur
haldi þèr öllum megum!
æ heill þú á *sinnum* sèr!

8. Þann gel ek þèr inn þriðja,
ef þèr þjóðár
falla at fjörlo*k*um:
Hrön*n* ok *U*ðr
snúisk til heljar *h*èðan,
en þverri æ fyr þèr!

9. Þann gel ek þèr inn fjórða,
ef þik fjandr standa
görvir á gálgvegi:
hugr þeim hverfi
til handa þèr,
ok snúisk þeim til sátta sefi!

10. Þann gel ek þèr inn fimta,
ef þèr fjötur*r* verð*r*
borinn at boglimum:
l*eysigaldr* læt ek þèr
fyr legg of kveðinn,
ok stökkr þá láss af limum,
en af fótum fjöturr.

11. þann gel ek þèr inn sètta,
ef þú á sjó kemr
meira en menn viti:
lo*pt* ok lögr
gangi þèr í lúðr saman
ok ljái þèr æ friðdrjúgrar farar!

12. þann gel ek þèr inn sjaunda,
ef þik sœkja kemr
frost á fjalli há:
hræva kuldi
megit þínu holdi fara!
ok haldi*sk æ* lík at liðum!

13. þann gel ek þèr inn átta,
ef þik úti nemr
nótt á niflvegi:
*því at firr meg*i* þèr
til meins göra
kristin dauð kona.

14. þann gel ek þèr inn níunda,
ef þú við inn naddgöfga
orðum skiptir jötun:
máls ok mannvits
sè þèr á m*u*nn *ok í* hjarta
gnóga of gefit!

15. Far þú nú æva,
er þèr forað þykkir!
ok standit þèr mein fyr munum!
á jarðföstum steini
stóð ek innan dura,
meðan ek þèr galdra gól.

16. Móður orð
ber þú, mögr, hèðan
ok lát þèr í brjósti búa!
*iðg*nóga heill
skaltu of aldr hafa,
meðan þú mín orð of mant.“

FJÖLSVINNSMAL

eða

SVIPDAGSMÁLA BROT HIT SÍÐARA.

* * *

1\. Utan garða
sá hann upp um koma
þursa þjóðar sjöt:*
„Hvat er þat flagða,
er stendr fyr forgörðum
ok hvarflar um hættan loga?

2\. Hvers þú leitar,
eða hvers þú á leitum ert,
eða hvat viltu, vinlauss! vita?
*úrgar brautir
árna þú aptr hèðan!
áttattu hèr, verndarvanr! veru.“

3\. „Hvat er þat flagða,
er stendr fyr forgarði
ok býðrat líðöndum löð?
sœmdarorða lauss
hefir þú, seggr! of lifat,
ok haltu heim hèðan!“

4\. „Fjölsviðr ek heiti,
en ek á fróðan sefa,
þeygi em ek míns mildr matar:
innan garða
þú kemr hèr aldrigi,
ok dríf þú nú, vargr, at *viði*!“

5\. „Augna gamans
fýsir aptr fán,
hvars hann getr svást at sjá:
garðar glóa þykkj*umk*
of gullna sali,
hèr mundak eðli una.“

6\. „Segðu mèr *it sannasta*:
hverjum ertu, sveinn! of borinn?
eða hverra ertu manna mögr?“
„Vindkaldr ek heiti,
Várkaldr hèt minn faðir,
þess var Fjölkaldr faðir.

7\. Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hverr hèr ræðr
ok ríki hefir
eign ok auðsölum?“

8\. „Menglöð of heitir,
en hana móðir of gat
við Svafrþorins syni:
hon hèr ræðr
ok ríki hefir
eign ok auðsölum.“

9\. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvat sú grind heitir,
er með goðum sáat
menn it meira forað?“

10. „Þrymgjöll hon heitir,
en hana þrír gerðu
Sólblinda synir:
fjöturr fastr verðr
við faranda hvern,
er hana hefr frá hliði.“

11. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvat sá garðr heitir,
er með goðum sáat
menn it meira foráð?“

12. „Ga*t*stropnir heitir,
en ek hann görvan hefk
ór Leirbrímis limum:
svá hefik studdan,
at hann standa mun
æ meðan öld lifir.“

13. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvat þeir garmar heita,
er gífr*ari hefk*
önga fyrr *í* lönd*um* li*tit*?“

14. „Gífr heitir annarr,
en Geri annarr,
ef þú vilt þat vita:
varðir elli*lyfs*
er þeir varða,
unz rjúfask regin.“

15. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvárt sè manna nökkut,
þat er megi inn koma,
meðan sókndjarfir sofa?“

16. „Missvefni mikit
var þeim mjök of lagit,
sí*z* þeim var varzla vituð:
annarr of nætr sefr,
en annarr of daga,
ok kemsk þ*ví* vætr, ef þa*r* kem*r*.“

17. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvárt sè matar nökkut,
þat er *þeim* menn *ge*fi,
ok hlaupi inn, meðan þeir eta?“

18. „Vængbráðir tvær
liggja í Viðofnis liðum,
ef þú vilt þat vita:
þat eitt er svá matar,
at þeim menn of gefi,
ok hlaupi inn, meðan þeir eta.“

19. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvat þat barr heitir,
er breiðask um
lönd öll limar?“

20. „Mímameiðr hann heitir,
en þat *manngi veit*,
hvers hann af rótum renn;
við þat hann fellr,
er fæstan varir,
*felli*rat hann eldr nè járn.“

21. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvat af móði verðr
þess ins mæra viðar,
er hann *felli*rat eldr nè járn?“

22. „Út af hans aldni
skal á eld bera
fyr kelisjúkar konur:
utar hverfa
þa*z* þær innar skyli,

sá er hann með mönnum
mjötuðr."

23. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvat sá hani heitir,
er sitr í inum háva viði,
allr hann við gull glóir?"

24. „Viðofnir hann heitir,
en hann stendr veðrglasi
á meiðs kvistum Míma:
einum ekka
þryngr hann örófsaman
Surt *ok* Sinmö*ru*."

25. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvárt sè vápna nökkut,
þat er knegi Viðofnir fyrir
hníga á Heljar sjöt?"

26. „*L*ævateinn *hann heitir,
en hann gerði Loptr rú*num*
fyr nágrindr neðan:
í se*i*gjárns keri
liggr hann hjá Sinmöru,
ok halda njarðlásar níu."

27. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvárt aptr kemr
sá er eptir ferr
ok vill þann tein taka?"

28. „Aptr mun koma
sá er eptir ferr
ok vill þann tein taka:
ef þat fœrir,
er fáir eigu,
eiri aurglasis."

29. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvárt sè mæta nökkut,
þat er menn hafi,
ok verð*i* því in fölva gýgr
fegin?"

30. „Ljósan ljá
skaltu í lúðr bera,
þann er liggr í Viðofnis völum!
Sinmöru at selja,
áðr hon söm telisk
vápn til vígs at ljá."

31. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr:
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvat sá salr heitir,
er slunginn er
vísum vafrloga?"

32. „*L*ýr hann heitir,
en hann lengi mun
á brodds oddi bifask:
auðranns þess
munu um aldr hafa
frètt eina fírar."

33. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hver*ir* þat *gólf* görð*u*,
er ek fyr garð sák
innan ásmaga?"

34. „Uni ok Íri,
Bari ok *J*ari,
Varr ok Vegdrasill,
Dori ok Ori,
Dellingr at var þar
liðskjálf*a*r loki."

35. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:

hvat þat bjarg heitir,
er ek sè brúði á
þjóðmæra þruma?“

36. „*L*yfjaberg þat heitir,
en þat hefir lengi verit
s*jú*kum ok sár*um* gaman:
heil verðr hver,
þótt hafi *hel*jarsótt,
ef þat klífr, kona.“

37. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvat þær meyjar heita,
er fyr Menglaðar knjám
sitja sáttar saman?“

38. „Hlíf heitir *ein*,
önnur Hlífþ*ra*sa,
þriðja þjóðva*k*a,
Björt ok Bl*eik*,
Blíð *ok* Fríð,
Eir ok Aurboða.“

39. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvárt þær bjarga
þeim er blóta þær,
ef görask þarfar þess?“

40. „*Bjarga* sv*innar*,
hvar er menn blóta þær
á stallhelgum stað:
er svá hátt forað
kemrat *með* hölda sonum,
hvern þær ór nauðum nema.“

41. „Segðu mèr þat, Fjölsviðr!
er ek þik fregna mun
ok ek vilja vita:
hvárt sè manna nökkut,
þat er knegi á Menglaðar
svásum armi sofa?“

42. „Vætr er þat manna,
er knegi á Menglaðar
svásum armi sofa:
nema Svipdagr einn,
hánum var sú in sólbjarta
brúðr at kván of kveðin.“

43. „Hrittu á hurðir,
láttu hlið rúm!
hèr máttu Svipdag sjá;
en þó vita far,
ef vilja muni
Menglöð mitt gaman!“

44. „Heyrðu, Menglöð!
hèr er maðr kominn,
gakk þú á gest sjá!
hundar fagna,
hús hefir upp lokizk,
hygg ek, at Svipdagr sè.“

45. „Horskir hrafnar
skulu þèr á hám gálga
slíta sjónir ór:
ef þú þat lýgr,
at hèr sè langt kominn
mögr til minna sala.

46. Hvaðan þú fórt,
hvaðan þú för görðir,
hve þik hètu hjú?
at ætt ok nafni
skal ek jartegn vita,
ef ek var þèr *at* kván of kveðin.“

47. „Svipdagr ek heiti,
Sólbjartr hèt minn faðir,
þaðan rákumk vin*d*kalda vegu;
Urðar orði
kvíði engi maðr!
þótt þat sè við löst lagit.“

48. „Vel þú nú kominn!

hefik minn vilja beðit,
fylgja skal kveðju koss;
forkunnar sýn
mun flestan glaða,
hvers hefir við annan ást.

49. Lengi ek sat
*Lyfja*bergi á,
beið ek þín dœgr ok daga:
nú þat varð,
er ek vætt hefi*k*,
at þú ert *kominn, mögr! til minna sala.

50. Þrár hafðar
er ek hefi til þíns gamans,
en þú til míns munar:
nú er þat satt,
er vit slíta skulum
ævi ok aldr saman."

ANMÆRKNINGER.

Vspá. Den her gennemførte ordning af versene, hvorved navnlig v. 1—3 fremtræde som kvadets episke indgang, skyldes Bugge og er motivveret af ham i hans udg. s. 33—42; jfr. Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 243—47.

— 1^1. Efter Heiði have bægge membraner hana, sagtens først indkommet, efter at versefølgen var forstyrret. Ved udeladelsen deraf får verset en form, som gör det muligt, at vi i det have kvadets begyndelse. B (s. 393).

— 1$^{5-6}$. Sål. læser jeg nu efter **R**, der dog har den let forklarlige skrivfejl ho*n* leiki*nn* f. hugleikinn. G. — (B følger **H**'s læsemåde, der gör seið til udsagnsord: 'seid hon hvars hun kun*n*i seid h*on* hugleikin', kun at han [s. 389] vil læse hugleikinn med underforståelse af seið som navneord i gf.)

* — 3^3 f*yr* G, fe **R**. At læse fè-spjöll spaklig (med sp som rimstav) er allerede meget betænkeligt; og den derved fremkomne tydning: at Odin gav volven tillige med ringe og smykker også de vise taler og den tryllespådom (spá ganda), som han jo netop søgte hos hende, er så meningsløs, at jeg måtte göre en ændring, som dog gav den rette forståelse. — B har siden (s. 389) foreslået at læse

Valdi henni Herföðr
hringa ok men,
fè *ok fjöld meiðma,*
at hon fræði segði,
spjöll spaklig
ok spá ganda;
sá hon vítt ok um vítt
of veröld hverja.

Dette giver jo den rette forståelse, giver verset sine 8 linjer og lader 'fe' blive stående; men imod dette forslag taler, at 2det halvvers derved falder i to stykker, af hvilke det første slutter sig nöje til 1ste halvvers, hvilket ikke er oldtidsmæssigt. Jeg antager, at de to i verset manglende linjer fattes foran l. 5—6 eller dog i hvert fald i 2det halvvers. G.

* Vspá 4^2 helgar **H**, fattes i **R**.

* — 4^6 fyr **R**, fram **H**.

* — 5^6 íviði (ɔ: storskove?), sål. **R** (iviþi); iuidiur (íviðjur: troldkvinder) **H**.

— 5^7 mjötvið (**R**: miot uið, **H**: miǫtvið), gf. af et mjötviðr, der forklares ved skabningstræet og opfattes som Yggdrasill, forekommer alene på dette sted. Skulde her måské egl. være at læse mjötuð: volven mindes den tid, da selve skæbnen ikke var trådt i virksomhed? G. (Jfr. anm. t. v. 50.) (Jfr. Guðbr. Vigfússon i Cleasby's Dictionary [1871], s. 433—34: „mjötvið can only be an error of the transcriber, for mjötuð; for both passages, verses [5 and 50], represent the same word.")

* — 6^2 **S** har: þat er ekki var.

* — 7^6. Ejeformen salar i forbindelsen salar steinn her og i 17^6, ligesom hf. ent. sal i 23^3, ere

måské ikke former af salr: en sal, men af et andet hankönsord *salr (svarende til gr. ἅλς) = salt i betydning: hav, sø. I 23^3 har **R** sę for **H**'s sal. Skönt Snorres Edda (I, 72) og sagtens også **H** (der har 'a þolli' f. **R**'s und þolli) forstår det som „en sal“ (þar stendr salr einn fagr undir askinum við brunninn), så er denne bygning i sig selv dog meget urimelig, og udtrykket i Vspá, hvor 23 slutter sig umiddelbart til 22, taler også for søen og imod salen, i det þaðan i 23^1 viser tilbage til Urðar brunni i 22^8. — Måské vi også tör antage, at salar steinar på et andet sted i Snorres Edda er blevet forstået som havets sten, når det nemlig hedder (I, 46) om koen Auðhumla, at den — i Kaos, för der var græs eller urter — nærede sig ved, at den sleikti hrímsteinana, er saltir váru. Har den poetiske kilde mon ikke dèr haft salar steina? G.

Vspá 8^4 þiminjöður (= jaðar) B (jfr. Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 247), him*in* iodyr **R**, iodur **H**.

*— 8^{9-10} stå på denne plads i **S**, medens **R H** have dem mellem l. 6 og 7; jeg antager dem med N. M. Petersen for senere tilkomne. G.

*— 9^5. Jeg ansér det ikke for afgjort, at niðjum ('niþio*m*, niðiu*m*') her er = niðum i Vafþr. 24 (d. e. hf. af niðar: månens faser, hvilken betydning i Vafþr. göres utvivlsom ved det i v. 25 følgende ný ok nið); med henblik til nótt ok nipt i Sigdr. 8 betragter jeg det endnu som et åbent spörgsmål, om dog ikke niðjum (af niði: slægtning) er det oprindelige. Det er jo ikke månens eller mørkets faser, men alle dögnets tider, som få navne; og det var da vel tænkeligt, at disse kunde have været betragtede som afkom af den moderlige Nat. At Snorres Edda kun kender Jord som Nats datter, kan ikke afgöre dette spörgsmål. G.

*— 9^{7-8}. De overtallige linjer må vel snarest være disse; undorn og aptan·da gf., i apositjon til nöfn. G.

* Vspá 10^{5-6}. Disse ganske vist yngre linjer stå i **H** i steden for l. 3—4, som kun haves i **R**.

*— 11^3 vettergis **R**, uettugis **H**; den til grund liggende form har været vættargi, **R**'s form er altså ældst af de to. G.

*— 12^5. Sål. **R**; **H**: hv*er*er skylldu du*er*gar.

— 12^6 drótt *óf* **S**, drotin **R**, drott*ir* **H**.

*— 12^7 Brímis blóði **R**, brimi bloðgv **H S**.

*— 12^8 Bláins leggjum **H** (og **S**), blam le*ggio*m **R**.

*— 13^1 Móðsognir **H**, Motsognir **R** (bægge læsemåder i **S**); B formoder: egentlig Máttsognir (kraftsuger).

*— 13^7 dv*er*gar or iorðo **R**, du*er*ga i iǫrðu **H**.

*— 14—19 høre, som af N. M. Petersen og andre bemærket, næppe oprindelig hjemme i dette kvad. — Med Hensyn til kritiken af dværgenavnene henvises til Bugges udgave.

*— 15^6 hefi*k* R, hefi ec(ek) **R H**.

— 17^5 þeir **R**, þeim **H**.

*— 17^{6-8} forstår jeg: 'fra havstenene (søfjældene) over grusvangenes (el. dyndvangenes) opholdssteder til kampsletterne'. G. — Om salar steinn se anm. til 7^6; i steden for dette udtryk har Snorres Edda Svarins haugr, når det hedder (I, 66): 'þessir kómu frá Svarins haugi til Aurvanga á Jöruvöllu'; de to sidste stedsbetegnelser opfattes dèr som stedsnavne og stilles i et forhold, som ikke stemmer med Vspá's tekst. B opfatter Aurvanga som ejef. ent. af et dværgenavn = Aurvangr i 16^9.

*— 20^{1-2}. Sål. **R**, der dog har skrivfejlen þriár; **H**'s læsemåde er helt falsk: Undz þriar komu þussa brud*ir* (jfr. 11^{5-6}).

*— 20^4 at húsi have både **R** og **H**, og B forsvarer denne læsemåde. R havde dog nok ret i, at her må have stået et ord, som betegnede søen eller strandbredden, svarende til Snorra Edda (I, 52): 'þeir

Börs synir gengu með sævar ströndu', om end hans fra papirshdskrr. lånte ord súsi savner hjemmel. Mon: at ósi? G.

*Vspá 23[3]. Om sal se anm. t. 7[6].

* — 23[5—8]. Jeg er med N. M. Petersen tilböjelig til at antage disse linjer for senere tilkomne. G.

* — 23[12] seggja, sål. R, at segia H.

— 24[1—2] *Veit .... fólgit* B.

* — 24[7] og 25[7] må ved veð Valföðrs ikke (som nu er almindeligt) forstås Odins pantsatte öje, men Gjallarhornet, som Odin ligeledes må have sat i pant hos Mimer." Snorres Edda siger også (I, 68), at 'Mímir drekkr ór brunninum af Gjallarhorni', og det må jo være dette, som forstås under Heimdallar hljóð, der i 25[1—4] siges skjult under asken Yggdrasill (R vilde i 25[2] læse horn f. hljóð; det er i hvert fald meningen). G.

* — 25[5]. B har sikkert (som udviklet i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 249) ret i at forstå 'á' her ikke som en å, men som forholdsord: sèr hon ausask á helgan baðm aurgum forsi af veði Valföðrs. Heraf følger da, at Gjallarhornet må tjæne ikke blot Hemdal til blæsehorn, men både Mimer til drikkehorn og nornerne til øsekar, så sandt det, som Sn. Edda siger, er dem, der vande asken, som omtalt her i v. 22. — aurigr knytter sig da (som B på det anf. sted fremhæver) således til aurr i 22[4], at der ikke tör tænkes på, som han tidligere (udg. s. 389) vilde, at forstå det som örðigr (jfr. anm. t. Lokas 48[1]). Denne forståelse drager igèn efter sig en mytologisk vigtig forbindelse mellem Mimer og nornerne, som mellem Mimers og Urds brønd. G.

* — 26[5—6]. Når et linjepar i dette vers er senere tilkommet, må det vel snarest være dette og ikke noget af de følgende. G.

* — 27[7] go*ð* G, goðin R, guðin H. (Jfr. Anm. t. Hárb.)

* — 27[7—8] öll gildi = 'fuld erstatning'. B, s. 393. — öll læses da måské rettest til l. 8. G.

Vspá 28[5] borðvegr R, borðveggr H.

— 28[7] vígs*ká* E, uigspá R, vig spa H.

* — 29[5] hverr H, hv*er*ir R.

* — 30[1] vá H, v*ar* R.

* — 30[8] fóru R, voru H.

* — 31[9—12] ligne et senere tilhæng, forkastede af N. M. Petersen og M.

— 32[2] bl*á*ðgum B, blodgo*m* R (bláðugr = herlig, salig; se B's udg. s. 389; jfr. anm. til Hund. I, 9, Sigrdr. 21).

— 32[6] völlu*m* udgg., vollo R.

— 33[2] m*jó*r R, mer R (dette kan også forklares som mær, en sideform til mjór, se B i Tidsskr. f. filologi, VI, 96; men B foretrækker dog her at opfatte det som stedordet mèr).

* — 35[1] Vala, ejef. of Vali (navn på Lokes sön), styret af þörmum, E. (Jfr. efterskrift til Lokasenna. Navnene på Lokes to sönner ere da forbyttede i Sn. Edda I, 184: þá váru teknir synir Loka, Vali ok Nari eða Narfi; brugðu æsir Vala í vargs líki, ok reif hann í sundr Narfa bróður sinn; þá tóku æsir þarma hans, ok bundu Loka með.)

* — 36[2] und R, und*ir* R. — Måské som stedsnavn Hveralundi; angående betydningen af hverr på dette sted jfr. holtriða hverr Hým. 26.

* — 36[3]. Sål. med E (lægjarn opfattet som gf. = lægjarnan, tillægsord til hapt); lægjarnlíki M; B mener (s. 6), at her måské burde læses lægjarns, at forbinde med Loka.

— 37[8], 42[8], 47[8], 53[8], 58[8], 64[8] römm (R: ra*u*m, H: rǫm*m*), mon ikke (med papirshdskrr. og R) raun: prøvelse, trængsel, el. et andet navneord af lignende bemærkelse (og da komma efter forrige linje)? ti sigtíva ragna rök er en slem pleonasme, og ragna rök trænger ikke til og findes ellers aldrig med noget fremhævende tillægsord. G.

* — 38 mener B (s. 389) med N. M. Petersen og K. Maurer har op-

rindelig været fulgt umiddelbart af v. 41, så de deri omtalte 'tunge strömme' blive Slids.

*Vspá 39[8]. Brímir er sikkert jættens navn, ikke salens; stedet altså misforstået i Sn. Edda (I, 198). G.

* — 41[5—6]. De to linjer, som verset har for mange, må vel være disse. (Jfr. Háv. 115.) G.

— 42[5—8], 53[5—8], 58[5—8], 63[5—8] ere her medtagne, fordi det netop er det sidste halvvers, der tjæner til at afslutte hvert afsnit af Ragnaroksbesyngelsen og at vise fremad til det næste; og det har sagtens også været skrivernes mening, at verset skulde indføres helt på alle disse steder. (Overalt, hvor membranerne have det efter den første gang, er det kun antydet. **R** 46 har: Geyr nv g., **R** 55: Geyr n., **H** 36 ender med f. for freki, **H** 42 og 47 med m. for mun; kun **H** 51 når lige til r. for renna.) G.

— 44[5] svört verða **S**, svart *var* þa **R**.

— 45[4] Æggþèr **R**, Egð*ir* **H** (se B s. 390).

— 45[6]. Sål. **H**, gagl viþi **R** (se B s. 390).

— 47[5—8] er **R**'s form af dette halvvers; det tilsvarende i **H** haves i 37[5—8]. **R** har i lin. 5 ho*n*, men i l. 6 ec.

* — 49[3—4] kun i **H**, de fattes i **R**.

— 49[4] *'ru* G, fattes i **H**.

— 50[2] mjötuðr forstås alm. om træet Yggdrasill (= mjötviðr i v. 5, dersom ellers ikke også dèr bör læses mjötuð), og kyndisk forklares (af at kynda) som 'antændtes, kom i brand'; og på denne forståelse af denne ene linje grunde da atter nutidens mytologer det oldnordiske dogme: at Yggdrasill skulde brænde i Ragnarok, — enskönt vi her straks efter i v. 51 have det stående, skælvende og knagende, og endskönt det må være det samme som Mímameiðr, Hoddmímis holt, i hvis løv stammeparret til den nye menneskeslægt, Líf og Lífþrasir, overlever forstyrrelsen, — og det sagtens også er det, og ikke, som Sn. Edda mener, Midgårdsormen, der skal forstås ved máttigr moldþinurr i v. 66.

Mon ikke snarere mjötuðr her i sin alm. bemærkelse som guden (oldeng. og oldsaks. meotod, metod), egl. skaberen, skæbne-bestemmeren, her brugt om Hemdal, som kyndisk (rettere vel nutid: kynnisk) at horni = kynnisk horn (el. horni), kynnisk við horn ɔ: kendes ved, genfinder sit Gjallarhorn, der i følge v. 25 har været skjult under det hellige træ (se her anm. t. 24 og 25), og som Míms-synir (hvem de nu kan være) måské have fået fingre i, men som Hemdal da genfinder, løfter höjt og blæser i til stævne. G. 1868. — B kan kun delvis bifalde denne tydning; han vil (udg. s. 390) oversætte: 'den skæbnesvangre kamp (Ragnarok) forkyndes ved det klingende Gjallarhorn'. — Guðbr. Vigfússon vil (Cleasby's Dictionary, 1871, s. 434) derimod vel forstå mjötuðr her som Hemdal, men kyndisk som tændes, og det med henvísning til Bergmanns meget upålidelige og vilkårlige naturopfattelse af Hemdal som morgenstjærnen: 'le dieu de l'étoile du matin, de l'aube, et du printemps' (Le Message de Skirnir, 1871, s. 269; jfr. La Fascination de Gulfi, 1861, s. 275).

*Vspá 51[1—4]. **R** har disse to linjepar i omvendt orden: l. 3—4 foran l. 1—2; **H** og **S** som her.

* — 51[5—8] haves alene i **H**, således: hrædaz allir aa helvegu*m* aaðr surtar (?) þan*n* (?) sevi of gleyp*ir*. Jeg tror med Bergmann, at her for allir skal læses halir, og jeg antager fremdeles, at dette udtryk her, ligesom de to andre steder, det står i Vspá, har den særlige betydning af Hels beboere, 'Heljar sinnar' (jfr. E: Halr 2 β). Når det i 56 hedder, at halir troða helveg, forstår jeg det da om helboernes tilbagevenden til verden, for at tage virksom del i ødelæggelsen, hvilket jeg finder udtalt i 62: munu halir allir heimstöð ryðja. Den alm. forståelse af de to sidste steder: at menneskene fra verden først i 56

fare til hel (ɔ: dø) og derpå endnu en gang i 62 rydde verden på den måde, at de selv forlade den ved døden, — finder jeg derimod i alle måder urimelig. Jeg formoder end videre, at vi i 51^5 ikke have ordet hræðask (ɔ: ræddes, frygte), men et ellers ikke bekendt hrœðask = oldeng. hrédan ɔ: juble, triumfere (jfr. oldn. hróðr, hróðigr, oldht. hruot, oldeng. hréd, hrédig).

De to sidste linjer blive dog lige dunkle: hvad eller hvem er den þann? mon fejl f. þá? og hvad skal man forstå ved Surtar sefi? Flammen? Selve læsemåden i **H** (surtar þann) er jo også underkastet tvivl. G.

Vspá 54^7 neffölr **R**, niðfölr **H**.

* — 55^{1-2} Mon: Kjóll ferr *norð*an, koma *Niflheljar*? (Jfr. B i udg. s. 9.) Niflhel er Nordboens Tartaros, Orcus, og dets beboere ikke de afdøde mennesker i almindelighed, men bærmen af dem i forbindelse med alle uhyrerne, Fenrir og 'fíflmegir', som Loke her færger over. G.

* — 56^{3-4}. Disse linjer ere vistnok misforståede allerede i Sn. Edda (I, 188). Når det dèr hedder: Surtr ríðr fyrst, ok fyrir hánum ok eptir bæði eldr brennandi; sverð hans er gott mjök, af því skínn bjartara en af sólu (jfr. smstds s. 40: hann hefir loganda sverð), — så er verset konstrueret: sól skínn af valtíva sverð, og valtíva er opfattet som ejef. ent. og som betegnelse for Surt. Men han kan næppe kaldes 'valtívi', han er slet ikke nogen gud; og valtívar bruges på de to steder, det ellers findes (Vspá 68, Hým. 1), kun i flertal om aserne. Vi bör derfor vistnok her forbinde sól valtíva: gudernes sol (ɔ: den naturlige sol, som lyser og varmer for menneskens börn), der her siges at 'skína af sverði'. Men denne sidste hensynsform hører måské slet ikke til sverð, men til svörðr; og at skína af e-u måtte vel kunne betyde: at tage sit skin, sit lys bort fra noget, ligesom at vera af e-u: at være af med noget, at búa af baugum (Fáfn. 38): at forlade ringene, at sjá af e-u: at tage öjnene bort fra, at hyggja (hugsa) af e-u: at slå noget af tankerne (jfr. også en del sammensætn. med af-, såsom afrœkja, afsaka og flere, samt oldeng. afþyncan, afunnan o. s. v.).

Jeg forstår da nu verset således: Surt farer sønden fra med sin flamme, himlens sol taber derved sine stråler, dens skin forsvinder fra jordens overflade (svörðr), fordi den fordunkles af og falmer for Surts stærkere lys. G.

*Vspá 59^6 mund um (mvnd v*m* **R**, mund of **S**), Vigfússon vil (Cleasby's Dict.) læse mundum.

— 60^4 orm udgg., ulf **R**.

* — 61^2 sål. læst af B, medens Guðbr. Vigfússon (Möbius' Edda, s. 271) har læst: bani viðar.

* — 61^{3-4} *með*a*n eitri gus*a*r ok um* s*pýr gl*óðum er et dristigt forsøg på ved gætning at udfylde dette allerede i 17de årh. ulæselige sted i **H**, hvor B tror at skimte: eða ....g ..ar orms [kun s sikkert; jfr. også s. 392] ... edu*m*, medens Vigf. heraf alene læste: ....g .... s ... edv*m*. — Jfr. Sn. Edda (I, 188): Miðgarðsormr blæss svá eitrinu, at hann dreifir lopt öll ok lög, ok er hann allógurligr. Med spýr glóðum smlgn glédum spíwan i Beówulf. G.

— 61^5 *mun* B, ulæseligt i **H**.

— 61^{7-8} át*ungi* ..... *bróðir* GB.

* — 62^1 hann, som **R** har, bör vist beholdes og forstås om ormen som sætningens hovedord, vèur (uęor **R**) da gf. (Jfr. B, s. 391.) G.

* — 62^{3-4} stå på denne plads i **R** og have haft samme plads i **H**, hvor af hele verset nu kun kan læses: munu halir al..........ydia; **S** har dem på en anden plads; til v. 59—62 svare dèr disse to vers (I, 196):

Gengr Óðins son
við úlf vega,
Víðarr of veg
at valdýri:
lætr hann megi hveðrungs
mund of standa
hjör til hjarta,
þá er hefnt föður.

Gengr hinn mæri
mögr Hlóðynjar
[nepr at [neppr af] naðri
níðs ókvíðnum;
munu halir allir
heimstöð ryðja,
er af móði drepr
Miðgarðs vèorr.

*Vspá 63[6]. Sål. **H** og **S**, viþ aldr nara **R**.

— 66[1] Hittask **H**, Finnaz **R**.

* — 66[3—4] måské: ok *und* moldþinur mátk*um* dœma (jfr. Grímn. 29—30, anm. t. Vspá 50 og Halfreds udtryk: 'und jarðar haslu' = under verdenstræet, Årb. f. nord. oldkynd. 1868, s. 362—63). Jeg tror i hvert fald med Finn Magnusen (K, III, 238), at talen her er om Yggdrasill og ikke, som stedet er forstået i Sn. Edda (I, 202), om Midgårdsormen. G.

— 66[5—6] kun i **H**, fattes i **R**.

* — 67[7—8] *fólkvaldr* ... *kind*, tildigtet i papirshdskr.

— 68[5] ok Baldr (som både **R** og **H** have) måské med R at udslette som overflødigt. G.

* — 69. Det i verset manglende linjepar har sagtens haft plads mellem l. 2 og 3. G.

* — 69[2] hlut við RMB (hlutvið = spåstok, N. M. Petersen; hlautvið = offerlén, E), hlvt viþ **R**, hlvtvið **H**.

* — 69[4]. Mon Tveggja som ejeform af Odins navn Tveggi? Disse Odins broderbörn måtte da være ætlinge af Vili og Vè eller måské af Hœnir og Lóðurr (som kan have været nævnt i det manglende linjepar); ellers må det forstås som ætlinge af de to brødre Baldr og Höðr, og stedet står i bægge tilfælde lige isoleret. — Det forekommer mig i hvert tilfælde klart, at den gamle hedenske anskuelse har været, at efter fornyelsen fremtræder en ny gudekreds (ligesom en ny menneskeslægt), i hvilken alene genfindes de af tiden uberørte og ubesmittede ældre guder; derfor nævner Vspá kun Baldr, Höðr og Hœnir, og Vafþr. udtrykker samme tanke i nyere stil ved at nævne Viðarr og Vali, Móði og Magni. G.

Vspá 71[5—8] *semr* ... *skulu* papirshdskr.

* — 72. „I dette vers forudsiger ikke volven, hvad der vil ske, efter at den unævnte mægtige er kommen, men hun afbryder her sin spådom og henpeger på et ildevarslende syn, som viser sig for hende, medens hun kvæder: se, der kommer den mørke drage flyvende! Nidhogg, som flyver med misdædernes lig, er et vidne om ondskaben og fordærvelsen i verden, et varsel om den kommende undergang, om Ragnarok, som skal fremkaldes ved fordærvelsen." B (s. 392).

* Vegt. 1. „Digtet begynder så abrupt, at der synes at være grund til at antage, at den oprindelige begyndelse er falden bort. Jfr. m. dette v. Þryms. 14." B. — Kvadet har formodentlig, ligesom mange folkeviser fra middelalderen, begyndt med selve de ildevarslende 'stærke drömme' (ballir draumar). G.

* — 2[2] ald*inn* B, allda **A**, men i 13[4] har skriveren i **A** selv rettet allda til alldin, og også i Sn. Edda (II, 296): 'kalla hann (Óðin) aldinn gaut.'

* — 2[8] hel*li* B, hæliv **A**.

— 3[4] gó *um* B, golv **A**.

* — 7[5—6]. „Man vænter, at volven skal segja ór helju og ikke tale om æsernes ængstelige forvæntning. Mulig skulde det derfor hedde: ásar (el. áss) megir; genitiv ásar styret af ofvæni: her vænte mændene åsen (Balder) med længsel? Eller: en ásmagar er ofvæni?? — Jeg antager, at of i ofvæni betegner en overvættes höj (ikke netop alt for höj) grad, jfr. oflèttr, ofljótr." B (s. 136. 402).

Jeg tror ikke, at B har ret i disse formodninger. De to linjer vække nu anstød, fordi de stå løsrevne; men jeg finder det sandsynligt, at forud for dem er udfaldet et linjepar, der har nævnet den glade forvæntning hos Hel; og i modsætning hertil vil volven vel kunne hentyde til asernes tryghed (ti således kan ofvæni meget vel forstås). Verset får da 10 linjer; men det må mærkes, at l. 7—8 (Nauðug ...) stå i v. 11 åben-

bart som omkvæd uden for verset, og det samme må have været tilfældet i v. 9, hvor et linjepar må fattes i første halvvers, eftersom l. 3—6 dèr danne en ægte helhed. G.

Vegt. 9[2] hróðrbarm er nok ikke misteltenen, men = Baldr; jfr. höfuðbaðmr (-barmr), ættbaðmr (-barmr), aðalþollr, hróðrsonr, hróðrbarn, hróðmögr; þinnig = hinnig ɔ: til heljar. G. (Tiltrådt af B, s. 402.)

*— 10[5] heiptar B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 263), hæipt A.

11[1] Vala B, fattes i A.

*12[7—8] måské at omsætte: ok á hálsa verpa himins skautum. Skönt, som Lüning siger: „das räthsel ist eben noch nicht errathen", så vi ikke vide, hvad det er for meer, der græde enten 'for gammen' (jfr. Sn. Edda, I, 556: grèt at Óði gulli Freyja) eller 'af lyst, efter deres lyst' (jfr. Skírn. 20, 26, 35, Oddr. 31), så få vi dog i himins skaut et bekendt udtryk for et ubekendt (jfr. Hyndl. 15, Sig. I, 10 o. s. v.). G.

*— 13[3] ek kan på dette sted nok bære rimvægten, og min tidligere ændring af hugða til vætta er derfor overflødig (jfr. B, s. 402 og i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 255—56). G.

*— 14[3] komir [2. person ental ønskende måde] B (jfr. Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 263—64), komit A.

*— 14[7] ragna rök B (jfr. Vafþr. 39[4]). Jeg opgiver da min tidligere tanke:

ok ragna
rjúfendr koma

(jfr. unz rjúfask regin, Grímn. 4, Lokas. 41, Sigrdr. 24, Fjölsm. 14), ikke fordi jeg kan erkende, at linjen, som B mener (s. 402), „bliver rytmisk ufuldstændig" (jfr. Ynglingatal på mange steder), men fordi B's ændring er simplere. G.

*Þryms. 1[1] Vreiðr G, Reiðr R.

*— 2[5] engi R, eg ɔ: eigi R.

*— 3[2] finna G, tvna R. Sammenholder man læsemåden her: Gengu þeir fagra Freyju túna med 12: Ganga þeir fagra Freyju at hitta, så viser det sig som i höj grad sandsynligt, at der må være fejl på ét af stederne. I dette antikke kvad med sin homeriske anvendelse af faste episke udtryk passe ikke to så afvigende udtryk for samme handling, hvor da både fagra og Freyju på det ene sted skulde være ejef., på det andet gf., og det på samme plads stående fagra her at forbinde med túna, hist med Freyju. End videre er forbindelsen at ganga túna f. til túna jo så godt som enestående (kun at sammenstille med heljar ganga i Helr. 8), og fagra, som i 12 er tillægsord til Freyju, har sikkert her samme bestemmelse. Jeg formoder derfor, at R's tvna er en læsefejl f. fiNa (den dobbelte rimstav i 2den linje er ingen indvending; jfr. mit skrift Er Nordens gl. litteratur norsk, 1869, s. 72). G.

Þryms. 4. „Måské mangler første vershalvdel af omtrent følgende indhold:

Mun ek þèr fagrs
fjaðrhams ljá,
ef þú þinn hamar
hitta mættir." B.

*— 4[1] mundak G, mvnda ec R.

*— 5—6: Enten må der i hvert af de to vers være udfaldet et linjepar efter l. 2, eller også er det ved udvidelse, de have fået deres sekslinjede form, så det oprindelige er:

Fló þá Loki,
fjaðrhamr dundi,
unz fyr innan kom
jötna heima;
Þrymr sat á haugi,
þursa dróttinn,
greyjum sínum
gullbönd snöri.

(Jfr. anm. t. v. 9.) G.

— 7[6] indsat af udgg., fattes i R.

*— 9. Enten må her (og i v. 5) fattes to linjer efter l. 2, og l. 7—10 fattes sit komplement, eller l. 3—6 ere udvidede af:

unz fyr innan kom
ása garða. G.

— 9[3] unz K, at Vnz R.

— 9[9] hann þat K, þat hann R.

*— 11[1] Hefik G, Hefi ec R.

*Þryms. 13. Enten l. 3–4 eller l. 5–6 ere vistnok udvidelse. G.

– 13[7] verða (verþa R), måské varða, ejef. fl. af vörð, kvinde (jfr. Lokas. 17). G. (B forsvarer verða s. 401.)

* – 17 må have tabt to linjer efter l. 2. G.

* – 19 må have tabt sit første halvvers. B (s. 401).

* – 21 må have tabt to linjer efter l. 2. G.

– 21[1] *þat* K, fattes i R.

– 21[5] tvær (bedre end tveir) B, tvar R (jfr. 12[7]).

– 23[5] fœra B (jfr. 8. 11), foriþ R.

* – 25. Længden af dette vers skyldes næppe udvidelse, men er snarere at forklare således, at disse ti linjer ere rester af to hele vers med beskrivelse af Tors måltid. G.

* – 26[5] sákat G, saca R.

– 28[8] *eldr of* R, fattes i R.

* – 30[4] *of* G (jfr. 33[4]), fattes i R.

* – 30[9–10] skyldes udvidelse. G.

* – 33[1] örmu G, ældno R. (B vil hellere i 30 læse aldna og her öldnu.)

*Hým. 1[8] vera B, hvera R, hveria A. („Den almindelige oversættelse: de fandt hos Øger mangel på kedler, er ikke rigtig; örkostr må nemlig efter Svend Grundtvigs bemærkning her som ellers betyde rigt forråd; betydningen mangel har ordet aldrig ... Guderne må have rystet tene, for at komme efter, hvor de kunne få noget at drikke. Og når de, efter at fretten er endt, vende sig til Øger og forlange drikke af ham, så må det være, fordi de have fåt vide, at han har rigt forråd af det, som behøves til at lave øl af. Jeg formoder derfor örkost vera. Eller örkost hverjan?“ B.)

* – 2[4] miskorblinda (miscor R, miskor A) er et ubekendt ord. Allerede K, siden R og Finn Magnusen formodede mistorblinda = mistrblinda, af isl. mistr: tåge, disighed i luften (oldeng. og eng. mist, hvoraf udtrykket: his eágan mistredon: der gik blåner for hans öjne). Ved den tågeblinde skulde da forstås katten ell. jætten (Köttr som jættenavn, jfr. også 'kattar sonr' i Hund. I, 19). G.

*Hým. 3[8] heitak G, heita R, hæiti A.

* – 7[4] Egils R, Ægis A. „Her menes rimelig den jotun (hraunbúi 38) eller bonde, som er fader til Tjalve og Roskva, og hos hvem Tor lader sine bukke blive tilbage“. B.

* – 9[5] frí R, faðir A, fejl f. friðill? B (s. 399).

*10[1] váskapaðr er vistnok ikke med E, Fritzner og Jónsson at oversætte 'deformis, vanskabt', men med K, Finn Magnusen og Gjessing (1866): 'varius animo, den farligsindede, den vredladne', altså -skapaðr her = sindet, som i bráðskapaðr: ilsindet, og ordet selv da = vályndr (-lundaðr). G.

* – 10[6] jöklar ɔ: istapper (i jættens skæg). G.

* – 11. De to overskydende linjer må vel være l. 5–6. G.

* – 12[7] afr G, áðr udgg. (aþr R, aðr A). Det kan ikke være rigtigt, at áss (ɔ: åsen, tværbjælken), som bares oppe af sulen, brast, för end sulen sprang itu for jættens öjekast (i hvilket Lüning meget sindrig ser „die zersprengende gewalt des frostes“). Åsen, hvorpå kedlerne ere opstillede, brister jo netop som en følge af, at den understøttende sule, bag hvilken de to guder have gemt sig, springer itu. Jeg søger da i membranernes aþr (aðr) snarest et tillægsord til áss, og finder et sådant nærmest i afr (got. abrs: stærk). Dette tillægsord forekommer vel ellers ikke ligefrem i Oldn., men netop i dette samme kvad have vi vistnok, som af B formodet, en sammensætning dermed i afrendi: styrke (28[2]), der hænger sammen med tillægsordet afrendr: stærk, hvilket næppe, som af E og andre antaget, er = af-reyndr, ej heller, som Gíslason (Dropl. s. 37) mener, står for af-renndr, af at renna, eller, som Vigfússon vil (Cleasby's Dict. s. 8), er at udlede af afr- = afar og afledsendelsen -endi el. -indi, men derimod, som af

B antaget, med henvisning til formen „afrhendr“ i Morkinsk. s. 213, er sammensat af et nordisk tillægsord afr = got. abrs og -hendr af hönd. — Altså: 'og den stærke ås brast' (da først sulen var brusten). G.

*Hým. 18[1] væntik (væntumk?) G, vęnti ec R, væntir mik A.

* — 18[2] myni med R (mýni), sætningen altså ironisk; B foretrækker det negative udtryk mynit, som A har (mvnit).

* — 19—20. „Mellem disse to vers må vistnok, som og Finn Magnusen mener, noget mangle (jfr. Sn. Edda, I. 168)“. B.

* — 21[1] meirr A (mæirr) el. mœrr (mǫrr) R.

* — 22[5] agni A, öngli (ǫngli) R.

* — 24[1] hrutu (hrvtv) A, hlumdu (hlvmþo) R.

* — 25. „Skulde der kanské mangle 2 el. 4 linjer foran Óteitr?“ B. — V. 24 fattes jo to linjer, dog snarest foran l. 5—6; de i v. 25 manglende linjer have vel også snarest hørt til 2det halvvers. G.

* — 25[3] svát (= svá at), sva RA; at ár = ved åren. B (s. 399).

* — 26—27. En omordning navnlig i det første af disse vers har, som jeg tror, bragt den oprindelige orden til veje, medens man efter som der læses i RA får et vers på 6 og et andet på 10 linjer og i v. 26 det stødende at þú .... haf og så festir bag efter. Jeg har i v. 26 ombyttet ordene efter at þú (flotbrúsa ... okkarn) med dem efter eða (heim ... bœjar); de to handlinger nævnes da også i den orden, der svarer til den påfølgende udførelse. Jeg har desuden flyttet 26[7-8] fra deres plads i RA, nemlig efter 27[8]. De to linjer passe efter indholdet lige godt på bægge steder, og det forudgående bœjar kunde let foranledige forbytning. Nu danne de ægte halvvers, medens de hist forstyrrede verset. G.

* — 28[2] afrendi = afrhendi, se anm. t. 12[7].

— 32[8] þvíer ek ǽðr of hèt B, þv ert ælþr of hęt R, þv ær ǫldr of hæitt A.

Hým. 35[1] Fórut Gunnarr Pálsson, Foro RA.

— 37[5] skær R, scirr R, skirr A.

— 37[6] beini E, banni RA (jfr B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 259).

* — 39[8] eitrorm-meiði B, eitt hærmeitiþ R, eitt hǫrmeitiđ A. „Jeg forbinder hverjan eitrorm-meiði = hverjan vetr (hver vinter, hvert år) ... Vinteren kaldes her eitrorm-meiðir ligesom ellers orms fellir, orma bani og lign.“ B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 260).

*Lokas. „Den prosaiske indledning til digtet er vistnok, som ordene 'þá er hann hafði fengit ketil inn mikla, sem nú er sagt' vise, forfattet af samleren (eller ordneren) af de forskellige kvad. Bergmann (Poëm. Isl. 310 f.) og flere have med rette bemærket, at den i flere henseender aldeles ikke passer til digtet: med dette lader det sig umulig forene, at Loke før samtalen med Elder har været sammen med æserne i Øgers hal, har dræbt Fimafeng og så er bleven jaget bort af æserne. Sn. Edda (I, 338) sætter drabet på Fimafeng efter trætten med guderne.“ B.

* — 3[4] jöll (el. joll?) ok áfu (ioll oc áfo R) ere jo ellers ubekendte ord, hvis mening må være, som vi nu vilde sige: „gift og galde“ (blend ek þeim svá meini mjöð). I overført betydn. svare de til hróp ok róg i næste v., men de have sikkert en ligefrem fysisk betydning. For så vidt er Guðbrandr Vigfússon da vistnok på ret spor, om han end farer vild, når han (Cleasby's Dict. s. 40) gör jöll = skotsk yill (en sideform til eng. ale = oldn. öl, d. øl) og for áfu vil læse áfr ɔ: kærnemælk. G.

* — 3[5] færik G, fǫri ec R.

* — 6[5] gefi el. gæfi? B (Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 261).

* — 7[2] ér G, þer R.

* — 9[5] æva G, ęigi R.

* — 12[6] gremattu G, gremþv eigi R.

— 14[1] fyr udgg., þyr R.

* — 14[3] og 33[6] orðinn B, kominn

R. Efter min ældre bemærkning: at R's 'kominn' synes på bægge disse steder at være trådt i steden for et andet ord af samme beskaffenhed og betydning, men begyndende med en selvlyd, der kunde danne stavrim med Œgis her og inn hist, — formoder B (s. 400) orðinn og støtter denne læsemåde ved et oldengelsk eksempel i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 261. G.

*Lokas. 14[4] bærak G, bera ec R.

*— 14[6] lètak G, litt ec R. Der har forhen været gjort mange forsøg på at få mening i denne linje. K læser: lítt ek þèr þat fyr lygi, opfatter lítt = lítit og lygi som udso. og oversætter: 'parum ego istuc tibi mentirer'. — R ændrer 'litt' til lyki (rettere da lyka), 1. pers. ent. forestill. fortid af at lúka: 'jeg vilde betale dig det for din lögn', og han nævner også som formodning det dermed enstydige lykti (lykta) af at lykja. — M (samt Möbius og Lüning) læser lít, nutid af at líta, se, der her skulde betyde: 'det tiltænker jeg dig', en ellers ganske ukendt brug af dette ord. — B vilde først (s. 115) læse: lítt [kveð] ek þèr þat fyr lygi: 'det var endda kun en ringe straf'; men han har senere (s. 400) fundet, at dette gav et alt for overdrevent udtryk og foreslår da at læse: lítt [sperða] ek þèr þat: 'ikke skulde jeg forskåne dig for det til straf for din lögn'.

Jeg finder nu min nye ændring simplere: lètak þèr þat: det vilde jeg give dig, lade dig have (få) for din lögn. G.

*— 15[5] vreiðr G, reiþr R.

*— 18[6] vreiðir G, reiðir R.

*— 19[4—6]. Disse meget omtvistede linjer skrives i R: lopzci þat veit at hann leikinn er or hann fiorgvall fráá (el. fría). R og alle efter ham have forstået lopzci som. nf. af egennavnet Loptr med negativt suffiks -gi og derfor ændret til Loptki. Det vilde da være det eneste påviselige tilfælde af et egennavn med dette suffiks, og selve muligheden af en sådan form forekommer mig tvivlsom. Suffikset -gi (svarende til got. -hun, lat. -cunqve) har jo egl. positiv, almindeliggörende betydning (som endnu i hvatki Am. 21, hvargi Am. 105) og er først efter bortfaldet af det stadig ledsagende og derfor efterhånden som overflødigt betragtede nægtelsesord ne blevet opfattet, som om det i sig selv havde nægtende betydning. Det kan da efter sin natur kun knyttes til udtryk for forestillinger (pronominale, adverbielle, adjektiviske, substantiviske), der ikke have en individuelt afsluttet karaktér, men kunne modtage en udvidelse i retning af mængde, varighed o. s. v.; derfor (ne) aldri-gi, æva-gi, ei-gi: ikke til nogen som helst tid, (ne) vætt-ki, en-gi, mann-gi: ikke nogen som helst ting eller person, (ne) þörf-gi: ikke gavnlig i nogen henseende, ne horni-gi (Háv. 139), ikke med noget som helst horn (ɔ: ikke med nogen læskedrik af hvilken som helst art); i følge heraf må 'úlf-gi hefir ok vel' (Lokas. 39) ikke omskrives: úlfrinn (= Fenrir) hefir ok eigi vel, men udsagnet er, skönt sigtende til den enkelte ulv, i sin form mere almindeligt: en ulv, som skal stå i lænker til Ragnarok, har det ikke godt. Men en sådan forklaring er umulig lige over for navnet på en bestemt person, og jeg ansér derfor den endda ved en ændring tilvejebragte form Loptki for urigtig og uantagelig. — For at forklare det forefundne lopzci må jeg tage min tilflugt til en formodning: jeg tænker mig, at skriveren har først skrevet lopz som ejeform (= Lopts) af navnet Loptr, men har i det samme enten set i sin forskrift eller besindet sig på, at personen ikke på dette sted skulde have navnet Loptr, men derimod skulde hedde Loki; — ti det er næppe tilfældigt, at kun han selv i sine indsmigrende ord i v. 6 kalder sig Loptr (i v. 52 kalder han sig drillende 'Laufeyjar sonr' og i v. 54 ligesom vrængende 'sá inn lævísi Loki'), medens alle de andre guder (Odin i v. 10, 21,

Idun i v. 16, 18, Fröja i v. 29, Hemdal i v. 47, Skade i v. 49, Sif i v. 53) kalde ham Loki, som i R skrives loci. Jeg tænker mig altså, at skriveren straks har opdaget denne sin fejltagelse i v. 19 og derfor efter det skrevne lopz har tilföjet ci, for at ændre navnet til loci; men han har da glemt dels at underprikke pz, som skulde udgå, og dels i Lokenavnet at bevare den til 'Lopz' svarende ejeform, nemlig Loca. Jeg læser da Loka, og jeg finder al ønskelig mening i stedet ved at opfatte ordene veit og leikinn på en anden måde end forgængerne, men dog i overensstemmelse med den gamle sprogbrug.

Man plejer at oversætte: Loke véd ikke, at han er holdt for nar. Den betydning kan 'leikinn' vistnok have, skönt noget ganske tilsvarende parallelsted ikke er mig bekendt; men leikinn har også en anden, vel afhjemlet, aktiv betydning af lystig, spøgefuld. Således: Olafr konungr var allra manna glaðastr, ok leikinn mjök, blíðr ok lítillátr (Fms. II, 169. Heimskr. Ól. s. Tr. kap. 92. Flat. I, 368); Haraldr gilli var ... lèttlátr, kátr ok leikinn, lítillátr ok örr (Fms. VII, 175); Hákon konungr var kátr ok lítillátr í máli, leikinn, ok hafði ungmennis œði (Fms. VII, 291); Magnús konungr var lèttlátr ok leikinn, gleðimaðr mikill (Fms. VII, 321); smiðr hafði hjá sèr son sinn ungan, lítt vaxinn, en mjök bernskan ok leikinn (Maríus. s. 280). Og således forstår jeg ordet på dette sted.

Nu ordet veit. Udsagnsordet vita har som bekendt i det gl. sprog foruden den alm. betydn. af at vide også en anden af at vende hen imod, pege ensteds hen, i overført betydn. at tyde på noget, være af en vis beskaffenhed o. s. v., og i denne sidste bemærkelse konstrueres det dels med til, dels umiddelbart med ejeform. I øvrigt henvisende til Egilsson og Fritzner skal jeg her kun minde om de steder i eddakvad, hvor ordet forekommer i en sådan bemærkelse, nemlig Am. 99: hræzlu þat vissi: det tydede på frygt; Sig. III, 31: at þèr góðs viti: at det skulde tyde på noget godt for dig. Overensstemmende hermed forstår jeg Gefjons ord på dette sted: Loka þat veit, at hann leikinn er = det viser hen til (det tyder på, det passer sig for, det hører til) Loke, at han er lystig (skæmtefuld) = det er jo en gang hans natur.

Nu sidste linje med det forskrevne fiorgvall. — Til tydning af dette ord: „vox incerti numeri, generis, et notionis", giver K (I, 488) en halv snes lige urimelige eller umulige forklaringer, blandt hvilke dog Gunnarr Pálsson's fjör-gallar blev moder til Rasks fjör-göll (et supponeret int. fl. = galli, hank.: lyde, men, skade), hvilket ord skulde, ligesom fjörspell, fjörlag o. fl., betyde død. Men R overså vanskeligheden ved at få udsagnsordet (R's friá el. fría) til at passe hermed. Hvad enten man opfattede det som frjá (elske) eller gjorde det = frýja (e-m e-s: bebrejde en mangel på noget), så passede det ikke til 'fjörgöll' = død, og man var lige nær, om man end (som E siden vilde) læste fjá (hade). Egilsson fik da den idé at læse fiorgvall som fiorg avll og forklare dette som fjörg öll, i det han tillagde fjörg (int. fl.) betydning af guder. Støtte for denne sin tydning finder han (foruden i Fjörgyn, navn på gudinden Jörð = Frigg, Fjörgynn, hendes fader, got. fairguni: bjærg, eng. firgen i firgenstreám, got. fairhvus: verden, oн. fjör: liv og fjörugr: levende, om hvilke ord siden) særlig i fjarghús (Akv. 42, 45), som han oversætter 'gudehus, tempel', og i fjargvefr = guðvefr, som han finder i ejef. fjargvefjar i Bj. s Hitd. s. 69. Men betydn. af det første af disse ord er ganske usikker, og den sidste støtte må falde, dersom Guðbr. Vigfússon (Cleasby's Dict., s. 156) har ret i, at det er et udsagnsord: fjarg-

vefjask*); og i hvert tilfælde må det indrömmes, „that there is no evidence for the word fjörg = gods“.

Forinden jeg fremsætter min nu vundne forståelse af versets sidste linje må jeg endnu dvæle lidt ved tidligere standpunkter. — E antog **R**'s fría for en skrivf. f. fya = fjá og oversatte: Loke véd ikke, at han er narret, og at alle guder hade ham. Denne E's læsemåde optages af B. I min første udgave (1868) beholdt jeg den samme, kun med bevarelse af **R**'s frjá for E's 'fjá', og jeg motiverede dette således: „frjá beholdt, og Gefjons ord, der siges for at berolige, ikke for at ophidse Loke, da at forstå således: Lopt véd ikke, at man kun gör löjer med ham, og at alle guderne dog have ham kær“. Herimod bemærker B (s. 400): „Men hann leikinn er, han er holdt for nar, kan ikke være sagt for at berolige Loke, og hann fjörg öll frjá synes mig at være en grov usandhed, som vilde være Gefjon uværdig.“ — Hvad det første punkt angår: at Gefjon her optræder i den hensigt at berolige de vrede guder og afværge videre skandale, ligesom Idun forud i v. 16 og 18, og siden Odin i v. 21 (inden han hidses ved Lokes svar og gör gengæld i v. 23), Frigg i v. 25 (til det går hende ligesom Odin, at vreden løber af med hende i v. 27), Fröja i v. 29 (til det går ligeså med hende i v. 31), og (hvad vi finde bekræftet ved Lokes svar) også Tyr i v. 37 og endnu Sif i v. 53. — dette synes mig så indlysende, at det kun behøver at påvises; og Gefjons ord i første halvdel af v. 19 ere da også klarlig holdte i denne tone: Hvi ville I to aser (Brage og Loke) strides med sårende ord? Vi må derfor vænte samme tone holdt i andet halvvers. Og B's sidste argument kan jeg slet ikke lade gælde; ti set fra én side (og således ses der bestandig i dette digt) vilde Gefjon have ret: Loke har gjort sig guderne uundværlig på tusend måder og ikke mindst ved sin vittighed, der vel bringer dem i harnisk, naar den som nu mod målets ende, da ondskaben er ved at blive åbenbar, vender sig imod dem selv, men som dog forhen mangfoldige gange har moret dem kostelig. De kærlighedshistorier, Loke i dette digt roser sig af over for alle gudinderne, ere da ikke heller helt grebne ud af luften: han er jo forføreren selv, han er det onde princip, der i selve gudernes kreds gennemløber hele sin udvikling og med det samme lidt efter lidt drager guderne ned i brøde og besmittelse og den dertil knyttede forkrænkelighed. Dette er ikke nogen senere kristelig opfattelse, men den er åbenbart til stede i selve de mytiske kilder, og den træder ingensteds klarere frem end i dette stærkt reflekterende digt. Gefjon kunde derfor med god föje, med blikket på hele den foregående udvikling, sige, at han med alle sine skælmsstykker (om ikke netop på grund af dem) havde

*) Vígf. antager et udso. fjargvefjask = isl. fjargviðrast, hvilket han oversætter: puste, stönne, som under en byrde (to groan as under a weight; fj. um e-t: to groan, make a fuss about nothing). Denne tydning er dog, i følge velvillig meddelelse fra prof. K. Gíslason, aldeles urigtig: fjargviðrast er et bekendt islandsk ord, der ikke forekommer i oldskrifterne, men (som også af Vigf. anført) i Eggert Olafssons „Búnaðarbálkr“ (2 [ikke 3], 35), og betyder „at kærtegne en, kæle for en på en uskyldig og livlig måde“. I nogle egne af landet har ordet desuden fået bemærkelsen „at vimse“ — Bugge har (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 268) fremsat en formodning om, at fjargviðrast (mindre rigtig oversat „smigre“) skulde være trådt i steden for et fjálgviðrast af tillo. fjálgr: varm. — M. h. t. verset i Bj. s. Hitd. antager Gíslason fjargvefjar som et no. i ejef. for rigtigt, i det han tror, der skal læses:

Móðr verð ek mitt hross leiða
(Mjúk verðra fōr sjúkrar.
Reið *era* fljótt.) und fríði
fjargvefjar dag margan.

(Dette er dog vist tvivlsomt, især da 'fríði' er sat i steden for hdskrr.'s fríðri, som kan beholdes.)

været alle guders yndling; han har indtaget dem alle, om de end nu frygte og i deres hjærte afsky ham. — Egilssons opfattelse af R's fiorgvall som en skrivfejl for fiorg ǫll = fjörg öll er sikkert lige så rigtig som simpel; kun hans forklaring af fjörg som guder er uden hjemmel. Med langt större rimelighed lader ordet sig forstå i en mere omfattende bemærkelse. Det oldn. intetkönsord fjör (hf. fjörvi) må, som det fremgår ved sammenligning med andre gotiske sprog, have tabt rodens udlyd: det må komme af en stamme FERHVA, ligesom oeng. feorh = fjör; og af samme rod (FERH) er da både oht. firahî = oldn. fírar: mennesker, oeng. ferhð: liv, sjæl, og got. fairhvus: verden, κόσμος, egl. indbegrebet af alt levende og dernæst også opholdsstedet for det levende (jfr. dog Sn E. I, 4: skildu þeir svá, at jörðin væri kvik ok hefði líf með nökkurum hætti); fra den sidste betydn. udgår da got. fairguni: bjærg, og hermed hænger åbenbart de nord. navne Fjörgyn og Fjörgynn sammen, måské også littuisk Perkúnas (jfr. Grimms Deut. mythol. s. 157 og Wörterb. I, 1052). Måské også oeng. fearh, ferh, oht. farah, farh (hvoraf nyt. ferkel) = lat. porcus, udgå fra samme rod (smlgn. vort svín, lat. sus, gr. ὗς, af samme rod som sonr, sveinn, υἱός, nemlig skr. SU: føde). — fjörg er da kun en ældre form for fjör, og brugen af fjörg öll = fjör öll: alle liv ɔ: alle levende væsener, stemmer godt med en lignende brug af oldeng. feorh, feorg (se Greins Glossar).

Jeg forstår altså de tre linjer således: det hører jo Loke til at være spøgefuld, og alle væsener have ham dog kær. G.

*Lokas. 20. Den måde, hvorpå de to halvvers her løbe i hinanden, kan ikke være oprindelig. L. 3—4 have måské egl. lydt: *hverr* þik glapti at geði; *var þat* sveinn o. s. v. G.

— 23[7] *börn of* (som i 33[7]) R.

*Lokas. 23[7] og 24[6] hugðak G, hvgða ec R.

— 24[1] síða Gunnarr Pálsson (RB), síga R (M).

* 25[4—5] tager jeg, hvad skilletegnene vise, som forsætning til l. 6: 'hvad så end I to aser have bedrevet'. G.

* — 27[6] vreiðum G, reiþom R.

— 31[2] myni udgg., mý R.

— 31[5] *reiðar 'ru þèr* (jfr. Skírn. 33) B, *oc* R.

— 32[4] síz *þik* R, sitztv R.

— 32[5] stóðu (af at standa = overraske, gribe på fersk gerning) B, siþo R.

* — 33[1] vá lítil G, válitit R. — Min ændring støtter sig til de to bekendte, i gl. hdskrr. bevarede og ganske tilsvarende steder:

þat er lítil vá,
þótt lúðr þrumi (Hund. II, 4).
þat er vá lítil,
at vèr síðim (Hkr., Har. s. hárf.

k. 36. Fms. I, 10). På bægge steder som her at oversætte: det er intet under, intet mærkværdigt, intet at göre væsen af — at (el. om end). Lige over for disse parallelsteder synes det af B (s. 400) påberåbte sted i Sturl. (I, s. 21) næppe at kunne komme i betragtning, da det alene er fundet i et enkelt hdskr. fra 17de årh., hvor man har læst:

þat er válítit,
þó vèr reptum.

'reptum' er her fejl for reptim, og 'válítit' kan da også meget vel være trådt i steden for et ældre vá lítil. Forvanskningen dèr og på dette sted i R udgår sagtens fra tillægsordet válítit (i Oddr. 17), hvis bemærkelse dog er en ganske anden, i det vá dèr (som af E bemærket) kun står forstærkende, så ordet, ligesom 'dálítit', betyder: meget lidet (i Oddr. 'perbreve'). G.

* — 33[3] K og B slutte linjen med varðir, R og M (samt Möbius og Lüning) med vers; jeg foretrækker at medtage fái, så den danner en hel mening, der får sin komiske belysning ved tillægget i l. 3. — B konstruerer (med henvisning til Sig. III, 9: vön geng ek vilja vers ok' beggja) stedet således: þótt varðir fái sèr hvárs

vers eða hóss: om kvinder få sig hvilken som helst (lige godt hvilken) af to, enten en mand eller en boler; hvárr = uterlibet. — Jeg konstruerer og oversætter nærmere ved ordfølgen: þótt varðir fái sèr vers, hóss eða hvárs: om kvinder få sig mand, (enten det nu er) en boler eller hvem anden, nemlig ægtemanden verr, der jo også betyder mand i almindelighed, hvorved her fremkommer et ordspil. G.

*Lokas. 33⁴⁻⁵. B havde i sin tekst ligesom KM og andre læst disse to linjer som én, medens jeg med R har læst dem som to. S. 400 tiltræder B denne læsning med den i næste anm. omtalte ændring, der bringer rimet frem i l. 6. G.

— 33⁶ *orð*inn B, komi*nn* R. (Jfr. anm. t. 14³.)

* — 34³ gí*sl* udgg., gils R. — Jeg kan slet ikke gå ind på, i dette ene vers at ville søge en ellers ubekendt myte om, at Njord, der jo som vanernes gissel var kommen ind i asernes kreds, skulde en gang atter have været sendt som gissel fra aserne til jætterne (noget ganske uhørt); men jeg må fastholde at forstå 'þú vart gísl um sendr at goðum' ligefrem efter ordene: du blev sendt som gissel til guderne. Det er da heller ikke tilfældet (som B mener i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 262), at 2det halvvers, hvori Loke lader Njord høre ilde for den hånlige medfart, han har måttet döje af Hymers døtre, skulde stride mod denne forståelse eller savne forbindelse med den. Ti den for Njord så krænkende behandling — hvis naturlige tydning sagtens er den, at elvene gøde deres vand i det stille kysthav - kan vel tænkes at høre til Njords barndom eller ungdom, til hans forhistorie, för han fra vanernes trådte ind i asernes kreds. Loke lader ham således høre, at han var ingen født as, — hvad Loke selv gör sig til af at være, om han end må hedde 'áss ragr' —, men en fremmed med en meget simpel fortid. Hertil knytter sig Njords svar: at, var han end selv fremmed i Åsgård, så havde hans sön Fröj dog hjemme dèr og agtedes for den ypperste af aserne.

Hele vanskeligheden ligger i 'austr hèðan', hvilket udtryk jeg, for at kunne fastholde den væsentlige forståelse, tidligere tænkte at kunne tyde som et samlet begreb: 'her øst fra, fra dette østlige sted', i det jeg gjorde gældende, at aserne (hvorom vi også mindes ved heiman i 55³) jo nu ikke vare hjemme, men i besøg hos Øger, hvis bolig kunde tænkes at ligge nærmere ved jættehjem og altså østligere end Asgård. Denne tydning af 'austr hèðan' er dog vistnok uholdbar, og udtrykket må oversættes ligefrem: 'her fra i østlig retning' ('langt hèðan' i næste vers = langt bort her fra). Men denne tanke skylder jeg prof. K. Gíslason — hvad hindrer os i at tænke os scenen for Lokasenna i digterens forestilling henlagt under en noget vestlig himmelegn? Tvært imod: Øgers bolig må tænkes ude i storhavet; det lå da nærmest at tænke på det Nordboerne bekendte Atlanterhav; men Bragaræður (Sn. Edda, I, 206) rykke den dog nærmere, når de lade ham bo 'í ey þeirri er nú er köllut Hlèsey' (ɔ: Læsø i Kattegat). Havjætter som Hymer (Øger står et trin höjere og er ikke nogen jætte) have da også deres boliger ved de store have og kunne ikke alle bo i øst hos landjætterne. Og endelig vanerne, der også klarlig ere knyttede til havet: deres boliger kunde vel også være tænkt at ligge i nærheden af Øgers og Hymers hjem, så at 'her fra øst på' godt kunde efter den mytiske geografi betegne: fra det til havjættelandene stødende Vanehjem til Asgård.

Jeg finder det i hvert fald utilrådeligt med B (Årb. anf. st.) at ændre at góðum i 34 og 35 til *af* goðum. G.

*Lokas. 36³ munká*t* G, mvnca R.

— 36⁶ *vá*nu G, óno R.

* — 38³ tilt „neutrum af et adj. tilr (hvoraf ótíli, skade) = oldeng til: god, passende, hensigtsmæssig, got. tils. 'Du kunde aldrig bære noget godt (d. e. bringe enighed, forlig til veje) mellem to.' Jfr.

Sn. Edda, I, 98: 'er hann einhendr ok ekki kallaðr sættir manna'. Se Unger i Ól. s. helga, 1853, s. 287." B.

* Lokas. 39^{3} böl er beggja þrá at konstruere: beggja böl er þrá: bægges (både din og min) sorg er savn ɔ: har jeg mistet min hånd, så har du mistet din sön (ulven). Se Gíslason i Årb. f. nord. oldkynd. 1866, s. 247.

* — 39^{5}. Dersom er ikke her kan bære rimvægten, må en stav fattes; B vilde først (s. 119) læse betr f. vel, siden (s. 401) for í böndum læse í öngum: i klemme. Mon man tör tænke på, at halvverset egl. skulde lyde:

sá er í böndum skal
bíða ragna rökkrs
úlfgi hefir ok vel?

(Jfr. anm. t. v. 19.) G.

* — 42^{4} *meg*ir G, syn*ir* R.

— 43^{3} sæl*li*kt B, sęlict R.

* — 43^{4} möld*ak* G, mǫlþa ec R. mölda kan være fortid af mölva (B, s. 401), så ændring til m*y*lda af mylja efter E's tydning er uforneden. — Men er mergi mon det rette ord? G.

* — 43^{6} lemd*ak* G, le*m*þa R.

— 44—45. Mon vi ikke her skulde have en gennemsigtig allegori, så at denne Fröjs hidsige tjæner Byggvir var nær i slægt med den skotske Allan Mault og hans engelske frænde Sir John Barleycorn, hvem bønderne, efter den gamle drikkevise, sloge ihjel og grove ned i jorden med plovjærn, men som, da det blev varmt i vejret, stod op igèn og fik skæg på hagen, gennemgik på ny en række af lidelser: ved den hvasse le, den tunge plejl, den hårde møllesten, men èndte dog som en mægtig herre, der besejrede de største helte og vandt alle kvindehjærter? Denne herre er jo bygget, der bliver til godt gammelt øl. — Loke lader her Fröjs tjæner høre, at han altid skriger under kværnen og' suser' for Fröjs øre, samt at han er en slet húsholder og foretrækker bænkehalmen for kamppladsen, og Byggvir siger selv, at man kalder ham bráðr (hidsig, berusende), og at derfor er han her så kry, at drekka Hropts megir allir öl saman'. — Hans skidne kvinde Beyla, der er 'deigja' (ɔ: egl. bagerske) er da vel enten skummet eller ølgæren. G.

Lokas. 47^{3} er*t* udgg., er R.

— 48^{4} aurgu (ǫrgo R) vil B (s. 401 og Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 249) forstå ikke som i Vspá 25: 'dyndet, våd', men som örgu = örðgu (af örðigr): 'med ret ryg'.

* — 51^{3} þa*rs* B, þa e*r* R.

* — 52^{6} vöm*m* G, vo*m*min R. (Jfr. anm. t. Hárb.)

— 52—53. Navnet Sif i prosaen fattes i R, først foreslået af N. F. S. Grundtvig.

— 53^{6} vammalaus*a* Gunnarr Pálsson, va*m*malǫso*m* R.

— 58^{1} *burr* udgg. (jfr. Þryms. 1^{7}), fattes i R.

* — 58^{5} úl*f* G (jfr. Vspá 57^{4}), vlfi*nn* R. (Jfr. anm. t. Hárb.)

* — 62^{1} ætla*k* G, ętla ec R.

— prosa s. 25b, l. 4 *síns* udgg., fattes i R. — *Vala* (jfr. Vspá 35) G, nara R.

— prosa s. 25 b, l. 14 landskjá*l*ptar udgg., landsciaptar R.

* Hárb. I dette gamle komiske digt, der lader de to hovedguder Odin og Tor optræde under meget beskedne forklædninger, men som desuagtet véd med stor finhed at fastholde og åbenbare deres egentlige mytiske væsen (jfr. R. v. Liliencron: Das Harbardslied i Zeitschr. f. deut. altert. X, 180—96), er versøformen behandlet med stor frihed, ligesom også dets diktion og sprogtone forsætlig er nedstemt til hverdagstalen. Vi finde her ikke alene en broget blanding af de to gamle versearter, men også en række digtet som sådant tilhørende prosalinjer, anbragte til forhöjelse af den komiske virkning. Som sådanne talelinjer uden for versene opfatter jeg (og har jeg i teksten fremhævet) 15^{7}, 17, 18^{12}, 19^{9}, 21, 22^{4}, 23^{9}, 28^{3}, 29^{9}, 31, 36, 39^{7}, 57; og muligvis ere også 8^{9-10} og 9^{9-10} samt 46 og 60 at op-

fatte på samme måde. — Som middel til komisk virkning må også betragtes den hyppige brug af navneord med tilhængt bestemt kendeord: sundit (1, 3, 8, 13), váginn (2, 13), verðinum (4), eikjunni, stöðna, skipit, landit (7), höfuðit (15), ána (29), hernum (40), bátinum (53), leiðina (55), stokksins, steinsins, vegsins (56). De få steder, hvor denne form ellers findes i eddakvad, må sikkert komme på skrivernes regning, og de ere derfor her ændrede. Det er kun fire i alt, nemlig: goðin Vspá 27[7], vömmin Lokas. 52[6], úlfinn Lokas. 58[5] og eikiköstinn Ghv. 23[2]. Ti ráðit Sig. I, 44 er vel udsagnsord; akarnin Guðr. II, 23 er en skrivfejl i R; mey'na Völ. 40, Hjörv. 1, og mari'na Akv. 13 kunne ikke medregnes, da kendeordet dèr hører til det følgende tillægsord. (Jfr. Nygaard, Eddasprogets syntaks, I, 47—48; B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 248–49; G i Er Nordens gl. litt. norsk, 1869, s. 73–74.) G.

*Hárb. 3[2] fœðik G, feþi ec R.

*— 3[8] hefik G, hefi ec R.

*— 3[7] hafra må vistnok forstås som gf. af fl. hafrar: havre (havrebrød, havregrød?), dog vel med bevidsthed om ordspillet med hafra = bukke, som ellers er Tors rejsekost. — Når G. Vigfússon (i Cleasby's Dictionary, s. 40) vil læse áfr (afr): kærnemælk, synes dette at stride mod 'át' og 'saðr'. G.

* — 5—6. Mellem dem må sikkert være udfaldet nogle linjer, hvori Tor har omtalt sine ejendomme. G.

* — 12[2—3]. Sål. B (s. 398), R har linjerne i omvendt orden.

— 13[2] *d*ögur*ð* B, *a*gúr R.

* — 13[3] skyldak G, scylda ec R.

* — 18[11] hvíldak R, hvilda ec R.

* — 18[12] hafðak R, hafða ec R.

* — 19[4] *Ô*lvalda (efter Sn. E. I, 214) G, a*ll*valda R.

* — 20[4] hugðak G, hvgða æk A, ec hvgða R.

* — 23[6] und B, vnd*ir* RA.

*Hárb. 24[3] attak G, atta ec RA.

* — 26[5] er måské med R at stryge som fejlagtig indløben fra Lokas. 60; verset da regelret kviðuháttr. G.

— 29[6] urðu*t* þeir B, vrðv þ*eir* A; vrþo þ*eir* þo R.

* — 30[3] einherju A (einh*er*iv), einhverja (ein hv*er*ia) R.

* — 30[4] launþing A, la*n*g þing R.

* — 31 áttu*ð* èr G, atto þ*er* A (þ*eir* R).

* — 32[1] værak G, v*er*a ec R, v*ar* æk A.

* — 40[3]. B antager (s. 399), at „gnæfa er vel snarest adj., og gnæfa gunnfana absolut akkusativ". Både E, Vigfússon og Fritzner opfatte det også som tillægsord. Dette kan dog næppe være rigtigt; alle parallelsteder tale derimod og have gnæfa som udsagnsord. Også i Hervararsaga (Fas. I, 501) bör læses: gnæfir (el. gnæfar) yðr gunnfani (kampmærket er løftet imod eder, det truer eder). Sturle Tordsens vers i Hák. s. Hák. kap. 232 (Hkr. fol. udg. V, 246) har: gullsett vè knáttu gnæfa; Hák. s. góða, kap. 24: merki mörg gnæfðu fyrir ofan brekkuna; Sverris s. (Fms. VIII, 62): engi sá fyrr en þar gnæfaði merki yfir þeim; smstds (s. 126): merki konungs gnæfaði hátt; smstds (s. 350 anm.): þeir heyrðu lúðragang Birkibeina ok sá merki gnæfa. (Jfr. også Grett. s. 84; Alex. s. 141; Karlam. s. 128; Völs. kap. 27; Flat. II, 27; Sn. Edda I, 118: er svá kallat, at þat gnæfi er hátt ferr.) Når man desuagtet vil göre gnæfa på dette sted til tillo., har det sin grund i den gængse opfattelse af hingat görðisk som 'begav sig hid'. Men det i görðisk optagne stedord er sikkert hf. sèr, og görði gnæfa = lèt gnæfa, så der bör oversættes: 'Jeg var (med) i hæren, som lod kampmærket vaje hid for sig, at rødfarve spydet.' G.

* — 41[2] óljúfan (oliýfa*n* A, ólub-a*nn* R), opfattes i K som no. af int. „res. molesta, ingrata"; af E som gf. hak. af tillo. óljúfr med underforstået kost. Mon =

ólyfjan: gift (Egils s. kap. 44 og andensteds)? G.

* Hárb. 42. Hvori ligger det for Tor så særlig sårende i disse ord? Skulde **munda baugr** være = **mundr**, og herved sigtes til den gang, Tor havde stået brud? Eller er det **håndjærn**, og der sigtes til en ubekendt myte om, at Tor en gang var kommen i spændetröje? G.

* — 43^{3} heyrða*k* G, ec heyrþa **RA**.

— 44^{1} *ý*tum B, m*onno*m **R**, fattes i **A**.

— 44^{3} *h*augum B, ska*r*gv*m* **A**, scogo*m* **R**.

— 45^{3} *hau*ga B, scoga **R**, skoga **A**.

— 48^{1} hó*r* G, hó **R**, ho **A**.

* — 52^{1} Ásaþór (bf.) **A**, Ásaþórs **R**.

* — 52^{1} hugða*k* .G, hvgða ec **R**. æc hvgða **A**.

— 52^{3} f*ar*hirði E, fèhirði (fe, fæ) **RA**.

* — 53^{3} hœting*u* G, hętti*n*gi **R**, hætingi **A**.

* — 58^{2} uppverandi (vpv*er*andi) **R**, upprennandi (vpræn*n*andi) **A**. — þána **R**, þa na **A**.

E opfatter **þána** som udso. i navnemåde = at tø (n. tåne, jfr. dø — dåne); verset da at oversætte: (Du kan) nå (did i dag) med nød og næppe, da jeg venter tøbrud, når solen stiger (**upprennandi**), el. med nød og næppe, mens sol er oppe, da jeg venter tøbrud (**uppverandi**). I Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 258—59 har B fremsat en anden opfattelse, som her er fulgt: **þána** bio. af **þá**: da, med demonstrativ partikel na (som i hèrna, þarna, svána, núna, þessna); „denne partikel hører særlig hjemme i dagligtalen og egner sig derfor netop for Hárb." Oversættelsen da: (Du kan) nå (did i dag) med nød og næppe, mens sol er oppe, på det lag (ved solbjærgslag), tænker jeg.

* — 60^{2} allan **R**, all*ir* **A**.

Skírn. 1^{2} *skyntu* G (jfr. verset i Herv., Fas. I, 437: skyntu, mær, til skipa þinna), oc gacc **RA**. B indskyder derefter et [**skjótt**].

* Skírn. 5^{1} hykka*k* G, hycca ec **RA**.

— 7^{2} mann*i* G, e*nn* ma*nn* **R**, æn*n* man*n*i **A**.

* — 7—8. Mellem disse vers er vistnok (som allerede formodet af Finn Magnusen) udfaldet ét, som har indeholdt Fröjs anmodning til Skirner om at fare hans ærende (jfr. Sn. E. I, 122).

* — 10. Jfr. anm. til Vafþr. 5.

— 10^{4} þursa þjóð*ar til* B, þvrsa þioð yf*ir* **A**, þyria þioþ yf*ir* **R**.

— 12^{3} *maðr á mars baki* G, linjen fattes i **RA**. (Jfr v. 15 og verset i Herv., Fas. I, 492; Gunnarr Pálsson har tre andre forslag: inn menski mögr, mögr inn mangjarni, eða ertu frá viti vèltr.)

* — 14^{2} hlymja **R**, fattes i **A**.

— 15. B tænker sig herefter et halvvers, der kan have lydt:

andspillis þurfi
læzk inn ungi mögr
góðrar meyjar Gýmis.

* — 16—17. Mon ikke Skirner skulde haft ordet i et mellemliggende tabt vers? G.

* — 18 fattes i **A**.

* — 19^{1} og 20^{1} **epli ellifu** måské egl. **epli ellilyf** ɔ: de æbler, som tilsammen og hvert for sig føre navn af elli-lyf (int.): 'alders lægedom', middel mod alderdom, evig ungdoms frugter. Sn. Edda I, 304 siger, at Iduns æbler kaldes **elli-lyf ásanna**, og Tjodolv kalder dem i Haustlöng (Sn. E. I, 312) så: **elli-lyf ása**. Da Skirners næste tilbud gælder ringen Drøpner, kunde hans første da også angå en anden af gudernes bekendte herligheder. Denne tanke er (i mindre rigtig form) fremsat, men atter sluppen, af Bergmann i Le Message de Skirnir (1871), s. 88. (Jfr. Fjöls. 14^{4}.) G.

* — 19^{2} hefi*k* G, hefi ec **RA**.

* — 21^{4-6} og 22^{1-3} fattes i **A**.

* — 21^{4} 'ru G, *er*o **R**.

— 21^{6} hverju R, hv*er*io **R**.

* — 24^{6} vistnok her — og det ikke alene for længdens skyld — i uægte form. G.

* — 27^{3-4}. Sål. **R**; i **A** kun én linje:

horfa ok snugga heljar til. Dersom R har ret i det væsentlige: at vi her have to linjer, så have de uden tvivl oprindelig været et par selvrimende slutlinjer (galdralag), og snugga må da være fejl, måské for hníga (hnigna, *hnugga) el. hyggja (huga). G.

* Skírn. 28[6]. Bergmann har vistnok ret i (Le Message de Skirnir, 1871, s. 90) at finde det underligt, at Hemdal her skulde stå som pendant til Midgårdsormen; men det går dog næppe an at skille 'vörðr með goðum' fra 'vörðr goða', som han kaldes i Lokas. 48, Grímn. 13; og Fenrisulven, som han vil tænke på, var da heller ikke porthund i Asgård. G.

— 31[3] eða M, eþ R.

* — 31[4]—[5] þitt ged gripi þic morn morni R. K oversætter de fire første ord: „Tuus animus raptet te" og tænker herved vistnok med rette på „insanus virorum amor, cui satisfaciendi facultas Gerdæ erepta erit"; ti geð har også særlig betydning af følelseslivet, her könsattråen (jfr. Lokas 20, Hárb. 18, Háv. 99, 160); men K's forklaring af de to sidste ord: „mane ex mane", Finn Magnusens „fra morgen til morgen", er sproglig uholdbar. E vakler imellem at forstå morn som sindssygdom (ægritudo animi, angor animi), egl. da sorg (jfr. got. maurnan, oldeng. murnan, meornan, oht. mornen, eng. to mourn, gr. μερι-μνᾶν, lat. moereri = at sørge, føle sorg), eller som råddenskab (tabes); han har under 'grípa': „morn grípi þitt geð: ægritudo animum tuum occupet", men under 'morn': „þik morn morni: tabes te tabefaciat, vel: te angor animi exhauriat". Udsagnsordet morna opfatter han derimod som en form af morkna (af morkinn), altså = at rådne, opløses. Denne tydning passer både på forbandelsen: 'hon skyli morna' i Oddr. 29, på verset i Herv. (Fas. I, 436), hvor 'morna í haugi' står i en slags forbandelse, og på talemåden: 'at morna ok þorna' (i Örvarodds s., Fas. I, 235; i Bj. s. Hitd. s. 69; Barl. s. 163) = at hentæres og hen-visne. Höjst påfaldende er det derfor, når Vigfússon (i Cleasby's Dict.) henfører at morna på disse steder til Vulfilas maurnan osv., medens han forklarer navneordet morn som råddenskab og gengiver det ved det engelske murrain, der betyder kvægpest, men som også bruges i forbandelsen „with a murrain to you!" hvilket stemmer godt med brugen af udsagnsordet, særlig i Oddr. og Herv. — Men hvad enten vi her tænke på got. maurnan, eller på morna som form af morkna (el. for *mörna, *maurna af et tillo. *maurr = meyrr: d. mør), så få vi et uindvirkende udsagnsord; så jeg forstår ikke, hvorledes man tör tillægge det indvirkende betydning. Det vil dog også B, der vil læse (s. 398):

þik geð grípi!
þik morn morni!

Det første oversætter han „dine følelser skal overvælde dig," ved det andet tænker han vel fremdeles (som s. 95) på „morn = oht. morna: kummer, og morni som konj. af et verbum morna: göre kummerfuld." Men dette sidste synes mig vilkårligt og urimeligt.

For her at få en læsemåde, som kan forsvares, har jeg derfor beholdt þitt, men læst o i morn og morni som ö (hvad det ofte er i R) og ændret 'i' i sidste ord til a, altså:

þitt geð grípi,
þik, mörn mörna!

ɔ: Dit sind (din attrå) gribe (slide, pine) dig, du lede troldheks (smlgn. hlym hlymja i v. 14, sveinn, sveina og karl karla i Hárb. 1—2, mær meyja i Hyndl. 1 og Guðr. II, 1, rökkr rökkra i Hyndl. 1). B bemærker herimod (s. 398): „Men om end Skirner lægger den forbandelse på Gerd, at hun ikke skal få anden mand end en turs, og om hun end er en jotundatter, kan han ikke vel ligefrem tiltale hende som en troldkvinde". Denne indvending forekommer mig meget svag, da vi straks efter have 'in firinilla mær'; men jeg må indrömme, at udtrykket vilde vinde meget, dersom vi i grípi og morni havde

to sideordnede udsagnsord, så jeg vilde gærne følge B's læsemåde, dersom jeg turde tro på den.

Dersom man turde antage m o r n for en ved det påfølgende m o r n i foranlediget skrivfejl og læse:

þik geð grípi!
þér *móðr* morni!

så vilde vi, synes mig, have et godt udtryk for den tanke, vi her må vænte; men det ligger for fjærnt til at jeg vover at foreslå det. G.

*Skírn. 34^{4}. „Pour restituer les deux mots allitérants, il faut, je crois, lire á l f a r au lieu de s j á l f i r," mener Bergmann (Le Message de Skirnir, 1871, s. 91). Jeg mener, linjen bör udgå, som tilkómmen ved en urigtig opfattelse af verset, der ved den har skullet göres til kviðuháttr. Hverken 'aser og alfer' eller aser alene kunne komme således drattende bag efter i én linje, hvor jætterne fremhæves i tre sådanne. G.

* — 35^{4-6} synes at falde helt ud af tonen og have da måské andensteds hjemme. De have i så fald foranlediget en forvanskning af l. 7, hvor vi snarere skulde vænte: œ ð r i g u m n a end œ ð r i d r y k k - j a. G.

* — 37^{4} h a f ð a *k* G, h a f þ a e c **R**.

— 39^{5}. N j a r ð a *r* udgg., n i a r þ a **R**.

— 42^{6} h ý n ó t t = brudenat, jfr. Vigfússon i Cleasby's Dictionary.

Vafþr. 3^{2} f r e i s t a ð a *k* B, f r e i s t a ð a **R**.

— 3^{3} *um* B, fattes her i **R**.

* — 5 forekommer mig, som det eneste episke vers i ljóðaháttr i alle eddakvadene, at være mistænkeligt. Selve digtet viser i v. 19, at det formår inden for den dramatiske form, i et talevers, at lade en mindre stedforandring foregå, i det Odin tager sæde ved jættens side; og i Skírn. 10 have vi en mesterlig prøve på, hvorledes denne digtning formåde at antyde en större stedforandring, i det Skirners tale til hesten bliver inden for den dramatiske form, men dog viser os den lange rejse, der skiller optrinnet i Asgård fra det i Jotunhejm, et sidestykke til det sted i det indiske drama Sakuntala, hvor kongen, stående i sin vogn, ved en replik om hvad han iagttager omkring sig, antyder sin rejse, som tilskueren skal tænke sig. — Om stavrimet i l. 4—5 se B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 255—56.

* Vafþr. 6^{2}. B vil (Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 257) læse *at* s j á. Det er dog ikke nødvendigt; jfr. Völ. 20, 23, Hým. 8, 17 og måské Þryms. 3, Alv. 1. G.

* — 7^{4} k e m r, sål. kan **R** forstås, når man læser c o m *r* = cǫmr; men der kan også læses c o m *ir* = k o m i r. B, s. 395.

— 11^{6} 13^{6}, 14^{3} *of* R, *oc* **R**.

— 12^{5} *H*r e i ð g o t u m Müllenhoff, r e í ð g o t o *m* **R**. (Hraiþkutum på Rök-stenen viser, at også de svenske Geter selv kaldte sig så. Se B, s. 396 og Ant. tidskr. f. Sverige III.)

— 24^{3} *ef* B, *oc* **R**, æ. (ɔ: æða) **A**.

* — 27^{4-6} indsatte af G. Det i **R** og **A** manglende halvvers er i papirshdskrr. og derefter i udgaver udfyldt således:

ár of bæði þau
skulu æ fara,
unz rjúfask regin.

Men disse linjer ere (som bemærket af B, s. 396) ikke alene uægte, men også i sig selv fejlagtige: 'bæði þau' er umuligt, ti Sumar er ikke kvinde. De manglende linjer gengives i Sn. Edda I, 82 således: 'Svásuðr heitir sá er faðir Sumars er, ok e r h a n n s æ l l í f r, svá at af hans heiti er þat kallat sváslig*t*, er blítt er.' En faðir Vetrar er ýmist kallaðr Vindlóni eðr V i n d s v a l r, hann er V á s a ð a r s o n, ok váru þeir áttungar grimmir ok s v a l b r j ó s t a ð i r, ok hefir Vetr þeirra skaplyndi.'

Derefter har jeg dannet det i teksten indsatte halvvers; B har tænkt sig to andre former:

a. Vindsvals faðir
var Vásuðr of heitinn,
öll er sú ætt til ötul (se dog 31^{6}).

b. er Vindsvalr
Vásaði borinn,
öll er sú kaldrifjuð kind.

* — 28^{4} á s a, som **R A** have, vil B ændre til *jötna*. Jeg skönner dog ikke rettere, end at ordene som de stå kunne oversættes: hvem af

alle aser eller jætter blev først til i tidens morgen? Og når svaret da som det ældste personlige væsen nævner jætten Aurgelmir, der må være den samme som Ymir, så er spörgsmålet derved udtömt. G.

*Vafþr. 31^{4-6}. Sål. **S** (l. 4–5 efter **W**; **r**: þar eru órar ættir komnar allar saman; l. 6 efter **r**; **W** udelader ordene æ og til), fattes i **R A**. Man skulde vænte þaðan f. þar. G. Papirshdskrr. udfylde:

en síum fleygði
ór suðheimi,
hyrr gaf hrími fjör.

— 32^{4} *um* B, fattes i **R A**.

* — 33^{6} sexhöfðaðan **A**, *ser* hæfðaþ*ann* **R**.

— 34^{2} svinnan Bergmann, f. (ɔ: fróðan) **R A**.

*— 36^{6} æ (ę. **R A**) har her nægtende betydning. E, som anfører flere eksempler, mener, at det samme kunde være tilfældet i Vspá 1^{7}, hvad dog næppe er så. G.

— 38^{5} sål. **R A**, men stavrim fattes; R foreslår: *á Nóatúnum*, B: *til Nóatúna*.

— 38^{6-7} „Skulde disse linjer urigtig være komne ind fra et andet kvad?“ B.

*— 40–41 ere både i **R** og **A**, (der bægge ofte kun antyde gentagelser) så ufuldstændig skrevne, at det har foranlediget en del misforståelse. 41^{4-6} findes enslydende i dem bægge, men alt hvad der går forud er i **R** dette: Segðv þ*at* et XI. hvar ytar tvno*m* i hæ*gg*vaz hv*er*ian dag; i **A** derimod: S. þ. e. XI. all*ir* eins hæriar oðins tvnv*m* i hæggvaz hv*er*ian dag. **A** har altså svaret fuldstændigt, ganske som det findes i **S** (I, 132) — kun urigtig eins hæriar f. einherjar —, men har kun l. 1 af spörgsmålet, hvilket jeg forklarer således, at **A**'s skriver har oversprunget ordene hvar ýtar h. d. h. t. í, medens **R** på sin side har sprunget lige fra ýtar til det andet túnum, altså oversprunget: hverjan dag höggvask túnum í, sitja meirr um sáttir saman. Allir einherjar Óðins. — Disse overspringelser synes ganske forklarlige, hvor så mange ord vare fælles, når det, som man sér, var skrivernes skik at forbigå gentagelser, som man kunde slutte sig til.

Således forstår jeg forholdet, og derpå har jeg grundet min gengivelse af de to vers, til hvis rigtighed jeg har megen tillid. — Papirshdskrr. supplere rigtig efter de andre vers 40^{2-3}, men tildigte derefter på fri hånd som 40^{4-6} disse linjer:

hvat einherjar vinna
Herjaföðrs at,
unz rjúfask regin.

B danner derimod på grundlag af **R A** v. 40 således:

Segðu þat it ellipta:
hvar ýtar túnum í
höggvask hverjan dag?
val þeir kjósa
ok ríða vígi frá,
sitja meirr um sáttir saman.

Men det kan næppe være rigtigt; dels fordi så at sige hele svaret dog ikke kan lægges i spörgsmålet, og dels fordi den dette punkt af digtet tilhørende indledning til spörgsmålet (med en bestandig stigende anerkendelse af jættens visdom) ikke tör fattes her. I v. 42 er det en anden sag; ti dèr forvandles selve indledningsordene, som en afslutning, til et spörgende beundringsudråb: hvor han dog har al den visdom fra. Herpå svarer jætten selvtilfreds, at han véd alt, fordi han har gennemfaret alle verdener. Men da skifter Odin tonen og lader jætten vide, at det er ham, som har rejst. Jfr. i øvrigt anm. t. v. 48–49. G.

*Vafþr. 43^{4} hefi*k* G, hefi ec **R A**.

— 43^{6} og ^{8}, især den første af dem, turde være senere tilkomne, så l. 7 er den ægte selvrimende slutlinje. (Jfr. Lokas. 63^{6}, Skírn. 35^{3}.) G.

*— 46^{6} må nu oversættes: når Fenrir har indhentet denne (sol). Mon ikke snarere hfi þessi (= þessari): når F. (= ulven) har ødelagt, slugt hende? I så fald da også henni f. hana i 47^{2}. G.

*— 48–49 vække betænkelighed på denne plads. Det er iöjnefaldende, at dette skoledigt har tre klasser: i den første og laveste, hvor jætten er den spörgende (v.

11—18), gå spörgsmålene endnu kun ud på, hvad det og det hedder; i den anden (v. 20—42), hvor Odin tager fat, gælder det (dog med undtagelse af v. 40—41) om et hvorfra, om tingenes og magternes ophav; men i tredje klasse (fra v. 44), hvor Odin viser sig i sin sande skikkelse og indleder sine spörgsmål med det majestætiske Fjöld ek fór o.s.v. (som han allerede bruger i indledningen lige over for Frigg i v. 3), dèr er talen ikke længer om det værende og dettes ophav, men det er de tilkommende ting, det er trosæmnerne, særlig hvad der ligger hinsides Ragnarok, som jætten bliver prøvet i. Dette gælder om spörgsmålene i v. 44, 46, 50, 52, og her hid hører da også efter sit indhold det sidste spörgsmål i v. 54: om spådomsordet, som Odin gav Balder med til Hel. — Denne klare orden afbrydes nu ved spörgsmålet i v. 48, der rimeligvis gælder nornerne; det kunde efter sit indhold høre til 2den klasse, men skulde da været anderledes indledet. Det kunde vel tænkes, at v. 48—49 egl. havde deres plads dèr, hvor nu v. 40—41 stå; ellers blev der ingen plads til dem i digtet; ti tolvtallet i 2den klasse er vistnok oprindeligt.

Man kunde tænke sig den oprindelige følge af versene i 3dje klasse således: 40—41 (med ændret indledn.), 52—53, 50—51, 44—45, 46—47, 54—55. Dog kunde v. 40—41 (med ændret indledn.) også nok efter indholdet have plads i 1ste klasse, da genstandene bestemmes i spörgsmålet, og svaret kun tilföjer navnene. G.

*Vafþr. 49[1] þjóð*ar* (= þjóðir), sål. K, R, E, Petersen (Myth. s. 137) og Lüning (E: „tres cohortes filiarum Mogthraseris“; R: „þjóðar getr verið margtili orðsins þjóð, og á vel við allt nema við falla“), þioðár **R A**, forstået som þjóð-ár (storfloder) af M og B og måské allerede af optegneren, da falla svarer til denne forståelse; men svaret passer så ikke til spörgsmålet, og jeg vover derfor den følgende ændring. G.

*— 49[2] fa*r*a G (se ovenfor), falla **R A**. For þorp skulde snarere væntes et ord, der betød hav; men et sådant med forlyd þ kendes ikke. G.

*Vafþr. 49[5] þær er, sål. **A**, þ*eir*ra **R**.

*— 51[6]. Sål. **A S**, ok vi*nn*a at vigþroti **R**.

*— 53[3] *v*reka G, reca **R A**.

*— 55[5] mælta*k* R, m*el*t*a* ec **R A**.

*Grímnismál. Det kan næppe betvivles, hvad flere granskere (N. M. Petersen, Lüning, Thaasen) have hævdet: at dette digt, således som det foreligger, har i sig optaget en del løse vers, der kunne have tilhørt ét eller flere andre didaktiske mytekvad; og det er ligeledes klart, hvad der er hovedstammen i dette digt; nemlig foruden indgangen i v. 1—3 de vers, der opregne de tolv gudeboliger, altså v. 4—8 og 11—17, samt de vers, der vedkomme digtets handling, nemlig v. 42, 45 og 51—54 (det sidste måské dog udvidet). Derimod er det næppe muligt at afgöre, hvor meget dèr foruden disse 21 vers oprindelig have hørt til dette digt. Nogle vers kunne bestemt afvises som uvedkommende, sål. v. 49, der forudsætter Grímnismál (eller dog dets indhold) som forskelligt fra det digt, hvori verset har hjemme, og sål. vistnok også v. 33—34, der ikke lade sig forene med det vistnok ældre vers 35, som synes at høre sammen med v. 31—32. (Ofnir og Sváfnir kan ej heller i samme digt være navne både for Odin og for ormene.) De to vers om Valhal 9—10 kunne muligvis forsvare deres plads, men det samme synes ikke at kunne gælde om alle de andre spredte vers, der også handle om Valhal: 18, 19, 36, 20—23, 25—26 — det passer således ikke, at Odin, inden han til sidst i v. 54 giver sig til kende, allerede i v. 20, 24 og 36 taler i første person på en måde, som ikke kan misforstås —, og det gælder næppe heller verset om Tors bolig 24, om Tor selv 29, om flodnavnene 27—28, om asernes heste 30, om solhestene og solen 37—39, om jordens skabelse 40—41, om Skidbladner 43,

om alle de ypperste ting hver i sin slags 44, og heller ikke om alle Odinsnavnene i 46—48 og 50. G.

* Grímnismál 2^{6} Gotna landi, B formoder: Gotnum.

* — 3^{6} *um* B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 257).

* — 17^{6} *at* udgg., *oc* **R A.** (B vilde først ændre l. 4—5 til: en þar mögr of hlezk á mars bak: dèr svinger sönnen sig på hestens ryg, for at hævne sin fader; men hævder i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 258 den forefundne læsemåde med en ny opfattelse af læzk: 'dèr siger sönnen, siddende på hestens ryg, at han vil vove at hævne sin fader'. Jfr. Hyndl. 31.)

* — 20^{6} komit, denne negative form kun i **R** (co*m*iþ), **A**: komi, og sål. også **S** (hvor dog Uppsala-hdskr. har kemr).

* — 21^{6} valglaumi, sål. **R** (gl*a*v*m*i), valglaumni (gl*a*v*m*ni) **A**. B foretrækker den sidste form og vil med Mannhardt forstå det som flodnavn; men hele verset drejer sig vistnok om floden þund. E og andre forstå valgláumr som flok af døde mænd; simplest synes mig at tage glaumr som hest; valglaumi altså: for stridshesten. G.

— 25^{2} og 26^{2} Herjaföðrs. „Dette ord forstyrrer her metret ... Jeg tror, at det er senere tilföjet og bör stryges. Da v. 24 om Bilskirner urigtig var kommet ind umiddelbart foran v. 25, så kunde det blotte höllu misforstås, og derved gaves anledning til indsættelsen af herjaföðrs." B.

— 26^{2} höllu á B, ah*a*vllo **R**, a hællv **A**.

* — 27^{3-7} forstyrre verselaget; de fire sidste linjer, som ere selvrimende, kunde dog have plads her, hvad ikke gælder om I 3; de ere sagtens alle en senere udvidelse. G.

* — 27^{8} hodd her, som påvist af B (s. 81), = vè.

* — 28^{4-9} forstyrre verselaget (Víð i l. 8 også i 27^{1}); når de tænkes borte, er verset regelret. — V. 27—28 måské egl. kun ét oprindeligt vers, bestående af 27^{1-2}, 27^{8}, 28^{10-12}. G.

* Grímn. 33^{1} 'ru G, ero **R A**.

* — 33^{2} hefingar (hefingar **R**, hæfingiar **A**) forklares som knopper (af at hefja), i henhold til gengivelsen i Sn. Edda, I, 74: 'renna í limum asksins ok bíta barr'; á da absolut = på Ygdrasil; R og E ville læse: hæfinga-rá.

* — 33^{3} gaghálsir, se B i Tidskr. f. filologi, VI, s. 87—89. Jfr Iv. Aasen: Gaghals, gaghalsad, og talemåden „at sætte gaghals" i J. E. Nielsen, Sögnir frå Hallingdal, 1868, s. 77.

— 33^{4-5} *heitir einn* ... *annarr* R, fattes i **R A**.

— 37^{6} ísarnk*u*l, ísarn kol **R A**, isarncol **S**. B læser ísarn kól (kól som tillo.); men 'de kolde jærn' måtte vistnok betyde våben: spyd eller pile, hvad her ikke passer. Sn. Edda har I, 56: 'en undir bógum hestanna settu guðin tvá vindbelgi at kœla þá, en í sumum frœðum er þat kallat ísarnkol'. Den her fulgte forståelse er væsentlig E's: „ísarnkol. n. ferreum refrigerium, frigus quale ferri est (kol = kul)", kun at kul, som her er indsat, opfattes rigtigere som blæst, kuling; ti kul alene betyder ikke, som Vigfússon har i Cleasby's Dict., „a cold breeze", men dette må da blive betydningen af ísarnkul. G.

* — 44^{7} en Bragi skálda bör vistnok udgå som aldeles uægte, ikke alene fordi denne linje bryder verselaget, men især for sit indholds skyld. Bergmann drager (Le Message de Skirnir et les Dits de Grimnir, 1871, s. 244) dens ægthed i tvivl, fordi „les skaldes ne figurent pas comme corporation dans la mythologie norraine"; og hertil kommer endnu, at guden Brages forbindelse med skjaldskab og skjalde vistnok er en meget sen opfindelse, uden hjemmel i de mytiske kilder; ti en sådan kan dog ikke findes alene i Sigrdr. 21. G.

* — 44^{10} kun i **A**, fattes i **R**. For *branda* har **A** sv*er*ða; men linjen skal være selvrimende. G.

* — 45^{1} hefi*k* G, hefi ec **R A**.

* — 46^{6} Hár*r* G, Hár **R A**.

*Grímn. $47^4 - 48^4$ synes at være senere indskud, hvorved verselaget aldeles forstyrres. Tænkes de borte, danne v. 47-48 tilsammen et regelret vers Grímr i 47^6 også i 46^1; og Grímnir passer da ikke i dette digt. G.

— 47^4 Böleygr B, Baleygr **RA**.

*— 49 hører åbenbart ej hjemme her, men i et andet digt, som har Grímnismál til forudsætning. Hentydningen i l. 3 gælder måské Halvssagnet. Jálkr have vi igèn i 54^6, og sammesteds genfinde vi með goðum. G.

*— 50^3 duldak G, dvlþa (dvlda) ec **RA**.

*— 51^3 gengi **R**, gæði **A**.

*— 51^{3-4} måské egl. et eget halvvers:
miklu ertu hnugginn,
er þú ert mínu gengi
ok allra einherja.
Den da i 1ste halvvers manglende slutlinje gives i nogle papirshdskrr. (og derefter hos K, R og M) således:
miklum ertu miði tældr. G.

*— 53^4 úfar 'ru Gunnarr Pálsson, *ú*varro **A**, v*ar*ar ro **R** (forkortelsen i **R** tvivlsom).

*Alv. 1. Jeg forstår l. 1—3 som én sætning: Nú skal brúðr snúask heim í sinni með mèr (at) breiða bekki. G.

*— 3^4 vagna vers vil jeg helst med Gjessing (Den ældre Edda I. Kristjanssand 1866) forstå som ejef. af et vagna ver (int.): vognvangen, endskönt ver jo ellers altid betegner et sted ved eller endog ude i havet (fiski-, síld-, sel-, egg-, útver); ti den gængse forståelse af udtrykket som ejef. af vagna verr (hak.): vognherren = Tor, er ganske usandsynlig her, hvor dværgen så lidt tænker på at gæste Tor, at han end ikke vil kendes ved ham, da han møder ham; og E's indfald: at det er Odin, savner da al rimelighed. G.

*— 4^4 varka*t* G, varca **R**.

*— 4^6 at *fá* einn *þ*èr gj*a*for*ð* með goðum — er et dristigt forsøg på at skaffe mening i den fortvivlede linje, som i **R** skrives: at sa ei*nn* er gia*r*fer m*eþ* godo*m*. B har påvist, at 'gjöfir' = gjafari, giptingarmaðr, er umuligt; og selv om et sådant ord var muligt, så var sætningens begyndelse med at uforklarlig. B har ment (s. 402), at „det rette er kanské: sá einn er gjöf er at með goðum: den eneste, hos hvem gaven er (at få) blandt guderne, d. e. den eneste af guderne, som kan bortgifte hende til dig." Det har jeg slet ingen tro til. G.

*Alv. 5^4 fjarrafleina vistnok heldig forklaret af B (s. 129, 402) som en vidt omstrejfende person; men når han vil lade det styre af fáir, kan jeg ikke give ham ret. Det må være Tor, hvem dværgen skælder for en landstryger (jfr. 6^2); mon da egl.: fjarraflein þinn? G.

*— 5^6 baugum borit (belæsset med ringe, rigdom) er meget mistænkeligt. Dersom baugr kunde være et udtryk som „tyksak", vilde: þik baug um borit (eller borinn) passe langt bedre. G.

— 6^4 skal*at*tu K, s*ca*ltv **R**.

*— 7^4 vilja*k* G, vilia **R**.

— 9 efter papirshåndskrifter.

— 11^2 á*s*um udgg., alfo*m* **R**.

*— 12^5 *inn Hlóru* kendi, gætning for **R**'s erakendi som giver hverker mening eller rim. I første udgave indsatte jeg inn hvarkendi; men det kan ikke være det rette, da vi sikkert her ligesom i v. 30 må have et egennavn. Jeg har derfor heller ingen tro til B's forslag: inn hrótkendi. Lünings inn Háva kendi er betænkeligt, fordi Odin, (som alene i Hávamál kaldes så) ikke tör søttes i genealogisk forbindelse med himlen. At tænke på Hlóra er en lige så usikker, men i sig selv mere uskyldig gætning. Hlóra (vistnok: den varmende, af samme rod som hlý, hlè, at hlóa, hlýja), er jo fostermoder til Tor (Hlórriði). Det var da himmelmoderen, der fostrede 'jordens sön', som på sin tordenkærre farer hen over himlen. Næste vers giver os hlýrnir som et guddommeligt navn for himlen, og hlýrn synes at måtte betyde morgenrøden. G.

— 14^4 hv*e* *sá* B, hv*er*so **R**.

— 14^5 er B, sa er **R**.

*— 17^3 leik*u*, lęica **R**. leika, int.

er næppe rigtigt, solen var aldrig dværges legetöj; leika huk. betyder ellers legesøster, men må her have betydning af den kvinde, som leger med, narrer dværgene, hvad selve dette digt jo viser. G.

*Alv. 21^{5} dynfara **R**, gnýfara **S**.

* — 21^{6}. Sål. **R**, heitir í helju hlömmuðr **S**.

* — 23^{8} vind*s*lot R, vi*n*zflot **R**.

* — 25^{5} Når alferne kalde både vand og (i v. 33) byg for 'lagastafr', så er det vel ikke som Per Degns 'cerevisia: øl ... cerevisia: smör', men det kan på bægge steder tydes som „drikkestof", de elementer, hvoraf øl brygges. G.

— 27^{4} frek*a* G, frekan **R**.

— 29^{2} fa*x* udgg., far **R**.

— 29^{3} hlí*ð*þang udgg., hliþang **R**.

* — 29^{5}. Mon fagrlíma (af límí: kost)? G.

* — 33^{3} vöxt B, vaxt **R**.

* — 35^{4} jötnar fejl f. álfar? (Jfr. B, s. 133.)

*Háv. 2^{5} bröndum (dörstolper, br*a*nd*om* **R**), ville K og M ændre til brautum, i henhold til ordsproget: 'bráð eru brautingja erendi'.

* — 4^{6} orðs, B vilde heller læse orð og da slette komma efter l. 5.

* — 6^{7-9} vistnok et senere tilhæng; jfr. 10^{1-3}, 11^{1-3}. G.

— 12^{3} son*um* R, sona **R**.

— 14^{4} baz*t* B, baztr **R**.

— 21^{6} má*l* R, mals **R**.

— 22^{6} er*a* R, er **R**.

— 26^{3} v*r*á (d. vrå, isl. rá) Guðbr. Vigfússon, va **R**. Jfr. Sig. III, 29.

* — 27. R, B og flere have villet stryge l. 7—9 som senere tilhæng; — jeg tror, at de gengive den oprindeligste form af det halvvers, som i en slettere form er skrevet lige foran. Jeg vil altså stryge l. 4—6. G.

— 27^{1} *maðr* udgg., fattes her i **R**.

* — 32^{3} viði, **R**'s *ví*þi kan læses som v*ir*iþi f. v*ir*ði; se dog B i Årb. f. nord. oldk. 1869, s. 250.

* — 32^{3} *v*rekask G, recaz **R**.

— 33^{3} nè *án* B, ne*d*a **R**.

Háv. 35^{1} *skal* K, fattes i **R**.

— 36^{2} og 37^{2} *búkot* (= hytte) B (s. 394), litit **R**.

* — 39^{1} Fannka*t* G, fanca **R**.

* — 39^{3} væri*a* G, ei v*er*i **R**.

— 39^{5} *gjöflan* M, fattes i **R**.

* — 44^{2} og 46^{2} þann*s* G, þa*nn* er **R**.

— 50^{3} hlýra*t* udgg., hlyrar **R**.

* — 53^{1-2} Lítilla sanda, lítilla sæva opfatter jeg (hvad læsetegnene antyde, også i første oplag af denne udgave) som et uafhængigt ordsprog, en forkortet form for: litlir eru sandar lítilla sæva, ok litlir eru sævar þeir, er hafa litla sanda. 'Sandar' betegner særlig sandstrækninger, klitterne langs med en kyst, og billedet er da naturrigtigt, om samstemningen mellem årsag og virkning, og anvendelsen klar nok: lítil eru geð guma = småt og svagt er mennesket, dets sind og alt dets værk. G.

* — 53^{6} 'halb *e*r *ø*ld h*va*r' i **R** (som R forvovent læser: hal berr öld hvar) gengives sædvanlig: hálf er öld hvar: 'mortales in duas classes dividuntur ubique (sapientes nimirum et insipientes)', og det må også være meningen. Men hálfr kan, som B påpeger (Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 250), ikke betyde. „delt i to halvdele", og han vil derfor læse hvár: „hver af de to klasser af mennesker er halv, d. e. danner kun en halvdel, som har sin modsætning i en tilsvarende halvdel". Det er meget kunstigt; det simple og sprogrigtige udtryk for tanken fremkommer ved at læse hvár*s*: 'slægten er halv af hvert' ɔ: de halve mennesker ere dårer. (Jfr. fjórtán kýrlög, hálft hvárs, í kúum ok í járni; mánaðar matr hvárs ɔ: smjörs ok mjöls; se Fritzners Ordbog under hvárr og hálfr.) G.

* — 56^{5} efter engi har **R** runen ᛘ (*maðr*); dette her overflødige ord udelades af K og R og nu også af B (se Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 251).

— 58^{1} rí*sa* udgg., ri **R** (yderst i en linje, og den næste begynder med sa; jfr. 59^{1}).

Háv. 60[3] mjöt K, miotvðc R (men en prik under v betegner det som en skrivfejl).

*— 60. Efter dette vers fattes formodentlig et andet, som har udført den her indledede tanke ved at udsige, hvad mennesket i almindelighed *ikke* véd mål og måde på eller forstår at tage i beregning. G.

*— 61[7] senere tilhæng. G.

— 65[1]—[3] efter papirshåndskrifter.

*— 67[3] málungi, se Gíslason Um frump. ísl. t., s. 239.

— 70[2] *en* sè *ó*lifðum R, *oc* sęl lifðo*m* R.

— 75[3] a*f* au*r*um (jfr. Sólarljóð 34: ljósir aurar verða at löngum trega, margan hefir auðr apat) G, og sål. også Guðbr. Vigfússon i Cleasby's Dict. under api; andre læse af öðrum; afl*æ*ðr*o*m R. (af löðrum: af skummet = af skinnet, som Carl Säve har villet læse, giver jo for resten mening; men der fattes da en stav, om man ej vil søge den i verðr.)

*— 75[6]. Det er ganske uvist, om vítka, som alm. antaget, er et alene på dette sted forekommende indvirkende udsagnsord (besl. m. víti: straf) af betydn. 'lade en undgælde for noget'; men vitka: 'hekse forhekekse' passer ikke, så lidt som vitka, gf. af vitki: troldmand; — vár skal være ejef. af vá: ulykke; E vilde tage det = ver (þann ver); også det er da ganske usikkert. — Mon linjen er forskreven f.: skyli þann vætkis vá (jfr. v. 19)? G.

*— 81—83 og 85—88, samt 90 ere sikkert indløbne her fra andre digte, da de ere i kviðuháttr. Også v. 89 synes forvildet, da 91 i indhold knytter sig nöje til 84. G.

— 86[8] eð*a* K, eð R.

— 87[5]—[8] efter papirshåndskrifter.

— 88 og 89 stå i R i omvendt følge, omsætning foreslået af B.

— 94[4] horsk*um* udgg., horsca*nn* R.

*— 99[2] unna, R vilde, måské med föje, ændre det til una.

— 100[6] s*á* (jfr. Vafþr. 18[6]) G, s*va* R.

*— 102[6] teygða*k* R, teygða ec R.

*— 102[9] hafða*k* R, hafða ec R.

Háv. 102[9] vætk*i* R, vętkis R.

*— 104[5] mælta*k* G, mel*t*a ec R.

*— 106[6] hætta*k* G, hęt*t*a ec R.

*— 107[1]—[2] her med B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 251—52) opfattede = (h)lítar vel hefi ek notit velkeypts (drykkjar).

*— 107[3] hefi*k* G, hefi ec R.

*— 107[6] vè G, vés R. (jarðar må være ejef. ent. og ikke gf. fl. = jarðir; B vil ændre det til jaðar og beholde vès.)

*— 108[2] væra*k* G, v*e*ra R.

*— 019[4], som forstyrrer verset, burde vistnok stryges. Eller ere l. 1—2 egl. én linje (jfr. 80[1])? G.

*— 110. Ikke uden föje har Simrock formodet, at dette vers kunde være et senere tillæg fra kristen tid.

*— 111[6. 7. 11] hlýdda*k*, heyrða*k*, heyrða*k* G, hlydda ec, heyrda ec, heyrda ec R.

— 112[2] og 113[2] *en* R, at R.

*— 114[2] gáir*at* G, (jfr. Sig. I, 29), gáir e*ig*i R.

— 125[6] við þèr B (senere frafaldet s. 395), þ*er* viþ R.

— 129[9] þi*k* Finn Magnusen, þi*t*t R.

*— 131[5]—[6] ere måské egl. de to første linjer af et ljóðaháttr's halvvers, som har tabt sin slutlinje. G.

*— 131[9] *þik* R, fattes i R; det overflødige it þriðja fordærver verset og er sagtens senere indkommet. G.

— 133[1]—[3] efter papirshåndskrifter.

— 135[6] hrökir, sål. R (hrǫkir), R B ville hrekir (af hrekja), K M hrækir (af hrækja); måské snarest = hrökkvir. G.

*— 137[7]—[14] parentetisk indskud, at jævnføre med Vafþr. 38[6]—[7], Háv. 129[7]—[8]; slutlinjen 15 knytter sig umiddelbart til l. 6. G.

— 139 er et ufuldstændigt kviðuháttr's vers, der næppe hører hjemme her. G.

— 139[1] *h*èldu ('underholdt, ernærede') for 'seldo'? G.

*— 139[3] nýsta*k* G, nysta ec R.

— 140[3] Bölþo*rn*s S, B*a*lþórs R.

*— 141[7] fordærver verset og kan godt undværes. G.

*Háv. 142[9] Dáinn er en dværg, ingen alv, og det rette navn har sagtens begyndt med en selvlyd (eller v, j), så linjen blev selvrimende. V. 142 er da et ljóðaháttr's halvvers med stærkt galdralag: ikke mindre end ti selvrimende slutlinjer. — Måské v. 143, der nu fremtræder som et kviðuháttr's vers, egl. har sluttet sig hertil som fire selvrimende linjer:
Veiztu, hve rísta skal ok ráða?
veiztu, hve fá skal ok freista?
veiztu, hve biðja skal ok blóta?
veiztu, hve senda skal ok sóa? G.

— 142[11] A*l*sviðr R, Asvidr **R**.

* — 144. Efter l. 5 fattes vistnok en selvrimende slutlinje. L. 6—9 synes at være et ægte kviðuháttr's halvvers, som B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 253) helst vilde give plads mellem v. 142 og 143, men som jeg antager for lånt fra et andet kvad. G.

— 145[2] kon*r* for kona? G.

* — 145[7]. Denne overskydende linje er nok senere tilkommen. G.

* — 146 fattes andet halvvers, uden at dog nogen lakune antydes i **R**.

— 147[1] *it* R, fattes i **R**.

* — 147[6] vèlir (**R**: veler), fl. af vèl, se B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 253.

— 154[5] þær vill*a*r Pfeiffer, þ*ei*r villir **R**.

Rígs. 1[7-8] ere vistnok her trådte i steden for et andet tabt linjepar. G.

— 2[6] a*t* (el. *of*) R, af **W**.

— 2[7] E*d*da udgg., ellda **W**.

* — 3[1-2]. Efter analogi med v. 5, 20 og 33 må det formodes, at to halvverset udfyldende linjer ere udfaldne herefter; de fattes også i 18 og 30. G.

* — 4[9-10] ere vel senere tilkomne. G.

* — 6. Det i dette vers manglende linjepar har sagtens haft plads efter l. 1—2, så l. 3 begynder nyt halvvers; ligeså i v. 21 og 34. G.

* — 7[3] hös*v*a*n* *ok* B, hǫrfi **W**. K's oversættelse af hörvi svartan ved „cute nigricantem“ savner al hjemmel, og E's „atro panno velatum“ kan af flere grunde ikke være rigtig. Jeg formodede derfor, at nogle ord vare udfaldne mellem hörvi og svartan, f. eks.
hörvi *klúrum*
kona vafði
hösvan ok svartan.
Simplere er dog B's senere formodning s. 402, at hǫrfi er læsefejl f. hösvan ok. Måské trællebarnet slet ikke blev svøbt. Det herefter manglende halvvers har da omtalt dets udseende, navnlig dets öjne; jfr. 22 og 35. — **W** har efter þræl linjerne 9[1-2]. G.

Rígs. 8[4] *kartnir negl* B (s. 403), at foretrække for min tidligere formodning: *kartnegl ljótir*; linjen fattes i **W**.

* — 8[7] lotr må betyde det samme som lútr, lotinn, måské skrivfejl for det første ord. B.

— 9[1-2] stå i **W** mellem v. 7 og 8, flyttede af B.

* — 10 har vel tabt to linjer efter l. 2. G.

* — 13[7-8] stå i **W** efter v. 14, flyttede af G.

— 15[7-8] stå i **W** mellem v. 17 og 18, flyttede af B.

* — 18[3]—20[2] tilföjede af B: „Sammenligningen med de to tilsvarende partier i digtet viser, at en hel del her er udfaldet i hdskr.; skriveren har sprunget over fra det ene Rígr kunni þeim ráð at segja til det andet. Hvor vidt skildringen af retterne og måltidet har medtaget ét eller to vers, lader sig ikke nu sige.“ — Mellem 18[2-3] fattes to linjer, se anm. t. v. 3. G.

— 20[4] rè*zk* (som i 5[4]) B, reð **W**.

* — 21[3-4] her indsatte af B. — Om de mellem l. 2—3 manglende linjer se anm. t. v. 6. G.

* — 22 fattes vel to linjer efter l. 4. G.

* — 24[7-8] formodentlig senere tilkomne; bjuggu kommer igèn i 25[2]; bauga deildu (ɔ: uddelte brudegaver) synes alt for fint for bønderne og nævnes ej en gang ved jarlebrylluppet i 42. G.

* — 29 har vistnok oprindelig kun udgjort ét ottelinjet vers, svarende til v. 17. L. 9—12, som danne

et eget halvvers, kunde godt være senere tilkomne; men dersom de skulde høre oprindelig med til digtet, må verset tænkes udvidet med fire andre linjer, hvad da kunde gælde om l. 3–4, der kunne være affødte af l. 2, samt om l. 7—8 med beskrivelsens absolute genstandsform, der afbryder sætningsforbindelsen, eftersom var fra l. 6 må underforstås til l. 9—12. (Jfr. 16[7] skyrtu þröngva og foruden de i Lunds Ordföjn. s. 61 anf. steder også Nornag. þ., Bugges udg., s. 57: 'hann var í heklu grœnni ok blám brókum, upphúva skúa ok knepta at legg, laufsprota í hendi.') G.

*Rígs. 32[3] fán fleski (glinsende flæskestykker) Guðbr. Vigfússon, faan *ok* fleski **W**. — Foran fán er her udeladt de ord i **W**: á bjóð, og jeg forlader således min tidligere efter R og B optagne læsemåde af versets begyndelse:

Fram setti hon
fulla skutla
silfri varða
senn [B: *sufls*] á bjóð;

ti vi skulle her have to og ikke fire linjer. G.

— 33[3] *hann* B, Rigr **W**.

— 33[5]—[8] her indsatte af B.

*— 36 er sikkert vokset i traditjonen, snarest vel med l. 5 - 6, der kun gentage 28[7]—[8], og med l. 11 – 12, fordi sværdsvingningen i l. 11 ikke hører til de fredelige herremands-idrætter, som vi formentlig alene tör vænte på dette punkt. Jfr. anm. t. v. 38 - 39. G.

*— 37[1] ór runni, måské rigtigere den i papirshdskrr. forefundne, af R optagne læsemåde: at ranni.

*— 37[5]—[6] turde være senere tilkomne: at Jarl også kaldes Rígr, fremgår af det følgende; og den udtrykkelige udtalelse af, at Rig erklærer ham for sin sön, stemmer ikke med den delikate, abstrakte måde, hvorpå det ejendommelige paternitetsforhold hele digtet igennem er antydet, og det passer allermindst her, lige over for det så smukt skildrede kærligheds-forhold mellem Faðir og Móðir. G,

*— 37[6] kv*a*zk G, kveðz **W**.

*— 38—39. B mener, at „foran 38[1] er rimelig fire linjer faldne ud, i hvilke Jarl var nævnt som subjekt“. — Jeg formoder, at disse to vers egl. have haft deres plads længere fremme i digtet, efter v. 50, så at v. 40 har sluttet sig umiddelbart til v. 37. Med Jarl stå vi efter min opfattelse endnu på det fredelige herremands-standpunkt, så krigen begynder først med sönnen Konr. G.

*Rígs. 40[4] öllum mon fejl f. öldum? G.

— 41[1] Ók*u* B, Oku*m* **W**.

— 41[5] m*ey* *á*tti B, mætti **W**.

— 41[6] mjó*va í* garði G, miofingarði **W**. (mjófing*raða* B.)

— 41[7] hvít*a* ok horsk*a* B, hvitri *ok* horskri **W**.

— 41[8] Ern*u* G, Erna **W**. (hèt *sú* Erna R.)

*— 46 fattes sagtens efter l. 4 de to første linjer af andet halvvers. G.

*— 48[5]–[8] må høre sammen med det foregående, og 48[1] begynder vers. De bevarede fire linjer af v. 49 kunne derimod med lethed tænkes udfyldte til et helvers. G.

— 48[6] *á* K, fattes i **W**.

*— 49[1] mætti*ð* èr G, mætti þ*er* **W**.

— 49[3] *hjörum bregða* B, fattes i **W**.

— 50 kan ikke have været kvadets sidste vers; der er stor sandsynlighed for, at det har været fortsat på et følgende blad i **W**, som nu er borte, men som var til stede, da Arngrim Jónsson († 1648) ejede bogen. Se Bugges udgave, s. 149—51, 403—4. (Jfr. også anm. t. v. 38–39.)

*— 50[4] *è*r B, þ*er* **W**.

*Hyndluljóð er digtets overskrift i **F**; v. 34 anføres i Gylfaginning og siges da (Sn. E. I, 42) at tilhøre Völuspá hin skamma. Dette sidste navn tilkommer formentlig afsnittet v. 31—43, der kun ved en ren vilkårlighed er stukket ind i **F**'s afskrift af Hyndluljóð. Jfr. B, s. 158—59, min Udsigt over den nord. oldtids heroiske digtn. 1867, s. 13—14 og herefter anm. t. v. 31. G.

— 2[1] Herj*a*föðr udgg., h*e*rians faud*ur* **F**.

Hyndl. 2[4] verðungu N. M. Petersen, verdugum F.

— 3[1] *sumum* G, sonum F.

— 4[4] láti, i F står snarere latti end laati; måské egl. (jfr. Hkr. Magn. s. berf. kap. 6):
at hann *era* við þik
einar*ðar* lattr. G.

*— 5[2] einn K, ein F.

*— 5[3] af stalli ɔ: fra krybben, se Gíslason i Ann. f. nord. oldkynd. 1862, s. 360. Jfr. Oddr. 2.

*— 5[7] vil*kat* ek B, vil ek ei F.

— 6[3]—[4] B formoder (s. 404):
vi*ll*ir þú augu
oss þannig.

*— 7[7]—[10] måské senere tilkomne i steden for to andre linjer. G.

— 8[6]. Jeg læser góðum, ikke goðum; jfr. Sig. III, 58: góðra nökkurr, og måské også góða i Hárb. 8, samt áttgóðr = góðborinn = ítrborinn, got. godakunds = εὐγενής (se også Udsigt over den nord. oldtids heroiske digtn. 1867, s. 94). Anderledes B s. 404. G.

— 10[5]. Skulde í nýju kunne betyde: ved nymåne? rauð (hörg) blóði trænger ikke til noget í. G.

*— 11+12[1]—[4] danne måské et oprindeligt vers, og 12[5]—[8] er senere tillæg. G.

— 12[3] *hvat er Ödlinga* udgg., fattes her i F, jfr. v. 17[3].

— 14[6] Fríund B, Friaut F.

— 15[6] framr gerði B, framir gerdu F.

— 16[3] *vá* udgg., fattes i F.

— 16[6] kvenna B, quinnu F.

— 18[2] hennar må, hvis det er rigtigt, vise tilbage til Álmveig i v. 16, og i så fald ligger det nær at formode, at hele v. 17 har trængt sig ind på en urigtig plads. Er dette så, og har så end videre netop denne versefølge i Hyndl. givet anledning til hele det urimelige æventyr i Snorres Edda og Fundinn Noregr: om de atten sönner af Skjoldungen Halvdan, hvoraf der blev både Skjoldunger og Skilvinger, Ynglinger og Ylvinger o. s. v., så slippe vi på en meget simpel måde ud af et slemt vilderede (jfr. min Udsigt over den nord. oldtids heroiske digtn. 1867, s. 13—14). — Det kunde også tænkes, at hennar var fremkommet ved en urigtig læst forkortelse for Hálfdanar; også i dette tilfælde slutter v. 18 sig så nöje til 15—16, at v. 17 synes rettest at måtte være borte. Måské da hele dette vers i grunden kun er en nydannelse efter v. 12. G.

Hyndl. 18[4]. M vil læse sækonungs som ord.

— 18[7] varð*ar* B, vardi F (men i v. 19: 'vard*ar*').

*— 19[8]. Herefter gentager F 18[7]—[8], strøgne af G.

— 21[1] *N*anna udgg., Manna F.

— 21[6]—[7]. Mellem dem har F de to første linjer af halvverset 30[1]—[4]: kunna ek baada Brodd *ok* Haurfi, hvad alene kan skyldes en skrivfejl, hvorfor de her ere udeladte af G.

*— 22—23. F har på denne plads kun de tolv af disse seksten linjer, nemlig 22[5]—[8], 23[5]—[8], 23[1]—[4], hvorimod 22[1]—[4] have forvildet sig ind i den mytiske afdeling, hvor de stå efter v. 33 og følges af de to linjer, som her ere indsatte som 35[1]—[2]. Det flyttede halvvers må antages at have hørt med til Ottars ættelængd, ti Haki og Hjörvarðr ere helte- og ikke troldenavne, og at Hveðna skulde kunne være det sidste, savner bevis, medens det i følge Sörla þ. var navnet på moderen til kong Högni, Hilds fader. Jeg har derfor flyttet halvverset hid, hvor det syntes at passe. G.

— 23[2] *h*arðskafi B, ardskafui F.

— 24[1]—[2] indsatte af M, med en lille ændring af B (se Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 264).

*— 25[1]—[2]. Således ere disse linjer bevarede i Örv. saga (Fas. II, 212), og denne form synes oprindeligere end den, som B har antaget for nærmest at ligge til grund for F's 'Ani omi voru born*ir*', nemlig:
Austr í Bólm
óru bornir.
Med B (Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 264—65) må man vist-

nok vrage Guðbr. Vigfússons forslag (i fortalen t. Flat. III, s. XIX og i Cleasby's Dict. s. 43):

Arngrími
óru bornir
[*öflgir?*] synir
ok Eyfuru,

hvor fristende det end kan være at tænke sig **F**'s 'Ani omi' som læst fejl for Arngmi. G.

* Hyndl. 25^{5-6} vistnok forvanskede her; en oprindeligere form i Örv. saga (Fas. II, 212):

þeir 'ru berserkir
böls of fyldir;

men den passer ikke her, hvor det måtte hedde

fóru berserkir.

Den her til grund liggende traditjonelle form har dog sagtens været en anden, af betydning som:

unnu (*bjuggu, báru*) berserk*ir*
bö*l* margskonar. G.

* — 25^8. Herefter har **F** linjerne: allt er þat ætt þín, Óttarr heimski, strøgne her og i v. 28, og indsatte i v. 26 af G. — Derefter følger i **F** det løse halvvers, som jeg har givet plads som 30^{1-4}. G.

* — 26^{7-8} flyttede hid, hvor de fattes, fra de steder, hvor de stå til unytte: efter 25^8 og 28^8. G.

* — 28^5 var*a* G, e*ig*i v*ar* **F**.

* — 28^8 se anm. t. 25^8 og 26^{7-8}.

— 29^4 son*r* uddg., son*ar* **F**.

— 29^5 djúp*ú*ðga B (jfr. Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 265), diupaudga **F**.

— 29^6 Randvès B, Randu*ers* **F**.

* — 30^{1-4} stå i **F** mellem v. 25 og 26, flyttede af G.

* — 30^1 kunna*k* G, kun*n*a ek **F**.

* — 31—43 udgöre for sig et brudstykke af et mytologisk digt, der ganske passende kan have båret navnet af 'Völuspá hin skamma', om end det vers (34), der i Sn. Edda henføres til et sådant, ikke oprindelig har hørt hjemme i det. Dette kvad fattes da begyndelse, og sikkert adskilligt mere, da det må have opregnet alle aserne (tolv med Balder), og efter v. 41 sagtens også har haft nogle vers om Ragnarok. G.

Hyndl. 31. **F** slutter også dette vers med linjerne:

allt er þat ætt þín,
Óttarr heimski!

men det må være en fejl, da hele dette mytiske afsnit intet har med Ottars ættelængd at göre. Se første anm. t. Hyndluljóð. G.

* — 32 fattes uden tvivl to linjer mellem l. 2 og 3, og hele første halvvers har da handlet om Odin. G.

— 32^4 Gýmis udgg., Geymis **F**.

* — 33^{1-3}. Mon oprindelig:

Þórr vá Þjaza
þeirra frænd*a*,
skautgjarn jötu*n*?

(Jfr. Hárb. 19, og m. h. t. gf. skautgjarn Vspá 36: lægjarn.) Skulde herefter have fulgt et halvvers, hvori Njord var omtalt? G.

— 33^3 *skraut*gjarn? KR.

— 33^8 *leng*ra udgg., **F** her fleira.

* — 33^8. Herefter har **F** først halvverset 22^{1-4}, og så de to linjer 35^{1-2}, flyttede af G.

* — 34—35 ere meget mistænkelige i denne sammenhæng, hvor vi kun skulde vænte en opregning af aserne, blandt hvilke jo også Loke har sin Plads. G.

* — 34^{1-4} burde måské egl. lyde:

Eru völur allar
frá Vilmeiði (?),
vitkar allir
frá Vittólfi.

(Jfr. B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 265.)

— 34^5 *seið*berendr **S**, skilb*er*endr **F**.

* — 35^{1-2} sagtens de to sidste linjer af et halvvers, stå i **F** foran v. 34, flyttede af G.

— 36^6 nad*dg*öfgan E, nadbaufgan*n* **F**.

* — 36—37. Mellem disse sammenhørende vers har **F** de to første linjer af stevet: Mart .... fleira, udeladt af K R M.

* — 38^4 sónardreyra (**F** sonar') må sikkert udledes af et navn på solen (jfr. sýn, sunna); men jeg har ikke med N. M. Petersen (Myt. s. 250) eller Lüning villet foreslå ændring, da formen kan

være rigtig, og da 'sónar' i sónargöltr og sónarblót turde have samme oprindelse. G.

Hyndl. 38^{7-8} her tilföjede af udgg.

*— 40^{2} lindi, fortid af at lina, = varð blauðr, B efter Keyser.

— 40^{4} k*on*u udgg., komu F.

*— 41^{8} regn, så F; Martin Hammerich vil (Ragnaroksmyten, s. 12) læse rögn = regin, og E er også stemt herfor. „Brugen af verbet þrjóta taler [dog] for, at regn er det rette ... Meningen bliver da, at der mod verdens sidste tider ikke skal være sommer og regn mere, men uafbrudt vinter, sne og skarpe vinde." B (s. 405).

*— 42, som handler om Tor, har sikkert fået en urigtig plads her, hvor vi skulde væntet noget om Ragnaroks-kampen. Det er vel einn i l. 1, som er sat i forbindelse med annarr i 43^{1}, der har skaffet verset denne plads. G.

— 42^{6} stór*ú*ðgastan (jfr. Hárb. 15) G, tiltrådt af B, s. 405, storaudgazstan*n* F.

— 42^{7} Sif opfattet som navn, se B, s. 405: „ved hellige bånd knyttet til Sif og til alle folk." (Jfr. også Óðni sifjaðr Hým. 21.)

*— 43^{3} þori*gak* B (jfr. Völ. 26), þori ek e*ig*i F.

— 44^{2} gelti (F: gellti) bör ikke, som alle udgg. have villet, ændres til gesti; ti det er galten, der egl. er Ottar, som skal have huskedrikken. G. (Tiltrådt af B, s. 405.)

— 44^{5} þessa*r* K, þersa F.

*— 45 danner i F og i alle udgg. to vers, i det både l. 1—4 og l. 5—8 følges af halvverset 46^{5-8}, som står helt udskrevet efter 45^{4}, antydet efter 45^{8} og 46^{4}. Da det nu ikke både kan være Fröjas og Hyndlas ord, har Lüning ment, at det burde stryges på sidste sted og beholdes på de to første steder, og heri fulgtes han af B og ligeledes af mig i første udgave.

Nu forekommer det mig imidlertid naturligere at stryge det på de to første og beholde det på sidste sted, som Fröjas ord, fortsættelsen af hendes trusel. 'Eðlvina' (ögleveninde) passer godt til heksen, der rider ulv med orme til tömme. G.

Hyndl. 45^{1} b*rau*t udgg., burt F.

*— 45^{3-4}. Jfr. Gíslason i Årb. f. nord. oldkynd. 1866, s. 195.

— 45^{5} Óði B, ædi F.

— 45^{7} þ*è*r Guðbr. Vigfússon, þ*ei*r F.

— 46^{2} *o*f udgg., af F.

— 46^{3} *æva* B, ei F.

*— 46^{4} *aptr* B, aa burt F. B havde s. 405 formodet *út*, men i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 265 bemærker han: „Hyndla må tænkes at være kommen uden for sin hule; den ild, hvormed Fröja vil fasttrylle hende, synes at være dagslyset, og i sin hule vilde vel Hyndla være tryg, ligesom dværgen i sin sten. út kan derfor ikke være det rette."

— 48^{3} brúð*r* udgg., brud*ir* F.

Völ., prosa foran v. 1, l. 14 *H*löðvès G, L*a*ðvé*ss* R.

*— — l. 15 og 20 ál*m*vítr, Ál*m*vít*t*ar G, alvitr, alvitrar R.

Dette ord (navn) burde på disse to steder i prosaen egl. helt udgå, da det kun skyldes en misforståelse af forfatteren til denne indledning, at dette ord (hvis rette form, som straks skal vises, sandsynligvis er álmvítr) overhovedet har fået plads her, opfattet som kendingsnavn for Völunds hustru Hervör. På samme måde er svanhvít af samme forfatter blevet opfattet som et andet navn på Hlaðguðr, hvorved han her i l. 19 og 24 (som anmærket af B,s 409) er kommen til kort med ejeformen, som skrives Svanhvítrar, i steden for at den, om det var et navn, måtte hedde Svanhvítar. Hvor kvadet selv i v. 15 nævner de tre valkyrjer, optræde de under deres rette egennavne: Ölrún, Hlaðguðr og Hervör; og på de to steder i digtet (v. 2^{5} og 5^{4}), hvor den anden af dem ganske vist betegnes som 'svanhvít', står denne benævnelse (ligesom brúnhvít i Hým. 8) som tillægsord, på sidste sted i best. hf. — Vi må her holde os til digtet selv og bör ikke lade os vildlede af skriverens eller optegnerens misforståelser. I

kvadets v. 1[3] og 3[9] går det ikke an at læse „Alvitr unga“; dèr kræves öjensynlig et appellativ i flertal, af betydning meer, valkyrjer, og dèr læser jeg tillidsfuldt nu som för: álmvítr ungar. Det er sagtens v. 11, hvor ordet står i ental, brugt særlig om den ene af de tre, Völunds valkyrje, der har givet anledning til skriverens mistydning. Når Helge i Hund. II, 25 tiltaler sin valkyrje Sigrún med samme benævnelse „alvitr“, har da ingen villet opfatte det som navn; men skönt alvitr dèr kunde blive stående, har jeg dog ansét det for sandsynligst, at det af skriveren var sat i steden for det af ham uforståede ord álmvítr.

I Hund. I, 58 har man forhen læst; Kom þar ór himni hjálmvitr ofan; man har sædvanlig forklaret det af tillægsordet vitr, men E forstår dèr hjalmvitr som et navneord af hunkönnet: „nympha galeata“ og tager 'vitr' = vættr. B har siden víst, at der i R skal læses Kómu (C*omo*), og 'hialm vitr' må da være en flertalsform, hvortil svarer det følgende: þær er grami hlífðu; men han vil da dèr læse hjálmvitr*ar* som tillægsord, i steden for at beholde hjálmvítr som flertalsform af det af E genkendte navneord.

I Fáfn. 43 står der: Veit ek á fjalli fólkvitr ('folc vitr') sofa; det opfatter E som tillægsord og tager det som tilråb til Sigurd; men B har med rette bemærket, at her ikke kan undværes et ord, der siger os, hvem der sover på fjældet. Han ændrer det til fólkvitr*a* (tillo.), medens jeg deri sèr en fejlskrift for fólkvítt, gf. ent. af et navneord fólkvítr.

I Hund. I, 58 finde vi ved siden af hjálmvítr også sárvítr: 'sárvitr flvga', i apositjon til Sigrun (der efter min opfattelse i Hund. II, 25 kaldes álmvítr, og som er en af de nys omtalte hjálmvítr). E oversætter ordet ved „perquam sciens, perita“, og s. f. ved „volatuum apprime gnara“; men de to ord, han anfører som støtter for sin opfattelse af 'sár' som forstærkende forstavelse (jfr. d. biord såre), de slå bægge fejl, eftersom vi i det ene: sárbeitr, have tillo. sárr, og i det andet: sárfíkinn, brugt om den blodgriske ravn, navneordet sár.

Jeg tror da med vished i eddakvadenes hjálmvítr, fólkvítr og sárvítr at finde sammensatte valkyrje-benævnelser, hvis sidste led vítr er = vættr (jfr. sú vættr om valkyrjen i Hjörv. 28). — At vítr (egl. víttr) kan stå for alm. nord vættr = got. vaihts, oht. og oeng. wiht, fremgår af ord som víg = got. vaihjo, sía (sjá) = got. saihvan, tíu = got. taihun (jfr. også B i Nygaards Oldn. syntaks, II, 58—59), og böjningen af dette hunkönsord med enstavelses-medlydsstamme er rettelig i entallet nf. vítr (víttr), gf., vítt, i flert. nf. og gf. vítr (víttr), hvorom kan henvises til Lyngby i Filolog. tidskr. VI, 38 ff.

De tre ord hjálm-, fólk-, sár-vítr, i eddakvad brugte om valkyrjer, bestemme det kvindelige væsen (vættr) ved et fra kampen lånt første sammensætningsled, ganske som de andre valkyrjaheiti: valdrós, valmær, valfreyja, valkyrja, vígdís, sigfljóð, sigrmær, skjaldmær, geirvíf, málmgná, sverða snót, dís dreyra svells, hvortil kommer egennavne som Hjördís Oddrún, Guðrún, Sigrún, Brynhildr, Geirhildr o. s. v.

Når nu „alvitr“ i Völ. 1, 3 og 11, og sandsynligvis også i Hund. II, 25, viser sig at være et hjálm-, fólk-, sár-vítr sideordnet navneord, hvis sidste led på de to første steder endog (ligesom hjálmvítr) forekommer i flertal, så kan første sammensætningsled, ikke være al-, men dette må være forskrevet for noget andet, og her ligger álmda lige for. Ligesom vi i Álmveig have et oprindeligt valkyrjenavn, hvis bestemmende led er hentet fra buen (álmr), således have vi også et sådant appellativ

i álmdrós = valkyrje; ti E's læsning og forklaring: „álmdros: pluvia arcûs, sagittæ“, viser sig straks at være urigtig, da den lange selvlyd i drós fremgår af indrimene:

álmdrósar skylr ísa (Sn. E. I, 674),
álmdrósar fór eisu (Hák. s. góða, k. 7);

álmdrósar íss og álmdrósar eisa ere kendinger for sværdet. — I henhold til foranstående læser jeg med tillid álmvítr.

B omtaler s. 409—10 min læsning og forståelse af disse steder. Hvad han egentlig mener med, at „alvitr, Alvitr er alt for vel støttet til at kunne forandres til álmvítr“, skönner jeg ikke ret. Men den eneste grund, han anfører, er den, at „konsonantiske hunkönsstammer i Nordisk ikke bevare nominativsmærket r i nom. sing.“ Det er sandt om den overvejende mængde af disse ord, at nf. på -r ikke forekommer i vore skrevne mindesmærker, men der er dog ét af dem, om hvilket dette ikke gælder, nemlig nauðr = nauð (got. nauþs), som blandt flere steder netop forekommer i Völ 3 (jfr. 12⁶). Det bör sikkert med E opfattes som huk., og det er aldeles vilkårligt af Fritzner at opføre det som hak. At -r har holdt sig i dette ord hænger måské sammen med dets mytiske, halvt personlige bemærkelse af „skæbnen“. Det fortjæner også at bemærkes, at selve ordet vættr har (om end med ændret böjning) bevaret sit -r i ent. nf., og at det samme gælder om de med medlydsstammerne i böjning overensstemmende tvelydsstammer, hvoraf hunkönsordene kýr, sýr, ær (jfr. Lyngby i Filolog. tidskr. VI, 42—43).

Jeg tror derfor med föje at turde fastholde min i udg. af 1868 fremsatte opfattelse af de i eddakvádene forekommende fire ensartede navneord på -vítr. G.

Völ. 1³ og 3⁹ ál*m*vítr unga*r* G, alvitr vnga **R**.

* — 2. B mener, at der mellem v. 1—2 er udfaldet noget (fire eller tolv linjer), hvori har været berettet, at brødrene borttoge møernes hamme, og at 2¹—⁴ egl. har dannet sidste hælvt af et vers. Han mener fremdeles med Grimm, at l. 5—6 stå som rester af et halvvers, i hvilket den tredje broder Slagfiðr har været nævnet.

Jeg vilde ikke vove at indføre trækket med hammenes rov i dette kvad. De tre valkyrjer kunne jo også uden tvang kåre deres elskere, og udtrykket i v. 2 synes at tale herfor. Versets l. 3—4 kunne skyldes en senere traditjonel udvidelse (l. 1—2 måské oprindelig: Ein nam Egil *armi* at verja), og l. 6 kunde vel være forvansket, f. eks. fra Slagfinnar drós. De to brødre fik da her hver to linjer, Völund fire; men det samme må også have været tilfældet i v. 5. G.

Völ. 2⁸ syst*ra* G, syst*ir* **R**.

— 2¹⁰ *Völ*undar udgg., onondar **R**.

* — 3⁵—⁶ måské senere tilkomne; vers og tanke ere fuldstændige uden dem; l. 1—4 og 7—10 danne derimod faste forbindelser. G.

— 4³ ve*ð*reygr (som i 10²) Guðbr. Vigfússon, vegreygr **R**.

— 4³—⁴ (= 10³—⁴) indsatte af B.

— 5¹ skrei*ð* udgg., screiþ*r* **R**.

* — 5⁷—⁸ indsatte her, hvor et linjepar må fattes, i den tanke, at 6⁵—⁸ egentlig skyldes senere udvidelse af et sådant linjepar; v. 6¹—⁴ + 7 da egl. ét vers. G.

— 6⁴ li*ð*bauga B (se også Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 266), lind ba*r*ga **R**.

— 8¹ *f*óru udgg., v*oro* **R**.

* — 10⁷ *á*r K, hár **R**. (Guðbr. Vigfússon vil læse: h*átt* brann hrísi *h*allþurr fura.) — For de fire linjer 7—10 vel oprindelig kun to:

brann viðr inn vindþurri
fyr Völundi. G.

— 11⁷ ál*m*vítr G, alvitr **R** (se ovenfor).

* — 13³. Denne linje vistnok forvansket. Den alm. forklaring, at besti (int.) skulde være = bast (int.), og byrr síma en mandkending (byrr enten navnet på Odin*s* fader el. = bærer el. træ = börr; sími, bånd, her ring) =

börr seima, er meget utilfredsstillende. — Keysers tolkning ved en kunstig tmesis = þeir er lögðu besti-síma á byr (= bur) er ganske uantagelig i dette kvad. — Grimm har flere forslag, der gå ud på: þeir er lètu gersimar af basti, el. þeir er lögðu síma á beztan byr. — Guðbr. Vigfússon vil (Cleasby's Dict. s. 53) læse: „þeir er af lètu besti byr sima: who did pull the rings from the cord;" han antager besti for hf. af et böstr = bast; men hvordan „byr sima" skal komme til at betyde ringene, siger han ikke. — Jeg vover at forøge gætningerne med denne:

Hverir 'ru jöfrar
þeir er á lögðu,
bestu byr síma
ok mik bundu?

Her antages da et udsagnsord at besta, som ej er fundet i oldn., men haves i n. besta, oht. bestan, mht. besten, eng to baste, d. 'at baste og binde'; síma da hf. ent. 'med line'; á lögðu absolut med underforstået genstand: fjötur; byr gf. af byrr = burr, egl. sön, her (ligesom mögr, sonr, sveinn) brugt for mand i alm, som også gf. fl. byri i Hamd. 22. De tre sideordnede udtryk for samme handling have et sidestykke i Atlakv. 21:

Fengu þeir Gunnar
ok í fjötur settu,
vin Borgunda,
ok bundu fastla. G.

* Völ. 13[6]. Herefter fattes sagtens to linjer, der have indeholdt en parentetisk bemærkning om Niðuð. G.

* — 14[5] vara þar G, var þar eigi **R**.

* — 14[7] hugðak G, hvgða ec **R**.

— 16[1]—[3] *Úti* ... *ok* (se 30), her indsatte af B.

— 17[1]. B antager for tillægsordet ámunr her og i Hund. II, 11 betydningen 'lig, lignende'.

* — 17[5]—[6] kunne være senere tilkomne. G.

* — 18—19 med indledningsordene: Völundr kvað · havde jeg i første udg. efter B's forslag flyttet op foran v. 17; men jeg vender nu tilbage til **R**'s orden, da det er blevet mig klart, at disse vers må være Völunds enetale i fængslet, i den ensomme smedje, hvor han pønser på sin hævn. G.

* Völ. 18[1]—[2] fattes stavrim; B gætter på Leikr for Skínn.

— 18[5]—[6] ere sagtens en udvidelse. B.

* — 18[8]. [10] borinn vistnok fejl et af stederne. G.

* — 18[9] sèka*t* G, sécca **R**.

* — 19[3] bíðka*t* G, bíþca **R**.

* — 20[2] dy*rr*, „de ilede til dören (smedjens dör), for at se (hvad der var inden for)" B, adýr siá **R**.

* — 20—21 danne måské oprindelig ét vers, som i traditjonen er udvidet med 21[3]—[4], der komme igèn som 23[7]—[8] og som jeg med Th. Wisén (Hjeltesångarne i Sämunds Edda, s. 36—37) forstår om Völund, ikke om drengene, — samt med 21[7]—[8]. G.

— 23[1] kallað*i* udgg., kallað **R**.

* — 24[3] un*d* G, vnd*ir* **R**.

— 24[4] l*a*gði udgg., loġþi **R**.

* — 25[4] k*ván* (som i 30 og 36) G, kono **R**.

— 26[3] indsat efter papirshdskrr.; Grimm og B antage, at de i verset manglende to linjer have afsluttet første halvvers.

* — 26[5] þoriga*k* G, þoríga ec **R**.

* — 28[5] hefi*k* G, hefi ec **R**.

* — 29[1]—[4]. B formoder (s. 406), at dette halvvers oprindelig har dannet ét vers med 28[5]—[8]. Der skulde da fattes et halvvers efter 28[4]. Jeg tvivler på rigtigheden heraf; det fremgår tydelig nok af 28, hvad der er foregået, og det følgende (29[7]—[8], 34, 41—42) gör det yderligere klart; det forekommer mig da ikke rimeligt, at det her har været udtrykkeligere sagt. Völunds ord i 29[1]—[4] skue ikke som de foregående tilbage, men vise fremad til den umiddelbart følgende handling; jeg tror derfor nu, at v. 29, som jeg i første udg. delte i to, danner et oprindeligt halvvers, hvis to overskydende linjer, 9—10 skyldes senere udvidelse. G.

* — 29[2] verða*k* G, v*er*þa ec **R**.

*Völ. 31[1] Vakik G, váci ec R.

— 31[2] viljalauss Keyser, vilia ec lavs R.

*— 31[3] sofnak G, sofna ec R.

*— 32 fattes fire linjer, enten mellem 2—3 el. foran l. 1. G.

— 32[4] húnum udgg. (efter 24, 35), sonom R.

*— 33. Jfr. min afhandl. Om de gotiske folks våbenéd i Vid. selsk. overs. 1870, s. 91. Verset fattes formodentlig de to første linjer. G.

— 34[7] eða udgg., eþ R.

*— 35[7] und G, vndir R.

*— 36[4] seldak KG, senda ec R.

*— 36[7] og 37[4] sendak G, senda ec R.

*— 38[4] níta, som Grimm og efter ham R og M vilde ændre til víta (straffe), forklares af B som oht. neizzan (plage, skade), got. naitjan; her burde da rettest læses neita, som der måské har stået i R's forskrift (se B, s. 406).

*— 38[7]—[8]. Disse i sig selv svage og udtrykket svækkende linjer ere sikkert senere tilhæng. G.

*— 40. B mener, at dette sekslinjede vers oprindelig har begyndt med:

Þá kvað þat Níðuðr,
Njara dróttinn.

Jeg tror snarere, at v. 40[1]—[4] egentlig har dannet andet halvvers til v. 39, som da har sluttet med:

bið þú Böðvildi
bráðla koma!

Derefter kan første halvvers til v. 41 have lydt:

Inn kom hon Böðvildr,
mær in bráhvíta,
gekk fagrvarið
við föður rœða. G.

— 40[1] þakkráðr (= ital. Tancredo, oht. Dancharât) B, þacráþr R.

*— 42[5]—[6]. Det er vel snarest disse to linjer, der ere senere tilkomne. G.

— 42[8] *vinna* udgg., fattes i R.

*Hjörv. Jeg ser i dette digt levninger af fire sammenhørende og hinanden fortsættende oldkvad: I, II og IV i kviðuháttr, III i ljóðaháttr. Jfr. min Udsigt over den nord. oldtids heroiske digtning, 1867, s. 81.

Hjörv., prosaindledn. l. 13: til handa konungi. Derefter har R prosastykket Hann dvaldisk .... ok fór *Atli* heim, som er flyttet frem mellem v. 4—5, l. 1—6. G.

*— 1[5] þó er (= þó at, er þó, 'da dog') B, s. 406, þo ero R. (Jeg havde forhen foreslået: þó munu.)

*— 1[8] Glasis lundi bör nok skrives i to ord og forstås ikke som et jordisk stedsnavn på kong Hjorvards hjem, men som selve den mytiske lund Glasir (Sn. E. I, 340); altså: Hjorvards kvinder tykkes mændene så prægtige, at de ligne dem ved den guldløvede Glaser. G.

— prosa mell. v. 4—5, l. 6 *Atli* udgg., iarlinn R.

*— — l. 8 kvað hann udgg., hann qvaþ R.

*— 5[1]—[2] ere vel slutning af et i øvrigt tabt vers, så l. 3 egl. begynder nyt vers. G.

— 5[1] erfiði udgg. (jfr. Þryms. 11—12), erfi R.

— prosa efter v. 5, l. 2 *ok* G, fattes i R.

— — l. 15 hafði udgg., hafi R.

*— 6[3] rógapaldr, mon ikke oprindelig Roga valdr el. baldr (jfr. Rogheimr i v. 45 og anm. t. Sigrdr. 10)? — Man kan, siger B (s. 407), tvivle, om navnet lyder Rógheimr, af róg (jfr. Munarheimr i v. 1 og 44, som B med Grimm og flere andre antager for stedsnavn), eller Rogheimr af Rogar (jfr. Rogaland, Rugii); — men da digtet med sit Sváfaland, sin Sváfakonungr Sváfnir og sin valkyrje Sváfa viser hen til det i Bjovulfsdigtet forekommende folkenavn Swæfe o: Svever el. Schwaber, så synes det mig rimeligst at læse Rogheimr. — Apaldr er desuden et træ, som man ikke skulde vænte benyttet til helteomskrivning, og det findes ellers, foruden her og i Sigrdr. 10 (hvor dog V har brynþinga valdr), kun en enkelt gang benyttet i et langt yngre vers i Laufás-Edda i kvinde-kend-

ingen líns apaldr. Jeg har også tænkt mig muligheden af, at her skulde læses: ríki Roga valda. Roga ríki og Röðulsvellir vilde da nöje svare til Rogheimr og Röðulsfjöll, som forbindes i v. 45 (hvor måské fjalla er fejl f. valla). G.

*Hjörv. 7[7] þikkat ek G, þigg ec eigi R.

*— 7[8] þik hafak G, ec þic hafa R.

*— 9[1]. B anmærker med föje, at „Hringr harmonerer ikke med hugr og ógn." Der er ord nok at gætte på (heill, heipt, hildr, hróðr); men det som lå nærmest: hungr, vilde man vel forsvare, om det stod der, men tör ikke tænke på at foreslå. G.

*— 11[7]–[8]. Disse linjer, hvori siges, at Hrodmar, som har fældet Helges morfader og tilegnet sig hans rige, føler sig tryg, som den der råder for helt uddøde ætters arv (han véd jo intet om, at Sváfakonungr har fået sig en dattersön og hævner), ere så klare, og udtrykket hyggsk aldauðra arfi at ráða er så vel støttet ved lovudtrykket 'aldauða-arfr' i Gulaþ. (Norges gl. love, I, s. 49) i betydn. af arveløst gods, — at det alene kan skyldes en öjeblikkelig åndsfraværelse hos min lærde ven Guðbr. Vigfússon, når han (Cleasby's Dict. s. 11) siger: „the meaning of this passage is, that he [who?] would destroy them [whom?] to the last man." — Derimod er det vel muligt, han kan have ret i, at her for aldauðra burde læses aldauða, da dette sammensatte tillo ellers aldrig findes stærkt böjet. G.

— prosa efter v. 11, l. 5 hann udgg., hon R.

— 12[3] skipum R, scipom yðrom R.

— 14[1] þú B, þið R. — Efter linjen står i R: qvaþ Hrimgerþr, som ikke hører til verset.

*— 17[3] vissak G, vissa ec R.

— 19–20. Mellem disse to vers, der bægge ere Rimgerds tale, fattes formodentlig ét, hvori Atle har talet. B. — Han har da måské deri lignet Rimgerd ved en hoppe og således givet anledning til det følgende. G.

Hjörv. 20[6] reina (ejef. af reini, en hingst) B, hreina R.

— 21[1] Reini B, Remi R.

*— 21[3] stígak G, stiga ec R.

*— 21[4] land B, (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 266), a land R. (Jfr. digtets v. 26[6], Guðr. II, 35[10], Ghv. 14[7].)

— 21[6] Hrímgerðr! hala Ettmüller, hala hrimgerþr R.

— 22[6] krummur G, krymmor R.

*— 23[1] Munkát G, mvnca R.

— 23[5] komir, sål. (2. p. forestill. måde) og ikke kemr (3. p. fremsætt. måde) kan og bör der læses i R, som har kǫmr med forkortelsestegnet for ir anbragt over linjen mellem m og r. G.

— 25[1] er udgg., erc R.

— 26[4] marggullin udgg., margvllinn R.

*— 27[2] ek mákak G, ec eigi mac R. Stedordet ek også rimstav i Vegt. 13[3], Hyndl. 48[7], Hund. I, 41[4], 42[4], Hund. II, 17[8], Sigrdr. 2[5], Sig. III, 53[7], Am. 70[6], 70[8], 72[2]. Dog måské oprindelig: Hon ein því veldr, er Hrímgerðr máat. G.

— 30[4] *legi* Grimm, vatni R.

— 30[5] *lofðungs* Grimm, vþlings R.

*— 32[4] norðrvegi G, noregi R. Jfr. Hund. I, 4: á norðrvega; fejlen beror på misforståelse af skriveren, som også i prosaen oven for lader Hjorvard være konge 'í Noregi'. Jfr. min Udsigt over den nord. oldtids heroiske digtning, 1867, s. 81. G.

— 33[1]–[2] tænker B sig supplerede til et halvvers, f. eks. med:
en ek þèr, bróðir!
bœta megak.

*— 34[1] Sakaska G, Sacaz eigi R.

— 35[2] stefnt R, steyct R.

— 37 med de forudgående ord 'þá kvað Helgi' står i R efter fresti i den følgende prosa, l. 7; omsat af B.

— 37[2] rökkvit udgg., rekviþ R.

— 37[3] Heðinn R, hann R.

— 38[6] búna, udgg., bvnir R.

— 40[1] Hvat varð udgg., Hvarþ R.

Hjörv. 40[5] *sax* B, sęr R.

* — 42[2]. For at slippe den fortvivlede tydning: du skal dele dit hjærte, skifte sind, 'amorem in alium transferre', og fastholde den ved Guðr. II, 6 og stedet i Har. saga hárf. kap. 28 vundne forståelse af at deila hug = at føle smerte, trode jeg i første udg. at måtte ændre skaltu til skal*at*tu, med henblik til grátattu i næste vers. Ændringen er dog ufornøden, når vi med B (s. 407) oversætte: 'sorg må du friste.' G.

* — 44[1] hafða*k* G, hafda ec R.

* — 44[5] myndiga*k* G, myndiga ec R.

* — 45[2] kem*kat* ek G, ke*m* ec e*igi* R.

— 45[7] *var* udgg., fattes i R.

*Hund. I, 3[3]—[4]. Jeg nærer stadig tvivl om rigtigheden af disse linjer, der skulle betyde: 'da (medens) borge brødes i Brålund (nemlig af stormen)', og mener, at R's borg*ir* er en fejl f. Borg*hildr*; måské: þeim er Borghildr bar í Brálundi (jfr. 1[7]—[8]). G.

— 5[4] m*ei*núð G, *er* mvnvþ R.

Nornens tråd imod norden i forrige halvvers opfatter jeg med Simrock som en ulykkestråd, et ondt varsel, hvormed den ene norne krydser sine [to] søstres gode. Når er tages som relativ partikel og subjektsord tll fæddi, så må det, der vækker hendes vrede, være ravneskriget, der lovsynger den vordende helt, inden hun endnu har givet sit bidrag til hans skæbnes bestemmelse, altså: Eitt var (= varð) at angri Ylfinga nið (= Helga), (þat) er fæddi meinúð þeirri meyju (= nipt Nera).

Meningen bliver den samme, om fæddi tages upersonlig: Eitt bliver da = þat eitt, og er = at. — Med meinúð smlgn. illúð, úlfúð, þverúð og meinúðigr; med at fæða e-m e-t jfr. at auka e-m harm, þrá osv., samt at fæða harm, sorgir, at ala sút, sorg, ugg, öfund, at næra ást. — B vil fremdeles med tidligere udgg. læse: Eitt var at angri ylfinga nið (= Sigmundi) *ok* þeirri meyju (= Borghildi) er munuð fæddi (som fødte det elskede barn); men hvordan ravneskriget, der varsler kongesönnen et dådrigt liv, skulde kunne volde hans forældre sorg, det er svært at forstå; derfor vilde også E ændre således, at en nægtelse indbragtes: Eitt varat angr. G.

Hund. I, 7[4] *goð* Gísli Brynjúlfsson, fattes i R, hvor plads er ladet åben.

* — 7[8] ítrlauk, sål. har Volsungsaga også haft, da det hedder: 'Sigmundr gekk með einum lauk í móti syni sínum'. Grimm tænker sig det som en symbolsk handling, og Lüning jævnfører den saliske lovs 'chrenecruda' (reines kraut) ved landskødning. Finn Magnusen formoder derimod ítrlau*g*: Sigmund døbte sin sön.

*— 9[7] sparði*t* G, sparþi e*igi* R.

* — 9[8] blóðrekinn (blodstænkt) passer ikke til hodd, hverken i henseende til kön el. bemærkelse, men heller ikke her til hilmir, da Helge jo endnu ej er optrådt som kriger. — B formoder (s. 408), at R's bloþreki*nn* kan som tillægsord til hilmir læses som *bláðrœkinn (ɔ: ærekær, hæderslysten; jfr. dul-, frænd-, trú-, veg-rœkinn) af et *bláðr (gl. skrivemåde blóþr) = oeng. blæd: hæder, lykke, hvoraf formentlig bláðgum i Vspá 32[2]. — Jeg har derimod tænkt på Arnors vers i Fms. VI, 420: 'hlífðut hlenna svæfi hoddum reknir broddar' (Har. s. harðr. i Hkr. kap. 96 har det ligetydige: hoddum roðnir oddar), hvilket optager et ældre udtryk i Hakon den godes vers i Fsk., s. 23: 'Vel launa mik menn mínir' ... hodd ok rekna brodda' ɔ: de gaver, som kongen havde givet sin hird, altså et med dette sted nær beslægtet eksempel. Jeg har da tænkt, at her skulde læses: enten hoddum brodd rekinn eller hodd ok (el. nè) brodd rekinn. G.

— 11[1] Kv*öð*du R, Qvado R.

— 11[3] *ok* udgg., fattes i R.

* — 13[6] fjanda er påfaldende, men

vi fattes midler til at afgöre, om her kunde og skulde læses frænda. G.

*Hund. I, 14[5] Hervarð G, Havarþ R her, men i prosaen foran Hund. II, 14: Hervarþ (jfr. også Völs. s. og Nornag. þ.).

*— 15[3] ljómum, rettere vel ental ljóma. G.

— 16[1—2] indsatte af B.

— 16[3] hávar B, þa var R.

— 16[7] geirum udgg., geiror R.

*— 17[2] úlfiði (vlf iþi R) forstås af E og B (s. 409) som úlf-inni: ulvebo, ulvehjem; R vilde úlfíði af híð: björnehi; jeg havde i første udg. úlfviði. G.

— 20[1] þó B, þa R.

— 20[3—4] indsatte af G.

*— 21[1] Uggia G, Vggi eigi R.

— 22[3] land B, lopt R.

— 23[3] at K, or R.

— 23[6] þing, så R, af K og senere udgg. ændret til þingat, kan beholdes og forklares 'til stævnet'. B (s. 409).

*— 24[1] ströndum udgg., stǫndom R. B tænker på af stundu. — Måské egl. at ströndum (el. stöðum) und Stafnsnesi? G.

*— 24[2]. Jeg opgiver min tidligere læsning: beit sér út skríða; R's beit her vt scriþv må indeholde fejl, men B har vist ret i, at 'her vt' må stå for et tillægsord til beit. Jeg læser nu i mangel af bedre: hermörg. G.

— 26[6] erumk G, erom R.

— 27[5—6], som göre verset tilinjet, og hvis nutidsform sjá ikke passer til fortidsformerne för og efter, ansér jeg for en traditjonel udvækst og egl. en forvanskning af de to linjer i Hund. II, 43: eða dögglitir dagsbrún sjá. G.

*— 29[1] Svarf var at heyra læser jeg nu for R's Sva o. s. v., i henhold til stedet i Fas. II, 4 3:
þá var svarf við siglu,
er sær of mèr gnúði.
Jfr. også det parallele udtryk her efter i v. 57. G.

*— 29[4—5]. Mellem dem må fattes to linjer. G.

*— 30[4] höfn (R's egen rettelse fra hrönn) = skipshöfn: skibets besætning, mandskab. B.

Hund. I, 32[1] Samt B, Sat R.

*— 32[2]. Unavágar er måské intet stedsnavn, men í unavágum = i smult vande. G.

— 32[4] fljóta M, flita R.

— 33. Mellem l. 2 og 3 må fattes to linjer; de følgende fire i bedre form her efter i prosaen foran Hund. II, 18 (se B, s. 201, anm.). G.

*— 34[5] sundvörðr forstår jeg ikke med E og andre om Sinfjotle, (= stafnbúi), men om Gudmund. G.

— 35[8] fyr R, fra R.

— 36[3] flugtrauðan G, flægtræþan R.

— 40[1] it GB, en R.

*— 41[2] á nesi Ságu, V har á Láganesi, sidste bogstav i R's 'sagv' har måské egl. været ar; Lagarnes vilde være et meget rimeligt navn. G.

*— 43[5—6] sagtens senere tilkomne. G.

*— 44[5] hafðak G, hafda ec R.

*— 44[8] forbergis måské ikke biord (= forbrekkis), men ejef. af et *forbergi = forberg, og styret af simul: du forbjærgs-troldheks. G.

*— 46[1] vildak G, vilda ec R.

— 48[8] hjörum M, hioriom R.

*— 49[8] hvars B, hvar R.

— 50 står i R efter 51[4]; men dette: at kongen står ude og ser sine slægtninges ilsomme ridt hen imod ham, så vel som hans udråb ved dette syn, må gå forud for deres ankomst og mælding. De to manglende linjer sagtens udfaldne foran l. 5. G.

*— 51—52. B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 267) har måské ret i, at 51[7—8] og 52[1—2] egentlig er udvidelse, så at 51[5—6] + 52[3—8] oprindelig danne ét ottelinjet vers. I så fald måtte 51[1—4] have tabt andet halvvers. G.

*— 54 har sagtens tabt sine to første linjer, i hvilke ordet blev givet til Hödbrodd. L. 3—4 og 5—6, som i R stå i omvendt følge, ere på grund af det l. 5 indled-

ende en ombyttede efter forslag af B (s. 409). — Ordet rennirökn i Brages berömte vers i Yngl. og Gylfag. frister stærkt til her at formode det samme. Jeg tænker mig da verset oprindelig således:

Kallaði Höðbroddr
hárri röddu:
„Rennirökn bitlíð
til reginþinga:
Mèlni ok Mýlni
til Myrkviðar,
en Sporvitni
at Sparinsheiði!"

V. 55 har da tabt sin ene halvdel. G.

*Hund. I, 56[1] Bjóðið èr B, Bioþi þer R.

— 56[4] Álf R, ǫlf R.

*— 57[9]—[12] ansér jeg med B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 267) for et senere tilhæng, der kun svækker udtrykkets kraft. G.

*— 58. Om min forståelse af ordene hjálmvítr og sárvítr se her foran i anm. t. Völ. — Om l. 6 kunde det dog også tænkes, at den oprindelig kunde have haft en anden form og hørt med til den i verset indskudte beskrivelse af kampen, f. eks. have lydt: sárvitar flugu (sárviti: sårild, ellers ligesom benlogi = sværd, måtte da her betyde spyd eller pil). G.

— 58[7] hálu B, halþa R.

*— 59[2] virða forstås som ejef. af virðar: mænd, og udtrykket kan da jævnføres med Brot 8: njóta landa ok þegna. Mon dog ikke snarere ejef. fl. af virð ɔ: 'meritum'? G.

*— 60. B har anmærket det stødende i, at buðlungr med rimordet bæði står to gange lige efter hinanden, og han mener, at på første sted måské burde læses siklingr med sámir som rimord. — Mig forekommer v. 60 i det hele at vidne om oplosning i traditionen. Jeg tænker mig verset restitueret således:

Heill skaltu, buðlungr!
beggja njóta:
Högna dóttur
ok Hringstaða,
ríkrar meyjar
ok rauðra bauga,
sigrs ok landa.
þá er sókn lokit.

Sidste linje måské egl. ikke valkyrjens men sangerens slutningsord. G.

Hund. II, prosaindledn., l. 19 *svein* udgg., fattes i R.

— 2[1] *þat* G (l. 1—2 sædvanlig tagne for prosa).

*— 3[4] *mala* uddg., fattes i R. — Jeg ansér det ikke for givet, at valbygg her kun betyder en sædart (hordeum grande v. Gallicum), sål. som det alt er forstået i remsen i Sn. E. II, 493, hvor ordet opføres mellem „sáða heiti"; valrúgr og hræteina hveiti om valens udsæd ɔ: pilene, tale for en lignende opfattelse af valbygg, og dets benyttelse i Tjodolv Arnorsöns vers (Sn. E. II, 421), hvor valbygg Yggjar har denne betydning, taler vel ikke for, at valbygg alene kan forstås således, men afgiver dog næppe noget bevis imod det. Dersom valbygg her er kending for våben, må man tænke sig et andet ord udfaldet end netop *mala*, måské: *höndla*. G.

*— 5 står i R mellem l. 4 og 5 af v. 4, flyttet af G. B tænker sig derefter v. 5 udfyldt med to slutningslinjer som så:

ok máttka mey
at mani hafði.

— prosa mellem v. 5—6, l. 10 Sváfa udgg., sva R.

— 8[4] Gunnar M, gvnna R.

— 9[1]—[4] svække udtrykket og ere vist senere tilkomne; l. 5 da versets rette begyndelse, der oprindelig turde have lydt: Beittak björnu. G.

*— 9[10] hvaðan. serkir gorðusk BG, hvaþan sacar gorðvz R. — B anmærker s. 192: „Denne linje synes temmelig indholdsløs; den forklares 'hvoraf årsagerne opstode'. Man venter et svar på spörgsmålet i 8[5]—[6] af følgende indhold: nu har jeg sagt dig, hvorfor min brynje er blodig..." S. 410 tilföjer han: „Som et løst indfald nævner jeg følgende: Skulde hvaþan sacar gorðvz være forvanskning af hvaþan sercir gvrðvz? Syrja, der fore-

kommer i Hálfs s. kap. 5, betyder måské 'tilsøle med blod', og er afledet af gor (jfr. smyrja af smjör og spyrja af spor) = eng. gore, levret blod, sv. dial. går 2 hos Rietz." — Jeg ser i denne gætning (serkir f. sakar) langt mere end et løst indfald og sammenligner m. h. t. gorðusk stedet i þiðr. s. kap. 197: 'Nú tekr Viðga hans [risans] tungu ok skerr ór höfðinu, ok gerir hann sik allan í blóði risans ... ok gerir hestinn allan blóðugan.' På sidste sted passer gera (göra, görva) vel nok, men 'at gera sik í blóði' kan næppe være rigtigt. Jeg formoder derfor i sagaen gorir og tror i kvadet at kunne beholde gorðusk, bægge former af et af gor afledet *at gora = gyrja (som spora af spor, skora af skor, men böjet som þora). G.

Hund. II, 11[2] *vèr* sè*m* G, þ*ei*r se **R**.

— 11[4] hefndu*m* R, hefndoþ **R**. — Enten må margir i l. 5 kunne forstås, som om der stod fleiri, og ossum niðjum være andet sammenligningsled ('end vore [vi] frænder'), eller ámunir må her (og i Völ. 17) have den af B formodede bemærkelse af 'lig, lignende.' G.

*— 12[1] Varka*t* G, Varca **R**.

*— 12[3] *í* morgun G, amorgo*n* (af udgg. læst á mörgum) **R**. Stedet at oversætte: 'Ej var jeg fjærnt stedt i morges fra (ved) kongens fald'. Udtrykket antyder måské ikke blot nærværelse, men også andel i kongens død, som i Flat. I, 566[13]: 'faðir þinn er dauðr, ok var ek þar ekki fjarri', det vil sige: jeg havde min del i den. G.

*— 13[5]—[6], som udelades af Ettmüller, ere vistnok senere tilkomne. G.

— 13[10] *Helga* B, fattes i **R**.

— prosa mellem v. 13—14, l. 3 *hèt einn* udgg., fattes i **R**.

*— 14[1]. For Sótti (på grund af sœkja i l. 4) måské egl. Hitti el. þátti. B.

— 15[1]—[4] stå i **R** efter v. 16; omsætningen foreslået af B.

*—16[7] hefi*k* G, hefi ec **R**.

*Hund. II, 17[1]—[2] Hirð*attu Höðbrodd nè* G, Hirþ e*igi* þv **R**.

*— 17[7] æt*l*attu ('tro aldrig, kære, at jeg frygter') G, ęt*t* attv **R**. Sigrun har i v. 16 sagt, at hun er bange for sine frænders vrede; i modsætn. hertil siger da Helge, efter min forståelse, her, at han har ingen frygt; ek kan derfor her (ligesom mèr i l. 6) bære rimvægten. B vil med Lüning læse: ætt áttu, in góða! er ek [eigi] sjámk: 'du har en slægt, som jeg ikke frygter;' men denne hån mod Sigruns slægt er lige så urimelig som uskön. (Med B i udg. 411 smlgn Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 267.) G.

— prosa mellem v. 17—18, l. 21 *er* udgg., fattes i **R**. — Efter ritat i denne linje følger i **R** prosastykket efter v. 23: Guðmundr reið heim ... og alt indtil udgangen af v. 28: í faðmi felask; så følger prosaen þetta kvað Guðmundr Granmars son med v. 18—23, og derefter prosaen, som står efter v. 28: Helgi fèkk Sigrúnar o. s. v. — Denne omsætning er (med en lille afvigelse) foretagen af R.

— 18[5] frið*r* G, friþ **R** (þykkia = þykkir-at; jfr. þryms. 28).

— 19[5] hefi*r* udgg., hefi **R**.

— 20[1] skulu*m* G, scolo **R** (jfr. B 194—95, 411 og i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 267).

*— 20[3] sáttir „ironisk; at Frekasteini (ved ulveklippen) er med vægt stillet foran og udtaler klart nok, at det er med sværdenes tunger, der skal tales på det ting". B. (Jeg tör nu ikke fastholde mit forslag: *sverðum*. G.)

— 20[5] *kveð* B, fattes i **R**.

— 20[5] Höðbrodd*i* (jfr. 52 og Skírn. 10; Hödbrodd er ikke her til stede og kan derfor ikke tiltales), G, Hꝍdbroddr **R**.

— 22[6] *bregða* R, d. (o: deila) **R**; men det kan ikke gå an her ved siden af deili i l. 8.

— 23[1] þykkj*a*t udgg., þiccit **R**.

— 23[6] Móins*heimum* M (jfr. Hund. I, 48), m. r. **R**.

*— 23[9]—[10], som heller ikke findes i Hund. I, 48, ere vel, som Ett-

müller og B antage, senere tilkomne.

Hund. II, prosaen efter v. 23, tillige med v. 24–28, står i **R** efter prosaen mellem v. 17–18, l. 21; se anm. ovenfor.

— 24[6] hrævi B, hreifi **R**.

— 25[2] ál*m*vítr G, alvitr **R** (se anm. t. Völ., prosaindledn.).

— 26[1–2] stå i **R** efter 26[3–4], omsætningen ved G (jfr. Udsigt over den nord. oldtids heroiske digtn. 1867, s. 71).

— 27[1] jörð*u* R, iordán **R**.

*— 28[4] mundak G, m*vn*da ec **R**.

*— 28[6] knættak G, knętta ec **R**.

— prosa mellem v. 28–29, l. 4 g*eir*s udgg., greís **R**.

— — l. 9 *Sefa* udgg., fattes i **R**.

*— 29[9–10] „ere vistnok senere tilföjede i folkemunde; jfr. Hjörv. 41, 45". B, s. 411.

*— 30[8]. Min opfattelse af Unnar som navn vinder bestyrkelse, dersom Uðr er den rette læsemåde i Gróg. 8 Den hører da, ligesom Leiptr i følge Grímn. 28, til de floder, der 'falla til heljar hèðan', og sammenstillingen med Styx og Lethe bliver uafviselig. G.

*— 32[1–3]. Sammenligning med Völ. 33 viser, at det her manglende halvvers må have nævnet skjoldet. G. Herefter har B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 267 foreslået formen af de her indsatte linjer (kun ikke *þèr*). Se om v. 30–32 videre i 'Om de gotiske folks våbened', Vid. selsk. oversigt 1870, s. 50–51.

*— 33[7] hefðir*a* B, hefþ*ir* e*igi* **R**.

*— 36[1] Sitka*t* G, Sitca **R**.

— 36[3] *n*ætr udgg., rętr **R**.

*— 36[5] at liði lofðungs er meget sært, enten man så med K lader lofðungs styre af ljóma (nisi super populum jubar regis vibretur) eller som andre af liði (med mindre der falder lys på kongens folk = det kommer til syne); Schevings ændring til leiði (på kongens grav) gör det ikke bedre. Måské K's anmærkning: „forsan potius legendum liðins lofðungs: defuncti regis splendor vibraretur," turde vise den rette vej, så den oprindelige læsemåde er: at liðinn lofðung (jfr. Hjörv. 44): 'efter min konges død'; men i så fald kunne disse linjer næppe have deres rette plads her. L. 5–6 kunne (med undtagelse af nema) undværes, og ere da måské i forvansket form urigtig indløbne her andensteds fra, sål. som jeg har antaget m. h. t. Hund. I, 27[5–6]. Versets l. 1–4 er et utvivlsomt ægte halvvers, og l. 7–10 synes også at være det, da det er mindre sandsynlígt, at l. 9–10 skulde være senere tillæg. Også herved ledes vi til at tvivle om, at l. 5–6 kunne være på deres rette plads. G.

*Hund. II, 36[10] knegak G, knega ec **R**.

— 37[1] *Helgi* udgg., fattes i **R**.

*— 38. Jeg er uvis, om vi i dette vers egl. skulde have levninger af tvende, eller om l. 7–8, som nok kunde undværes, skulde være senere tilkomne. Med l. 3–4 kan sammenholdes Guðr. I, 18[3–4], Guðr. II, 2[3–4]; men medens vi hist kun have ligefremme naturbilleder, kunde man vel her fristes til ved 'ítrskapaðr askr' at tænke på Ygdrasil. Guðr. II, 2 har også en sammenligning med 'hjörtr hábeinn um hvössum dýrum', men også det er kun et naturbillede; hvorimod jeg her med 'sá dýrkálfr döggu slunginn, er öfri ferr öllum dýrum, ok horn glóa við himin sjálfan', må med Finn Magnusen (Lex. myth. s. 719) jævnføre Sólarljóð, 55:

Sólar hjört leitk
sunnan fara,
hann teymdu tveir saman;
fœtr hans stóðu
foldu á,
en tóku horn til himins.

Uden her at indlade mig på noget forsøg i sammenlignende mytologi, med inddragelse af indiske, græske og andre forestillinger, må jeg dog udtale, at jeg ansér det for utvivlsomt, at vi i hin Sólarljóð's solhjort have (ikke som de sindrige kommentatorer i K, I, 385 antage: enten den romerske pave el. den norske kong Hakon den gamle, eller Islænderen Sturla

Sighvatsson, men) et mytisk dyr, et billede for solen, og det samme tror jeg at genfinde på dette sted. Ved 'döggu slunginn' hentydes da vel til morgenen, så hjorten, der rejser sig dugsprængt og løfter de gyldne takker mod himlen, er den opgående sol.

Ved denne lejlighed skal jeg göre opmærksom på, at vistnok også månen i vore hedenske forfædres fantasi fór i hjorteham, hvilket synes at fremgå af nogle gamle tryllevers, af hvilke et lyder så (Saml. t. jysk historie og topografi, IV, 110):

Hisset ser jeg den himmelske hjort
med sine takker to;
men aldrig får hjorten takker tre,
og aldrig får jeg tandværk
i denne stund eller i dette år
og ej så længe verden står.

At det er månen med sine takker, der her forstås under hjortelignelsen, det fremgår af varianten, der ligesom forrige skal siges til månen, når den står i ny (smstds s. 109):

Hisset ser jeg det himmelske ny,
kongens sön af sky;
han siger, at den orm er død,
og det onde blod, vædske eller flåd er forødt,
som i mine kinder, gummer og tænder brød.

En tredje optegnelse (i Gl. danske minder, II, nr. 304), som i Vendsyssel er brugt mod tandpine, at fremsige tre gange, når man ser månen i ny, er denne:

Nu ser jeg igèn dit velsignede ny
med dine to takker.
Gud bevare mig fra tandve og pine,
til jeg ser dig med tre takker! G.

*Hund. II, 39. Om dette vers se min afhandl. 'Om de gotiske folks våbened', Vid. selsk. overs. 1870, s. 95. G.

— 40^{4} *er* B (s. 411), fattes i **R**.

— 41^{7} n*ema* (ɔ: men, jfr. Oddr. 21^{3}) B, n. **R** (nè RKM).

* — 42^{3-4} ere formodentlig senere tilkomne. G.

— 43^{3} átfrek*i*r udgg., át frekr **R**.

*Hund. II, 44^{9-12} antager jeg nu for udvidelse. G.

* — 45^{7-8} og $^{11-12}$ kunne vel skyldes senere vækst i folkemunde. G.

— 45^{9} fel*lr* B, felt **R**.

— 45^{11} *ó*fjálgt B, i*nn* fialgt **R**.

* — 46^{5-8} „synes at være komne senere til i folkemunde". B (Årb. for nord. oldkynd. 1869, s. 268).

* — 47^{1} hefi*k* G, hefi ec **R**.

* — 48^{9-10} formodentlig senere tillæg. G.

— prosa mellem v. 49—50, l. 5—6 kvað hon R, hon q*vaþ* **R**.

* — 50^{6} grænask (grę̄naz **R**) af gránn, = grána af grár. B. (Jfr. Gíslason i Årb. f. nord. oldkynd. 1866, s. 383—86; samt Gísla s. Súrss. s. 66: lífs vánir mèr grána. G.)

* — 50^{9-10} sagtens senere tilkomne. G.

* — 51^{1} *æva* G, e*igi* **R**.

— 51^{5} öflga*ri* udgg., ꝍflgan **R**.

— prosa efter v. 51, l. 7 ska*ti* Müllenhoff, scaþi **R**.

Sinfj. l. 4. Hámund*r* udgg., ham*vn*dir **R**.

* — l. 5 og 7 *Borgarr* indsat som gætning; **R** lader plads åben til navnet, og **V** har det heller ikke. G.

— l. 18 ái! forstår jeg som navneord, (oldefader, gamle), humoristisk tiltaleform til Sigmund, svarende til hans: 'láttu grön sía þá, sonr!' G.

— l. 41 inna*n* R, i*nn* á **R**.

— l. 58 þ*ó* K, þa **R**.

Sig. I, prosaindledn., l. 6 *hann* udgg., fattes i **R**.

— 3^{1} konung*r* udgg., k*onvn*g **R**.

— 10^{8} himin*s* skautum G, him*in*scꝍt*om* **R**.

— 12^{6} leng*ra* B, lengi **R**.

* — 15^{1} *und* bana sel*ju* (jfr. Fáfn. 43: ok leikr yfir lindar váði [jfr. også Vspá 56, Helr. 10]) B (s. 412), eptir bana helga **R**. Man kunde også gætte på andre læsninger, f. eks.: eptir banda vilja. G.

— 17^{7} l*y*f B, lif **R**. (Se B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 268.)

— 18^{1} *Nú* K, þa **R**.

Sig I, 22[7] eð*a* udgg., eþ **R**.
— 23[1] Er*a* udgg., Er **R**.
— 26[3] rá*ð* K, raþs **R**.
— 26[6] vilt*ki* B, vilkit **R**.
— 27[7] harð*h*ugðikt B, harþvgðict **R**.
— 33[5] *hon* G, fattes i **R**.
— 37[5] þ*á it* B, þ*vi*at **R**.
— 37[5] vixl*ið* B, vixla **R**.
* — 37[8] *ne* lýgr*at* G, lygr *ęigi* **R**.
* — 40[5] vild*igak æva* G, vilda ec e*igi* **R**.
— 40[7] brúð*i* K, brvþ*r* **R**.
— 42 og 43 stå i omvendt følge i **R**, omsatte af B.
— 43[5] h*ö*mum R, hámo*m* **R**.
* — 45[2] m*un*tu B, máttv **R**.
* — 45[8] h*ö*ndum B, hefndo*m* **R**.
* — 47[3] *ne of*vel G, eigi vel **R**
— 47[4] þyrm*d*ir R, þyrm*ir* **R**.
* — 48[1] Hvá*r*t (jfr. 32[1]) B, Hvat **R**.
— 50[6] *á* udgg., af **R**.
* — 50[6] sifju*n*gum Konr. Gíslason (Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 53), sifivgo*m* m*er* **R**.
— 51[3] *er* G, fattes i **R**.
— 52 og 53 stå i **R** i omvendt følge, omsatte af G.

Sig. II, prosaindledning, l. 4 son*r* udgg., sonar **R**.
* — — l. 8. Her (foran Reginn) burde nok egentlig v. 13–14 med de tre forudgående prosalinjer have haft plads; ti versene synes at indeholde Regins hilsen til Sigurd, da han første gang ser ham komme til sig. (Jfr. også Nornag. þ.) G.
* — — l. 13 *fors nökkurs* (jfr. Sn. E. I, 352) G, Andvarafors **R**, som derefter har ordene í þeim forsi .... þar matar, hvilke her ere flyttede frem til l. 29–33 i samme prosastykke. — 'Andvarafors' i l. 13 kan ikke være rigtigt; det var ikke i den, at Otr havde sin gang; Loke kom først did, da han skulde skaffe guld til bod for Otr. Og det følgende stykke hører da klarlig til navnet, som med rette står i l. 29. — For *Loki* i l. 33 har **R** qc. G.
— 1[6] lind*ar* M (s. B, s. 413), linar **R**, lionar **V**.

*Sig. II, 2[3] hefi*k* G, hefi ec **R**.
* — 2[5] skóp*umk* B, scop o*ss* **R**.
* — 2[6] skylda*k* G, scylda **R**.
* — 3–4. „Disse vers synes fejlagtig at have trængt sig ind her". B.
— 3[1] efter linjen tilföjer **R**: q*vaþ* loki.
* — 5. Dette kviðuháttr's vers hører måské egl. slet ikke hjemme i denne forbindelse og foreligger muligvis også i en noget forvansket form, så at átta kun ved en misforståelse, foranlediget ved det forudgående tveim, er opfattet som talord, men egl. er atta (af at etja), så de to linjer 5–6 egl. have lydt:

æ öðlingum
atta*k* at rógi. G.

— prosa mellem v. 5–6, l. 8–9 *þá kvað Loki* **V**, fattes i **R**.
— 6[1] *reitt* **V**, fattes i **R**, der i den sted har: q*vaþ* l*oki*.
— 8. Overskriften *Loki kvað* Lüning, fattes i **R**.
* — 8[2] þa*z* (jfr. Lokas. 54. Hund. II[2] 40) G, þ*at* **R**.
— 9. Overskriften *Hreiðmarr kvað* B, **R** har efter 9[1]: q*vaþ* h*reiþmarr*.
— 10[4] F*á* M, Far **R**.
— 11. Overskriften *Hreiðmarr kvað* B, **R** har efter 11[1]: q*vaþ* h*reiþmarr*.
* — 11. Den, som hævner Hredmar på Fåvner, er jo Sigurd. Til forklaring af den i verset indeholdte spådom kunde da opstilles denne mulige genealogi:

Hreiðmarr
|
Lyngheiðr *'siklingr' = Agnarr Hrauðungsson (Grímn. indledn.)
|
'dóttir' *Eylimi
|
Hjördís *Sigmundr
|
Sigurðr.

Hjördís siges jo i Hyndl. 27 at stamme, sagtens på møderneside, 'frá Hrauðungi'. — 'sonr' da her = dattersön. G.
— 12[1] Br*óðu*r udgg., Brvðar **R**.
* — 13–14. Jfr. anm. t. prosaindledn. t. digtet, l. 8.
— prosa mellem v. 14–15, l. 4 ö*ll* udgg., o*ss* **R**.

Sig. II, prosa mell. v. 14—15, l. 6 Gram*r* udgg., G*ra*m **R**.

— 18. Overskriften *Heklumaðr kvað* **N** ('hann var í heklu grœnni ok blám brókum, uppháva skúa ok knepta at legg, laufsprota í hendi'), fattes i **R**.

— 18[4] hafð*ak* udgg., hafði **R**.

— 19. Overskrift *Sigurðr kvað* **N**, fattes i **R**.

* — 23. Dette kviðuháttr's vers er vistnok, på grund af sit beslægtede indhold, urigtig indløbet på dette sted. G.

— 26[5] *fár var* **N**, engr er **R**.

Fáfn. 1[2] sveinn (jfr. Fjöls. 6) B, sveinni **R**.

* — 2[5] *æ* B, fattes i **R**. Mon: ek geng einn saman? G.

— 3[4]—[6] tilsatte på grundlag af Völs. s. kap. 18: 'Fáfnir svarar: Ef þú átt engan feðr nè móður, af hverju undri ertu pá alinn? ok þótt þú segir mèr eigi þitt nafn á banadœgri mínu, þá veiztu, at þú lýgr nú.' (Jfr. þryms. 10. Hárb. 10—11.) G.

* — 5[6] *er* börnum skjó*tt* á skeið, sål. B med tvivl (s. 414) for **R**'s fortvivlede: ab*ornn*o (el. ab*vrnn*o el. ab*rvnn*o) sciór asceiþ. Mit tidligere forsøg (á börn óskjör*r* á skeið) har jeg selv ingen tro til, og K's, R's og E's læsemåder kunne ikke være rigtige. G.

— 6[5] hrö*r*ask (= hrörna) skindbøger af Sverres saga, kap. 164, hrǫdaz **R**.

— 7[2] þinn*a* K, þi*nn*o **R**.

— 7[3] sæ*i* K, sętt **R**.

* — 7[3] *v*reiðan G, reidan **R**.

— 7[6] æ er i **R** skrevet ęę.

* — 8[4] *þey*gi G, e*igi* **R**.

— 10[1] *v*ill udgg., svill **R**.

* — 11[1]—[2] „hafa norna dóm må være det samme som njóta norna dóms Yngl. kap. 52, at finde sin død. .... Altså: du vil finde døden foran (lige ud for) næssene, d. e. lige i din vej, du er dødsens, hvis du trods min advarsel bemægtiger dig skatten." B, s. 414.

— 11[3] *örlög* (ɔ: du vil få dårens skæbne, udgang, død) B (s. 414), fattes i **R**.

* Fáfn. 12—15 antages af Lüning for andensteds henhørende vers, der her ere urigtig indløbne. (Jfr. Sig. II, 3—4, der have en lignende stilling.)

— 12[1] *þat* G, fattes her i **R**.

* — 12[5] n*á*gönglar R, måské også den tilsigtede læsemåde i **R**, hvor ellers læses nꝍðgꝍnglar; ti ð og g ere sammenslyngede, som om g var rettelse fra ð, og skriveren kunde da have glemt at ændre det forudgående sammenslyngede ꝍ til á (se B, s. 414).

* — 13[4] 'ru B, e*r*o **R**.

* — 13[5].[6] *'ru* **S**, fattes i **R**. (Jfr. Völsunga saga, kap. 18.)

— 15[5] br*ú* B, brot **R**.

— 16[3] um måské skrivfejl for á. B.

— 16[5] hugð*u*mk K, hvgda*m*c **R**.

* — 16[6] fannka*t* G, fanca **R**.

— 16[6] *svá* B, fattes i **R**.

— 17[1] hjálm*r* M, hialm **R**.

— 17[2] einu*n*gi B, einvgi **R**.

* — 17[3] hvar*s* B, hvar **R**.

* — 17[3] *v*reiðir G, reiþ*ir* **R**.

— 18[4]—[6] indsatte i henhold til Völs. kap. 18, der gengiver v. 16 og 18 under ét således: „Ek bar œgishjálm yfir öllu fólki, síðan ek lá á arfi míns bróður, ok svá fnýsta ek eitri alla vega frá mèr í brott, at engi þorði at koma í nánd mèr, ok engi vápn hræddumst ek, ok aldri fann ek svá margan mann fyrir mèr, at ek þœttumst eigi miklu sterkari, en allir váru hræddir við mik." G.

— 19[1] *f*rá*n*i udgg., ra*m*mi **R**.

— 19[3] ga*l*zt (jfr. Hjörv. 6) B, gatzt **R**.

* — 24[2]. Grimm har allerede 1815 anmærket, at både verselag og mening her godt kunde undvære disse ord sigtíva synir; og jeg antager dem afgjort for uægte, navnlig fordi sigtíva synir ellers (i Lokas. 1 og 2 og ganske vist også i Grímn. 45), ligesom sigtívar alene i Vspá 37 og 47, betyder guderne; og brugen af sigtívar i Akv. 31 i betydning af menneskelige helte afgör ikke sagen for Fáfn.'s vedkommende, eftersom der i Akv. råder en

yngre talebrug (jfr. anm. t. Akv. 36[4]). G.

Fáfn. 24[6] rýðr Grimm, ryfr **R**.

— 26[3] hèlug Möbius, heilog **R**.

— 27. Overskrift *Hann kvað* fattes i **R**.

*— 28[4] atta*k* G, atta ec **R**.

*— 30[3] skulu *v*reiðir BG, reid*ir* s*co*lo **R**.

— 30[5] s*á* B, se **R**.

— 30[5] har*ð*liga G, harliga **R**.

*— 31. „Dette vers synes at høre andensteds hjemme“ B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 268).

— prosa efter v. 31, l. 11 hrísin*u* M, hrisino*m* **R**.

— 32–39. Overskrifterne tilhøre mig. Foran v. 32 har **R**: Igðan, hvor jeg har sat Igð*a*, og v. 33–35 betegnes dèr ved tal (II. III. IIII.) som 2den, 3dje og 4de fugls tale; **V** har henholdsvis: Önnur segir, þá mælti in þriðja, þá mælti in fjórða, og den fortsætter foran v. 36 og 38 (v. 37 fattes dèr): þá mælti in fimta, þá mælti in sètta. — Jeg antager det derimod for kvadets hensigt at lade kun tre fuglerøster høre, og da at lade den ene fugl ret kendelig synge med sit eget næb. Efter de to rolige, beskrivende og berettende kviðuháttr's vers 32 og 33 følger det hvasse råd i v. 34 i ljóðaháttr, hvorpå atter de to første fugle have ordet i v. 35 og 36, men så høre vi på ny det samme hvasse næb i v. 37–38 som för i v. 34. Sigurd udtaler så i v. 39 sin hastig fattede beslutning i samme toneart, hvorefter fuglekoret i v. 40–44 atter holdes i den rolige kviðuháttr. Jeg ser heri en bevidst og smagfuld anvendelse af de to versearter (ligesom f. eks. i Hákonarmál), og ikke — hvad nogle have ment (se N. M. Petersen, Danm. hist. i hedenold, 2den udg., III, 293) — en tilfældig blanding af stumper af forskellige digte. — På samme måde forstår jeg det enkelte ljóðaháttr's vers 28 i Hund. II, og v. 30 i Hamd., ligesom jeg også tror, at samme forklaring finder anvendelse på det blandede verselag i Sig. II og Sigrdr. G.

*Fáfn. 35[4] y*kk*ar ændret efter bemærkn. af B, s. 415, ydvar **R**.

— 37[6] s*v*iku*m* B, slíco **R**.

— 38[4] mun *hann* G, m*vn*dv **R**.

— 39[1] Verða*t* udgg., Verþa **R**. Måské rettere ønskende måde: Verð*ia* el. Verð*it*? G.

— 43[2] fólkvít*t* G, folc vitr **R**. (Se her foran anm. t. prosaindledn. t. Völundarkviða.)

— 43[6]–[8] *er* aðra ... e*n* hafa G og B, aþ*r* a ... e*r* hafa **R**.

— 44[4] Vingskorn*i* K, Ving scorn*ir* **R**.

— 44[5] Sigrdríf*a* (jfr. Sigrdr. 1–2) B, Sigrd*rí*far **R**.

— prosa efter v. 44, l. 11 *á* udgg., af **R**.

Sigrdr., prosaindledn., l. 2 stefn*di* udgg., stefni **R**.

*— 1[4] fölvar her måské fejl f. höfgar, som i Völ. 12, hvor nauðir også bruges om lænker (forbindelsen föl nauð i anden bemærkelse i Akv. 18); hverr kan være rimord i l. 3. G.

— 1[7] hraf*n* f. **R**'s hrafns og forståelsen af l. 5–8: „Der svares i omvendt orden på første og tredje spörgsmål; fra disse må de to prædikater tænkes til: Sigmunds sön løste dine bånd — han som for nylig gav ravnen (Fåvners) lig at hakke —, Sigurds sværd bed din brynje.“ B (s. 416, jfr. Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 268–69).

*— 2[5] mátti*gak* (ek bærer hovedstaven, jfr. Fáfn. 44 og anm. t. Hjörv. 27[2]) G, e*i*g*i* mattac **R**.

— prosastykket efter v. 2, fra l. 2: Hon nefndisk til og med l. 20 foran v. 8: Sigrdrífa kvað står i **R** på den plads efter v. 9, hvor her i teksten er trykt de to linjer Hon tók ... minnisveig, hvilke linjer i **R** have deres plads efter v. 2, efter ordene Sigurðr settisk niðr ok spurði hana nafns. Ombytningen af disse to stykker er foreslået af B, der også (med Grimm og v. d. Hagen) har forståèt de i prosaen indskrevne ord: en annarr hèt Agnarr „Hæþo“ bróðir, er vættr engi vildi

þiggja som et halvvers, i hvilket B skaffer stavrim ved efter Helr. 8 at ændre Hαþo til *Auðu* (og i hvilket jeg har bortkastet det indledende en). B har fremdeles efter prosaen formuleret det deri opløste første halvvers af v. 3, som her er trykt med løbeskrift.

*Sigrdr. 4—7 ere lånte fra Helreið Brynhildar (hvor de stå som v. 7—10), efter at det var gået op for mig, at de rettelig tilhøre dette kvad og kun ved en forvildelse i traditjonen ere indløbne i Helreið, medens de, gengivne efter en ufuldstændig erindring og til dels misforståede, genkendes i prosaen, som her følger efter v. 7: Sigrdrífa feldi Hjálmgunnar... er hræðask kynni. Denne min iagttagelse godkendes af B s. 416. — Det fortjæner særlig opmærksomhed, at når disse vers erkendes for rettelig at høre til Sigrdr. og slet ikke til Brynhildskvadet, så bortfalder enhver støtte i oldkvadene selv for identiteten af de to personer. Fáfn. og Sig. I omtale Sigrdriva og Brynhild som to personer; kun Völsungasaga og Snorres Edda göre dem til én og den samme. G.

*— 8[3] nipt, B, formoder nið; jfr. dog anm. t. Vspá 9[5].

*— 10[1] færi*k* G, fǫri ec **R**.

— 10[2] sål. **R**; rettere dog nok som i **V**: brynþinga valdr (= valdr víga, rómu) el. måské baldr. Jfr. anm. t. Hjörv. 6. G.

— 13[4—6] lånte fra **V**, fattes i **R**.

*— 14[4] á lófu*m* þèr B (Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 269), alofo þęr **R**, á lófa skal þær **V**.

— 15[1] *kunna* B, r[ísta] **R**.

*— 16[1]. For Limrúnar formoder jeg L*yf*rúnar el. Lí*kn*rúnar. G.

*— 16[6] þe*ss* **V** (B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 269), þei*m* **R**.

— 17[2] ma*nn*gi udgg., magni **R**.

— 20[6] *Hr*ögnis B, Rvngnis **R**, Raugnís **V**.

*— 20[7] tönnum **R**, taumum **V**.

*— 21[5] blóðgum vil Th. Wisén (Oden och Loke, Stockh. 1873, s. 47) forstå som bláðgum (jfr. Vspá 32 og anm. t. Hund. I, 9); men vil da her tage ordet i fysisk grundbemærkelse: 'bláðugr = luftig, förd af en gynsam vind'.

*Sigrdr. 22[2]. Sål. **R**, B vil nu (med benyttelse af **V**'s í guma hollde) læse *í* gumna hǫllum (Arb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 270).

— 22[3] *í* (foran virtri) **V**, fattes i **R**.

— 22[4] *á* (á völu sessi) **V**, fattes i **R**.

* 23[3] hverfðar **R**, B vil nu (med benyttelse af **V**'s hrędar) læse: h*rær*ðar (Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 271).

*— 26[1] Munka*t* **V** (Mvnkað), Munca **R**.

*— 26[3] emka*t* **V**, emca **R**.

— 28[1] *l*imar (jfr. Sig. II, 4) E, simar **R**.

— 29[1] *it* K, fattes i **R**.

*— 32[3] *v*reiðir G, reiþ*ir* **R**.

— 33[4] sifj*a*r silfr*s* B, sifia silfr **R**.

— 34[3] [öldrmál ... med hele resten af kvadet fattes i **R**, hvor en del blade nu er borte, men haves i papirshdskrr., der tör antages at grunde sig på **R**, inden kvadets slutning dèr gik tabt. Bugges tekst er her fulgt, kun at jeg i 42[3] læser vinum f. B's vini. G.

*— 42 kan næppe have været kvadets sidste. Ikke blot vænter man tylvten fuld af gøde råd, i steden for at vi her standse ved det ellevte; men v. 25—26 synes også at forberede mere direkte forudsigelser om Sigurds skæbne, end man til nød kan finde i nogle af de følgende vers. G.

Brot 1[1—2] *Hvat* ... *til* udgg., fattes i **R**, hvor de foregående blade ere borte. Overskrifterne over v. 1 og 2 tilsatte af B.

*— 1[4] næma, sål. og ikke nema må der læses her og i Guðr. II, 43[4] (**R**: nęma), ligesom næmik, ikke nemik, i Guðr. II, 33[8] (**R**: nęmic). G.

— 2[5] vèlt*i* M, vęlt **R**.

*— 4[1—2] sniðu og sviðu ere her ombyttede efter forslag af B.

— 4[7] a*t* B, ar **R**.

*— 5—11 stå i **R** i denne følge: 6—

7, 10—11, 8—9, 5; flytningen af v. 5 foreslået af Grimm, flytningen af 8—9 foreslået af B (s. 418).

Brot 5³ a*f* B, at R.

— 7¹ Ein*u* (jfr. Sig. III, 18, 45) B, Ein*n* R.

* — 7²—³. Mellem dem må fattes to linjer; jfr. Sig. III, 18 (og 45). G.

— 8⁵ *Lengi* Grimm, Vel R (som i 10³).

* — 11⁵ hann må være Gjúki. B.

— 11⁶ fólkræði GB, folcróþi R.

— 12³ var þá K, þa v*ar* R.

— 13⁵ í böðvi (= í börvi ɔ: i lunde) B, s. 418.

* — 14⁸ láta synes her og i Sig. III, 71⁸ at måtte (som alt Finn Magnusen antog, jfr. også Lüning) være = láta öndu, fjörvi ɔ: dø. G.

* — 15⁶ görðisk at segja kan næppe være rigtigt; V er vist tanken nærmere med sit: 'Brynhildr beiddi þess hlæjandi, er hon harmaði með gráti'. Mon *gram*disk at segja (jfr. nyisl. mèr gremst at sjá)? G.

* — 16¹ Hugðak G, Hvgða ec R.

* — 16⁴ ættak G, ętta R.

* — 17 fattes uden tvivl første halvvers. G.

— 18⁷ *þ*ik Guðmundr Magnússon, sic R.

* — 20² brugðinn gulli skal være et ellers ikke forekommende og ikke let forklarligt udtryk for 'indlagt, prydet med guld', medens brugðinn alene er et alm. udtryk for 'draget' sværd, og det kunde netop væntes her = sverð nökkvit Sig. III, 4. Jeg vil dog ikke foreslå at læse gull*inn*, men formoder, at 'gvlli' er kommet i steden for et udsagnsord i navnemåde. G.

— prosaefterskr. har i R overskriften: fra d*a*þa sig*vr*d*ar*.

— prosaefterskr., l. 10 riði*t* udgg., riþi*nn* R.

*Guðr. I, 1³ sorgfull, to andre traditjonelle udtryk i disse linjer: soltin og sárla, i Guðr. II, 10, 11; det første af dem måské oprindeligst (jfr. B s. 423—24). G.

— 4¹ *þat* udgg., fattes i R.

*Guðr. I, 4³ veit*k* G, veit ec R.

* — 4⁵ hefi*k* G, hefi ec R.

— 4⁶ f*j*örspell K, forspell R.

— 4⁷⁻⁸. Disse to overskydende, rimløse linjer må, som bem. af Ettmüller, skyldes udvidelse. Andet halvvers burde måské lyde:

hefik fimm sona (el. brœðra)
fjörspell beðit,
átta dœtra (el. systra),
þó ek enn lifik. G.

* — 4¹⁰ e*nn* G, eín R. Om end ein kan forsvares (se B's mod mit forslag rettede forsvar s. 418—19; jfr. Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 271), så er sandsynligheden dog vistnok störst for, at enn er det rette; jfr. Vspá 26: 'þó hon enn lifir'; Ásm. s. kapp. (Fas. II, 486) og Korm. s., s. 118: 'þó ek enn lifi'.

* — 4¹⁰ lifi*k* G, lifi R.

* — 5 og 11 fattes to linjer, der må have haft plads efter l. 1—2. Mon det skulde være disse (jfr. v. 1):

er hon sat soltin
of Sigurði? G.

* — 6³ Hefi*k* G, hefi ec R.

* — 7 har tabt to linjer, Ettmüller mener efter l. 6; jeg tror snarere efter l. 2; ti nævneformerne i l. 1—2 passe ikke til gf. þau i l. 3. De to tabte linjer have da indeholdt omsagn til l. 1—2. G.

* — 8¹·²·³ skylda*k* G, scylda ec R.

— 8⁴ h*r*ör (som i 12⁸, = hrer i 5⁶, 11⁶, af *hrjósa = oldeng. hreósan, jfr. on. hreysi) B, h*er* for R.

— 8⁷ ma*nn*gi B, *maþr* engi R.

* — 9⁵ skylda*k* G, scylda ec R.

* — 12. Enten burde l. 7—8 have plads efter l. 2, eller, hvad jeg ansér for rimeligere: dèr er udfaldet et andet linjepar, og l. 7—8 ere senere tilkomne; ti l. 3—6 danne ægte halvvers. G.

* — 15 fattes to linjer, snarest efter l. 2. G.

* — 16⁴ tresk (tresc R) ubekendt ord, dog sikkert et tillo. — Mon af betydn. sammentrængt, indeklemt, besl. m. got. trisgan (intrisgan, intrusgjan, ἐγκεντρίζειν); altså: tresk tár flugu í gögnum ɔ: de (længe) indespærrede tårer brøde igennem, styrtede frem? G.

*Guðr. I, 17^{1-2} „ere kanské senere komne til; sammenhængen kan uden særlig angivelse vise, at det er Gullrond, som taler". B, s. 419.

— 17^{3} Ykk*r*ar B, yccar **R**.

*— 17^{3} vissa*k* G, vissa ec **R**.

*— 18 indledes af udgg. med to tilsatte linjer:

Þá kvað þat Guðrún
Gjúka dóttir;

men verset er komplet dem foruden, og *her* kan da ingen tvivl være om, hvem der taler. G.

— 19^{7} jölstrum (i*a*lstrom **R**), først sål. forstået af B, s. 419.

*— 20^{1} Sakna*k* G, Sacna ec **R**.

— 20^{6} *bölvi* udgg., fattes i **R**.

— 20^{7} syst*u*r sin*n*ar udgg., systr sinar **R**.

*— 21^{1} um tages af E (og nok af alle andre) for det enklitiske um; men dette forekommer ellers aldrig på en sådan plads; foran navneord følger det altid efter et tilhørende tillægsord (el. stedord, som i Sig. III, 23: hans um dólgr, Grott. 17: mitt of leiti); skulde det svaret til um foran unnuð, måtte det haft plads foran eyðið. Er det da her forholdsord: um lýða = 'for folk'? G.

*— 21^{3} unnuð er måské ikke det rette ord: at vinna eið er at aflægge ed; men her måtte man vænte et ord af betydning 'brød'. G.

— 21^{5} m*un*a udgg., man*n*a **R**.

— 21^{9-10} bör, som også Ettmüller har ment, udgå som senere tilhæng. G.

*— 24. Jeg er uvis m. h. t. det oprindelige forhold med dette tolvlinjede vers: enten l. 1—8 danne ét ægte vers, og l. 9-12 sidste halvdel af et andet (hvis de ikke skyldes udvidelse), eller om l. 1 2 og l. 7-8 ere senere tilkomne; i sidste tilfælde måtte da sorg (og vinspell) være nævnef., og sára altså bestemt form; men sorg og vinspell passe ikke vel til at sideordnes urðr öðlinga, næppe bedre, end som de nu må opfattes: i apositjon til þik. — L. 7—8 ere næppe endnu ret forståede. K oversatte: 'te repellit ab se viventium qvisqve diro fato'. Finn Magnusen læste hver (**R** har hv*er*r) og tog alda som 'bølge': 'te omnis agit fluctuatio infelicis fatæ; dig driver hver vanhelds bølge', og sål. også E (ved alda, reka, skepna); Lüning vil forbinde illrar skepnu med urðr öðlinga: 'unheils-norne der edelinge', og tage rekr þik alda hverr som indskudssætning; B og Nygaard (Syntaks I, 28) tage illrar skepnu som beskrivende ejef. til þik: 'dig du elendige' (skepna da = skabning, reka = vrage). — Skulde reka el. rekja (ligesom vá, firna, kunna) e-n e-s kunne betyde: bebrejde, laste, give skyld for? skepna da = 'skæbne'. Det vilde give et rimeligt udtryk og afslutte verset, hvad man så vilde mene om l. 9—12. G.

*Guðr. I, 25 er måské egl. kun et halvvers: l. 1—2 kunne undværes, og l. 5-6 kunne være udvidelse her så godt som i Sig. III, 56 (jfr. anm. t. Sig. III, 16). G.

*— 26^{5} hefi*k* G, hefi ec **R**.

— 27^{2} e*fl*i B, elvi **R** (f. elfi, omsætning f. efli, se B, s. 419). Udgg. havde forhen rettet til elri (elletræ), og sål. B, s. 246; jeg påviste urimeligheden af denne ændring og foreslog eljun (kraft, **R**'s 'elvi' da fejl f. eliv), men tiltræder nu B's senere tydning, der uden ændring giver samme forståelse. G.

* — 27^{7-8} have måské egl. deres plads efter l. 2, da l. 3—6 danne ægte halvvers. G.

— prosa efter v. 27, l. 1 Gu*ðrún* udgg., Gv*nn*a*rr* **R**.

— — l. 9 kvið*u* udgg., q*vi*þi **R**.

*Sig. III, 3^{6} vega, gf. fl. af vegr: vej; måské dog med R at læse: vegakunni: den vejkyndige (jfr. Háv. 57, Völ. 15, Sig. III, 54, Akv. 1 og anm. t. Am. 9^{1}; komma da bort efter ungi); måské også med K at læse hana f. 'h*ann*' i l. 7. G.

— 4^{1} Seggr er i **R** rettelse fra Sigurðr (se B, s. 420).

— 4^{7-8} vistnok senere tilkomne. B.

Sig. III, 6^{3} *mart* B, b*er*t **R**.
*— 7. De to manglende linjer have sagtens haft plads foran l. 5–6, der rettelig afslutte verset, ligesom de tilsvarende 5$^{7-8}$. G.
*— 7^{6} skópu*mk* G, scópo *oss* **R**.
— 9$^{1-2}$ efter formodning af B, fattes i **R**.
— 10^{7} mun*ka*k BG, mv*n* ec **R**. (Jeg havde forud påvist, at una aldri måtte her forstås som i Oddr. 13, = una lífi Hund. I, 59, Hund. II, 36, Guðr. II, 27. G).
*— 11. De overskydende linjer ere vel snarest l. 5–6 og ikke l. 3—4. G.
— 11^{9} jöfur*r* Grimm, iof*vr* **R**.
— 12^{8} lifi*t* G, lifi **R**.
— 13^{1} *Hryggr* B, Reiþr **R**.
*— 14$^{4-5}$. Mellem dem har **R** 15$^{3-4}$.
*— 14^{6} *svarðan* B, firþan **R**.
*— 14^{7} *sèr* G, fattes i **R**.
*— 15$^{3-4}$ lånte fra pladsen mellem v. 14$^{4-5}$, hvor de stå til overflod; **R**'s ęþa her ændret til *hvat*. G.
— 15^{5} a*f*ar K, árar **R**.
*— 15$^{5-6}$ have intet gammelt præg. Bedre vel:

Vara þat heldr
hánum títt.

(V. 13—15 måské oprindelig kun to vers: det ene 13+14$^{1-4}$, det andet 14$^{5-8}$+15$^{5-8}$.) G.
— 15—16. Mellem dem har **R** v. 17$^{1-4}$, flytningen foreslået af B.
— 16^{3}. Efter denne linje har **R**: broþir mi*nn* (jfr. Guðr. I, 25 og Sig. III, 56).
*— 17$^{9-12}$ antager jeg for traditjonel udvidelse. G.
*— 18^{3} Samir*at*´G, Sam*ir* e*igi* **R**.
*— 19$^{3-4}$ stå i **R** efter l. 7–8, flyttede af G.
— 19^{4} *f*oldu Guðm. Magnússon, moldo **R**.
— 20^{3} átt *u*m GB, átto*m* **R**.
*— 23$^{5-6}$ formodentlig senere tilkomne, for at göre det i v. 22—23 stærkt sammentrængte udtryk tydeligere; hnè i l. 5 støder også ved siden af hnè i l 8. G.
— 25^{1} h*on* Grimm, h*ann* **R**.
— 25$^{1-2}$ svára*n* si*nni* hend*i* B (jfr. 29), svarar sinar hendr **R**.

*Sig. III, 28^{5} þyrmda*k* G, þyrmþ'a ec **R**.
— 28^{7} v*æ*rak heitin*n* B, varac heitin **R**.
— 29^{3} svára*n* B, svárar **R**.
— 29^{6} v*r*á B, va **R** (jfr. Háv. 26).
— 31$^{1-2}$ senere tilkomne. Dietrich. — Det fremgår af svaret, hvem der her er den talende, så indledningen er overflødig.
— 32^{4} h*y*ggim G, hio*gg*i*m* **R**.
— 33^{1}. Efter þèr har **R**: engi, strøget af udgg,
*— 33^{4} ófu (**R** óvo) her og i Am. 1 (**R** ófo) har vist intet at göre enten med of- (ofsi) eller áfu (**R** áfo) i Lokas. 3. Mon ikke af et *úfa = úfr: fjendskab? G.
— 33^{5} ykkar*r* B, yccar **R**.
— 33^{5} *láta* G, fattes i **R**.
— 33^{7} *b*era B, v*er*a **R**.
*— 35^{3} *è*r G, þer **R**.
— 35^{7} þeirra*r* f*a*r*ar* (ti þörfgi er navneord; jfr. Hjörv. 41, Eg. saga, kap. 38: þörfgi væri þeirrar [exar], og 'þeirra = deres' kan ikke stå ved siden af èr riðuð), G, þ*eirr*a for **R**.
— 35–36. Mellem dem har **R** v. 39, flyttet af B.
*— 36$^{3-4}$ tilsatte efter formodning, da l. 5–8 danne ret halvvers; de kunde let være udfaldne her, medens de ere indløbne på urette plads i v. 56 og måské også i Guðr. I, 25; jfr. også her foran anm. t. v. 16. G.
— 36^{6} *af* B, fattes i **R**.
*— 36$^{9-14}$ må være senere traditjonel udvidelse; dersom ikke v. 36 egl. er to vers: det første ukomplet, det andet begyndende med l. 5. I så fald vilde kun l. 13—14 være udvidelse, og eiga da den rette læsemåde i l. 12. G.
— 36^{11} þa*t* GB, þa **R**.
— 36^{12} eig*n*a GB, eiga **R**.
— 36^{12} seld*i* udgg., selldac **R**.
— 36^{14} a*u*ra K, ara **R**.
*— 37^{3} vega, som der står, er dog nok det rette, og ikke R's vægja, ti andet halvvers (l. 7–10) omtaler og udhæver ved sit þá alene denne ene mulighed; eða kan

(som også B påviser) meget vel stå her i betydn. af ok. G.

Sig. III, 37 5-6 ere sikkert her urigtig indløbne; ti her kan ikke være tale om nogen kamp til bedste for broderen (Atle), og ordene kunne ikke forstås om en ved hans uret imod hende forårsaget kamp, som da måtte være rettet netop imod ham. Det, hvorom Brynhild er i tvivl, er vel, om hun skal föje ham og vælge sig en husbond eller fare ud som valkyrje. G.

— 38[1] *saman* B, fattes i R.

— 39 står i R mellem v. 35—36.

— 39[2] *þjóðkonungi* udgg., fattes i R.

* — 39[7—8] traditjonel udvidelse. B.

— 40[1] Unna*k* G, V*nn*a R.

* — 41 fattes to linjer, formodentlig foran l. 5—6. G.

— 41[1] Þeygi B, At þeygi R.

— 41[5] þa*t* mun a*t* B, þa mv*n* a R.

— 43[1] *hon* G, fattes i R.

— 43[2] h*v*eim Guðm. Magnússon, hei*m* R.

— 43[6] h*ei*ta B, hvetia R.

— 43[7—8] efter v. 17 indsatte af G.

— 45[3—4] stå i R foran l. 1—2, altså som hørende til Gunnars tale. Jeg antager dem for at høre til Hognes svar, der ved et ordspil knyttes til Gunnars ord: nú er þörf mikil. Nu vel, svarer Hogne: þá látum því þarfar ráða; þarfar får da her betydning af 'skæbnen'; han råder til at lade sagen gå sin egen gang: at lade Brynhilds lidenskab frit løb, så verden kan blive befriet for hende. G.

— 46[3—4] indsatte af G. (Jfr. Guðr. I, 22. Helr. 4.)

* — 46[5] *var* G, fattes i R. („Eller skal hon stryges?" B, s. 421.)

— 49[1] ganga her = dø (som fara, líða, ganga fram, jfr. genginn gumi: afdød mand, Háv. 72). B.

— 49[2] þ*æ*r Grimm, þ*ei*r R.

— 49[2] vilj*a* B, vili *oc* R.

— 49[3] þ*ý*ja B, þ*vi* R.

— 50[2] *við því óði* (Brot 15[2]) B, hvgðo at raðo*m* R (jfr. 48[8]).

— 51[3] *u*ng K, óng R.

* Sig. III, 52[5—7]. R har det uforståelige: nęit m*en*io god; B gætter (s. 422) på, at det kunde være skriftlig forvansket af nè munuð menjum gœddar. Da her imidlertid kræves tre linjer, har jeg udfyldt verset. G.

* — 54. Efter Völsungasagas tilsvarende ord: 'sættask munu þit Guðrún brátt með ráðum Grimhildar innar fjölkungu' ændrer B l. 5—6, i R skrevne: hef*ir* kv*nn* kona vid k*onvn*g, til: *sv*ef*r* kunn kona við k*ván* ung*ri*; men verset fattes to linjer, og Grimhild må sikkert have været nævnet. Jeg har da indsat l. 3—4. G.

* — 55. Ordet þar i l. 3, hvormed verset begynder i R, synes at vise, at de to manglende linjer have gået forud og indeholdt angivelsen af det sted, hvor Gudrun tog ophold efter Sigurds død. I henhold til Guðr. II, 12 har jeg da indsat l. 1—2. G.

* — 55[4] móðir fœðir (ɔ: opføder) har vel støtte i Guðr. II, 1, men kunde dog være trådt i steden for et her mere betydningsfuldt: móður fegri. G.

— 55[8] sólar-geisl*i* (brugt som tilnavn til Svanhild, som i de færøske Sigurdskvad: 'Svanhild sólaljóma', jfr. også Ghv. 16) G, solar geisla R.

— 56[3] skr*au*ti *gœd*da G, sceyti sceþa R. („Fra indholdets side er dette særdeles tiltalende, men skrauti kan jeg ikke holde for det rette udtryk. Linjerne synes helt forvanskede. Man vilde få godt udtryk ved:

Gulli gœdda,
Gotna mengi,

men dette ligger fjærnt fra ordene i R." B, s. 422.)

— 56[9—10] ere vel senere komne til. B. (Jfr. anm. t. 16 og 36.)

— 57[2] fórn*ð* B, foro R.

* — 57[5]. „Foran denne linje er kanské to linjer faldne ud." B.

* — 58[4] *æva* G, eigi R. L. 3—4 måské i ældre form:

muna þik Atli
eiga láta. G.

— 58[4—5]. Mellem dem har R v. 59[1—2], flyttede af G. (Jfr. Oddr. 19 og 21.)

Sig. III, 59^{3-4} tilföjede af G.

— 60^{5-6} ere senere udvidelse. B.

— 60^{6} s o *n* a B, sofa **R**. (Jfr. v. 11^{6}.)

— 60^{9} g r y m i r, sål. **R** (g r y m *ir*), sagtens et ellers ubekendt udsagnsord; udgg. ændre det til g r i m m e r. — B gætter (s. 422) på et *g r ý m a: 'tilsøle, besudle', af g r ó m: skarn (jfr. d. grums); á da urigtig indkommet, så det skulde hedde: g r ý m i r b e ð.

— 61^{2} *y* k k u r K, o c c o r **R**.

— 61^{4} efter papirshdskrr., fattes i **R**.

— 61^{5} h e n *n* i R, h e n ð i **R**.

*— 62^{1} m æ l i *k* G, m ę l i e c **R**.

*— 62^{2} *æva* G, e *i g i* **R**. Måské er m u n egl. rimord til m æ l i *k*, og linjens ældre form: m u n a t h o n þ e y g i. G.

— 63^{1-2} med henblik til Ghv. 15 indsatte af B.

— 63^{3} e r *f* i v *ör* ð u B, e r o i v a r v þ o *m* **R**.

— 63^{4} s o n *u* G; s o n o *m* **R**.

— 65^{9-10} (hvis þ e i m ikke passer med o s s i l. 7) ere sikkert senere tilkomne. G.

*— 66^{8} *sè þar* tilföjet, fordi l. 3—4 med sine nævneformer ellers svæve helt i luften. I første udgave havde jeg i samme öjemed mellem l. 2—3 indskudt:

sè þar gull ærit
ok gersimar;

men derved forblandes halvversene. De to i verset manglende linjer kunne (når l. 3—4 få eget udsagnsord) have haft plads enten efter l. 2 eller efter l 4, snarest dog på sidste plads, så at de have indeholdt budet om hendes egen brænding, hvorfor her er indsat l. 5-6. G.

— 67^{2} *á* udgg., fattes i **R**.

— 67^{6-7} efter Völsungasagas vink og Grimms formodning indsatte af G.

— 67^{9-10} vistnok senere tilkomne. G.

— 69^{7} *ó* r B, v a r **R**.

*— 71^{1-2} s a g ð a *k*, m u n d a *k* G, s a g ð a e c, m *vn* d a e c **R**.

*— 71^{3}. Mon egl. m *ærr* mjötuðr (jfr. Vspá 5)? G.

*— 71^{8} l á t a forstår jeg som l á t a ö n d u ɔ: dø. Jfr. anm. t. Brot 14^{8}. G.

*Helr. 1^{1-2} S k a l *at* t u ... e i g *a* G, S c a l t v ... e *i g i* **R**. (Mon g ö n g u for g a n g a?)

* — 1^{8} várra ranna **N**.

* — 2^{3} hvarflynt höfuð **N**.

* — 2^{5-8} þú hefir vörgum
ef þik vita lystir (ef þín vitja)
meini blandat (mörgum til matar)
manns blóð gefit. **N**.

* — 3^{1} B r e g ð *attu* G, B r e g þ v e *igi* **R**.

* — 3^{3} þótt værak fyrr **N**.

* — 5^{2} sanna ræðu **N**.

* — 5^{3} vèlgjarnt höfuð **N**.

— 6 står i **R** mellem v. 7 og 8, fattes i **N**, flyttet af G.

— 6^{3} u n *d* B, v n d *ir* **R**.

— 7—10 høre egl. hjemme i Sigrdrífumál, se anm. t. Sigrdr. 4—7.

* — 7^{1-4} Lèt mik af harmi
hugfullr konungr
Atla systur
undir eik búa. **N**.

*Helr. 7^{8} eiða svarðak. **N**.

* — 8^{8} ofgreypr fyrir. **N**.

* — 9^{4} reyndar svæfða **N**.

— 10^{1} *hann* **N**, fattes i **R**.

* — 10^{4} hrottgarm viðar **N**.

* — 14^{8} Sökstu nú, rög gýgr! **N**.

Dráp, l. 14 K n e f r ö *ð* udgg., K n e f r *a* þ *r* **R**.

*Guðr. II. Om dette kvad jfr. min Udsigt over den nord. oldtids heroiske digtning (1867), s. 79—80. — Prosaindledningen hviler ikke på nogen gl. traditjon, men er et indfald af samleren. Völsungasaga, som i kap. 32—33 gengiver digtet (åbenbart efter den samme opskrift som vi her have), for det meste i prosaform, véd intet herom, og kong Diderik, som nævnes i Guðr. III, er utvivlsomt en for dette kvad ganske fremmed person. G.

— prosaindledn., l. 5 h *ánum* K, h o *n* **R**.

* — 1^{4} u n n a *k* G, v *n* n a e c **R**.

— 2^{8} *o* f K, a f **R**.

* — 3^{8} l è t u t (l e t o þ **R**), det er tvivlsomt, om denne negative form er

rigtig eller beror på en skrivf. f. lètu, som K og M læse. Jfr. B, s. 266, samt i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 271.

*Guðr. II, 4^{4} *ne* kom*at* (kom*skat*?) G, eig*i* co*m* **R**. (**V**'s ord: 'mikinn gný gerði Grani, þá er hann sá sáran sinn lánardróttin', kunde synes at gengive en anden tekst af l. 4–5. G.)

— 4^{8} *und* B, of **R**.

— 5^{7} jór þ*at* R, iorþ **R**.

— 6^{1} hvarfað*ak* B, hvarfaþ **R**.

*— 7^{6-7}. Mellem dem har **R** og alle udgg. de fire linjer:

þá heyrir þú
hrafna gjalla,
örnu gjalla
æzli fegna,

der enten måtte være udvidelse eller høre hjemme på en anden plads i kvadet; da v. 6 (sål. som det her først er læst sammen) sikkert udgör et ægte helvers, og Hognes ord ligeledes kun skulle udfylde ét vers. Jeg har da (med den fornødne ændring i første linje) indsat disse her overskydende linjer i v. 10, hvor de synes at passe langt bedre end det lån fra Guðr. I, som **R** dèr har. G.

*— 7^{7} varga*r* G, varga **R**.

*— 8^{8} er svær at forklare (en = heldr en, se B, s. 423; forud havde han s. 267 tænkt på at læse vitir*a* el. *nè* f. en, i **R** skrevet e*nn*). Måské der i l. 5 burde læses: *heldr* (el. *fyrr*) skyli hjarta þitt, el. l. 8 er forskreven. G.

— 10^{3} á við les*a* B, auiþ lesar **R**.

*— 10^{5-8} lånte oppe fra v. 7, danne formentlig en rigtigere afslutning på dette vers end de seks linjer, som **R** har, af hvilke de 4 første (her 10^{9-12}) ere de samme som findes i Guðr. I, 1, hvor de passe vel i den meget afvigende sagnform; de to sidste (her 10^{13-14}) ere i virkeligheden de samme linjer som straks efter følge i v. 11^{3-4}, og som tillige haves i Guðr. I, 1. Disse seks linjer (i hvert fald de to sidste), ere da urigtig indløbne på denne plads. G.

*Gudr. II, 10^{5} þa*r* heyr*ðak* G, þa heyr*ir* þv **R**.

*— 10^{9} gerðiga*t* G, g*er*þiga **R**.

— 10^{18} sat*k* (som i 11^{3}) G, sat **R**.

*— 11^{1} þótt*umk* B, þót*ti* m*er* **R**.

*— 11^{5} þóttu*mk* K, þottvz **R**.

*— 11^{9-10} passe ikke til resten (med úlfar som hovedord) og må uden tvivl være urigtig indløbne andensteds fra. — (I 1ste udg. fulgte jeg en anden af B s. 424 udviklet konjektur, i følge hvilken v. 11 egl. skulde indeholde rester af to vers, således:

a $^{5-8}$ (efter 11^{1-4}): úlfar *þutu*
á alla vega,
ernir gullu
æzli fegnir.
b $^{1-4}$ [*Buðumk bræðr*
bætr ósmár,]
en eitt þóttu*mk*
öllu betr*a*
(derpå 11^{7-10}).

Udgangspunktet var jo en bestræbelse for at bevare og beholde de to linjer 11^{9-10}; men det er aldeles usandsynligt, at her kan have været tale enten om brødrene eller om noget andet menneske: Gudrun farer som rasende ud i den vilde bjærgskov, at opsøge Sigurds lig, og derfra vandrer hun ud i den vide verden, til hun finder et hjem i Halvs hal. Foran 12^{1} fór ek of fjalli kan der intet findes om forhandlinger i Gjukegården. Og de ord i Völs. [síðan hvarf Guðrún brott á skóga ok heyrði alla vega frá sèr varga þyt og þótti þá blíðara at deyja], hvorpå B grundede formodn. om de 4 første indskudte linjer, de kunne helt vel grunde sig på v. 7^{7-8}, 10—11.) G.

*— 13^{5-8} stå i **R** efter v. 15^{4}, flyttede af G.

— 13^{8} Fj*ó*ni **V** (fioni), fivi **R**.

*— 15^{7-8}. **R** har kun: hvat ec v*er*a hy*gg*ioþ; her må da noget være udfaldet. K formoder, og M optager *vinna*: hvat ek væra [vinna] hyggjuð ɔ: (hun forespurgte sig om) 'hvad jeg vel var til sinds at göre'; men en form som 'hyggjaðr' findes ikke i sproget; det måtte hedde hugaðr, og denne ægte form har endda

ikke denne bemærkelse. Denne gætning er derfor urimelig. — B sammenligner s. 268 V's 'þetta spyrr Grimhildr, hvar Guðrún er niðr komin', og han formoder da med god grund efter hele sammenhængen, at her for hvat burde læses hvar. Jeg tænkte da videre, at þ i hyggioþ kunde være begyndelsen til et ord, og gav i første udg. læsemåden hvar ek væra hyggju þ*rungin* ('mod i hu'); jeg tænkte også på hyggju þorrin el. þrotin (ɔ: vanvittig). Det ligger også meget nær at sammenligne de ord i V, der gå lige forud for de nys anførte og følge lige efter sagaens gengivelse af versets første halvdel, nemlig: 'ok huggaðist Guðrún nökkut harms síns'; og i henhold hertil tænkte jeg på at læse: hva*r* ek væra *harms of* h*u*gg*u*ð. Ved nöjere overvejelse fandt jeg imidlertid stor betænkelighed ved disse til B's hva*r* knyttede forsøg, fordi forestillende måde i væra næppe lod sig forsvare i denne forbindelse; frá, hvar ek væra måtte betyde: 'hun forespurgte, forhørte sig om, hvor jeg vel kunde være', ikke: 'hun spurgte (fik at vide), hvor jeg (virkelig) var'; denne sidste tanke måtte udtrykkes ved fremsættende måde. (Jfr. B, s. 424.) Men denne mening: at Grimhild nu med ét får at vide, hvor Gudrun er henne, den må have været udtrykt på dette sted (jfr. anm. t. v. 16). Jeg har derfor heller slet ingen tro til at læse hv*á*rt for 'hvat', som ellers kunde synes at ligge nær.

I mangel af noget bedre har jeg da antaget en overspringelse og indsat:

hva*r* ek *var*
við væra hyggj*u*,

som jeg mener kan betyde: 'hvor jeg var (og det) ved sund forstand'; ti at Gudrun har været vanvittig af sorg, synes mig at ligge i den foregående skildring af hendes vandring over fjældet. Hyggja betyder i eddakvadene netop forstand, og værr rolig, mild, så V kunde i dette udtryk have hjemmel både for 'hvar Guðrún var niðr komin' og for 'huggaðist G. nökkut harms síns'. G.

*Guðr. II, 16[1] brá borða må på ingen måde forstås, som om Grimhild her er til stede hos Gudrun og afbryder hendes arbejde, hvorom de foregående vers handle; men disse ord betegne Grimhilds hastige afbryden af sin egen syssel hjemme i Gjukegården, i det öjeblik hun får efterretning om Gudruns opholdssted Hun gribes da straks af frygt for sine sönners sikkerhed (jfr. v. 34), da hun frygter for, at Gudrun vil pønse på hævn imod dem; hun springer straks op og kalder på sönnerne, for at få dem til at byde deres søster bod for mand og barn, som de have dræbt. Da de nu i v. 17[1—4] give hende fuldmagt hertil, træffer Grimhild straks anstalter til rejsen; at hun selv er med, ligger allerede i, at vognen nævnes. Hun får et stort følge med sig, men Gudruns brødre blive hjemme. Det kunde jo også kun opirre Gudrun at se dem. G.

*— 16[5—8]. **R** har:

hverr vildi son
systur bœta
eða ver veginn
vildi gjalda.

For hverr vildi kunde V i sin afskrift af kvadet have haft: hverju vildi, da det hedder: 'Grimhildr ... heimtir á tal sonu sína ok spyrr, hverju þeir vilja bœta Guðrún son sinn ok mann'; men **R**'s læsemåde kan dog være lige så god. — Derimod kan **R**'s vildi i sidste linje, som en overflødig gentagelse, der endda skal bære rimvægten, næppe være rigtig, hvorfor B (s. 268) foreslår at læse vífi. Han gör dog senere (s. 424) med rette opmærksom på, at når Gudrun i det ene tilfælde betegnes ved sit forhold til den afdøde, så må det samme være tilfældet i l. 6: til vífi må svare móður (f. 'systur'), og 'son' må da ombyttes med mög. Disse ændringer, der give udtrykket en fyldigere form, have sikkert også været ægte traditjonelle, og jeg har indsat dem i teksten. G.

Guðr. II, 17⁹—¹². „Disse linjer ere efter G's og min formodning fejlagtig komne ind her fra et andet, nu tabt digt, hvor en sådan opregning var på sit rette sted (jfr. Rígs. 36)." B. — Se her efter i anm. t. Akv. 40.

— 17¹² a*f* udgg., as **R**.

*— 18. Disse fire linjer i **R** udgöre formodentlig den sidste halvdel af et af de vers, som **V** synes at have haft mellem v. 17 og 19, når det hedder: 'Gunnarr segir, kvezt vilja gefa henni gull ok bœta henni svá harma sína, senda eptir vinum sínum ok búa hesta sína, hjálma, skjöldu, sverð ok brynjur ok allskonar herklæði; ok var þessi ferð búin it kurteisligsta, ok engi sá kappi, er mikill var, sat nú heima; hestar þeirra váru brynjaðir (!), ok hverr riddari hafði annathvárt gyltan hjálm eða skygðan. Grimhildr ræzt i ferð með þeim ok segir þeirra erendi svá fremi fullgert munu verða, at hon siti eigi heima. þeir höfðu alls fimm hundruð manna; þeir höfðu ok ágæta menn með sèr.' Om dette end kan være en fri og udsmykket gengivelse, tyder det dog på, at **V** her har haft mere end **R**. Den løse stilling af Dönum i l. 1 synes også at vise tilbage på noget foregående, som er tabt (jfr. B, s. 424). L. 1 forekommer jo i anden forbindelse i Herv. s. (Fas. I, 490), og jeg har för antaget disse fire linjer for at være indløbne her andensteds fra, da de her forekommende, til dels slaviske navne ellers ikke genfindes i de nordiske fremstillinger af sagnkredsen. B gör dog med rette opmærksom på, at det samme da måtte gælde om Langbarðs liðar i v. 19, og jeg opgiver nu min tvivl om ægtheden af disse linjer på dette sted, så meget hellere som der for Valdars vedkommende dog andensteds lader sig påvise forbindelse med sagnkredsen (jfr. min Udsigt over den nord. oldtids heroiske digtning, 1867, s. 29). — L. 4 er dog nok en ved l. 2 forårsaget fejl i **R**; herfor taler både at **V** kun har de tre første navne, at **R**'s þriði göres betydningsløst, når en fjærde föjes til, og endelig, at det vel må være de samme tre konger, som vi have i v. 24. G.

Guðr. II, 19⁴ s*tut*tar **V**, screytar **R**.

— 20⁸ *nè* B (støttet til **V**), of **R**.

*— 21⁴ nè synes her at måtte kunne betyde 'at ikke' (= síðr, lat. ne), mundak da forestillende måde; eller mon her bör ændres: at ek sakar ne mundak? ti sammenhængen kræver den mening: hun gav mig drikken, for at jeg skulde glemme min harm. Denne glemsel må dog ikke forstås således, som om Gudrun skulde tabe eller tabte erindringen om sin sorg (det fremgår klarlig nok af det følgende, at hun mindes både mand og sön, og Grimhild omtaler dem jo også for hende); det er kun hævnfølelsen mod drabsmændene, som drikken skal borttage, måské også selve bevidstheden om, hvem der bar skylden for hendes ulykke. Jfr. anm. t. v. 24¹⁻⁴. G.

— 21⁶ *ja*rðar (jfr. Hyndl. 38 og 42) i henhold til **V** ændret af N. M. Petersen f. **R**'s vrþar.

— 21⁷ sva*l*köldum (jfr. Hyndl. 38) M, s*va* cǫldo*m* **R**.

— 21⁸ són*ar*dreyra udgg., sono*m* dreyra **R**. (I **V** misforstået: 'sá drykkr var blandinn með jarðar magni ok sæ ok dreyra sonar hennar'.) Jfr. anm. t. Hyndl. 38.

— 23⁴ akarn *brunn*in **V**, akarni*nn* **R**.

*— 23⁶ blotnar (o: udblødte, ikke blótnar), se B, s. 424.

*— 24¹⁻⁴ gleymd*ak*, hafð*ak* GB f. **R**'s gleymþv, hǫfþo (tidligere udgiveres gleymdu*m*, höfðu*m* kunde dog nok forstås på samme måde). Angående det følgende, i **R** skrevet: ǫll iofvrs ior bivg i sal har der været og kan der være meget afvigende meninger. B og jeg fandt hver for sig på at antage 'ior bivg' for fejl f. járnbjúgs, tillægsord til jöfurs (af et ellers ikke forekommende járnbjúgr: sværdböjet, våbenvejet), og B vilde desuden (s. 424—25) læse ǫl f. **R**'s 'ǫll', så det blev:

En þá gleymdak,
er getit hafða
öl, jöfurs
járnbjúgs í sal.

Men jeg tör nu ikke tro på denne læsemåde, blandt andet fordi Gudrun ikke glemmer sin dræbte husbond; hun glemmer kun hævnfølelsen mod sine brødre og i forbindelse hermed sagtens også bevidstheden om deres skyld i Sigurds drab, endskönt hun jo i v. 27 mindes sit nag til Brynhild og endogså i v. 29 (dersom ellers de pågældende linjer høre hjemme i digtet, hvad jeg ikke antager), hvorledes ulv og ravn drak Sigurds blod.

Gleyma kan styre både ejef., hf. og gf.; jeg har her antaget det sidste og i öll set tillægsordet til det forskrevne 'ior bivg'. Denne skrivfejl forklarer jeg nu således, at forlyden i er kommen ind foran o foranlediget ved det foregående 'iof*vr*s', og at 'bivg' er læst fejl f. lavg. — Gudrun kunde vel siges at have glemt öll jöfurs örlög, når hun har tabt hævntanken mod brødrene, tabt bevidstheden om hele udviklingen og sammenhængen i Sigurds skæbne, skönt hun helt vel mindes ham og sit had mod den døde Brynhild. G.

*Guðr. II, 24[8] sjál*f* K, sialfa **R**. (sjálfa kan forsvares, men er næppe rigtigt på dette sted, hvor det er Grimhild, ikke Gudrun, der skal fremhæves i modsætning til de tre konger. G.)

*— 27[1] Vilk*at* G, Vilc *eigi* **R**.

*— 27[5] samir*a* G, sam*ir* *eigi* **R**.

*— 29—34 ere her omsatte, for at få en rimeligere gang i samtalen, så at tiltale og svar komme til at passe bedre sammen. **R** har disse vers efter v. 28 således (her betegnede som i min tekst): 29[5—12], 30, 29[1—4], 33, 34, 31, 32. Omsætningen består altså i, at 29[1—4] ere trukne frem fra deres plads i **R** efter 30 (og 29[9—12] antagne for senere tilkomne fra et andet digt), samt at verseparrene 31—32 og 33—34 ere ombyttede. — 29[1—4] med Hirð-attu bjóða synes nemlig at svare til 28 med lignende begyndelse, og þær kindir at sigte til de börn med Atle, som Grimhild dèr lover Gudrun; tilbudet i 31 af yderligere rigdom, for at bevæge Gudrun til at ægte Atle, passer ikke efter Grimhilds gråd i 34; Gudruns ord i 32 þann mun ek kjósa synes nærmest svaret på Grimhilds ord i 30 þann hefik allra ... med det yderligere tilbud om medgift; forudsigelsen i 33 slutter sig naturlig til den i 32 og bör først komme, efter at Gudrun har böjet sig for moderens overtalelser: da antyder hun først i 32 både sine brødres død og de hende af Grimhild lovede börns skæbne (i henhold hertil har jeg gjort forslag til de tabte linjer 5—6 i v. 31), i 33 udfører hun nærmere den første spådom og tilföjer enden på legen: Atles drab. Samtalen må slutte med Grimhilds gråd for sönnerne, det eneste ömme punkt i hendes grumme sind; for deres skyld har hun jo både villet forsone og forgöre Gudrun, og for deres skyld vil hun også forsone Atle, ved at give ham Gudrun til ægte som sonoffer for Brynhild, hvis død han lægger Gjukungerne til last. Dersom vi turde tænke, at 32[7—8] egl. havde lydt:

nè böl brúðar
at brœðra skjóli,

så vilde denne tanke være trådt endnu klarere frem. G.

*Guðr. II, 29[5] máka*t* G, maca **R**.

— 29[11] *ok* K, fattes i **R**.

*— 30[1] hefi*k* G, hefi ec **R**.

*— 32[1] *þá* G, fattes i **R**.

*— 32[5] verðr*a* G, *ver*þ*r* *eigi* **R**.

— 33[1] Gunn*ar* udgg., Gv*nn*har **R**.

— 33[5] lèt*t*a K, let*t*ia **R**.

— 33[6] lífs, áðr hvatan ... (ɔ: ej skal jeg helme, så længe jeg lever, för jeg får taget den raske kæmpe af dage) GB, aþ*r* lifs hvata*nn* **R**.

*— 33[8] næmik, se anm. t. Brot, 1[4].

*— 34[5—6] ere udvidelse, så versets anden halvdel må være tabt; og der fattes måské mere forud for v. 35. G.

— 35[9—10] vistnok et senere tillæg og egentlig uden mening; ti stíga land er at gå i land (Hjörv. 21. 26. Ghv. 14), ikke at rejse til lands. G.

— 36 og 37 går det aldeles ikke an

at slå sammen til ét vers, som jeg gjorde i første udg., og som B bifalder s. 425. Det kunde kun falde mig ind at slå de to halvvers sammen, för end det blev mig klart, at Atles drömme danne indledning til hans død og falde efter Niflungdrabet. Det er ingen indbildning, men en gruelig virkelighed, Gudrun har for öje, da hun vækkes af Atle. Lünings forklaring: at 'auch Gudrun hatte, grade als Atli sie weckte, unheilverkündende träume gehabt, als hätte sie den tod ihrer angehörigen zu betrauern' er alt for hårtrukken til at kunne være rigtig. Hun føler denne kvælende sorg, da hun vågner, og hendes beslutning om hævn modnes ved at høre hans drömme. Niflungdrabet må da have været berettet i dette kvad, ligesom også Gudruns hævn. Dette digt har da indeholdt hele Gudruns selvbiografi, ligesom Ghv. i mindre målestok; derpå tyder også Gudruns spådom i samtalen med Grimhild (v. 32–33).

Der må altså fattes en hel række vers mellem de to halvvers 36 og 37. G.

*Guðr. II, 38^{5}, 40^{1}, 41^{1}, 41^{5}, 42^{1}, 42^{5} hugð*ak* G, hvgða ec **R**.

*— 40^{4} láta ɔ: tabe, miste. B, s. 426.

*— 40^{8} tyggv*ak* (jfr. B, s. 426) G, ty*gg*va **R**.

— 41^{2} f*l*júga R, fivga **R**.

— 42^{4} g*y*lli M, gvlli **R**.

— 42^{7} n*au*ðig*r* B, nvþigra **R**.

— 43^{2} sæ*fa*ng RB, sęing **R**.

— 43^{5-8} þeir ɔ: seggir, dróttum = dráttum. B.

*— 44. L*á*ga*k* ... þrágj*ǫ*rn G, Lega ec ... þrágiarn **R**.

Dette halvvers, det sidste i opskriften, også sål. som **V** har haft den, er allerede dèr blevet opfattet som en fortsættelse af Atles drömme: 'þat dreymdi mik enn, segir hann, at ek lægi í kör, ok væri ráðinn bani minn', men det sidste står ikke i verset, og det har han jo også drömt én gang (i v. 38), så det er kun sagaskriverens egen gætning. Da Atle foruden om sin egen død også har drömt om sine börns, så skönnes det ikke, hvad mere han skulde drömme om. Det ligner da heller ingen dröm: at han lå på sin sottesæng og vilde ikke sove. Ikke des mindre mener endnu B, at dette halvvers (med læga ek, 1. pers. ent. forestill. fort.) er sidste part af et med Hugðak begyndende vers, hvori Atle har fortalt en ny dröm, som Gudrun så i et følgende vers må have tydet.

Jeg er vis på, at dette er urigtigt. Men efter at jeg (se anm. t. 36–37) er kommen på det rene med, at drömmene må komme efter Niflungmordet og danne indledning til et tabt afsnit om Gudruns hævn, opgiver jeg min tidligere tanke: at dette halvvers kunde være sidste part af et vers, der udgjorde kvadets slutning. Derimod fastholder jeg forståelsen af det som Gudruns fortælling og beholder derfor min ændring þrágjǫrn. Jeg ændrer nu med tillid **R**'s 'Lega ec' til Lágak (= Lá-ek-at-ek: jeg lå ikke) og oversætter: 'strid i hu (ɔ: hæftig opsat, fast besluttet på hævn) lå jeg siden ikke på sottesæng, og ikke vilde jeg sove' (jfr. Gudruns ord i Am. 81, samt 'sofa lífi' Sig. III, 11 og Ghv. 2; jfr. også Völ. 19: Sat hann, nè hann svaf, ávalt, ... vèl görði ... Níðaði). Beslutningen om hævnen modnes netop ved Atles ildevarslende drömme. At liggja í kör er jo at ligge på sygesængen, være sængeliggende, særlig af alderdom og affældighed, men også af sorg og fortvivlelse; at leggjask í kör bruges netop om at lægge sig hen som affældig, uden i virkeligheden at være det, når det hedder i Egils s., kap. 24, at da Kveldulv spurgte sin sön Torolvs død, hvem kong Harald havde dræbt, 'varð hann þá hryggr svá, at hann lagðist í rekkju af harmi ok elli. Skallagrímr kom opt til hans ok taldi fyrir honum, bað hann hressa sik, sagði, at allt var annat athœfiligra, en þat at auvirðast ok leggjast í kör; er hitt heldr ráð, at vèr leitim til hefnda eptir Þórólf'. Og den gamle Kveldulv fulgte rådet, tog sig sammen og fik sig hævnet og

levede en stund derefter. På lignende måde forstår jeg da her Gudruns ord: jeg lagde mig ikke hen, og jeg vilde ikke sove, ikke hendøse livet i uvirksom fortvivlelse, men jeg forberedte og udførte min hævn, — hvilket da har været fortalt i det følgende. G.

Guðr. III, 1[4] hlær þú udgg., þv hlęr þv **R**.

— 2[3] *er* B, fattes i **R**.

* - 2[5] *it* G, þit **R**.

*— 3[5] *son* Þjóðmar*s* G, þioþmar **R**, R og andre rette det til Þjóð*rek*.

— 3[7] vörð B, vorþr **R**.

— 4[3] óneis*an* B, oneisi*nn* **R**.

— 4[6] *ok*krar udgg., crar **R**.

*— 4[6] spe*nn*ur (omfavnelser) B, s. 427; de to bogstaver i **R** uvisse; man har ellers læst spekior, som skulde (men ikke kan) betyde samtaler.

— 5[4] teg*a* M, tego **R**.

— 5[5] og [7] h*nö*ktu (= hnöggt þú) GB, h*ri*ncto **R**.

— 5[8] *h*öfuð udgg., ahof*vþ* **R**.

- 6 og 7 stå i omvendt følge i **R**, omsatte af B.

*— 6[2] kalliga*k* G, calliga ec **R**.

*— 6[3] sèka*t* G, secka **R**.

Oddr. prosaindledn., l. 1 Heiðr*e*kr udgg., Heiþreicr **R**.

*— 1[1] Heyrða*k* G, Heyrþa ec **R**.

*— 2[5] af stalli ɔ: fra krybben, se anm. t. Hyndl. 5[2].

— 3[5—6] (= Völ. 16[3—4], 30[3-4]) bör formodentlig udgå. G. (B vil beholde dem efter l. 7—8 og da stryge l. 9—10.)

— 4[2] *hèr* R, fattes i **R**.

*— 4[3] hlęz*t* (f. lezt = sidst, senest) B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 272, hléz **R**.

— 5[1] ví*fi* B, ví*ssir* **R** (vísir udgg.).

*— 5[3] Borgnýj*u* B, Borgnyiar **R**. (Jfr. Vegt. 1[7].)

— 5[9—10] vistnok senere tilkomne, måské egl. en traditjonel fordrejelse af 13[7—8]. G.

*— 5[9] svá*t* G, s*va* **R**.

*— 7[7—8] svá at hon ekki kvað orð it fyrra have bestandig været opfattede som enstydige med det episke udtryk: ok hon þat orða alls fyrst um kvað (Oddr. 3, Brot 6, Þryms. 2, 3, 9, 12); men så vel her som i Grott. 7 formoder jeg, at de skulle opfattes anderledes: 'så at hun erklærede sit forrige ord for intet', så hun tog det tilbage. Det må da forstås om hendes tidligere hårde dom over Oddrun, som hun nu ombytter med velsignelsen i v. 8. G.

*Oddr. 8[7—8] tilföjede af G.

— 9[4] *verð* udgg., fattes i **R**.

*— 9[6] mælta*k* G, m*el*t*a* **R**.

— 10—11 stå i **R** mellem v. 15 og 16; fejlen rettet i K og flgde udgg., dog sål., at de to forvildede vers dèr indsættes efter 12[3—4] (hvilke linjer da regnes med til v. 9), hvorimod de her indsættes forud for de nævnte linjer. G.

— 10[8] bor*nar* udgg., borin **R**.

— 11[1] enn står i **R** efter mæltir i l. 2, omstillingen foreslået i K.

— 12[1—2] indsatte efter formodning. Med v. 13 komme vi først til det, der er kvadets egentlige hensigt: Oddruns fortælling; hvad der går forud er kun til for at skabe en situatjon, hvori denne fortælling kunde anbringes. (Jfr. min Udsigt over den nord. oldt. her. digtn. 1869, s. 80.) Oddrun optræder først vredt og kort, helt forretningsmæssig, som barmhjærtig søster, lige over for sin gamle veninde Borgny, hvis taksigelse i v. 8 hun endog besvarer på en meget uvenlig måde i v. 9; og denne sin optræden motiverer hun i v. 11 derved, at Borgny, der nu selv er kommen galt af sted, tidligere har lagt hende forholdet til Gunnar hårdt til last. Da Oddrun herved er kommen til at tænke på fortiden og til at nævne sin dræbte elsker, så se vi i v. 12[5—8] at stemningen skifter, hun bliver blød og fortrolig: hun sætter sig ned for at opfriske de sørgelige minder Dette omslag og dets motivering må, mener jeg, have udfyldt hele v. 12; og da jeg nu i de to løsrevne linjer 12[3—4] (jfr. Herv. s., Fas. I, 495) tror at finde den tanke udtrykt:

den gang de (Hunerne) skiftede ædlingers (Niflungernes) arv' = da de toge Gunnar og Hogne af dage, så har jeg forslagsvis udfyldt sætningen med l. 1—2. G.

Oddr. 12[3] öðlinga G, aþlingar **R**.

*— 13[5] undak G, vnþa ec **R**.

— 15[1]—[4] stå i **R** efter 19[4], flyttede af B.

— 15—16. Mellem dem har **R** v. 10—11.

*— 16[5] dúsaði kan ikke være = dústi: døsede, men må efter sammenhængen betyde dönnede, hvorfor kan anføres gl. sv. dus: brag, bulder (jfr. også Rietz' Sv. dial. leks. og B, s. 428). G.

*— 17[7] *hon* G, fattes i **R**.

— 19[4]. Derefter har **R** v. 15[1]—[4].

— 19[5] A*t*la R (jfr. B, s. 428 og i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 272), árla **R**.

*— 20[6] eig*a* G, eigi **R**.

* — 22[2] *æva* G, e*igi* **R**.

*— 24[3] e*kk*i (= intet) G, *eigi* **R**.

— 24[5]—[8]. Sål. B, e*nn* þ*ei*r óliga atla sægðo *oc* hvatliga hei*m* scvnðoðo **R**.

*— 26[3]—[4] kunde oprindelig have lydt: en *hinn* [el. *Gunnar*] í ormgarð *öngan* lögðu. (Jfr. Sig. III, 59.) G.

— 26[4]. Herefter har **R** v. 27[1]—[4], flyttede af G.

— 26[9]—[10] vistnok senere tilkomne. G.

— 27[1]—[4] stå i **R** efter v. 26[4].

*— 27[3] geir*njar*ðar G, geirm*vn*dar **R** (ni med forkortelsestegn for *ar* da formentlig af **R**'s skriver læst fejl som m med forkortelsestegn for *vn*). Det for sagnkredsen fremmede navn Geirmundr er så meget mere stødende, som görva drykkju til e-s på dette sted ikke med rimelighed kan tillægges en ganske anden betydning end görva drekku e-m i v. 11. Det er da Gunnar, der her kaldes geirnjörðr, som Sigurd kaldes i Ghv. 9. I Akv. 22 kaldes han geirniflungr. G.

*— 28[3] vilda*k* G, vilda ec **R**.

— 28[6] *s*und B, lvnd **R**.

— 30[3] lin*n*vengis udgg., lín vengi*ss* **R**.

Oddr. 31[5] lifir*at* G, lifir **R**.

*Atlakviða som digtets navn får i **R** tillægget hin grœnlenzka, hvilket sikkert kun beror på en fejl, da dette tillæg kun tilkommer Atlamál. (Jfr. B, s. 428.)

*Akv. 1[7] aringreypum her, i v. 3 og 17 (**R**: aringreypo*m*) antager jeg for en forvanskning i **R** eller dens forskrift f. hringgreyptum.

Ordet aringreypr, der alene forekommer på de tre steder i dette digt, som tillægsord til bænke (1) og til hjælme (3, 17), har hidtil trodset fortolkernes kunst. K oversatte det 'ferro compactus' (arin skulde da være = járn, ísarn). Jon Olafsen læser 'aringr*ei*pr' og oversætter 'krum som örnenæb' (af ari = örn, men hvor 'krum' kommer fra, siges ikke). Finn Magnusen mener, det er 'focum cingens' (altså af arinn, og greipr af at grípa), i det han her tænker sig en egen slags hjælme, som kun bares til stads, ikke til kamp. E mener: 'curvus, rotundus, convexus, proprie: ungvibus aquilinibus similis' (af ari og greipr, afledt af no. greip: den hule hånd, også klo: fèll Óttarr und ara greipar, Yngl. 31). Gísli Brynjúlfsson vil (Ann. f. nord. oldkynd. 1852, s. 112) have det til at betyde: 'indlagt med [ædle] stene', men han siger ikke, hvor han får de stene fra. Fritzner har efter Finn Magnusen: 'ildstedet omgivende'; Guðbr. Vigfússon i Cleasby's Dict. 'encompassing the hearth or shaped as an eagle's bill.'

Allerede E havde dog en anelse om, at der kunde være en sammenhæng imellem det dunkle aringreypr som tillægsord til hjælme og et andet i samme forbindelse forefundet ord i Herv. saga (Fas. I, 491):

hjálmi hringreifðum,
hvössum mæki.

Han siger 'forte vox hringreifðr aliquid commune habeat cum aringreypr', men han udtaler sig ikke om, hvorledes. Hans forklaring af ordet som hring-reifðr: guldbegavet (af at reifa: glæde, göre glad) passer, som han selv bemærker, ikke vel til genstanden. Jeg mener, at vi her nødvendigvis

må have et ord, der betyder guldsmykket, og jeg sammenligner da hringvariðr (Sig. III, 68), baugvariðr (Hund. II, 35), gullvariðr (Hjörv. 8, Hund. II, 45), hringi litkaðr (Sig. III, 69), gullroðinn (hjálmr, Akv. 4), og jeg løser vanskeligheden m. h. t. ordets første led ved den antagelse, at aring ... i **R** er en læsefejl f. hringg ...

M. h. t. sidste sammensætningsled da har **R** alle tre gange selvlyden ey ligesom i mèlgreypr i digtets v. 3, 4 og 13, og jeg vover ikke at foreslå nogen ændring i den, skönt sidstnævnte ord vel også i denne henseende kunde have fået indflydelse på det allerede forskrevne og af **R**'s skriver uforståede ord. I mèlgreypr kan greypr forstås som 'grum', så det bliver 'in lupatum sæviens' (E), 'slem til at tygge sit mundbid' (Fritzner), skönt et greipr = 'gribende, omfattende' her vilde passe nok så godt. Gísli Brynjúlfssons på nys anf. sted givne oversættelse 'jærnbeslagen' er sikkert urigtig.

Et hringgreypr med den for greypr fastholdte betydn. 'grum' vilde kunne afgive et meget godt epitheton ornans for den gavmilde helt, men passer hverken til bænke eller hjælme. Man må derfor vistnok holde sig til udso. greypa (også grópa): 'indfælde, indfalse, indfatte'. Det må være tillf. heraf, som i følge Gísli Brynj. (anf. st.) findes i Tristremssaga, hvor et værelse siges at være 'allt gylt ok greypt' (panelet?), ligesom det jo findes i Ísl. sög. II, 462: 'lykillinn greyptr (el. 'greiptr') í stafinn'; Flat. I, 258: 'hurðin var greypt ('greyft') í stokk'. Det er dog ikke umuligt, at greypa kunde have sammenhæng med grípa, da de samme ordrødder undertiden skyde frem i flere aflydsklasser (klífa-kljúfa, rífa-rjúfa, måské også síða-sjóða, bíða-bjóða, síga-sjúga, skítaskjúta, gnapa-gnípa-gnúpr).

Jeg antager da hringgreyptr: guldindlagt, guldbeslagen, for det rette ord både her og i Hervarar saga. G.

*Akv. 2[4] *v*reiði G, reiþi **R**.

*— 4[6] valrœ*n*a B (s. 428) el. val*rau*ða R, val rǫþa **R**.

— 4[7]. Darrað*a*r udgg. (jfr. Gíslason Um frump. s. 78—80), d*arr*aþ*r* **R**.

— 5[1] *Gu*ll B, V*a*ll **R**.

*— 6[5] vissa*k* G, vissa ec **R**.

— 7[7—8] og 7[11—12] vistnok senere indskud. B (s. 428).

— 8[7] ylfs*k*r E, ylfstr **R**.

*— 9 står i **R** mellem v. 11 og 12, og **V** har haft det på samme plads og antaget det for Gunnars ord, når den i kap. 35, lige efter de her i anm. t. v. 10 anførte ord, har disse: 'ok nú mun inn gamli úlfrinn komast at gullinu, ef vèr deyjum, ok svá björninn mun eigi spara at bíta sínum vígtönnum'. — Jeg har i første udg. med Lüning forstået verset som Gunnars edelige forsikring om, at han vil give møde hos Atle efter indbydelsen. Men jeg må nu give B (s. 429) ret i, at „denne forståelse er uforenelig med mun; i verset udhæves de ulykker, som ville indtræde, hvis Gunnar omkommer på færden til Atle“. B mener, at verset indeholder en af Gunnars mænd udtalt advarsel, men vover ikke at flytte det. Jeg tror nu, at det har sin rette plads efter v. 8, og jeg ser i det en fortsættelse af Hognes udlægning af ulvehåret om Gudruns ring.

Ligesom verset efter min opfattelse har forvildet sig ind på en urigtig plads, således har det vistnok også i opskriften fået en meget forvansket form: 'gamlar' i l. 3 forklares som et ellers ubekendt no. af betydning ulve, 'granverðir' må være forskrevet, og disse flertalsformer passe kun dårlig sammen med 'úlfr mun'; 'blakkfjallar' forklares som et ellers ubekendt no. af betydning björne; og endelig den fortvivlede l. 7: 'gamna greystóði', som man har læst, og som skal betyde (upersonl. med underforstået mun): 'det vil muntre hundeflokken', nemlig det, at björnene bide, man véd ikke hvad, med

deres uforklarede 'þreftönnum'; og 'greystóð' skal betyde en flok hunde, skönt stóð (jfr. eng. steed, t. stute) netop betyder heste. (At ulvene, som troldkvindens rideheste kunne hedde 'grástóð' el. 'gránstóð gríðar', 'hálu skær', ligesom Hyndla kalder sin ulv for 'marr', er jo en ganske anden sag.) Jeg har derfor taget mig store, kun under fortvivlede omstændigheder tilladelige friheder med teksten i dette vers. G.

*Akv 9[1] Ulf*a*r mun*u* G, Vlfr mv*n* **R.**

*— 9[3] gaml*i*r gránv*a*rðir (gråklædte, af gránn = grár), som B nu vil i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 273, eller granv*a*rðir (skæggede, jfr. gransíðir i v. 37, af grön), som jeg læste i første udg., gamlar granv*er*þ*ir* **R.**

*— 9[5] blakkfjall*i*r G (jfr. þurrfjallr Háv. 30), blacfiallar **R.**

*— 9[6] þreftönnum, måské, som B tænker på s. 429, af þrep: fremstående kant, eller som **V**'s forfatter synes at have tænkt sig: af þref: kiv. G.

*— 9[7] g*u*mna gr*ið*st*a*ði G, ga*m*na greystoþi **R.** (gumna har jeg tro til, men griðstaði er næppe det rette; der kunde stå et ord, der betegnede en del af det menneskelige legeme; men måské også bíta, tiltrukket af tönnum er fejl f. brjóta; jfr. björnedrömmen i Am. 17.)

— 9[8] kem*sk*at (kǫ*m*zaþ) B, kǫ*m*raþ **R.**

— 10[5-8] tilföjede efter ordene i **V** kap. 35: 'Síðan mælti Gunnarr við þann mann; er Fjörnir hèt: Statt upp ok gef oss at drekka af stórum kerum gott vín, þvíat vera má, at sjá sè vár in síðarsta veizla'. G.

— 12[3] gunnhvata*n* G, gv*nn*hvata **R.**

— 12[4] h*eim*a*n* G, hv́na **R.**

— 12[7] horskir G, *oc* horsc*ir* **R.**

— 13[1] lèt*u* udgg., leto*m* **R.**

*— 13[7] *v*ráku G, rako **R.**

— 14 tilhører vistnok væsentlig (måské alene med undtagelse af navnet Atli) en besyngelse af Jormunrek-sagnet (se Hamd. 18), men har her i traditjonen aflest et lignende i Akv. hjemmehørende vers; når vi i l. 3 læse B*uðl*a for **R**'s 'Bicca', kan det for resten godt forsvare sin plads også her. — Denne på navnet Bikke grundede og ved Sakses beskrivelse af Jormunreks borg stærkt støttede formodning er fremsat af B, s. 429—30.

Akv. 14[8]. **R** tilföjer 'dafa da*rr*aþ*r*', der formodentlig kun ved tankeløshed er løbet med her fra den anden opregning i v. 4, strøget af G.

— 15[2] *ógnvaldr Húna* G. B vil (s. 430) hellere tage drakk i l. 1 som rimord og efter v. 2 udfylde: *með dróttmögum.*

*— 15[6] h*ans* B i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 273, h*er* **R.**

*— 17[4] s*æk*ja (som i v. 3[8]) G, sia (ɔ: sjá) **R.**

*— 17[7—8] tilföjede af G. — B vilde (s. 431) foretrække:

brygðir blám hjörvi
ok blóð vektir.

*— 18[1] Nár formentlig tillægso. = gnár, se B, s. 431.

*— 18[4] hervi kanna. B har s. 286: „Skulde det rette være hervíg??" Men s. 431 siger han: „Formodningen 'hervíg' opgiver jeg, ti hervi må betegne straffen. Det tages bedst med E som 'harv'; jfr. Danm, gl. folkev. nr. 114 A, v. 13: han spændte hannem både i harve og plov."

Der synes mig dog at være meget, som taler for, at B ved sin senere opgivne tanke på hervíg var på det rette spor. Når vi nemlig med Akv. 18[3—4] sammenholde de to løsrevne verselinjer i Hervararsaga (Fas. I, 501):

Hvar skal ek Húnum
hervíg kenna?

så kan det næppe betvivles, at der jo imellem de to linjepar er traditjonel forbindelse, således at det ene af dem har tjænt som forbillede for det andet. I Herv. (hvor linjerne må oversættes: 'hvor skal jeg stævne Hunerne til kamp?') kan umulig tænkes på 'hervi' = d. harve, hvorimod

hervíg' vel på dette sted i Akv. kunde medføre forestillingen om straf og tugtelse, i det lètir Húna skjaldmeyjar kanna (el. måské snarere kenna) hervíg vel kunde betyde: om du lod dem göre bekendtskab med, smage, få at føle kampen (og nederlaget). Jævnføres kan stedet i Gíslasons Prøver, s. 135: 'svá höfðu Rómverjar kent þeim, at Numide flýðu æ undan'. G.

Akv. 19^{1-2} stå i **R** i spidsen for v. 24, flyttede af G.

— 19–20. Mellem dem har **R** v. 21^{1-4}, flyttede af G.

— 20^{7} *sem* B, fattes i **R**. (B, som ikke har kunnet gå ind på flytningen af 21^{1-4}, ser anderledes på sagen s. 431.)

— 21^{3} vi*n* („i det nyfundne oldengelske kvæde om Waldere, Stephens' udg. s. 56, kaldes Gúðhere wine Burgenda") B, vin*ir* **R**.

— 21^{7} þjóðan*n* G, þioðan **R**.

— 22^{1-2} stå i **R** i spidsen for v. 26, flyttede af G.

— 23^{1-4} tilföjede af G.

— 23–24. Mellem dem har **R** v. 19^{1-2}.

*— 24^{1} og 26^{1} hefi*k* G, hefi ec **R**.

— 25^{5-6} indsatte af G.

— 25–26. Mellem dem har **R** v. 22^{1-2}.

— 27^{2} ö*n*gu (a*n*go) B (s. 431), a*gom* **R**.

— 27^{5-8} tilföjede af G.

* — 29^{7-8}. Ordene gull skíni kunde, som af Ettmüller bemærket, godt undværes.

— 30^{1-2} indsatte af G.

— 30^{5-8} stå i **R** efter v. 32, flyttede af B.

— 30^{8} dauð*s* udgg., daþ **R**.

— 31^{2-4}. Sål. B, s. 432, reiþ glam manom slegi*nn* rógþorno*m* **R**.

— 32^{7} hölkvi B, hvlqvi **R**.

— 32–33. Mellem dem har **R** v. 30^{5-8}.

* — 33–34. Hvad her i teksten danner to vers — i hvilke jeg har tilsat fire linjer, ombyttet 33^{3-4} og flyttet den ene 34^{3} fra sin plads i **R** efter 33^{5} — det står i **R** som et tolvlinjet vers således:

Lifanda gram
lagði í garð þann,
er skriðinn var,
skatna mengi,
innan ormum;
en einn Gunnarr
heiptmóðr hörpu
hendi kníði,
glumdu strengir;
svá skal gulli
frœkn hringdrífi
við fíra halda.

B har fuldkommen ret i (s. 432), at dette er i höj grad forkunstlet, og han kan også have ret i, at dets første otte linjer ere udvidede fra fire, der kunne have lydt:

Lifanda gram
lögðu í ormgarð,
en heiptmóðr Gunnarr
hörpu kníði;

men de tilbageblivende fire linjer danne næppe noget oprindeligt halvvers; dersom et sådant har begyndt med glumdu strengir, så ere de tre følgende linjer sagtens trådte i steden for andre af et med den første stemmende indhold. — Ved min behandling fremtræder den i **R** forefundne, ufuldstændig bevarede omarbejdelse dog formentlig i en noget tåleligere form. G.

*Akv. 36^{4} g*run*drögn*i* ('at glæde landsherren', jfr. landrögnir i v. 12, dólgrögnir i v. 30; reifa i v. 42 og i Am. 13) G, giolld ragnis **R**. (Eller måské at læse: at reifa g*eð* rögnis; ti Odinsnavnet rögnir kunde vel stå for 'kongen' i dette digt, hvor så mange andre benævnelser ere overførte fra gudernes til menneskenes verden: 'myrkheimar', 'valhöll' med 'liðskjálfar', 'sigtívar' som helte, 'nornir' som 'skjaldmeyjar.' B spörger s. 432: „kan at reifa gjöld rögnis betyde: for at fremkalde erstatning for kongen = hævn for Gunnars drab? Jfr. v. 44^{8} þau lèt hon gjöld brœðra.")

*— 36^{5} þiggja her absolut: være til gæst, til gilde, blive beværtet, som i Sig. I, 5: 'þiggðu hèr, Sigurðr!' G.

*— 36^{8} gnadda*t* niflfarn*ir* ('de

døde knurre ikke', de døde tie, lad dem hvile!) G. gnadda niflfarna **R**. — Tanken er dristig, men alle andre forsøgte udveje synes mig fortvivlede, ikke mindst B's forsøg s. 432.

Akv. 37^{6} hva*t*ir R, hvár*ir* **R**.

— 37^{7}—^{8} stå i **R** efter v. 45^{2}, flyttede af Ettmüller.

— 37^{7} *er* G, *oc* **R**.

— 38^{2}—^{3} indsatte i steden for to i **R** oversprungne linjer, i hvilke rimstavene ere givne. G.

— 39^{6} valbr*á*ðir udgg., valbrvðir **R**.

*— 40^{9}—^{10} skyldes vel udvidelse; dog kunde de også være rest af et helt vers, der, med optagelse af de i Guðr. II, 17 urigtig indløbne linjer, kunde have lydt:

Sèrattu síðan
sonu heila
manar meita
nè mara keyra,
hestum ríða,
haukum fleygja,
örum at skjóta
af ýboga. G.

— 41^{9}—^{10} senere tilhæng, strøgne af Ettmüller (se Ghv. 13^{3}—^{4}).

*— 43^{1} *Ölr* var R, Ova*rr* **R**. (KMB: Óvarr.)

— 43^{2} *ó*ðan M, moþan **R**.

— 43^{2} h*a*fði udgg., hafþi **R**.

*— 43^{2} sik G, h*ann* sic **R**.

*— 43^{4} við G, h*ann* viþ **R**.

*— 43^{7} *ást*um G, opta*rr* v*m* **R**.

*— 43^{8} fyr*r* G, f*yr* **R**.

— 45^{2}. Derefter har **R** v. 37^{7}—^{8}.

— 45^{8} hnè B, hnigo **R**.

*Am. 1^{1} ófu se anm. t. Sig. III, 33.

— 1^{6} ygg*t* (el. *u*ggr) B, y*gg*r **R**.

— 5^{3} *u*gðu B, hvgðo **R**.

*— 5^{6} fríðr som navn for Guðrun? (Jfr. Årb. f. nord. oldkynd. 1868, s. 352.) G.

— 6 og 7 stå i omvendt orden i **R** (et vers må fattes foran v. 6), ombyttede af G.

— 6^{7} *já*tti ('Hogne sagde, at han vilde göre, hvad Gunnarr måtte bestemme sig til') G, nitti **R**.

— 8^{5}—^{6} foreslåede af B.

*— 9^{1} Kend, jeg formoder Kunn i betydn. kyndig (jfr. anm. t. Sig. III, 3). G.

Am. 10^{3}—^{4} tilföjede af G.

— 12^{5}—^{6}, som forstyrre verset og göre udtrykket urimelig bredt, ere sagtens senere tilkomne; l. 7 måtte, naar de udelodes, læses: ban*a* ykkar*n* beggja el. måské: bana ykkr báðum. (Gudrun kunde tænkes at have ristet ᛒᛆᚿᛁ, og Vinge at have ændret det til ᛒᛆᛁᚿᛁ ɔ: beini.) G.

— 13^{1}. Derefter har **R**: q*vað* hægni.

*— 13^{2} áka*t* G, ácka **R**.

*— 13^{3} vilka*t* G, vilca **R**.

— 13^{3} *l*æs B, þ*ess* **R**.

— 14^{1}—^{4}, 16^{5}—^{8}, 18^{5}—^{8} tilföjede, fordi et episk halvvers må være tabt på ethvert af de tre steder, og sandsynligheden da er for, at det har været ét og det samme. G.

*— 15^{5}, 17^{1}, 19^{1}, 19^{7}, 22^{1}, 24^{1}, 24^{5}, 26^{1} hugða*k* G, hvgða ec **R**.

— 16^{4} *hugðir* B, sát **R**.

— 19^{3}—^{4} tilföjede af G.

— 19^{7} heitun (= heitan: trusel) B, s. 434, sædvanlig læst heitum, da **R**'s 'heitō' kan tydes på bægge måder. Eller mon fejl f. hei*p*tum? B, s. 295.

— 21^{5}—^{8}. Af dette episke halvvers har **R** kun bevaret halvanden linje, resten her udfyldt, og disse fire linjer antages da, i lighed med halvverset 14^{1}—^{4}, at skulle gentages efter drömmetydningerne, hvor et halvvers kendelig fattes: 23^{5}—^{8}, 25^{5}—^{8}, 27^{5}—^{8}. G.

— 22^{3}—^{4} tilföjede af G.

*— 22^{6} yrða*k* G, yrþa ec **R**.

— 23^{1}—^{4} tilföjede af G.

— 25^{4} flaugu*m* M, flægon **R**.

— 26^{2} en*d*löngu udgg., endi længo **R**.

— 27^{1}—^{4} dannede af B efter **V**'s prosa: 'þar munu renna akrar, er þú hugðir ána, ok er vèr göngum akrinn, nema opt stórar agnir fætr vára'.

— 29^{3} þ*essa* G, þo **R**.

— 29^{5}—^{6} tilföjede af G.

*— 30^{1} Lit*l*u G, (= Lít*t* B), Lito **R**.

*Am. 31^{1-2} tilföjede, ikke alene for versets skyld, men også, fordi vi her må vænte de fem nævnte, som gjorde rejsen. I v. 53 nævnes de tres fald og siden de to hovedpersoners skæbne. G.

— 32^{1-4} tilföjede af G.

— 32^{8} lètu*t* B, leto **R**.

— 34^{3-4} og 35^{3-4} tilföjede af G.

— 36^{8} verð*r* K, verþ **R**.

— 37^{5-8} tilföjede af G.

— 39^{5} grindr hriktu G, hrikþo g*ri*ndr **R**.

*— 40^{3} hefi*k* G, hefi ec **R**.

— 40^{4} sk*u*luð udgg., sc*a*lvþ **R**.

— 42^{5-8}, 44^{1-2}, 45^{3-4}, 46^{5-8} og 47^{3-4} tilföjede af G.

— 48^{1} h*o*n udgg., ha*n* **R**.

*— 49^{1} Leitaða*k* G, Leitaþa ec **R**.

— 51^{5-6} sagtens senere tilkomne. G.

— 52^{5-6} vistnok senere tilkomne; l. 7—10 have da vel oprindelig lydt:

skó*pu* sókn sverðum,
slit*u*sk af brynjur,
h*ju*gg*u* svá hjálma,
sem þeim hugr d*u*gði. G.

— 53^{3-4} må være senere tillæg, hvad både ses af form og indhold. G.

— 53^{8-10}. Sål. ændret, da meningen her umulig kan være, at Beras (Hognes) to sönner og hendes broder vandt sejr over Hunerne, men det er deres fald, som her berettes: 'atten (af Atles folk) faldt, för de fik bugt med Beras to sönner og hendes broder'. Atten fra tredive giver tolv; så når Atle i næste vers ikke tæller sig selv med, kan han sige: der er (= jeg har) nu kun elleve tilbage. G. efri þe*i*r vrþo bero II sveinar *oc* broþ*ir* h*enn*ar **R**.

— 54^{7} lif*a* (jfr. forrige anm.) G, lifo*m* **R**.

— 55^{1} fimm várum G, vaꝛo*m* v. **R**.

— 55^{5-8} stå i **R** efter v. 56^{6}, flyttede af G.

— 55^{5} *hafið* G, fattes i **R**.

— 55^{7} syst*u*r K, systr **R**.

*— 56^{3} kon*u* E (efter **V**, se anm. t. 56^{6}), kona **R**.

*— 56^{3} v*eg*liga K, valiga **R** (jfr. 59^{3}).

*— 56^{4} knáka*k* G, knaka ec **R**.

*Am. 56^{6} ko*m* G, co*mt* **R**. — **V** synes at have haft den indsatte læsemåde, efter ordene: 'ek hlaut mikla mægð, ok hugða ek mèr þat til frama; konu átta ek væna ok vitra, stórlynda ok harðúðga, en ekki má ek njóta hennar vizku, þvíat sjaldan várum vit sátt'. (Jfr. B's forsvar for **R**'s læsemåde i hans udg. s. 435.)

— 56^{7-8} flyttede hid fra deres plads i **R** efter v. 97^{8}, hvor de kun stå til unytte. I deres sted har **R** v. 55^{5-8}, flyttede af G.

*— 57—58. De i **R** bevarede ti linjer af disse vers ere i **V** forståede som Hognes ord; hvorimod B med Lüning og Möbius opfatter dem som Gudruns, især paa grund af Atles ord om hende i v. 59. Overensstemmende med denne sidste opfattelse har jeg (allerede i første udgave) udfyldt versene med 57^{3-4} og 58^{1-4}. Jeg er dog ikke vis på, om ikke **V** har ret i sin opfattelse. G.

*— 57^{7} systrungu, sål. **R**, og **V** har haft samme læsemåde: 'þú tókt mína frændkonu ok sveltir í hel ok myrðir'. Måské dog egl. systur unga, hvorved kunde tænkes på Gullrond fra Guðr. I. G.

*— 59^{1} Eggja*k* G, E*gg*ia ec **R**.

*— 59^{3} v*á*liga G, ueglega **R** (jfr. 56^{3}).

*— 59^{4} vilja*k* G, uilia ec **R**. (vilja er her, samt i Hým. 9^{2}, Skírn. 3^{3}, Alv. 7^{4} og Fjöls. 7^{3} ff., ligesom i Ejvinds vers i Sn. E. I, 248, første person ental, ikke i forestillende, men i fremsættende nutid, altså = vil, got. viljau. Se Gíslason i Vid. selsk. skr., 5te række, IV [1872], s. 294 ff.).

*— 59—60. Fattes ikke her imellem beretning om den sidste kamp, i hvilken Hogne og Gunnar fanges, så må noget sådant være tabt mellem v. 53 og 54. G.

*— 61^{4} hefi*k* G, hefi ec **R**.

*— 61^{5} *èr* B (s. 435), fattes i **R**.

*— 63^{2} hèlta*t* G, helta **R**.

— 63^{9-10} sagtens senere tilkomne. G.

— 64^{3} þræ*li* M, þrę **R**.

— 64^{9-10} sagtens senere tilkomne. G.

*Am. 66—67. Mellem dem må fattes i det mindste ét vers, som har fortalt om, hvad der blev gjort ved Gunnar. G.

— 68^{5-8} tilföjede af G.

— 71^{5} ma*n*i udgg., ma*nn*i **R**.

— 72^{1} eng*i* B, engia **R**.

*— 72^{7} hræfðak G, hręfþa ec **R**.

— 72^{7} ho*t*vetna K, hovetna **R**.

— 73^{5-6} sagtens senere tilkomne. G.

— 77^{3-4} kunne bedst undværes; men muligvis er det dog l. 7—8 el. 9—10, som ere senere tilkomne. G.

— 77^{4} *vinna* udgg., fattes i **R**.

— 77^{6} l*èku* K, lagði **R**.

*— 78^{2} ætla*k* G, etla ec **R**.

— 79^{3} skipti*t* G, skiptiz **R**.

*— 81^{4} hefi*k* G, hefi ec **R**.

— 82^{3-4} må, skönt både Völsungasaga og Snorres Edda forudsætte dem, være indløbne her med urette og ved tankeløshed. Drengene ere dræbte samme dag, og Atle fortærer deres kød; men han kan da ikke tænkes at drikke af deres blotte og uforarbejdede hjærneskaller; hvorimod Nidud, der ikke åd sine sönners kød, vel kunde komme til at drikke af deres hjærneskaller, efter at Völund havde skjult dem under en sølvbelægning. De to linjer tilhøre da måské egl. en besyngelse af Völundsagnet. G.

*— 82^{5} drýgðak G, drygða ec **R**.

*— 82^{9} selda*k* G, selda ec **R**.

— 85^{1-4} tilföjede af G.

— 86^{2}. Efter vissut har **R**: til, strøget af G.

— 86^{6} áðan B, nv aþan **R**.

— 87^{2} áðr grjóti G, grioti aþ*r* **R**.

*— 90^{7} emka*t* G, emca **R**.

— 91^{1} mun*k* (som i 80^{3}) B, mvn **R**.

— 91^{7}—92^{4} tilföjede af G.

— 94^{7} fèar G, fiár **R**.

— 95^{5-6} tilföjede af G.

— 96^{5-6}. Disse i sig selv tvivlsomme og muligvis forvanskede linjer må være senere tilkomne, dersom l. 1—2 høre med til dette vers og danne hovedsætning til l. 3—4. Dersom derimod l. 1—2 egl. skulde høre til forrige vers, så bortfalde de dèr indsatte linjer, og disse to (l. 5—6) have da (måské i en anden form) egl. dannet hovedsætning til den i l. 3—4 indeholdte bisætning. G.

Am. 97^{4} hás þú þó stœr*ðir* ('du forstörrede [det] dog höjlig', du gjorde det dog meget værre) B, s. 437, hostv þo stor*vm* **R**.

— 97^{8}. Herefter har **R** de to linjer 56^{7-8}.

— 100^{4} na*fn* B, nam **R**.

— 101^{4} slöktir G, slękþ*ir* **R**.

— 101^{8} tilföjet af G, fattes i **R**.

— 103^{1-2} tilföjede af G.

Ghv. prosaindledn., l. 2 *síðan* B, læsemåden i **R** uvis.

— — l. 13—14 *þetta* . . *mönnum* **S**, fattes i **R**.

— — l. 18 *hon* udgg., fattes i **R**.

— 2^{8}. **R** tilföjer: Hvito*m* oc svorto*m* a h*er*vegi g*ra*m gangta*m*mo*m* gotna hrosso*m* (= Hamd. 4^{5-8}), her strøgne med Ettmüller.

*— 3^{1} Urðua*t* G, Vrþva **R**.

— 3^{9-10} senere udvidelse. G.

— 4^{7-8} og 5^{5-8} lån fra Hamd. 7^{7-8} og 8^{5-8}, indsatte her af G.

— 6^{1} *ballra* G, fattes i **R**.

— 6^{5} *allir* (efter Völsungasaga) B, fattes i **R**.

— 7^{1-4} tilföjede af G.

*— 9^{3}. kem*sk* Finn Magnusen, co*m*az **R**. (B vil s. 437 læse: *mun* komask). — I første udg. læste jeg kom*umk* og antog l. 5—6 for urigtig indløbne andensteds fra; nu tror jeg derimod, at det er l. 1—2, der burde udgå som overflødige: da Hamder i dette kvad er den eneste af sönnerne, der har ordet, og da han forud i v. 4 er nævnet som den talende, behøver han næppe at nævnes her på ny. — Skönt ordet móður kunde synes at tale derimod, tror jeg nu (som andre forud) at måtte forstå geirnjörðr hniginn om Sigurd, hvis genkomst Gudrun vænter i følge v. 21—22, og måské tænker at fremskynde ved at få hævnet hans datter Svanhild. Tanken i verset da den: Ikke anderledes kommer din faldne helt

tilbage at gæste dig, end at du kan snart komme til at begræde os alle under ét: ham, Svanhild og os, hvem din hævnlyst nu sender i døden. (Jfr. også Hamd. 10–11.) G.

Ghv. 9^8 drekkir B, dryck*ir* **R**.

* — 11^1 og 11^2 vissa*k* G, vissa ec **R**.

* — 12^{1-4}. Sål. vil jeg nu læse; i første udg. havde jeg:
Svá sára
sákat ek nè kunn*ak*
mey á moldu
sem mik svikna;
R: Svara sara sacaþ ec ne kv*nn*o. G.

— 13^{3-4} lån fra Akv. 41^{9-10}, hvor de to linjer synes senere indkomne. B.

* — 13^8 *H*niflungum K, nifl v*n*go*m* **R**.

* — 14^3 vilda*k* G, vilda ec **R**.

— 14^4 *h*ríðgri*m*d B, stríþg*ri*þ **R**.

— 15^7 *erfivörðu* udgg., fattes i **R**.

— 15^8 son*u* K, sono*m* **R**.

— 16^3 e*r* K, e*nn* **R**.

* — 17^1 Gœdda*k hana* G, Gødda ec **R**.

— 17^{5-8} tilföjede af G.

— 18^1 *Sá* ... harðast*r* G, þ*at* ... hardaz **R**.

— 18^{3-4} tilföjede af G.

— 18^5 *er* R, of **R**.

— 20^2. **R** tilföjer fló, strøget af B.

— 20^6 efter papirshdskrr.

— 20^{7-8} tilföjede af G.

— 21^1 Sigurð*r* udgg., Sig*vr*þ **R**.

* — 21^5 sitr*at nú* G, sitr e*igi* **R**.

* — 23^2 eikiköst B (jfr. her i første anm. t. Hárb.), eikica*r*sti*nn* **R**.

— 23^7 *þrungit* B, fattes i **R**.

* — 24^{1-2} efter formodning af B (s. 438) måské forvansket for:
*k*örlum öllum
kvalar batni.

— 24^{7-8} tilföjede af G.

*Hamd. 1 er sikkert et nyere vers, og v. 2 kvadets gamle folkelige begyndelse (jfr Hund. I, 1, Guðr. I, 1, Sig. III, 1, Akv. 1, Am. 1, samt Vspá 6). – Jeg forstår dog ikke med Finn Magnusen, E og andre grœti álfa som tidsbestemmelse = 'morgendæmringen', og jeg finder slet ingen mening i Guðbr. Vigfússons oversættelse (Cleasby's Dict.) ved 'dugsprængte blomster'; jeg tager grœti her som i Sig. III, 64 og Guðr. II, 9 = 'sorger', og antager (som K i teksten), at udtrykket grœti álfa (de milde ånders sorg) står i hosstilling til tregnar iðir. Muligvis er dog stedet forvansket: man kunde således tænke på alda for álfa. G.

Hamd. 2^{5-6} senere tilkomne linjer. Lüning.

— 3 står i **R** mellem v. 5 og 7, flyttet af G.

— 3^6 víð*i*r B, uiþr **R**.

— 5^{1-4} tilsatte af G (jfr. Hjörv. 11).

— 6 lån fra Ghv. (v. 3), foreslået af B.

— 7^{5-6} vöktu svefni ór (= Ghv. 4) M, s[vefni] or v[ocþo] **R**.

— 8^3 *roð*nar v*a*l*u*ndum B, ofnar v*a*‍londo*m* **R**. (Jfr. roðinn undbáru, Geisli, 51.)

— 9^4 þèr var þat B, þ*at* v*ar* þ*er* **R**.

— 11^4 leid*d*a M, leiþa **R**.

* — 12. Dette vers står i **R** mellem v. 23–24, men kan umulig høre hjemme dèr. B har s. 440 anvist det sin plads her, så at hróðrglöð (den sejrsstolte) og mæfingr (den smalfingrede) stå som betegnelser for Gudrun. Jeg forstår of hleðum så, at hun står på portværnet og taler ned til sönnerne, der alt ere til hest, rede til at ride af gårde.

B vil af verset udtage de vistnok forskrevne linjer 5—6, i **R** skrevne: þ*vi* at þ*at* hetta (el. heita) at hlyþigi myni — og give dem plads som l. 3—4 i v. 13, og han tænker sig dem da som brødrenes tale:
„*H*ví *á* þat hætta
*hlý*r*igi myni?"
(ɔ: hvorfor vil ikke [også] vor broder [Erp] vove herpå?)
Jeg har nu ingen tro dertil, men er mere tilböjelig til at antage v. 12^{3-4} for senere udvidelse, og har ved en læmpelig ændring fundet en anden mening i l. 5–6. (hlýðigi*r* = hlýðgir af et *hlýðigr = hlýðinn.)

Den lydighed, som Gudrun kræver af sönnerne, for at hendes gode forjættelse kan opfyldes, kan ikke bestå alene deri, at de fuldbyrde hævnen, men må særlig angå sådanne forskrifter og advarsler, som hun har givet dem, for at sikre både dem selv og det gode udfald. (Efter sagnet hos Sakse havde brødrene jo af heksen Gudrun lært at kaste blindhed på fjenderne, så de huggede løs på hverandre; at jærn ej bed på dem, som v. 26 siger, var i følge Völsungasaga Gudruns værk; og Sakse siger, at det var voldt ved galdrer: at de havde 'corpora adversum tela carminibus durata'.) Gudruns galdrer have sikkert haft plads i kvadet, men ere nu tabte. En genlyd af dem tör vi dog tro at finde i Völsungasagas ord: 'þat er nú at segja frá sonum Guðrúnar, at hon hafði svá búit þeirra herklæði, at þá bitu eigi járn, ok hon bað þá eigi skeðja grjóti nè öðrum stórum hlutum, ok kvað þeim þat at meini mundu verða', ef eigi gerði þeir svá'. Straks efter berettes så deres møde med Erp, stemmende med Hamd. Vi kende nu ingen anden forseelse eller brøde fra Gudrunssönnernes side, end den, at de på vejen dræbte deres halvbroder Erp, og vi høre i selve kvadets v. 29 (gentaget i sagaen), at de netop i denne deres brøde søgte årsagen til, at det til sidst gik så skævt. Heraf må sluttes, at når moderen forud har givet dem en advarsel, et forbud med på vejen, som de have ringeagtet, så de derved selv have forskyldt den ulykkelige ende på færden, så må denne advarsel netop have gået ud på, at de ikke måtte forgribe sig på halvbroderen Erp. Sagaen siger da også, efter at have anført v. 29: 'í því höfðu þeir af brugðit boði móður sinnar, er þeir höfðu grjóti skatt.' Det synes da, som sagaskriveren vil sige, at netop ved at dræbe Erp havde de overtrådt moderens forbud imod at 'skeðja grjóti'.

Hvorledes orakelsproget om ikke at 'skeðja grjóti' kan have hensyn til den af dem begåede brøde, det står endnu uklart. Et vink til en forklaring kan dog muligvis findes i en norsk folketro: 'Når en slår på jorden med en kæp, viser han sin moder lige til helvede; slår han derimod på en sten, viser han sin fader til helvede. Dette siges også omvendt. Andre sige, at slår man på jorden, slår man med det samme sin moder, og slår man på sten, slår man sin fader; börn advares for at göre dette.' (Sagn og overtro i Lister og Mandals amt, 'Folkevennen' f. 1862, XI, s. 453.) Brødrenes drab på Erp, den 'sundrmœðri' men 'samfeðri' broder, kunde vel opfattes som en forsyndelse imod faderen.

For l. 7: mega tveir menn einir bör måské, som jeg havde det i første udgave, læses: meg *ut* tv*á* menn ein*a*, fordi — ratjonelt taget — aldrig to mænd kunde tænke på at binde, selv om de kunde slå, 1000 Goter, men vel for de 1000 Goter om enten at slå eller binde de to mænd.

I l. 8 læses med B hundru*ð*, hvor **R** har skrivfejlen hvndroþ*om*. G.

Hamd. 13². Herefter har **R** først v. 17⁵—⁸, flyttede af G (ti Sorle og Hamder træffe Erp på vejen uden for gården, ikke først efter at have faret over våde fjælde; v. 17¹—⁴ betegne rejsens begyndelse), og derpå v. 15, flyttet af B.

— 13³—⁴ tilföjede af B. (Jfr. dog anm. t. v. 12)

— 13⁷ jarpskör (brunhår, bruntop) G, iarp scär **R** (formodentlig fejl f. sca*r*r), ellers læst jarpskamr og forstået som jarpskammr: 'brun-kort, brun og kort'; R havde foreslået jarpskömmin (den brune skændsel), B forhen: jarpsámr: brunsort. Men jfr. skör jarpa i Hamd. 22, skarar jarpar i Guðr. II, 19, samt 'Guðröðr gnitaskör' i Fms. VIII, 77. G.

— 15 se anmærkning til 13².

* — 15⁷—⁸. Jeg antager nu, at disse to linjer høre med til Erps tale. Han minder da om ordsproget 'harðr er hornungr', og dette sidste ord er da at tage i sin grundbetydning af tilsidesat barn, stif-

barn. Han fremhæver da med stolthed sin egen hårdhed, i modsætning til den forknythed, han tillægger de af moderen forkælede brødre, der jo ikke havde været synderlig opsatte på hævnfærden. G.

Hamd. 17^{5-8} se anmærkning til 13^{2}.

— 18 lån fra Akv. (v. 14), se anm. dertil.

— 19^{8} bíð*a* K, biðia **R**.

— 20^{7-8} tilföjede af G.

— 21^{1} *jarlar* B, fattes i **R**.

— 21^{4} un*d* K, vnd*ir* **R**.

* — 21^{6} 'ru G, ero **R**.

— 22^{3} bei*n*disk (han pudsede sig, strøg sit overskæg, som en forberedelse til kampen, som en udfordrende bevægelse, jfr. Karlam. s. 556: 'strauk þá skegg, en beindi kampa') B, beiddiz **R**.

— 22^{4} bö*l*vaðisk (han forbandede sig, svor over vinen) G, ba*r*ðvaþiz **R**.

* — 23^{5} munda*k* G, m*en*da ec **R**.

— 23—24. Mellem dem har **R** v. 12.

* — 24^{1-4}. Jeg har i første udg. gjort opmærksom på, at Hamdismál må have tjænt som forbillede for besyngelsen af samme æmne i Brages Ragnarsdrape (Sn. E. I, 370 ff.). Hamd. 24^{1} Styrr varð í ranni genkendes tydelig i drapens: Rósta varð í ranni, og oldkvadets følgende linjer ligeledes i drapens

Fèll í blóði blandinn
brunn ölskálir runna,
þat er á Leifa landa
laufi fátt at höfði.

'Leifa landa lauf' (søkongens landes løv) må kunne være nok til at danne skjoldkending, og jeg vilde da forbinde 'runna' (= manna) med blóði, og i overensstemmelse dermed i oldkvadet læse: í blóði bragn*a* lágu (**R**: i bloþi bragnar lago).*) Men B har ret i, at den stødende tavtologi i læsemåden: 'bragnar (= Gotar) lágu í blóði, (er var) komit ór Gotna brjósti' ikke forbedres stort ved den ved min ændring fremkomne: 'ölskálir lágu í blóði bragna, (er var) komit ór brjósti Gotna'. B vilde da (s. 441) læse:

stukku ölskálir
í bló*ð* — ok bragnar lágu —
komit ór brjósti Gotna.

'lágu' som omsagn til 'ölskálir' ved siden af 'stukku' er ganske vist ikke heldigt, og ordet kan stå absolut i betydning af 'lå faldne, døde'; men dette parentetiske indskud, som kun optager en halv linje, er alt for kunstigt her og vilde være enestående i Eddas kvad. — Jeg formoder derfor nu, at stedet i Hamd. kan restitueres efter drapen (ligesom omvendt), så her bör læses:

stukku ölskálir
í blóði b*la*nd*na* lögu,
komit ór brjósti Gotna.

(ɔ: ö. stukku í lögu blandna [því] blóði, [er var] komit ór Gotna brjósti.) Vi vilde da i Hamd.'s 'blóði blandnir legir' have forbilledet for drapens 'blóði blandinn brunnr.' Og at lögr i fl. kan stå for havet, ses af Flat. I, 525; Fms. III, 212:

þó at þú látir
yfir lögu breiða
byrhest renna
ok berist víða. G.

* Hamd. 24^{5-6} synes ikke godt at kunne undværes her, da man uden dem ikke véd, hvem der er den talende, uden for så vidt som man kan slutte det af v. 28. Men i v. 25 er der ingen plads til disse linjer, da det består af to ægte halvvers. Jeg har derfor tilsat l. 7—8. G.

— 25^{5} f*ó*t*um* sèr *þú* þín*um* B, fętr ser þina **R**.

* — 26^{2} inn reginkunngi antages almindelig for Jormunrek og oversættes da enten 'den höjvise' eller 'den gudebeslægtede'. Jeg antager ordet reginkunnigr her for ligetydigt med reginkunnr i Háv. 80 = 'guddommelig', egl.

*) Måské verset i Hamdismál også har foresvævet Ejvind i Hákonarmál:
Róma varð í eyju,
ruðu konungar
skírar skjaldborgir
í skatna blóði.

af guddommelig æt, at sammenholde med 'áskungar' og 'álfkungar' i Fáfn. 13, hvor Sn. Edda s. 72 også har -kunnar, men sammesteds om nornerne goðkunnigar, ligesom s. 54 om guderne: 'er þat allt goðkunnig ætt', og s. 82: 'tólf eru æsir goðkunnigir'. Her er kunnigr da ikke = kyndig, men beslægtet. — Jeg tror da, at sagnformen i Hamd. er den samme som i Völsungasaga og hos Saxo, så det er Odin, der her kommer til stede og giver det skæbnesvangre råd, og det er ham, som Sorle peger på i v. 28 (jfr. Háv. 134), og hvem Hamder altså har hidkaldt ved, sagtens mod moderens forbud, at bryde tavsheden. G.

Hamd. 27 tilsat af G, da noget sådant må fattes, og ordet må gives til Sorle. — **R** har i dets plads linjerne

Hitt kvað þá Hamdir
inn hugumstóri,

der med föje ere udviste af B, da 28^{1-4} må komme fra samme mund som 28^{5-8}.

* — 29—31 antager jeg nu med B (s. 441) for at indeholde Hamders slutningsord. G.

— 29^5 verr inn víðfrægi G, varr inn viþ frǫcni **R**.

— 29^6 hvöttumk: hv her ∾ v, se B i Árb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 256.

— 30^1 okkr udgg., ycr **R**.

* — 31^6 í gær, her = i morgen, se B, s. 323 og i Árb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 273—74; Gíslason i Árb. f. nord. oldkynd. 1867, s. 160 ff.

— 32^{5-8} tilföjede af G.

*Grott. prosaindledn. Til dennes tekst er foruden **r** også benyttet det gamle brudstykke arnam. 1eβ fol. De med løbeskrift trykte ord i l. 55 og 57—58 ere supplerede fra arnam. 748 og 757 4to.

— 2^4 beiddar B, beiddv **S**.

* — 3^{3-4} her tilsatte, da omsagnet fattes; þulu er ejef. af þula, medens det kan være tvivlsomt, om þögnhorfinnar står substantivisk om kværnen, eller som tillægsord til þulu, eller endelig for: þögn *of* horf*n*ar i hosstilling til þær. G.

*Grott. 4^3 svá at: ikke at oversætte 'så at' (= med den virkning at), men 'medens' (på den tid da). De malede ved nattetid, da Frodes øvrige tyende havde begivet sig til hvile. G.

— 4^5 Menja udgg., meni **S**.

— 4^6 meldrar M, meldr **S**.

— 4^{7-8} tilföjede af G.

— 7^{1-2} (jfr. 17^{1-2}) tilföjede af G.

* — 7^{3-4} oversætter jeg: 'han erklærede sit forrige ord for intet' = han kaldte det tilbage, brød det, forlangte mere: først forlangte han kun, at de straks skulde sætte kværnen i gang i den sene aftenstund, og at de ikke måtte hvile, för han havde hørt deres sang. Nu vokser begærligheden, og han under dem ikke hvile længer end mens han siger disse ord. (Jfr. anm. t. Oddr. 7.) Da skifter deres sang karaktér, og det er ikke længer rigdom og lykke, de male til ham. G.

* — 7^5 Sofiða G, sofit *eigi* **S**.

* — 7^6 of sal gaukar forstås om hanerne (de gøge, der gale over salen); mon heri skulde stikke en forvanskning af navnet på Valhalshanen Salgofnir (Hund. II, 49)? G.

— 10^7 vit G, vitt **S**. Det følgende vissi da = vissim, 1. pers. fl. forestill. måde; hennar = kvernarinnar (jfr. også hunkönsformen Grotta både som navn og som ord, måské også þögnhorfinnar 3^2). Derved kommer der først mening både i dette og de følgende vers: 'Ej var Grotte kommen ud af det grå fjæld, ej heller den hårde hald ud af jorden, og ej mol nu så bjærgrisemøen, om vi to ikke (alt forud) havde kendt noget til kværnen.' snúðgi steinn, höfgi hallr i v. 12 da = snúðgi steinn i v. 4, höfgi hallr i v. 23, setberg i v. 11, grjót i v. 12 (som i v. 2), som jættesøstrene væltede of garð risa ɔ: ud over risernes gærde, så den faldt i mændenes hænder. — Denne opfattelse i sin helhed tiltrædes af B, der dog s. 442—43 har betænkelighed ved at forstå hennar om kværnen. G.

— 11^5 stóðum Ettmüller, stoþv **S**.

Grott. 13[5] *sn*eiddum b*rynjur* B, beiddv*m* biornv S.

— 14 og 15 stå i S i omvendt følge, omsatte af G.

— 14[4] váru*m* M, v*oro* S.

— 15[7-8] tilföjede af G.

*— 17[3] hefi*k* G, hefi ec S.

— 18[1] h*a*lda Pfeiffer, hǫlða S.

— 20[7] va*r*mar B, valmar S. (valm*æ*r! E.)

— 21[7] jar*ð*ar fjar*ri* B, s. 443, iarnar fiarþar S. (járn*i* *varð*ar E.)

— 22[3] ví*g* N. M. Petersen (el. ví*gs* B, s. 443—44), v*ið* S. (*n*ið*r* RME.)

— 22[3] H*á*lfdana*r* R, halfdana S.

— 22[8] þa*t* udgg., þar S.

— 23[2] k*o*stuðu udgg., ka*r*stvþv S.

— 23[5] skaptrè, som S har, ændres sædvanlig til skap*t*trè = möndull, men B anmærker med föje s. 444, at vi da vilde få et alt for svagt udtryk for søstrenes kraft; han formoder (efter Keyser), at skaptrè (af at skapa: afpasse) kunde betyde bjælkerne under møllebænken.

— 24[1—2] (= Hým. 24[3—4]) her indsatte af G.

— 24[6] sem mun*r* um h*va*tti Ettmüller, sem mvnv*m* hætta S. (se*nn* munum hætta R; men senn kan ikke være målfylding. B.)

*Grógaldr-Fjölsvinnsmál. Efter at jeg 1854 i Danm. gl. folkev. II, 238 havde genkendt det første af disse kvad i den dansk-svenske folkevise om 'Ungen Svejdal' (dèr nr. 70), genkendte Bugge kort efter også det andet af dem i samme vise og meddelte først i samme værk (II, 667) sin opdagelse: „at det kvad, hvoraf vi have en senere formatjon i visen om Svejdal, er blevet spaltet i to: Grógaldr og Fjölsvinnsmál.“ — Se videre smstds II, 667—73; III, 843; Bugges Edda s. 352—55; Lüning, s. 21 30. — For mit tidligere forslag 'Svipdagsför' som fællesnavn for de to sammenhørende kvad har jeg senere foretrukket B's 'Svipdagsmál'. G.

Gróg. 1[5] b*eið*dir B, bæðir hdskrr.

Gróg. 3[3] skau*t* G, skauztu hdskrr.

— 3[5] kvæ*m*tki B, kveþki (kiveþci, kiveþke, hveþki) hdskrr.

— 3[6] Menglöð*u* B, menglöðum hdskrr.

*— 4[4] e*n* B, ef hdskrr.

— 4[6] Skuld*ar* B, skuld hdskrr. (Skuldar sköp: den af nornen bestemte skæbne, skeikar upersonl., som i 'skeikar at sköpuðu').

— 6[2] og 6[3] þann*s* B, þann hdskrr.

— 6[3] Rind*i* (Rani da = Odin) Guðbr. Vigfússon, Rindr hdskrr.

*— 7[6] *æ heill* B (Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 274, jfr. Vafþr. 4), er hdskrr.

— 7[6] s*innum* B, smán hdskrr. (siñō måské læst fejl som smō).

*— 8[3] fjörlo*k*um B, fjörlotum hdskrr. (fjörl*á*tum, fjör*br*otum? G.)

— 8[4] Hrön*n* ok *U*ðr B, Horn ok Ruðr hdskrr.

— 8[5] *h*èðan B, meðan hdskrr.

— 10[2] fjötur*r* verð*r* M, fiötur (fia*r*tr) verða hdskrr.

— 10[4] l*eysigaldr* B, leifinz (leifnis) elda (eldu, eldir) hdskrr.

— 11[4] lo*pt* G, logn (gogn) hdskrr. — B formoder: logn ok l*ægi*.

*— 12[6] haldi*sk æ* lík B, haldit or (er) lík hdskrr. (I første udg. havde jeg: haldi *þ*èr lík*n*; jfr. haldi i 7[5] = beskytte ved tryllekraft. G.)

— 13[4] því at B, at því hdskrr.

— 13[4] meg*i* M, megit (megi at, megit at) hdskrr.

*— 13[6] kristin, alm. antaget for tillægsordet kristen (christiana), er dog måské af en anden rod, besl. m. at kreista (for kreysta, jfr. d. kryste, got. kriustan), og kristni (som ét hdskr. har) el. kristnu måské hf. af et navneord: 'med sin omfavnelse'. Jfr. også øgenavnet 'krista' Fms. VIII, 254. G.

*— 14[5] m*u*nn *ok í* B (Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 274), minnis (mímiss) hdskrr.

*— 15[2] *er* B, fattes i hdskrr. (el. þar*s* f. hdskrr.'s þer, þar).

Gróg. 16[4] *ióg*nóga B, því (þí, þý) nóga hdskrr.

Fjöls. 1[3]. Derefter have hdskrr. v. 2[4]—[6], flyttede af B.

— 4[6] v*iði* B, vegi hdskrr.

— 5[4] þykkj*umk* B, mèr þykkja hdskrr.

— 6[1] *it sannasta* G (med l. 2—3 smlgn. Fáfn. 1).

— 12[1] Ga*t*stropnir (af gat: hul, åbning, og strjúpa, strúpa: sammensnöre) B, Gastropnir hdskrr.

— 13[5]—[6]. Sål. B, er gifur reka (rekar, roka, rata) giorþa (gorþa, giorþu) fyrir (fyri) löndin lim (lini kuir, knyr) hdskrr.

*— 14[4] varðir (sål. hdskrr.) forstår jeg som kvinder (gf.) og vil nu ikke med B ændre til verðir. G.

*— 14[4] elli*lyfs* (jfr. anm. t. Skírn. 19—20) G, ellifu hdskrr. (B gætter s. 446, med henblik til prosaen i Skírn. mellem v. 10—11, på *hliði fyr*, som jeg optog i første udg.)

— 16[3] sí*z* B, síðan (meðan) hdskrr.

— 16[6] þ*ví* B, þá hdskrr.

— 16[6] þa*r* kem*r* B, þá (sá) kom hdskrr.

— 17[5] *þeim* menn *ge*fi B, menn hafi hdskrr.

— 20[2] *manngi veit* (= Háv. 138[8]) K, fáir vitu (vita) hdskrr.

— 20[3] *hvers hann af* (= Háv. 138[9]) Thaasen, af hverjum hdskrr.

*— 20[4]. I steden for fellr skulde man her vænte et ord af betydning 'næres'. G.

— 20[6] f*elli*rat B, flærat (flær, flær at) hdskrr.

— 21[6] f*elli*rat B, flærat (flær ei) hdskrr.

— 22[5] þ*az* B, þess hdskrr.

— 24[5] þr*y*ngr M, þrungur (þrvngvz, þrungnuz) hdskrr.

— 24[6] Surt *ok* B, surtr (surtur, surtar) hdskrr.

— 24[6] Sinmö*r*u K, sinn (sem) mætv (mautu, mantu) hdskrr.

— 26[1] *L*ævateinn hann heitir B, hæva (hǫma, hevia) teinn heitir hann hdskrr.

*Fjöls. 26[2] rú*num* B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 274), rúinn hdskrr.

— 26[4] se*i*gjárns B, sęgiarns (segiarns, sęgiarne, segiarn) hdskrr.

— 28[5] *er* B, sem hdskrr.

— 29[6] verð*i* B, verðr hdskrr.

— 32[1] *L*ýr (= Hlýr) B. Hyrr (Hyr) hdskrr.

*— 33[4] hver*ir* ... görð*u* B (i Årb. f. nord. oldkynd. 1869, s. 275), hver ... görði hdskrr.

— 33[4] *gólf* G, fattes i hdskrr.

*— 33[6] ásmaga, er lige mistænkeligt, enten man lader det styre af hverir (ti det er dværge), eller, som jeg för har villet, af garð; ti Menglads borg synes, som B bemærker s. 446, at tænkes i jotunverdenen. B har tænkt på Á*n*s maga af dværgenavnet Ánn.

— 34[2] *Ja*ri B, Ori hdskrr.

— 34[5]—[6]. Sål. B, Dellingr Atvarþr (at varþar, oc varþar, oc var þar, at var þar) Lidscialfr (liþscialfr, lijþski alfur, lęþsci alfr) Loki hdskrr.

— 36[1] *L*yfjaberg (jfr. 49[2]) B, Hyfja (Hyfvia, Hyfuija, Hivnga, Hlyfvia) berg (ber, horn) hdskrr.

— 36[3]. Sål. E, suikum (svic, sink, siuk) ok sári gaman hdskrr.

*— 36[5] *hel*jarsótt B (i Årb. f. nord. oldk. 1869, s. 275), arsott hdskrr.

*— 38[1] *ein* B (i Årb. f. nord. oldk. 1869, s. 275), fattes i hdskrr.

— 38[2] Hlífþ*ra*sa B, Hlífþursa hdskrr.

— 38[3] Þjóðva*k*a G, Þjóðvarta hdskrr.

*— 38[4] Bl*eik* B (i Årb. f. nord. oldk. 1869, s. 276), Blíð hdskrr.

— 38[5] Blíð *ok* G, Blíþr (Blíþur) hdskrr.

— 40[1] *Bjarga* sv*inn*ar B, sumur (sumr) hdskrr.

*— 40[4]—[5]. Sål. tror jeg nu der skal læses, i steden for 'eigi svá hátt forað kemr at hölda sonum'. For er (relativ partikel, her med

kavsal betydn.) have hdskrr. også ei, ey, for kemrat have de kemr at, og *með* fattes. G.

Fjöls. 46[6] *at* B, fattes i hdskrr.

— 47[3] vin*d*kalda (med hentydning på det antagne navn Vindkaldr) G, vindar kalda hdskrr. — rákumk da upersonl. = rak mik.

Fjöls. 47[5] kv*í*ð*i* B, qveþir hdskrr.

— 49[2] *Lyfja*bergi (jfr. 36[1]) B, liúfu (lufu) bergi hdskrr.

— 49[5] hefi*k* G, hefir hdskrr.

— 49[6]. Efter ert have alle hdskrr. aptr, strøget af B.

TILLÆG.

*Vspá 43[1] býr **H**, sat **R**.

*— 43[3] fœðir **H**, fæddi **R**.

*— 56[3]—[4]. Min her foran givne tydning finder jeg bestyrket ved Gestumblindes gåde om solen (Herv. saga, Bugges udg. 1873, s. 246), når det om den hedder: 'lýðum lýsir, en logi gleypir', hvilke sidste ord B vil ombytte med 'öll lönd yfir', fordi, som han mener, den forefundne læsemåde „lader sig ikke forsvare ved at forstå logi om Surts lue i Ragnarok.“ Det vil jeg dog nu vove, med henvisning til Vspá 56, samt til Vspá 51, hvor vi finde samme udsagnsord (gleypir), og hvor 'Surtar sefi' sikkert må være et udtryk for den al verden fortærende flamme ('þann' da vel dèr fejl f. þá). — Hvad denne gåde da siger om luen, at den en gang skal opsluge selve solen, det siger en anden af gåderne (smstds s. 238—39) om mørket, når det i verset hedder, at det 'yrkir á sól til saka', og i prosaen, at 'hann drepr skini sólar', hvilket netop udtrykker, hvad jeg finder i Vspá 56. G.

*Lokas. 34[4]. Mon de gamle ikke i det hele have hensat Øgers guldoplyste bolig til solens nedgang, ligesom Mimers væld med Odinsöjet til dens opgang? G.

*Hárb. 55[2]. For vill mik eigi bör læses vill*at* mik G.

*Háv. 131[6]. For eigi bör her læses *þey*gi. G.

*Rígs. 32[2] fulla måtte helst undværes. G.

*Hyndl. 8[6]. Jfr. end videre Hamd. 21: 'góð börn Gjúka'; Helr. 11: 'góðr gullmiðlandi'; Sig. III, 61: 'góðra ráð'; Grott. 15: góðum Gothormi'; Sig. III, 70: 'eðlum góðir'; samt Herv. saga (Bugges udg. 1873, s. 268): 'með góðum', hvilket B også s. 362 forklarer „med den ædelbårne, d. e. med Angantyr, der kaldes så i modsætning til frillesönnen Hlöðr.“

*Hjörv. 3[5]. For eigi bör vist læses *öngar* G.

*Brot. 8[7]. For þèr bör læser *è*r. G.

*— 18[3]. For þit bör læses *i*t. G.

*Guðr. II, 10. For gerðiga*t* ek bör læses gerðiga*k* (jfr. Forord). G.

*Akv. 1, 3, 17. Bugge har i sin udg. af Herv. saga 1873, s. 362 samme tanke: at 'aring' her er forskrevet for hring; men han synes at slå sig til ro med den i Hervararsaga forefundne form hring-reifðr: 'glædet (her: prydet) med guld'. G.

*Grott. 7[5], For sofið*a* þit bör læses sofið*at* *i*t. G.

OVERSIGTSTAVLE

over versene i denne udgave (G) og dem i Bugges (B).

G.	B.	G.	B.	G.	B.
Vspá 1	I, 22.	Lokas. 1–65	1–65.	Rígs. 28	$27^{3-6}+28^{1-4}$.
— 2	I, 28^{1-8}.	Hárb. 1–60	1–60.	— 29	$28^{5-8}+29$.
— 3	I, 29.	Skírn. 1–42	1–42.	— 30–32	30–32.
— 4–23	I, 1–20.	Vafþr. 1–55	1–55.	— 33	33^{1-4}.
— 24	I, 28^{9-14}.	Grímn. 1–54	1–54.	— 34	33^{5-10}.
— 25	I, 27.	Alv. 1–8	1–8.	— 35–37	34–36.
— 26	I, 21.	— 9.		— 38	37^{1-4}.
— 27–30	I, 23–26.	— 10–36	9–35.	— 39	37^{5-12}.
— 31–36	I, 30–35.	Háv. 1–87	1–87.	— 40–42	38–40.
— 37	III, 31.	— 88	89.	— 43	$42^{1-2}+41^{1-4}$
— 38–41	I, 36–39.	— 89	88.		$+41^{9-10}$.
— 42	III, 36.	— 90–141	90–141.	— 44	$41^{5-8}+42^{3-6}$.
— 43–47	I, 40–44.	— 142	142–43.	— 45–47	43–45.
— 48	I, 45^{1-8}.	— 143–63	144–64.	— 48	$46+47^{1-4}$.
— 49	I, 45^{9-12}.	Rígs. 1	$1+2^{1-2}$.	— 49	47^{5-8}.
— 50–59	I, 46–55.	— 2	2^{3-10}.	— 50	48.
— 60	I, 56^{1-4}.	— 3–7	3–7.	Hyndl. 1–10	1–10.
— 61	III, 48.	— 8	8^{3-10}.	— 11	11^{1-4}.
— 62	I, 56^{5-12}.	— 9	$8^{1-2}+9$.	— 12	11^{5-12}.
— 63–72	I, 57–66.	— 10–11	10–11.	— 13–21	12–20.
Vegt. 1–14	1–14.	— 12	12^{1-8}.	— 22	$32^{1-4}+21^{1-4}$.
Þryms. 1–18	1–18.	— 13	$12^{9-14}+$	— 23	$22+21^{5-8}$.
— 19	19^{1-4}.		13^{9-10}.	— 24–25	23–24.
— 20	19^{5-12}.	— 14	13^{1-8}.	— 26	25^{5-10}.
— 21–33	20–32.	— 15.	$14^{1-6}+16^{9-10}$.	— 27–28	26–27.
Hým. 1–25	1–25.	— 16	$14^{7-8}+15$.	— 29	28^{1-8}.
— 26	$26+27^{9-10}$.	— 17	16^{1-8}.	— 30	$25^{1-4}+$
— 27	27^{1-8}.	— 18–26	17–25.		28^{9-12}.
— 28–39	28–39.	— 27	$26+27^{1-2}$.	— 31	29.

G.	B.
Hyndl. 32	30^{1-6}.
— 33	$30^{7-12}+31$.
— 34	33.
— 35	$32^{5-6}+34$.
— 36	35.
— 37	37.
— 38	38–39.
— 39–44	40–45.
— 45	$46^{1-4}+47^{1-4}$.
— 46	$48+46^{5-8}$.
— 47–48	49–50.
Völ. 1–3	1–3.
— 4	4^{1-6}.
— 5	$4^{7-10}+5^{1-2}$.
— 6	5^{3-10}.
— 7	6^{1-4}.
— 8	$6^{5-8}+7^{1-4}$.
— 9	$7^{5-8}+8^{1-4}$.
— 10	$8^{5-8}+9$.
— 11–12	10–11.
— 13	$12+13^{1-2}$.
— 14	$13^{3-6}+14^{1-4}$.
— 15	$14^{5-8}+15$.
— 16–18	16–18.
— 19	$19+20^{1-4}$.
— 20	20^{5-8}.
— 21–32	21–32.
— 33	33^{1-6}.
— 34	33^{7-14}.
— 35–42	34–41.
Hjörv. 1–25	1–25.
— 26	26^{1-7}.
— 27	26^{8-10}.
— 28–33	27–32.
— 34	33^{1-4}.
— 35	33^{5-12}.
— 36–45	34–43.
Hund. I, 1–14	1–14.
— 15	15^{1-4}.
— 16	15^{5-12}.
— 17–36	16–35.
— 37	36^{1-4}.
— 38	36^{5-12}.
— 39–49	37–47.
— 50	48^{5-10}.
— 51	$48^{1-4}+49^{1-4}$.

G.	B.
Hund. I, 52	$49^{5-8}+50^{1-4}$.
— 53	50^{5-12}.
— 54	51^{1-6}.
— 55	51^{7-10}.
— 56–60	52–56.
Hund. II, 1–3	1–3.
— 4	$4^{1-4}+4^{11-14}$.
— 5	4^{5-10}.
— 6–8	5–7.
— 9	8–9.
— 10–14	10–14.
— 15	17+15.
— 16	16.
— 17–31	18–32.
— 32	33^{1-4}.
— 33	33^{5-10}.
— 34–51	34–51.
Sig. I, 1–51	1–51.
— 52	53.
— 53	52.
Sig. II, 1–26	1–26.
Fáfn. 1–44	1–44.
Sigrdr. 1–2	1–2.
— 3	prosa.
— 4–7	(= Helr. 6–10).
— 8–42	3–37.
Brot 1–7	1–7.
— 8–9	10–11.
— 10–11	8–9.
— 12–15	12–15.
— 16	16^{1-8}.
— 17	16^{9-12}.
— 18–20	17–19.
Guðr. I, 1–27	1–27.
Sig. III, 1–7	1–7.
— 8	8^{1-8}.
— 9	$8^{9-10}+9$.
— 10–12	10–12.
— 13	13^{1-4}.
— 14	$13^{5-8}+13^{11-14}$.
— 15	$14^{1-2}+13^{9-10}+14^{5-6}$.
— 16	15.

G.	B.
Sig. III, 17	$14^{7-10}+16$.
— 18	17.
— 19	18^{1-8}.
— 20	$18^{9-12}+19$.
— 21	20.
— 22	$21+22^{1-4}$.
— 23	$22^{5-8}+23$.
— 24–42	24–42.
— 43	$43+44^{1-2}$.
— 44	44^{3-10}.
— 45	$45^{1-2}+44^{11-12}+45^{3-6}$.
— 46	45^{7-12}.
— 47	$46+47^{1-4}$.
— 48	$47^{5-8}+48$.
— 49–57	49–57.
— 58	$58^{1-4}+58^{7-10}$.
— 59	$58^{5-6}+59$.
— 60–71	60–71.
Helr. 1–5	1–5.
— 6	7.
— 7	6.
— 8–14	8–14.
Guðr. II, 1–5	1–5.
— 6	$6+7^{1-4}$.
— 7	$7^{5-8}+8^{1-2}+8^{7-8}$.
— 8–9	9–10.
— 10	$11+8^{3-6}$.
— 11	12.
— 12	$13+14^{1-4}$.
— 13	$14^{5-8}+16^{5-8}$.
— 14	15.
— 15	$16^{1-4}+17^{1-4}$.
— 16	17^{5-12}.
— 17	18.
— 18	19^{1-4}.
— 19	19^{5-12}.
— 20–28	20–28.
— 29	$31^{1-4}+29$.
— 30	30.
— 31–32	33–34.
— 33	31^{5-12}.
— 34	32.

G.	B.	G.	B.	G.	B.
Guðr. II, 35—44	35—44.	Akv. 27	26^{1-4}.	Am. 92	92^{1-4}.
Guðr. III, 1—5	1—5.	— 28	$26^{5-8}+27^{1-4}$.	— 93	$92^{5-6}+93^{1-6}$.
— 6	8.	— 29	27^{5-12}.	— 94	$93^{7-8}+94$.
— 7	6—7.	— 30	28.	— 95—105	95—105.
— 8—10	9—11.	— 31—32	29—30.	Ghv. 1—3	1—3.
Oddr. 1—4	1—4.	— 33	31^{1-5}.	— 4	4^{1-6}.
— 5	5—6.	— 34	31^{6-12}.	— 5	4^{7-10}.
— 6—8	7—9.	— 35—46	32—43.	— 6—16	5—15.
— 9	10^{1-8}.	Am. 1—5	1—5.	— 17	16^{1-4}.
— 10—11	11—12.	— 6	7.	— 18	16^{5-10}.
— 12	$10^{9-10}+13$.	— 7	6.	— 19	17^{1-8}.
— 13—18	14—19.	— 8	$8+9^{1-2}$.	— 20	$17^{9-12}+$
— 19	$20+21^{1-4}$.	— 9	9^{3-10}.		18^{1-2}.
— 20	$21^{5-8}+22^{1-4}$.	— 10—13	10—13.	— 21	18^{3-10}.
— 21	$22^{5-8}+23^{1-4}$.	— 14	14^{1-4}.	— 22—24	19—21.
— 22	$23^{5-8}+24$.	— 15	$14^{5-8}+15$.	Hamd. 1—2	1—2.
— 23—24	25—26.	— 16—29	16—29.	— 3	5.
— 25	$27+28^{1-4}$.	— 30	30^{1-8}.	— 4—5	3—4.
— 26	$28^{5-8}+29^{5-10}$.	— 31	30^{9-14}.	— 6	(= Ghv. 3.)
— 27	$29^{1-4}+30^{1-4}$.	— 32—38	31—37.	— 7—11	6—10.
— 28	$30^{5-8}+31$.	— 39	$38+39^{1-2}$.	— 12	22.
— 29—31	32—34.	— 40	39^{3-10}.	— 13	$11^{1-2}+12$.
Akv. 1—8	1—8.	— 41—50	40—49.	— 14—16	13—15.
— 9	11.	— 51	50—51.	— 17	$16+11^{3-6}$.
— 10—11	9—10.	— 52—54	52—54.	— 18	(= Akv.
— 12—13	12—13.	— 55	$55+56^{7-10}$.		14^{1-8}).
— 14	14^{1-8}.	— 56	56^{1-6}.	— 19—23	17—21.
— 15	14^{9-16}.	— 57	57^{1-6}.	— 24	$23+24^{1-2}$.
— 16	15.	— 58	57^{7-10}.	— 25	24^{3-10}.
— 17	16^{1-6}.	— 59—75	58—74.	— 26	25.
— 18	16^{7-14}.	— 76	$75+76^{1-4}$.	— 27.	
— 19	$23^{1-2}+17$.	— 77	$76^{5-8}+77$.	— 28	26—27.
— 20	19.	— 78—81	78—81.	— 29—32	28—31.
— 21	18+20.	— 82	$82+83^{1-4}$.	Grott. 1—13	1—13.
— 22	$25^{1-2}+21$.	— 83	$83^{5-8}+84$.	— 14	15.
— 23	22.	— 84	85.	— 15	14.
— 24	23^{3-10}.	— 85	86^{1-4}.	— 16—24	16—24.
— 25	24.	— 86	86^{5-12}.	Gróg. 1—16	1—16.
— 26	25^{3-10}.	— 87—91	87—91.	Fjöls. 1—50	1—50.

RETTELSER.

Vspá 3^{3} *fyr* læs: f*yr*
— 36^{2} und — un*d*
Þryms. 18^{7} þu — þú
Lokas. 14^{1} værak' — værak,
Hárb. 13^{2} dögur*ð* — *dögurð*
— 18^{12} hafda*k* — hafða*k*
— 24^{2} fylgdak — fylgðak
— 52^{1} Ásaþó*r* — Ásaþór
Vafþr. 53^{1} Úlfr — „Úlfr
Grímn. prosaindledn., l. 50 han — hann
— 27^{11} Gunnþorinn — Gunnþorin
Hyndl. 48^{3} bruð*r* — brúð*r*
Völ. 6^{5} svá — †svá (l. 5–8 rykkes ind)
Hund. II, 32^{5} Bítia — Bítiat
Sigrdr. 6^{2} i læs: í
Brot 9^{8} verða.“ — verða.“ *
— 11^{8} hafði.“ — hafði.“ *
— prosaefterskr., l. 1 þessu — þessi
Sig. III, 35^{3} èr — *è*r
Guðr. II, 11^{5} þótt*umk* — þóttu*mk*
— 15^{4} stafnar. — stafnar.*
— 29^{5} *máka*t* — máka*t*
— 30^{1} *„þann — „þann
— 31^{1} Lönd — *Lönd
Guðr. III, 2^{5} it — *i*t
Oddr. 27^{3} geir*niar*ðar — geir*njar*ðar
Am. 96^{1} Lèzt — Lèztu
Hamd. 29^{8} vigi — vígi
— 31^{1} höfum — höfum vit

Desuden bör i steden for andre læsetegn sættes udråbstegn efter linjerne: Háv. 1^{4}, 6^{3}, 15^{3}, 15^{6}, 40^{3}, 42^{6}, 43^{6}, 54^{3}, 55^{3}, 56^{3}, 64^{3}, 65^{3}, 75^{6}, 84^{3}, 93^{3}; Hjörv. 16^{6}; Hund. I, 1^{4}; Hund. II, 30^{8}; Grott. 6^{8}; Fjöls 9^{1}, 31^{1}.

